

VISION AND MISSION OF OUR COLLEGE

VISION

To carry forward the vision of our founding fathers of providing affordable quality education for overall development of the students especially belonging to the under privileged sections of the society, while expanding the academic horizons to withstand and meet the challenges in the field of higher education.

Besides the vision of the parental Society Institution has set the vision to create an Institution with a difference.

MISSION

Strive for excellence in conventional as well as non – conventional education in keeping with the mission statement of the college “Empowerment through Education” and promote intellectual, ethical and cultural development of society.

The **aims and objectives** of the college include quest for academic excellence, social concerns and tolerance towards the diverse nature of the metropolitan culture of the city.

AIMS

- (a) To give the skill based hands on trainings to students
- (b) To facilitate the employability of the graduate students passing out from the Institution
- (c) Promoting research activities and inculcating research culture among faculties.

- (d) Sensitization of young minds towards social and political arena.

OBJECTIVES

- (a) Inculcate a strong sense of nationalism keeping in view the glorious heritage of the institution.
- (b) Impart value-based holistic learning by integrating traditional and innovative learning practices to match the global standards.
- (c) Develop the students to adapt better to the changing global scenario and (motivate them to opt) equip them to experiment with diverse career opportunities.
- (d) Motivate the students to bring out their creative potential and nurture the spirit of critical thinking.
- (e) Imbibe commitment towards the inclusive education by making it accessible to all sections of society irrespective of class, caste, creed and gender.
- (f) Empower students with leadership training skills to enable them to be agents of social change.
- (g) Sensitize and engage students in issues of gender equality, human rights and ecology in order to make them socially responsible citizens.

Vision and mission of the college resonate the objectives of higher education in India.

Prize Winners

Our Prize Winners – Senior College

Shinde Vrushali Vasudeo

(Late) Principal M. P. Rege Memorial Prize
(Late) Mrs. Sharadabai Ramchandra Kulkarni Memorial Prize

Shinde Snadeep Balu Indumati

Moreshwar Shridhar Pendse Prize

Bhuvad Rupali Krushna

Special Prize for Outstanding performance in challenging situation

Gurav Shraddha Mandar

(Late) Principal M. P. Rege Memorial Prize
(Late) Smt. Dr. Rupa R. Phatak - "Academic Excellence Award"

Ansari Huda Mohdghous

Rajaram Trimbak Deshpande Prize

Galande Neeta Vaman

Rajaram Trimbak Deshpande Prize

Phopale Shrutika Santosh

The (Late) Sunil Ugale Prize

Mazgaonkar Bhavna Santosh

The Prof. Meena Vinod Naik Prize

Shinde Shraddha Dattatray

(Late) Ghanshyamdas Saraf Memorial Rolling Trophy and Prize Through Shri Mahavirprasad G. Saraf

Rajaram Trimbak Deshpande Prize

Wadiya Chinmay Suhas

(Late) Principal M. P. Rege Memorial Prize

Rathod Baby Vitthal

Rajaram Trimbak Deshpande Prize

Yelve Darshana Ravindra

The Ramkaur Memorial Prize
(Late) Principal M. P. Rege Memorial Prize

Kolte Janvi

The Capt. S. S. Bamji Memorial Prize

Nanaware Shweta Sanjay

"NIIT" (Bandra) Prize
(Late) Balkrishna Venkatesh Kekare Prize for studying 1st in Chemistry at P. G. level

Keny Madhavi Premnath

(Late) Shri Yeshwant Govind Patil and (Late) Smt. Chandrakala Yeshwant Patil Prize : M.Sc Practicals Chemistry

---

Kirti Magazine 2016

Vhatkar Krishana Narsingh

"Kirti M. Doongursee Abhyas" Prizes

Pawar Suyog Eknath

"Kirti M. Doongursee Abhyas" Prizes

Naik Sharaddha Chandrakant Yashshree

"Kirti M. Doongursee Abhyas" Prizes

Hatiskar Vaibhav Pundlik

"Kirti M. Doongursee Abhyas" Prizes

The (Late) Shri Ramrao Tukaram Palkhiwala Prizes

Shinde Prachi Dilip Pradnya

"Kirti M. Doongursee Abhyas" Prizes

Sawant Rohan Arun

"Kirti M. Doongursee Abhyas" Prizes

Khan Modh. Aamir Ashahad

(Late) Shri. Keshav Shivram Dalvi Prize

(Late) Shri. Suhas Gopal Tungare Prize

Shirodkar Shikha Shamrao

(Late) Principal V. J. Gosavi Memorial Prize

Our Prize Winners – Junior College

Surange Atharva V.

The (Late) Manohar Ramkrishna Joshi Prize

Chalke Sayali R.

(Late) Smt. Prabhavati Dattatraya Dighe Prize

Smt. Niharika Chatterjee Prize

Naik Ankita D

(Late) Principal V. J. Gosavi Memorial Prize

Bagkar Priyaka

The (Late) Shri Rambrao Tukaram Palkhiwale Prize

Departmental Reports

Gymkhana – Senior College

On 15th August, 2015 Principal Dr. V. N. Magare inaugurated our annual activities. The Gymkhana Advisory Committee was constituted to oversee the activities of the department.

Gymkhana Advisory Committee :

Prof. R. N. Gaikwad - Chairman, Dr. D. V. Pawar, Prof. M.G. Kamble, Dr. (Smt) C. P.

Kulkarni, Dr (Smt) U.S.Sarkar, Prof. V. S. Sontakke, Prof. Y. S. Bhorkade, Prof. D. S. Manwar, Prof. (Ms.) M. B. Chavan, Prof. D. B. Shendge, Prof. N.A. Borade, Prof. A. B. Dalvi, Prof. S. V. Patankar, Prof (Smt) S.R. Suradkar, Prof. (Smt)S. R. Sawardekar, Prof. (Smt) P. J. Biswas, Prof. S. B. Kumbhar.

Sports Secretaries :

The following students were nominated as Secretaries to the sports events mentioned against their name.

Shrutika S. Surve : Secretary. Over all sports.

Sr. No.	Name of Student	Class	Name of the Sports Event
1	Akash B. Pawar	T.Y.B.Com	Chess, Table Tennis, Badminton
2	Shreekant P. Patil	S.Y.B.A	Wrestling, Judo, Malkhamb, Gymnastic
3	Punit R. Patil	T.Y.B.A	Kho - Kho and Kabaddi
4	Praful S. Khairmode	S.Y.B.Com	Boxing and Kick Boxing
5	Pankaj P. Dudhganokar	T.Y.B.A	Best Physique, Power Lifting, Wt.Lifting
6	Gaurao M. Salvi	T.Y.B.Sc.	Cross Country, Athletic, Half Marathon
7	Aniket V. Kadam	S.Y.B.A.	Aquatic, Waterpolo, Handball
8	Abhishekkumar J. Jaiswar	T.Y.B.Com	Baseball, Soft ball, Handball
9	Rishab V. More	T.Y.B.Com	Football, Volleyball.
10	Pranit B. Wadkar	T.Y.B.Com	Cricket, Hockey
11	Ruchika D. Marchande	S.Y.B.A.	Fencing, Archary
12	Ajinkya P. Gawandi	T.Y.B.Com	Shooting, Yogasana, Carrom.
13	Swati K. Bhokse	S.Y.B.A.	Taekwando, Tug of War, Langadi.

Our students by sheer dedication and perseverance achieved success and won prizes individually and in team events in various competitions held at International, National, All India Inter-University, State and University Inter-Collegiate tournaments. Eventwise details are as follows :

◆ **Cricket** : Pranit Wadkar participated in International Cricket tournament held at U.K. from 31st July to 15th August 2015. Omesh Tulaskar participated in National Cricket tournament held at Goa from 11th to 15th April, 2016.

◆ **Marshal Art / Wrestling** : Ratan Jha secured Gold medal in International Wrestling competition held at Mumbai from 28th to 29th November, 2016

◆ **Taekwando** : Swati Bhokse won Gold medal in International Competition held at Mumbai from 2nd to 4th October, 2015. Kum. Shrutika Surve won Gold medal in open National Taekwando Competition held at Jalandhar (Punjab) from 9th to 11th October 2015. She also participated in the All India Inter University Competition held at Punjab University from 27th to 29th February 2016. She has also won Gold medal in State level Competition held at Pune from 18th to 20th September, 2015. Shrutika Surve won the Gold medal and Vrushali V. Patil won Bronze medal at Mumbai University Inter-Collegiate Taekwando tournament held at University Sports Complex, Marine Lines on 9th February, 2016.

◆ **A. R. Shooting** : Ajinkya Gawandi participated in National level shooting Competition held at New Delhi from 15th to 21st December, 2015. Swapnil S. Dalvi secured Bronze medal in shooting competition held at Vile Parle, Mumbai from 25th to 26th September, 2015.

◆ **Baseball** : Ankita Salvi and Dhanshree Valam were member of Runners-up team of Maharashtra state in open National Championship held at Karnataka from 27th to 31st January 2016.

Vijay Patil, Pradeep Yadav, Swapnil Patil and Abhishek Kumar Jaiswar were selected for All India Inter University Baseball competition held at Chandigarh from 20th to 23rd February 2016. In Men's category Vinit Kharat, Swapnil Patil and Pradeep Yadav and in Women's category Rutuja Sagwekar, Ankita Salvi, Ruchita Joshi and Dhanashree Valam participated in State level Baseball Competition held at Kolhapur District from 14th to 17th November, 2015.

Our Baseball (Men's) team won the Inter Collegiate Baseball Championship organised by University of Mumbai at C.K.T. College, Panvel from 1st to 2nd February, 2016. The team comprised of the following players : Swapnil Patil, Pradeep Yadav, Abhishekkumar Jaiswar, Rahul Brid, Vijay Patil, Aniruddha Mahadeshwar, Amey Bandkar, Chetan Bolke, Yash Gadade, Akash Avhad, Ravi Kewat, Nitin Kharat and Shubham Pawar.

◆ **Softball** : Abhishekkumar Jaiswar has participated in the State level Softball competition held at Yavatmal District from 1st to 4th October, 2015.

◆ **Kho-kho (Men)** : Prasad Radye has participated in National Kho-kho Championship held at Bangalore, Karnataka from 5th to 10th January 2016. Our Kho-kho team won First place in Inter-Collegiate Competition organised by Joshi Bedekar College, Thane from 2nd to 3rd Dec. 2015. They were also the Runners-up in Inter-Collegiate tournament organised by Ruia College, Matunga from 14th to 15th December, 2015. Runners-up in Kirti Karandak State level Inter-Collegiate tournament held at Kirti College, from 21st to 22nd December, 2015. The team consisted of Nakul Sawant (Captain), Pradeep Phalsankar, Punit Patil, Vedant Desai, Pratik Nagwekar, Sunil Guttewar, Akshay Mhatre, Deepak Solakar, Omkar Katkar, Siddhesh Kamble, Chaitanya Dhulap and Prasad Radye.

◆ **Kho-kho (Women)** :- Our Kho-kho (Women) team stood First in Inter-Collegiate tournament organised by Joshi Bedekar College at Thane from 2nd to 3rd December, 2015. It stood Runners-up in Inter-collegiate tournament organised by Ruia College from 14th to 15th December, 2015, and also won Third place in Kirti Karandak, Inter-Collegiate State level Kho-kho tournament held at Kirti College ground from 21st to 22nd December, 2015. The team players included Sneha Bandiwadekar (Captain), Anushka Gandhi, Shruti Bhaskar, Arti Mohite, Nikita Gotad, Ankita Naik, Nikita Kamble, Vrushali More, Swapnil Hatankar, Neha Gurav, Aditi Sahane, and Prachi Surve.

◆ **Waterpolo** : Aniket Kadam has participated in All India Inter University competition held at Chandigarh Punjab from 16th to 20th October, 2015. Our Waterpolo (men) team stood third in Intercollegiate Waterpolo competitions organised by University of Mumbai at P. M. Bath, Charni Road, Mumbai from 2nd to 4th September, 2015. The team comprised of Swapesh Ghadge (Captian), Abhishek Agawane, Aniket Kadam, Dhiraj Patil, Prathamesh More, Omkar Pukale, Abhishek Patil, Yuvraj Shelke, Punit Patil, Omkar Parab, Pravin Thombare, Prasad Patil and Pranay Parab.

Aniket Kadam, Prathamesh More and Abhishek Agawane participated in District level Inter-Collegiate Waterpolo tournament held at Y.M.C.A. Mumbai on 22nd November, 2015.

◆ **Cycling** : Raj Thakur and Kunal Bapadekar participated in All India Inter University competition held at Punjab from 24th to 27th September, 2015.

◆ **Kabaddi (Men)** : Our Kabaddi (men) team stood third at Inter-Collegiate Competition organised by Podar College, Matunga on 8th August, 2015. The team was also winner at Inter-Collegiate Kabaddi Competition organised by Vidyalankar College, Wadala from 9th to 10th January, 2016. The players included Abhishek Lad

(Captain), Shubham Jadhav, Harshal Werlekar, Vilas Chindarkar, Shubham Patil, Prabhu Mudliyar, Vinayak Chindarkar, Shidhant sawant, Saurabh Gurav, Sandeep Humbe, Preetam Jankar and Shreekant Nimbalkar.

◆ **Kabaddi (Women)** : Prajakta R. Agawane participated in the State level Kabaddi tournament held at Sindhudurg District from 24th to 26th November, 2015. Women team also secured second place in Inter-Collegiate State level tournament organised by M.D. College at Parel Mumbai from 7th to 11th December, 2015. The team players included Prajakta Agawane (Captain), Jagruti Shivalkar, Prachi Mahimkar, Kanchan Juikar, Shraddha Ghavle, Dhanshree Bhole, Pooja Kulaya, Janvi Sawant, Sakshi Kulkarni, Rutuja Sagwekar, Suchitra Chavan and Manjiri Shirlekar.

◆ **Boxing** : Praful Khairmode won Silver medal in the Inter-Collegiate Boxing competition organised by University of Mumbai at Thakur College, Kandivali, Mumbai from 1st to 5th November, 2015

◆ **Best Physique** : Ronit Tandale won Silver medal in Inter-Collegiate Best Physique competition organised by University of Mumbai at Joshi Bedekar College Thane on 5th December, 2015.

◆ **Carrom** : Vicky Kharat secured First place in Inter-Collegiate Carrom (Single) Competitions organised by University of Mumbai at L. S. Raheja College, Santacruz, Mumbai from 28th to 30th January, 2016.

◆ **Softball** : Abhishekkumar Jaiswar participated in State level Softball tournament held at Yavatmal District from 1st to 4th October, 2015.

◆ **Kirti Shree and Kirti Kesari Competition** :

Our College has organised Kirti Shree and Kirti Kesari Intra-Collegiate Best Physique and Wrestling competition in 0.8 Hall on 16th December, 2015. The competitions were

inaugurated by Principal Dr. V. N. Magare. Title winners of these competitions were awarded with trophies and certificates.

Result of this competition is as follow – Kirti Shree : Pankaj Dudhagaonkar (T.Y.B.A), Kirti Kesari : Shreekant Patil (S.Y.B.A). The winners of these competitions were presented the awards by our ex. students Rajesh Desai (National Boxer), Rajesh Dubye (National Kabaddi Player), Rajkumar Yadav (National Wrestler) and Prof. R. N. Gaikwad - Chairman, Gymkhana, Advisory Committee.

◆ **Best Player** : Shrutika Surve - (FYBA) was declared as the Best Player for the year 2015-2016, on the basis of her overall performance in the academic year 2015-16.

◆ **Other Sports** : Apart from the above mentioned events our students, both men and women, participated in various tournaments like Table Tennis, Chess, Aquatic, Crosscountry, Badminton, Football, Malkhamb, Cricket, Archery, Athletic, Wrestling, Fencing, Yogasana, Ascending, Descending etc.

◆ **Kirti Karandak Sports Tournament :**

Our College organised Kirti Karandak - 2015, The 21st State level Inter-Collegiate Kabaddi and Kho-Kho (men-women) tournaments at our College ground from 21st to 22nd December, 2015. 53 teams from 32 colleges participated in these tournaments. The tournaments were inaugurated by Dr. (Smt) Manali Londhe - Director of Students Welfare, University of Mumbai, Mr. Prakash Gavhane (Ex. Student and ASP), Shri. R.T. Pawar, Chairman, LMC, Shri Bhausahab Shinde (Ex. Student and Businessman), our Principal Dr. V. N. Magare, Vice Principal Dr. D. V. Pawar, Shri Rajesh Dubye (National Player) and Gymkhana Chairman Prof. Ramanand Gaikwad.

The winners of these tournaments were presented the awards by our Ex. Student and

winner of Shiv Chhatrapati award Shri Mandar Mhatre, Shri Neel Helekar. Chairman - Junior College Committee. Our respected Principal Dr. V. N. Magare presided over the Function.

◆ **Felicitation Function and Send-Off :**

Felicitation Ceremony and Send-off was organised on 20th January, 2016 in college campus. Those students who were appearing for Final year, Examination of BA, B.Sc., and B.Com were felicitated and given send-off by our respected Principal Dr. V. N. Magare, Vice Principal Dr. D. V. Pawar, Dr. (Smt.) C. P. Kulkarni, Prof. M. G. Kamble and Prof. A. N. Tapase. Other staff members and students were present for the function. Prof. (Smt.) S. R. Suvadkar proposed vote of thanks.

◆ **Annual Prize Distribution Ceremony :**

Annual Prize Distribution Ceremony was organised on 23rd December, 2015 at our College ground. The students who have excelled in educational, sports, arts and cultural events were honoured and felicitated in this function. We were honoured to have Padmashree Dr. Tatyasaheb Lahane (Dean, J. J. Hospital) as our Chief Guest. Students were awarded with trophies, tracksuits, sportsbags, and certificates.

Various dignitaries were present for this function. Honourable Rajivji Bhatiya - Patron and Well Wisher of Kirti College, Honourable Chairman of LMC Shri. R. T. Pawar, Hon. Chairman, Junior College Committee Shri Neel Helekar, Respected Principal Dr. V. N. Magare and non-teaching staff, parents and students attended this function.

The ceremony was inaugurated with 'Ganpati Stavan'. Prof. (Smt.) Pratibha Biswas introduced the Chief Guest. Respected Principal Dr. V. N. Magare gave an introductory speech. Students of our College, Shubham Sonawane and Sushmita Modkharkar, read the 'Gymkhana Report' of

Degree and Junior College respectively. Prof. C. M. Joshi and Prof. (Mrs.) P. P. Ajgaonkar read the list of academic prize winners of Degree and Junior College respectively. Dr. Harshad Bhosale and Prof. (Mrs.) Aruna Sane read the sports prize list of Degree College and Junior College respectively. Dr. (Mrs.) U. S. Sarkar and Prof. Sudhir Patankar played the role of Anchor with usual spirit. Prof. R. N. Gaikwad gave vote of thanks to conclude the programme. The function ended with National Anthem.

* Individual Achievements :

Prof. R. N. Gaikwad

(A) College level :

- (1) Worked as Organising Secretary of the Kirti Karandak, State level Inter-Collegiate Kabaddi and Kho-kho (men-women) tournaments.
- (2) Worked as Chairman of Gymkhana Advisory Committee.
- (3) Worked as Convenor of Discipline Committee for the Annual Social Gathering and Prize Distribution Ceremony.
- (4) Worked as a member of Accommodation and Outing Committee to arrange various National Conferences in the College.
- (5) Worked as a member of Criterion-V Committee for NAAC.
- (6) Appointed as a Subject expert in Physical Education on the Selection Committee for recruitments of Asst. Teachers in the subject of Physical Education in Junior College.
- (7) Worked as a member of Dr. Babasaheb Ambedkar's 125th Birth Anniversary Celebration Committee, Kirti College.
- (8) Sports Coaching Camp organised for our college sportsmen as per the following schedule:-

(a) Waterpolo team (men) from 27/7/2015 to 24/11/2015

(b) Kabaddi team (men) from 13/ 9/ 2015 to 27/ 9/ 2015

(c) Kho - kho team (men - women) from 15/9/2015 to 30/9/2015

(d) Cricket team (men) from 01/10/2015 to 24/11/2015

(e) Baseball team (men - women) from 01/01/ 2016 to 20/1/2016

(B) University level :

- (1) Worked as member of Sports Committee, University of Mumbai
- (2) Worked as a member of Boxing Competition and Selection Committee, University of Mumbai.
- (3) Appointed as a member of 'Syllabus Committee' to prepare Syllabus of Foundation Course in Physical Education, Mumbai University

(C) Seminar / Conference / Symposia / workshop attended :

- (1) Presented a paper in the International Conference on Fitness, Wellness and Sports Sciences at Lakshmbai National Institute of Physical Education, Gwalior, held from 20th to 22th November, 2015.
- (2) Attended as participant delegate in the International Sports Science Congress and Workshop cum Exhibition organized by Department of Physical Education, University of Mumbai held from 21st to 23rd March, 2016.
- (3) Presented a paper in the National Interdisciplinary Seminar on Enhancing Quality in Higher Education: Challenges and Issues organized by Ramanand D. A. V. College, Bhandup on 9th April, 2016.

Prof. Ramanand N. Gaikwad
Director of Physical Education & Sports
Chairman, Gymkhana Committee

जिमखाना अहवाल - कनिष्ठ महाविद्यालय

सन २०१५ ~ १६ या वर्षात खेळ व क्रीडा या क्षेत्रात आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय, राज्य, जिल्हा व विभागीय स्तरावर तसेच विविध असोसिएशनतर्फे आयोजित विविध स्पर्धांमध्ये मुलामुलींच्या संघाने व वैयक्तिक प्रकारात कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या खेळाडूंनी एकूण छत्तीस खेळात सहभाग घेवून कौतुकास्पद कामगिरी केली. सात खेळाडू राष्ट्रीय स्तरावर तर वीस खेळाडू राज्य स्तरावर खेळले. खेळाडूंनी विविध स्पर्धांमध्ये वैयक्तिक प्रकारात १८ सुवर्ण पदके, १० रजत पदके व ०७ कांस्य पदके मिळविले. त्याचप्रमाणे सांघिक खेळातही पाच ठिकाणी विजयी व सहा वेळेस उपविजयी होण्याचा मान मिळवला.

● खेळ व क्रीडा प्रकारानुसार थोडक्यात वृत्तांत :-

◆ **जलतरण** : जिल्हा क्रीडा अधिकारी, मुंबई शहर यांच्या कार्यालयातर्फे आयोजित जिल्हा व विभागीय स्तरावर दोन्ही ठिकाणी नुपूर कदमने कौतुकास्पद कामगिरी करत जलतरण स्पर्धेत १०० मी. व २०० मी. बटर फ्लाय प्रकारात चार सुवर्णपदके तसेच ४०० मी. वैयक्तिक मिडले प्रकारात रजतपदक प्राप्त करून दिनांक १९ ते २३ ऑक्टोबर २०१५ दरम्यान औरंगाबाद येथे झालेल्या राज्यस्तरीय जलतरण स्पर्धेतही १०० मी. व २०० मी. बटर फ्लाय प्रकारात दोन रजतपदके मिळविली. पश्चिम बंगाल मधील कोलकत्ता येथे दिनांक ४ ते ८ नोव्हेंबर २०१५ दरम्यान झालेल्या राष्ट्रीय जलतरण स्पर्धेत नुपूरचा सहभाग होता.

◆ **जिम्नॅस्टिक्स** : आंतर महाविद्यालयीन आर्टिस्टिक जिम्नॅस्टिक्स स्पर्धेत विवेक जोशीने जिल्हा व विभागीय स्तरावर दोन सुवर्ण पदके मिळवून दिनांक २ ते ६ नोव्हेंबर २०१५ या कालावधीत अमरावती येथे झालेल्या राज्यस्तरीय आर्टिस्टिक जिम्नॅस्टिक्स मध्ये बॅलोनसिंग बीम या प्रकारात विवेकने कांस्य पदक प्राप्त केले. राष्ट्रीय जिम्नॅस्टिक्स स्पर्धेसाठी विवेकची निवड झाली होती.

◆ **तलवारबाजी** : यश गावडेनेही तलवारबाजी स्पर्धेत कौतुकास्पद कामगिरी करत जिल्हा स्तरावर इप्पी व फॉईल प्रकारात दोन सुवर्ण पदके मिळविली. धारावी येथे झालेल्या विभागीय स्तरीय तलवारबाजीतील इप्पी ह्या प्रकारात रजत पदक तर फॉईल मध्ये कांस्य पदक प्राप्त करून दिनांक १९ ते २२ नोव्हेंबर २०१५ दरम्यान भारतरत्न राजीव गांधी क्रीडा संकुल, धारावी येथे झालेल्या राज्यस्तरीय स्पर्धेत त्याने इप्पी प्रकारात एक कांस्यपदक मिळविले. मध्यप्रदेश मधील भोपाळ येथे दिनांक २५ ते ३० डिसेंबर २०१५ दरम्यान झालेल्या राष्ट्रीय स्तरावरील तलवारबाजी स्पर्धेत यशचा सहभाग होता.

◆ **किक बॉक्सिंग** : जिल्हास्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन किक बॉक्सिंग

स्पर्धेत मुलींमध्ये सुष्मिता मोडखरकरने जिल्हा व विभाग स्तरावर दोन सुवर्ण पदके प्राप्त केली. तसेच राज्यस्तरीय स्पर्धेत तिचा सहभाग होता. मुलांमध्ये हरिहरण मूर्तीने रजत पदक मिळविले. दिनांक १० जानेवारी २०१६ रोजी बारामती येथे आयोजित केलेल्या व ग्रेटर टायगर किक बॉक्सिंग स्पर्धेत सुमित जाधवला ५५ किलो वजनी गटात प्रो स्टार्डलमध्ये सुवर्ण पदकाचा मानकरी ठरला.

◆ **थांग-ता-मार्शल** : जिल्हा व विभागीय स्तरावर झालेल्या आंतरमहाविद्यालयीन थांग ता मार्शल आर्ट्समध्ये सुष्मिता मोडखरकरने दोन सुवर्ण पदके प्राप्त केली. ११ ते १४ ऑक्टोबर २०१५ दरम्यान सांगली येथे झालेल्या राज्यस्तरीय थांग ता मार्शल स्पर्धेत कांस्य पदक मिळाले.

◆ **मल्लखांब** : प्रज्योत हांडे व राज सोलकर जिल्हा व विभागीय स्तरावर दोन सुवर्ण पदके मिळवून ३१ डिसेंबर ते २ जानेवारी २०१६ या कालावधीत सोलापूर येथे झालेल्या राज्यस्तरीय मल्लखांब स्पर्धेत दोघांचा सहभाग होता.

◆ **तायक्वांदो** : सुष्मिता मोडखरकरने जिल्हास्तरीय तायक्वांदो स्पर्धेतही ५० किलो वजनीगटात कांस्य पदक पटकावले.

◆ **कुस्ती** : ना.म.जोशी शाळा, डिलाईरोड येथे झालेल्या जिल्हांतील कुस्ती स्पर्धेत प्रसाद पाटील व संग्राम गायकवाड यांनी दोन सुवर्ण पदके मिळवून विभागीय स्तरावर सहभाग घेतला. तृप्ती पुळेकरने महिला कुस्ती स्पर्धेत सुवर्ण पदक जिंकून पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय महिला कुस्ती स्पर्धेत सहभाग घेतला.

◆ **मैदानी स्पर्धा** : प्रियदर्शनी पार्क येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय मैदानी स्पर्धेत गोळा फेकमध्ये साहिल पठाणने सुवर्ण पदक मिळवून विभागीय स्तरावर कांस्य पदक मिळविले तसेच मुलींमध्ये साक्षी यादवने थाळीफेक व गोळा फेकमध्ये कांस्य पदक प्राप्त केले.

◆ **खो - खो (मुले)** : जिल्हास्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन खो - खो स्पर्धेत संघाने विजय संपादन केला. कोपरखैरणे येथे झालेल्या विभागीय स्तरावरसुद्धा हा संघ अंतिम उपविजयी झाला. दिनांक १ ते ४ ऑक्टोबर २०१५ दरम्यान जळगाव येथे झालेल्या महाराष्ट्र खो - खो असोसिएशनतर्फे आयोजित ४३ व्या कुमार व मुली राज्य अजिंक्यपद स्पर्धेत मुंबई जिल्हाच्या संघातून निखिल कांबळे, जयेश गावडे व शिवानी परब यांचा सहभाग होता. मुलांचा संघ उपविजयीपदाचा मानकरी ठरला. खो - खो संघातील खेळाडू

पुढीलप्रमाणे :- सचिन सोनार, निखील कांबळे, जयेश कांबळे, अनिल बाचिम, तुषार बाणे, राहुल नाटेकर, ऋतिक नाटेकर, प्रसाद भाटकर, प्रणय प्रधान, ऋतीक खैरे, कल्पेश हुले, किरण वाघमारे व विक्रान्त निंबरे हे होते.

- ज्युनियर कॉलेजेस ऑफ स्पोर्ट्स असोसिएशनतर्फे आयोजित आंतर महाविद्यालयीन खो - खो स्पर्धेतही मुलांचा संघ उपविजयी ठरला.

- कीर्ती महाविद्यालय आयोजित कीर्ती करंडक आंतरमहाविद्यालयीन खो - खो स्पर्धेत पदवी व कनिष्ठ महाविद्यालयाचा संयुक्त संघ उपविजयी झाला.

- जोशी बेडेकर महाविद्यालय आयोजित खो - खो स्पर्धेत मुलांच्या संयुक्त संघाने विजय संपादन केला.

- ◆ **खो - खो (मुली) :** जिल्हास्तरीय खो - खो स्पर्धेत तसेच ज्युनियर कॉलेजेस स्पोर्ट्स असोसिएशनतर्फे आयोजित दोन्ही ठिकाणी मुलींच्या संघाने उपविजयीपद मिळविले. जळगाव येथे झालेल्या ४३ वी कुमार व मुली राज्य अजिंक्यपद व निवड चाचणी खो - खो स्पर्धेसाठी शिवानी परबचा मुंबईच्या संघातून सहभाग होता. उपविजयी संघातील खेळाडू, पुढीलप्रमाणे : प्रीती सुर्वे (कर्णधार), नेहा पवार, रेवती कांबळे, पूनम मांजरेकर, निशा डायमा, भावना तिवरेकर, शिवानी परब, प्रियंका चव्हाण, अमृता धांगडे, सानिका नरवणकर, आचल गुप्ता व कोमल जाधव ह्या होत्या.

- ठाणे येथील जोशी बेडेकर महाविद्यालय आयोजित खो - खो स्पर्धेत पदवी व कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या मुलींच्या संयुक्त संघाने विजय मिळविला.

- कीर्ती महाविद्यालय आयोजित कीर्ती करंडक खो - खो स्पर्धेत तसेच महर्षी दयानंद महाविद्यालय आयोजित स्पर्धेत मुलींच्या संयुक्त संघाने उपविजयीपद प्राप्त केले.

- ◆ **कबड्डी (मुली) :** ज्युनियर कॉलेजेस स्पोर्ट्स असोसिएशनतर्फे आयोजित कबड्डी स्पर्धेत मुलींचा संघ उपविजयी झाला तसेच जिल्हा क्रीडा अधिकारी, मुंबई शहर आयोजित कबड्डी स्पर्धेत मुलींच्या संघाला तृतीय क्रमांक मिळाला. उपविजयी संघातील खेळाडू पुढीलप्रमाणे :- निकिता झगडे (कर्णधार), मानसी वाघमारे, निकिता पवार, आसमा नदाफ, उत्कर्षा चोणकर, प्रियंका काशिद, पूनम मांजरेकर, संचिता कोळी व अदिती नाईक ह्या होत्या. साठ्ये महाविद्यालयात पार्ला महोत्सवानिमित्त कबड्डी स्पर्धेचे आयोजन केले होते. आंतर महाविद्यालयीन कबड्डी स्पर्धेत मुलींच्या संयुक्त संघाने विजय संपादन केला.

- ◆ **कबड्डी (मुले) :** जिल्हास्तरीय कबड्डी स्पर्धेत मुलांच्या संघाने तृतीय क्रमांक मिळवला. साठ्ये महाविद्यालय आयोजित कबड्डी स्पर्धेतही

मुलांचा संयुक्त संघ विजयी झाला. दिनांक २ ते ४ ऑक्टोबर २०१५ दरम्यान सांगली येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य कबड्डी असोसिएशनतर्फे आयोजित २७ वी किशोर गट राज्य अजिंक्यपद व निवड चाचणी कबड्डी स्पर्धेत ओंकार पोमेंडकरचा सहभाग होता. हरियाणा येथे झालेल्या खुल्या गटातील राष्ट्रीय कबड्डी स्पर्धेत धनजय सरोजचा सहभाग होता. संघातील खेळाडू पुढीलप्रमाणे :- रोहित हांडे, सर्वेश पाटील, निखिल पवार, सुबोध मुडचावडे, सिध्देश तरळ, पराग मोहोर, मंदार पिंगळे, अनिकेत घाडगावकर, मनिष मेख्री, राहुल शिरोडकर, ओंकार पोमेंडकर व धनजय सरोज हे होते.

- ◆ **सॉफ्टबॉल :** जिल्हा क्रीडा अधिकारी, मुंबई शहर यांच्या कार्यालयातर्फे आयोजित सॉफ्टबॉल स्पर्धेत मुलांचा संघ उपविजयी झाला. दिनांक २५ ते २७ डिसेंबर २०१५ दरम्यान पालघर येथे झालेल्या राज्यस्तरीय सॉफ्टबॉल स्पर्धेत विजित राऊत व कौस्तुभ भंडारे यांचा सहभाग होता. विजयी संघातील खेळाडू :- कौस्तुभ भंडारे (कर्णधार), विजित राऊत, प्रकाश गिते, राहुल घाडगावकर, अथर्व दांडेकर, प्रतीक कोरी, अनिकेत जाधव, आदित्य म्हात्रे, समीन सावंत, शुभम कदम, सर्वेश तोंडवळकर, बायसन पाटिल, ऋषभ म्हात्रे व अभिषेक वैद्य हे होते.

- ◆ **रस्सीखेच (Tug of war) :** जिल्हा व विभागीय स्तरावर झालेल्या रस्सीखेच स्पर्धेत मुलांच्या संघाने विजय संपादन करून दिनांत ७ ते ८ डिसेंबर दरम्यान नाशिक येथे झालेल्या राज्यस्तरीय रस्सीखेच स्पर्धेत सहभाग होता. विजयी संघातील खेळाडू पुढील प्रमाणे :- राहुल दाभोळकर (कर्णधार), ओंकार भालेकर, नागवेकर साईल, प्रभु गौरव, अर्थव सुकाळे, तारकर ऋषीकेश, साहिल पठाण, निर्भाण अमन, प्रफुल्ल कांबळे व श्रेयस चुरी हे होते.

- ◆ **बेसबॉल :** दिनांक १६ ते १७ ऑक्टोबर २०१५ दरम्यान मुंबई पोर्ट ट्रस्ट मैदान, रे रोड येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय बेसबॉल स्पर्धेत मुलांचा संघ उपविजयी झाला. तुळजापूर, उस्मानाबाद येथे झालेल्या राज्यस्तरीय बेसबॉल स्पर्धेत अथर्व दांडेकरचा सहभाग होता. उपविजयी संघातील खेळाडू पुढीलप्रमाणे :- शुभम कदम, अभिषेक वैद्य, आदित्य म्हात्रे, अनिकेत जाधव, विजित राऊत, प्रकाश गिते, प्रतीक कोरी, ऋषभ म्हात्रे, कौस्तुभ भंडारे, राहुल घाडगावकर, अथर्व दांडेकर, समीन सावंत, शुभम किर, सर्वेश तोंडवळकर व बायसन पाटील हे होते.

- ◆ **रायफल शूटिंग :** द नॅशनल रायफल असोसिएशन ऑफ इंडिया तर्फे आयोजित ५९ वी नॅशनल चॅम्पियनशीप स्पर्धा १ डिसेंबर ते १५ डिसेंबर २०१५ दरम्यान दिल्ली येथे झाल्या होत्या. शर्वरी राजे व ऋतिक पाटील यांचा १० मीटर रायफल शूटिंग स्पर्धेत यशस्वी सहभाग होता. तसेच पार्ला महोत्सव आयोजित शूटिंग स्पर्धेत शर्वरी राजेने सुवर्ण पदक मिळविले.

◇ **बॉक्सिंग** : शिवाजी पार्क येथे झालेल्या एकदिवसीय आमंत्रित परवेझ खान बॉक्सिंग स्पर्धेत श्रद्धा मयेकरने ५५ किलो वजनी गटात रजत पदक प्राप्त केले.

◇ **कीर्ती केसरी** : २०१५ - १६ चा कनिष्ठ महाविद्यालयाचा कीर्ती केसरीचा मानकरी संग्राम गायकवाड ठरला.

◇ **फुटबॉल** : दियास युनायटेड स्पोर्ट्स क्लबतर्फे खुल्या गटातील पाचव्या राष्ट्रीय फुटबॉल स्पर्धेचे आयोजन उत्तरप्रदेश मधील कानपूर येथे करण्यात आले होते. तसेच हिमाचलप्रदेश मधील बिलासपुर येथेही राष्ट्रीय स्पर्धेत कुणाल जगताप व पृथ्वी मोरे ह्या दोघांचा मुंबईच्या संघात सहभाग होता.

◇ **कीर्ती करंडक** : एकविसाव्या कीर्ती करंडक आंतर महाविद्यालयीन कबड्डी / खो - खो (पुरुष / महिला) स्पर्धांचे आयोजन महाविद्यालयाच्या मैदानात दिनांक २१ ते २२ डिसेंबर २०१५ दरम्यान करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षपदी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. व्ही. एन. मंगरे सर होते. स्पर्धेचे उद्घाटन कार्यक्रमाच्या प्रमुख अतिथी मा. श्रीमती डॉ. मनाली लोंढे, संचालक, विद्यार्थी कल्याण विभाग - मुंबई विद्यापीठ, विशेष अतिथी श्री. प्रकाश गव्हाणे वरिष्ठ पोलीस अधिकारी - माजी विद्यार्थी व श्री. भाऊसाहेब शिंदे माजी विद्यार्थी यांच्या हस्ते झाले. कार्यक्रमाचे सूत्र संचालन प्रा. मीनल मापुस्कर व प्रा. सुधीर पाटणकर यांनी केले. ह्या स्पर्धेचे पारितोषिक वितरण श्री. मंदार म्हात्रे माजी विद्यार्थी - खो - खो शिवछत्रपती पुरस्कार विजेता, अॅड. श्री. नील हेलेकर अध्यक्ष कनिष्ठ महाविद्यालय समिती, प्राचार्य डॉ. वि.न.मंगरे व उपप्राचार्य डॉ. डी.व्ही. पवार, प्रा. एम.जी. कांबळे, डॉ. सौ. सी.एम.कुलकर्णी व प्रा. ए. एम. तपासे ह्या मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. पारितोषिक वितरण यादी वाचन प्रा. सौ. एस. आर. सुराडकर यांनी केले तसेच उद्घाटन कार्यक्रमाचे आभार प्रा. एस. बी. कुंभार व पारितोषिक वितरणाचे आभार प्रा. आर. एन. गायकवाड यांनी मानले.

◇ **ग्रेस मार्कस्** : महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळनियमानुसार राज्य व राष्ट्रीय स्तरावर क्रीडा स्पर्धेत भाग घेतलेल्या आपल्या महाविद्यालयातील दहा खेळाडूंनी २५ जादा गुण सवलतीसाठी अर्ज भरला.

◇ **शिष्यवृत्ती** : राष्ट्रीय स्तरावर महाराष्ट्रातर्फे खेळात नैपुण्य संपादन करणाऱ्या खेळाडूंना क्रीडा व युवक संचानालय, महाराष्ट्र शासनातर्फे शिष्यवृत्ती देण्यात येते. आपल्या महाविद्यालयातील तीन खेळाडूंना २०१४-१५ ह्या वर्षासाठी प्रत्येकी रु. ११२५०/- शिष्यवृत्ती देण्यात आली. शिष्यवृत्तीचे मानकरी पुढीलप्रमाणे: ओमकार काटकर - खो - खो, आदेश कागडा खो - खो व सौरभ चव्हाण खो - खो.

◇ **खेळाडूंचा कौतुक सोहळा** : सन २०१५-१६ या शैक्षणिक वर्षात नैपुण्य संपादन केलेल्या खेळाडूंच्या कौतुक सोहळ्याचे आयोजन दिनांक १७ जानेवारी २०१६ रोजी करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षपदी पदवी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. एम. जी. कांबळे होते तसेच पदवी महाविद्यालयाच्या उपप्राचार्य डॉ. सी. पी. कुलकर्णी व कनिष्ठ महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. ए.एम. तपासे यांच्या हस्ते राष्ट्रीय स्तरावर पारितोषिक मिळवलेल्या खेळाडूंना पुष्पगुच्छ देवून गौरविण्यात आले. नैपुण्य संपादन केलेल्या सर्व खेळाडूंना अल्पोपहार देण्यात आला. ह्या कार्यक्रमास जिमखाना कार्याध्यक्ष प्रा. आर.एन. गायकवाड, प्रा. सौ. एस. आर. सुराडकर, प्रा. ए. बी. कुंभार व इतर प्राध्यापक वर्गही उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन सुष्मिता मोडखरकरने केले.

या खेळाडूंच्यातिरिक्त फुटबॉल, बुद्धिबळ, कॅरम, टेबल टेनिस, बॅडमिंटन, क्रिकेट, ज्युदो व लॉन टेनिस याही खेळात विद्यार्थ्यांचा सहभाग होता.

- प्रा. सौ. एस. आर. सुराडकर

प्रा. एस्. बी. कुंभार

जिमखाना विभाग

फॅकल्टी क्लब

२०१५ ते २०१६ या शैक्षणिक वर्षात फॅकल्टी क्लब सदस्यांची प्रथम बैठक दि. २२जून २०१५ रोजी घेण्यात आली व वर्षभराच्या कार्यक्रमांची आखणी करण्यात आली.

प्राचार्य मंगरे सरांच्या सूचनेनुसार सर्वात पहिला कार्यक्रम शिक्षकदिनाच्या निमित्ताने घेण्यात आला. इयत्ता ११वी व १२ वी च्या विद्यार्थ्यांनी विविधरंगी कार्यक्रम सादर केले. तसेच विद्यार्थ्यांनी शिक्षकदिनाचे महत्व यावर विचार मांडले तसेच नृत्य पथनाट्य, गायन सादर केले. प्राचार्य

मंगरे सरांची उपस्थिती सर्वांसाठीच स्फूर्तीदायक होती. मोठ्या संख्येने विद्यार्थी व शिक्षक उपस्थित राहून कार्यक्रम रंगतदार केला. सर्व विद्यार्थ्यांचा पुष्पगुच्छ व भेटवस्तू देऊन गौरव करण्यात आला. नंतर चहापान व अल्पोपहाराचे आयोजन केले गेले.

दि. १६ ऑक्टोबर २०१६ रोजी वरिष्ठ महाविद्यालयाचे भूगोल विभाग प्रमुख व उपप्राचार्य डॉ. हेमंत पेडणेकर यांची पालघरमधील सोनोपंत दांडेकर या महाविद्यालयात प्राचार्य पदावर नियुक्ती झाली. त्यानिमित्ताने

त्यांचा सत्कार समारंभ आयोजित केला गेला. पेडणेकर सरांच्या बहुश्रुत व अष्टपैलू व्यक्तिमत्वाच्या आठवणी अनेक प्राध्यापकांनी सांगितल्या. अत्यंत हृद्य अशा कार्यक्रमास सर्व प्राध्यापक वर्ग प्राचार्य व उपप्राचार्य उपस्थित होते. शाल, श्रीफळ, पुष्पगुच्छ, सन्मानचिन्ह देऊन पेडणेकरांचा सत्कार प्राचार्यांच्या हस्ते करण्यात आला तसेच त्यांच्या पत्नी उपस्थित होत्या. त्यांचाही यथोचित सत्कार करण्यात आला.

पेडणेकरांनी देखील अत्यंत खुसखुशीत शब्दात भाषण करून सर्वांना मार्गदर्शन केले. नंतर चहा, अल्पोपहार देण्यात आला.

दि. १८ डिसेंबर २०१६ रोजी फॅक्टरी क्लबने सर्व प्राध्यापक वर्गासाठी भोजनाचा कार्यक्रम आयोजित केला. ज्योती कॅटरर्सनी भोजनाची उत्तम व्यवस्था केली.

दि. ११ मार्च २०१६ रोजी वरिष्ठ महाविद्यालयातील इंग्रजी विषय प्रमुख प्रा. समळ यांचा सेवापूर्ती निरोपसमारंभ आयोजित केला. यासाठी त्यांच्या सौभाग्यवतीही उपस्थित होत्या. प्राचार्य मंगरे सर व सर्व प्राध्यापक उपस्थित राहून कार्यक्रम यशस्वी केला. प्रा. समळ यांनी महाविद्यालयातील संस्मरणीय आठवणी सांगितल्या. पुष्पहार, शाल, श्रीफळ व स्मृतीचिन्ह देऊन त्यांचा सत्कार करण्यात आला.

दि. १८ जुलै २०१५ रोजी डॉ. बाबासाहेब कांबळे यांच्या लंडन ग्रंथालय भेटीवर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. त्यांनी लंडनमधील ग्रंथालयांना भेट देण्यासाठी जी खास स्कॉलरशीप मिळाली त्यासाठी केलेले परिश्रम, लंडन येथील ग्रंथालये, शहराची नियोजन व्यवस्था उत्पादनाची माहिती योग्य रीतीने सादर केली. प्राचार्यांसह अनेक प्राध्यापक या कार्यक्रमास उपस्थित होते. त्यांचा सत्कार, भेटवस्तू, पुष्पगुच्छ देऊन केला गेला.

दि. २५ एप्रिल रोजी कनिष्ठ महाविद्यालय उपप्राचार्य श्री. अनिल

तपासे, हिंदी विभाग प्रमुख श्री. प्रकाश मनोहर व कार्यालयीन कर्मचारी श्री. अरविंद नकाशे यांचा सेवानिवृत्ती निमित्त निरोपसमारंभ आयोजित करण्यात आला.

२२ प्राध्यापकांनी या तिधांविषयी विविध आठवणी सांगितल्या. तसेच या कार्यक्रमासाठी श्री. तपासे यांचे सर्व कुटूंबीय उपस्थित होते हे विशेष या तिधांनीही अत्यंत भावपूर्ण शब्दात आपली मनोगते व्यक्त केली. प्राचार्यांनी या तिधांच्या व्यक्तिमत्वाचे अत्यंत समर्पक शब्दात वर्णन करून त्यांच्या कार्यकर्तृत्वाचे कौतुक केले. या तिधांचाही शाल, श्रीफळ, पुष्पगुच्छ व स्मृतीचिन्ह देऊन “हृदय” सत्कार प्राचार्यांच्या हस्ते करण्यात आला. या संपूर्ण कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन चेअरपर्सन प्र. प्रतिभा विश्वास यांनी केले व आभार प्रदर्शन श्री. चंद्रमोहन जोशी यांनी केले. त्यानंतर थोटे बंधू यांचे पारंपारिक महाराष्ट्रीय पंगतीभोजन (सुग्रास असे) आयोजित करून कार्यक्रमाला चार चांद लावले.

वरील सर्व कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी डॉ. हर्षद भोसले, चंद्रमोहन जोशी, विठ्ठल सोनटक्के, तसेच मेधा ढापरे, मृणालिनी चव्हाण, सत्शील पाटील, रत्ना सावर्डेकर, चैतन्य कुलकर्णी यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. तसेच जीवशास्त्र विभाग प्रमुख सौ. साठ्ये मॅडम, श्री. सुधीर पाटणकर सर यांचे अत्यंत महत्वपूर्ण सहकार्य लाभले म्हणून भोजनाचे कार्यक्रम यशस्वी झाले. सर्वांचे मनापासून आभार.

प्राचार्य मंगरे सर, उपप्राचार्य डॉ. डी. व्ही. पवार, डॉ. चारुता कुलकर्णी, श्री. एम. जी. कांबळे, तसेच उपप्राचार्य श्री. तपासे यांच्या सहकार्याशिवाय कार्यक्रम यशस्वी होणे अशक्य. या सर्वांचे हृदयपूर्वक आभार. त्याचप्रमाणे श्री. नकाशे व मनोज सावंत, ओंकार, सोपान, कमलेश वाघेला यांचे खूप मोलाचे सहकार्य लाभले त्यांचेही मनःपूर्वक आभार.

- प्रा. प्रतिभा विश्वास
फॅकल्टी क्लब चेअरपर्सन

सांस्कृतिक विभाग

२०१५ - २०१६ साठी पारितोषिक विजेत्यांची नावे -

(१) मुंबई विद्यापीठ आयोजित -

“युथ फेस्टिव्हल” २०१५ - ३१-०२-२०१५

मराठी ‘लघुनाट्य’ “हाय - हाय”

द्वितीय क्रमांक - “मेगा फायनल”

कलाकार - (१) रोहित माने S.Y.B.A

(२) दिपेश ठाकरे S.Y.B.A

(३) सारा राउळ S.Y.B.A

(४) रोशन सुर्वे T.Y.B.A

(५) सिध्देश नांदलस्कर S.Y.B.Com

(६) नेहा जाधव S.Y.B.BMM

(२) “पुरुषोत्तम करंडक” पुणे सप्टेंबर, २०१५

सतत तिसऱ्यांदा कीर्ती महाविद्यालय द्वितीय क्रमांक विजेते

- गिरीधर करंडक

“लोकसत्ता लोकांकिका अंतिम फेरीत प्रवेश”

एकांकिका - “लछमी” कलाकार : (१) प्रज्विता पंडित - उत्कृष्ट अभिनेत्री

Water Conservation

- (२) अनिकेत विचारे (३) अंजली पांडे
 (४) तेजस हरेकर (५) प्रज्ञेश तारी
 (६) संजोग म्हात्रे (७) विक्रान्त तांबे
 (८) श्वेताली तळेकर (९) ऋषिकेश मुरकर
 (१०) ऐश्वर्य मोरे (११) मृणाल रावणंग
 (१२) एस. एस. राऊळ - उत्कृष्ट अभिनेता
 (३) युथ फेस्टिव्हल - मुंबई विद्यापीठ आयोजित
 (१) "पकवाज" सोलो तृतीय क्रमांक - ओमकार राणे
 (२) N.M.College आयोजित "उमंग फेस्टिव्हल"
 द्वितीय क्रमांक - सोलो डान्स - शुभम राणे
 (३) S.N.D.T विद्यापीठ आयोजित "फोक डान्स" आंतरमहाविद्यालयीन
 स्पर्धेत - द्वितीय क्रमांक - "दिंडी"
 (४) D.Y. Patil तिसरा क्रमांक "दिंडी" कलाकार
 (१) सौरभ चव्हाण (२) शुभम राणे
 (३) प्रथमेश समुधरे (४) निखील बर्वे
 (५) मिना माने (६) आकृति म्हात्रे
 (७) प्रज्ञा बेर्डे (८) ओमकार राणे
 (९) अक्षय पुजारी (१०) केतन कंदी
 (१) मराठी लघुनाट्य :- "हाय हाय" ३१ / ०८ / २०१५
 (द्वितीय क्रमांक Youth Festival Mega Final)
 लेखक :- रोहित, सन्मान व प्रशांत दिग्दर्शक :- रोहित खुडे

कलाकार

- (१) रोहित संजय माने (S.Y.B.A)
 (२) दिपेश दिपक ठाकरे (T.Y.B.A)
 (३) साबा सुभाष राऊळ (S.Y.B.A)
 (४) रोशन विनायक सुर्वे (T.Y.B.A)
 (५) सिध्देश नांदलस्कर (S.Y.B.Com)
 (६) नेहा संदेश जाधव (S.Y.B.BMM)
 (२) हिंदी लघुनाट्य : "Time Please" 4/9/2015
 (उत्तेजनार्थ Youth Festival Mega Final)
 लेखक : रोहित खुडे दिग्दर्शक : चेतन गुरव

कलाकार

- (१) अनिकेत हरिश्चंद्र विचारे (S.Y.B.Com)
 (२) प्रज्ञेश सहदेव तारी (T.Y.BMM)
 (३) नेहा संदेश जाधव (S.Y.BMM)
 (४) साबा सुभाष राऊळ (S.Y.B.A)
 (५) प्रणाली कांबळी (S.Y.BMM)
 (६) विक्रान्त तांबे (F.Y.B.A)
 आणि वादक :- सुमित संजय राऊत (F.Y.B.Com)
 एकपात्री अभियन (Youth Festival) "तृतीय क्रमांक"
 रोहित संजय माने (S.Y.B.A)
 • एकांकिका :- ७/१०/२०१५
 (१) "चित्रकोट" (Indian National Theater "INT")
 मराठी एकांकिका स्पर्धा, द्वितीय फेरीत सहभाग)
 लेखक / दिग्दर्शक :- निखिल कटारे.
 • एकांकिका २६ / ०९ / २०१५
 "लछमी" :- (लेखक :- संचित वर्तक दिग्दर्शक : संतोष माईणकर)
 (१) (लोकसत्ता लोकांकिका एकांकिका स्पर्धेच्या अंतिम फेरीत सहभाग)
 (२) "पुरुषोत्तम करंडक, पुणे" (द्वितीय क्रमांक - गिरिधर करंडक)
 (सतत तिसऱ्या वर्षी कीर्ती महाविद्यालयाची महाअंतिम फेरीसाठी निवड)

पारितोषिके

- (१) अभिनय नैपुण्य : सर्वोत्कृष्ट अभिनेता :- साबा सुभाष राऊळ
 (२) वाचिक अभिनय :- प्रज्विता पंडित.

कलाकार

- (१) साबा राऊळ (१०) सिध्देश नांदलस्कर
 (२) दिपेश ठाकरे (११) रोहित माने
 (३) प्रज्विता पंडित (१२) तेजस हरेकर
 (४) अनिकेत विचार (१३) प्रज्ञेश तारी
 (५) अंजली पांडे (१४) ऋषिकेश मुरकर
 (६) संजोग म्हात्रे (१५) सिद्धांत बेलवलकर
 (७) नेहा जाधव (१६) ऐश्वर्या मोरे
 (८) श्वेताली तळेकर (१७) मृणाल रावणंग
 (९) विक्रान्त तांबे

- (1) S.N.D.T. College (22 Aug) - 2nd prize Folk Dance "Dindi"
- (2) UMANG FESTIVAL - 3rd Prize Solo (N.M. College (Shubham Rane)
- (3) D.Y. Patil College (6 - Oct) - 3rd Prize Folk Dance "Dindi"
- (4) S.N.D.T College (22 Aug) = Consolation

- (5) K.B. College (10 Dec) = 3rd Prize Solo Dance (Shubham Rane)
- (6) Youth Festival = Pakhawat Solo 3rd Prize (Omkar Rane)

प्रा. डॉ. बी. आर. कांबळे
सांस्कृतिक विभाग प्रमुख

मराठी वाङ्मय मंडळ

सन २०१५-२०१६ या शैक्षणिक वर्षात मराठी वाङ्मय मंडळाच्या वतीने खालील कार्यक्रम सादर करण्यात आले. या सर्व कार्यक्रमांना विद्यार्थ्यांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद मिळाला.

२०१५-२०१६ या शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीलाच मराठी वाङ्मय मंडळ आणि ग्रंथालय विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने जुन २०१५ मध्ये "सामाजिक न्याय दिवस" हा राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज जयंती म्हणून साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाचे प्रमुख वक्ते म्हणून कीर्ती महाविद्यालयातील तरुण अभ्यासक व अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख प्रा. देवराव मनवर यांनी "राजर्षी छत्रपती शाहू महाराजांचे आर्थिक विचार" या विषयावर अभ्यासपूर्ण भाषण दिले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक मराठी विभागप्रमुख प्रा. सुभाष अडावतकर यांनी केले. शेवटी प्रा. रेखा चन्हाटे ग्रंथपाल यांनी सर्व उपस्थितांचे आभार मानले.

१९ जुलै २०१५ रोजी मराठी वाङ्मय मंडळाने "महाकवी कालिदास दिन" साजरा केला. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे डॉ. वसुधा दाबके, भवन्स महाविद्यालय मुंबई संस्कृत विभाग प्रमुख यांनी कालिदासांची नाटके या विषयावर अभ्यासपूर्ण विवेचन करून कालिदासांच्या नाट्य वाङ्मयातील सौंदर्यस्थळे उलगडून दाखविली. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मा. प्रा. डॉ. वि. नं. मगरे सरांनी भूषविले. शेवटी तत्वज्ञान विभागाचे गाढे अभ्यासक व विभाग प्रमुख प्रा. गंगाधर आगवणे सरांनी सर्व उपस्थितांचे आभार मानले.

दि. १० ऑक्टोबर २०१५ रोजी भारतरत्न डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या जन्म दिवसानिमित्त महाविद्यालयात प्रथमच "वाचन प्रेरणा दिन" म्हणून साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे म्हणून मराठी साहित्य संस्कृती मंडळ मुंबई येथील डायरेक्टर सौ. पाटील मॅडम उपस्थित होत्या. त्यांनी अभ्यासपूर्ण विवेचन करून डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल

कलाम यांच्या जीवन कार्याचा आढावा घेतला. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष प्राचार्य वि. नं. मगरे सर यांनीही डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या विज्ञान विषयक भूमिका विद्यार्थ्यांना कथन केल्या. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक प्रा. सुभाष अडावतकर व आभार प्रदर्शन प्रा. डॉ. हर्षद भोसले यांनी केले.

कीर्ती महाविद्यालय स्नेहसंमेलनानिमित्त "मराठी वाङ्मय मंडळ" व तत्वज्ञान विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांचे काव्यसंमेलन आयोजित केले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष उपप्राचार्य श्रीमती. चारुता कुलकर्णी या होत्या. अनेक विद्यार्थी आणि प्राध्यापकांनी आपल्या कविता सादर काव्यसंमेलनात सादर केल्या.

दि. २७ फेब्रुवारी महाविद्यालयात कविश्रेष्ठ वि. वा. शिरवाडकर तथा कुसुमाग्रज यांच्या जन्मदिना निमित्त मराठी भाषा दिन साजरा केला. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे श्री. अनिल गोरे (मराठी काका) व डॉ. आनंद काटीकर शिक्षण संचालक (प्रभारी) हे उपस्थित होते. त्यांनी मराठी भाषेचे सुरुवात आणि मराठीतील विविध दृष्टीकोन आणि मराठी भाषेची थोरवी या विषयी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. वि. नं. मगरे सर यांनी अध्यक्षपद स्विकारले होते. प्रा. सुभाष अडावतकर यांनी प्रास्ताविक करून कार्यक्रमाची सुरुवात केली. तर सर्व उपस्थितांचे आभार प्रा. दयानंद भूबाळ हिंदी विभाग प्रमुख यांनी मानले.

दरवर्षीप्रमाणे याही वर्षी महाविद्यालयात "पत्रकार दिन" साजरा करण्यात आला. प्रा. सुभाष अडावतकर यांनी ग्रंथालयात सुमारे ४०० विविध वर्तमानपत्रांचे प्रदर्शन भरविले होते. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे म्हणून पत्रकार श्री. सुधाकर कांबळे (कश्यप) हे होते. त्यांनी पत्रकारीतेच्या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. अध्यक्ष म्हणून डॉ. चारुता कुलकर्णी या होत्या. सर्व उपस्थितांचे प्रा. रेखा चन्हाटे यांनी आभार मानले.

मराठी वाङ्मय मंडळ, भाषा भगिनी, तत्वज्ञान विभाग, ग्रामीण विकास विभाग, वाणिज्य विभाग आणि सांस्कृतिक विभाग या सर्व विभागाच्या सहकार्यामुळे तसेच डॉ. बापूसाहेब कांबळे सांस्कृतिक विभाग प्रमुख यांनी मराठी विभागातील कार्यक्रमासाठी अतिशय मेहनत घेतली. त्यांचे विशेष आभार तसेच उपप्राचार्य प्रा. मधुकर कांबळे, उपप्राचार्य डॉ. डी. व्ही. पवार, उपप्राचार्य डॉ. चारूता कुलकर्णी तत्वज्ञान विभाग प्रमुख प्रा. गंगाधर आगवणे, हिंदी विभाग प्रमुख दयानंद भुबाळ, इंग्रजी विभाग प्रमुख डॉ. मृणालिनी चव्हाण, कॉमर्स विभाग प्रमुख प्रा. यशवंत भोरकडे, प्रा. कडनोर (सी. ए.), तसेच मराठी विभागातील सहप्राध्यापक प्रा. राजाराम थोरबोले व प्रा. भरत तोरणे ह्या सर्वांच्या सहकार्यामुळे २०१५-२०१६ या शैक्षणिक वर्षामध्ये विशेष उपक्रम राबविता आहे. सर्व विभाग प्रमुखांनी वेळोवेळी दिलेल्या महत्त्वपूर्ण सहकार्याबद्दल मराठी विभागातर्फे सर्वांचे आभारी आहोत.

व्यक्तीगत कामगिरी

● सन २०१५-२०१६ मध्ये ISSN आणि ISBN पुस्तकात प्रसिद्ध झालेले वाचन केलेले शोध निबंध.

International Interdisciplinary Conference :

(१) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर गोंडवना युनिव्हर्सिटी चंद्रपुर 125th Birth Anniversary of Babasaheb Ambedkar या पुस्तकात शोधनिबंध प्रकाशित.

(२) UGC Pune University S.R.T.M. University Nanded/ Three days International Interdisciplinary Conference लोकसाहित्य : वैश्विक परिदृश्य, लोकसाहित्य, जागतिक परप्रेक्ष्य

Folk literature; Global Prespective-28,29,30 January 2016 यात “आदिवासी धार्मिक जीवन” हा शोध निबंध.

(३) World wide International Inter Disciplinary Research Journal (A Peer Reviewed) Quarterly Research Journal - March - 2016, Nanded या जर्नलमध्ये “आत्मचरित्र : स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये” हा शोध निबंध प्रकाशित.

(४) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची १२५ वी जयंती विशेषांक : “अक्षरवेल प्रकाशन” जि. परभणी या विशेषांकात “डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर : आणि भारतीय संविधान” या शोध निबंध प्रबंध प्रकाशित दि. १४ एप्रिल २०१६.

(५) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद आणि “कथा” यु. के. ब्रिटन यांच्या संयुक्त विद्यमाने एक दिवसीय आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र “जागतिक पर्यावरण, समस्या, आव्हाने व उपाय यात शोध निबंध प्रकाशित दि. २९ फेब्रुवारी २०१६.

(६) “ब्रह्मा व्हॅली महाविद्यालय” नाशिक २ दिवसीय आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात - “अनुवाद साहित्य : आणि भाषांतर प्रक्रिया” या विषयावर शोध निबंध प्रकाशित. दि. ६ एप्रिल २०१६.

(७) बलभिम महाविद्यालय बीड, येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र “गांधीयन थॉट” या पुस्तकात शोधनिबंध प्रकाशित दि. १० एप्रिल २०१६.

National Seminar

(१) A True Builder of National and Global Leader" Organized by - Kamladevi College of Arts and Commerce Vithalwadi (E), Kalyan यामध्ये डॉ. आंबेडकरांची धर्मांतराविषयी भूमिका” हा शोध निबंध प्रकाशित. दि. २७ जुलै २०१५.

(२) ‘साकेत ज्ञानपीठ’ साकेत कॉलेज ऑफ आर्ट्स अँड कॉमर्स कल्याण इस्ट, एक दिवसीय नॅशनल कॉन्फरन्स यात Women Entrepreneurship” हा शोध निबंध प्रकाशित दि. २० फेब्रुवारी २०१५.

(३) Reena Mehta College of Commerce Bhayander (W) "Urban and Rural Development" A case Study of Schemes by the Department of Rural Development - "The Role of Women's यामध्ये हा शोध निबंध प्रकाशित दिनांक २१ सप्टेंबर २०१५.

(४) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा युनिव्हर्सिटी औरंगाबाद व पी. ई. एस. मुंबई., “आधुनिक अध्यापन संशोधनाचे प्रवाह संधी, स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये” यात - “स्त्री साहित्याचे संशोधन आणि संशोधनाच्या पद्धती” या विषयावर शोध निबंध प्रकाशित दिनांक ३ ऑक्टोबर २०१५.

(५) Sanshodhan Samiksha-Peer Reviewed International Research Journal Special Issue - October - 2015.

यात - “कविता या साहित्य प्रकारातून व्यक्त झालेले विचार ‘ग्रेस’ यांच्या कविता विषयी” हा शोध निबंध प्रकाशित दि. १ ऑक्टोबर २०१५.

सामाजिक कार्य

- (१) यशवंत सहकारी साखर कारखाना थेऊरगांव, ता. हवेली, जि. पुणे येथे येणाऱ्या ऊस तोडणीकामगारांच्या मुलांसाठी साखर शाळेची स्थापना.
- (२) “परित्यक्ता व विधवा महिलांसाठी” ममता मेणबती निर्मिती केंद्राची स्थापना उत्तनपालजीगांव, जि. ठाणे.
- (३) स्ट्रीट चिल्ड्रन्स आणि रेल्वे गाड्यांमध्ये बुट पॉलिश करणाऱ्या मुलांसाठी बदलापूर येथे वसतीगृहाची सोय.
- (४) अंध विद्यार्थ्यांसाठी एफ. वाय./ एस. वाय./ टी. वाय.बी.ए. अभ्यासक्रमावरील ऑडीओ कॅसेट व सी.डी.ची निर्मिती.

- (५) सेंट्रल रेल्वे कल्याण एस.सी. व एस.टी. एम्प्लॉईज युनियन कल्याण येथील कामगारांसाठी दारूचे दुष्परिणाम यावरील सी.डी. व फिल्मद्वारे विशेष मार्गदर्शन.
- (६) श्रीरामपुर नगरपालिका श्रीरामपूर, जि. अहमदनगर कामगारांसाठी व्यसनमुक्तता व दारूबंदी या विषयावर चर्चासत्राचे आयोजन.
- (७) मुंबई विद्यापीठातील (कोकण विभाग) महाविद्यालयांना एड्स जनजागृती लैंगिक शिक्षण मार्गदर्शन व भित्तिचित्रे पोस्टर इत्यादीद्वारे मार्गदर्शन व चर्चासत्राचे आयोजन.

प्रा. सुभाष अडावतकर
मराठी विभाग प्रमुख

ग्रामीण विकास विभाग

ग्रामीण विकास हा विषय प्रात्यक्षिक कार्यावर आधारित असल्यामुळे या शैक्षणिक वर्षात विद्यार्थ्यांनी प्रात्यक्षिक कार्यासाठी अनेक ठिकाणी प्रत्यक्ष भेटी देऊन अभ्यास केला. या मागचा उद्देश म्हणजे २०१५-१६ या शैक्षणिक वर्षात आपण काय अभ्यास करणार आहोत याची सविस्तर माहिती विद्यार्थ्यांना मिळावी यासाठी गांधी संग्रहालय (मणिभवन) गावदेवी, कुष्ठरोग निवारण समिती शांतीवन, पनवेल, युसुफ मेहरअली सेंटर तारा, पनवेल, कोकण कृषी विद्यापीठ यांचे खार जमीन संशोधन केंद्र, पनवेल, निसर्ग निर्माण अग्रो प्रोडक्ट प्रा. लिमिटेड, मातुंगा, कृषी उत्पन्न बाजार समिती, वाशी, जननी आशिष आणि अस्तित्व स्वयंसेवी संस्था, डोंबिवली इ. ठिकाणी शैक्षणिक सहली आयोजित करण्यात आल्या होत्या.

ग्रामीण व आधिवासी समाजातील सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, सांस्कृतिक व शैक्षणिक समस्या विद्यार्थ्यांना समजाव्यात यासाठी गोखले एज्युकेशन सोसायटीचे कृषी विज्ञान केंद्र, कोसबाड या ठिकाणी दोन दिवसीय प्रथम, द्वितीय व तृतीय वर्षांच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रात्यक्षिक शिबिरे आयोजित करण्यात आली होती. या शिबिरात विद्यार्थ्यांनी श्रमदान केले. या शिबिरादरम्यान द्वितीय वर्ष विद्यार्थ्यांनी रामपूर ग्रामपंचायत येथे २६ जानेवारी २०१६ रोजी भरलेल्या ग्रामसभेस उपस्थित राहून प्रत्यक्ष ग्रामसभेचा अभ्यास केला. तसेच प्रजासत्ताक दिनानिमित्त निघालेल्या प्रभात फेरीत सहभागी होऊन झेंडावंदन केले. कृषी पर्यटनाला द्वितीय वर्षांच्या कला ग्रामीण विकास विद्यार्थ्यांनी भेट देऊन प्रत्यक्ष माहिती मिळवली.

सेंट गोन्सालो गार्सिया महाविद्यालयाने ग्रामीण विकास विभागातर्फे बुधवार दि. २० जानेवारी २०१६ रोजी गोखले एज्युकेशन सोसायटीचे

कृषी विज्ञान केंद्र, कोसबाड, डहाणू येथे ‘ग्रामीण विकासाची दिशा आणि दशा’ या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेत तृतीय वर्ष ग्रामीण विकासातील तीन विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

मुंबई विद्यापीठाच्या एप्रिल २०१५ च्या तृतीय वर्ष बी.ए.च्या परीक्षेमध्ये ग्रामीण विकास या विषयात कुमारी वृषाली वासुदेव शिंदे हिला ४८०/६०० म्हणजेच ८०% गुण संपादन केल्याबद्दल मुंबई विद्यापीठाने सन्मानित केले.

विभागातर्फे पदवीच्या विद्यार्थ्यांसाठी ‘नोकरीच्या संधी आणि स्वयंसेवी संघटनांचे कार्य’ या विषयावर ७ ऑगस्ट २०१५ रोजी कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. यामध्ये नायर हॉस्पिटलच्या डॉ. कुंदा राणे, लोक कल्याण सेवा संस्थेचे संचालक श्री. प्रशांत महाडिक आणि उद्योजक डॉ. संतोष चाळके यांनी मार्गदर्शन केले.

ग्रामीण विकास विभागातर्फे आणि ‘विसारा’ टेक्नोलोजिस यांच्या वतीने ‘आपले कौशल्य वाढवा’ या विषयावर एक दिवसीय चर्चासत्र आयोजित करण्यात आले होते. त्यात युनिव्हर्सिटी ऑफ ऑक्सफर्डचे श्री. नारायण अय्यर यांनी प्रथम, द्वितीय आणि तृतीय वर्षांच्या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

● व्यक्तीगत कामगिरी :

Dr. D. V. Pawar :

- (1) Committee Member in a Two Day National Conference on “Diversity And Transformation: American literature (1920-1990)” held on 15th & 16th January, 2016.

(2) Presented a paper entitled "Role of NCC in Holistic Development of Student Community" in a National Conference On "College IQAC : Meaning and Manifestations" held at Kirti College on 30th January 2016.

(3) Participated in a Nexus Conference 2015 held at Govardhan Eco-village on "Eco-Ethical Integrated Sustainable solution- Resolving Food, Water, Energy, Waste Nexus" held on 31st Oct- 1st Nov-2015.

(4) Received a Certificate of Appreciation from D. E. Society on its "Founder's Day" on 9/8/2015 for Presenting a Research Paper in an International Conference held at Bangkok, Thailand.

Prof. N. V. Kharat

(1) Participated in an International Business Research Conference – 2016 held at Indian Education Society's Management College and

Research Centre, Mumbai on 30th January 2016

(2) Committee Member in a Two Day National Conference on "Diversity And Transformation: American literature (1920-1990)" held on 15th & 16th January, 2016.

Attended International Interdisciplinary Conference on " Dr. Ambedkar As Nation Builder", organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Gondawana University Teachers Association Chandrapur, at Priyadarshani Sanskrutik Sabhagruha, Chandrapur, on 13th and 14th February 2016.

(4) Attended Industrial Visit to Jaipur with FYBMS and SYBMS Students from 22/02/16 to 27/02/16.

Dr. D.V. Pawar.

Head, Department of Rural Development

विस्तार कार्याचा अहवाल (Extension Activities)

मुंबई विद्यापीठाच्या अंतर्गत आजीवन अध्ययन आणि विस्तार कार्य या विभागातर्फे आपल्या महाविद्यालयात विस्तार कार्याचे हे दुसरे वर्ष आहे. २०१५-२६ ह्या शैक्षणिक वर्षात आपल्या महाविद्यालयात विविध उपक्रम राबवून विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

● **रक्तदान शिबीर** : रक्तदान शिबीर दिनांक १६ डिसेंबर २०१६ रोजी कीर्ती महाविद्यालयात आयोजित करण्यात आले होते. हे शिबीर HDFC बँक व हिंदुजा हॉस्पिटल यांच्या तर्फे घेण्यात आले होते. त्यामध्ये २ डॉक्टरांस व १० कर्मचारी यांची उपस्थिती होती. शिबीरामध्ये एकूण १०७ विद्यार्थ्यांनी रक्तदानाची इच्छा दर्शवली त्यापैकी ७३ विद्यार्थ्यांनी रक्तदान केले. तसेच कीर्ती महाविद्यालयातील शिक्षक वर्गाने सुद्धा रक्तदान केले.

● **Poster Competition** : आजीवन अध्ययन आणि विस्तार कार्य विभागातर्फे उदांत उपक्रमात विस्तार कार्यातील दोन विद्यार्थ्यांनी

दि. ४ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी सहभाग घेतला. तसेच ह्या कार्यक्रमात उपस्थित राहून त्यांना प्रमाणपत्र देण्यात आले.

● **अस्तित्व शाळा (NIOS)** : डोंबिवली अस्तित्व शाळा (NIOS) येथील दिनांक २०/२/१६ रोजी विद्यार्थ्यांना भेट दिली. ही शाळा मूकबधिर, कर्णबधिर, अपंग असलेल्या विद्यार्थ्यांची शाळा आहे. या शाळेला भेट देऊन त्यांच्या पालकांशी व इतर कर्मचारी यांच्याशी संवाद साधला.

● **कोसबाड, प्राथमिक शाळा** : दिनांक २५ व २६ जानेवारी २०१६ रोजी डहाणू तालुक्यातील कोसबाड गावातील प्राथमिक शाळेला भेट दिली. तेथील विद्यार्थी व शिक्षक यांची भेट घेऊन त्या शाळेमध्ये Extension Activities चे महत्त्व समाजावून सांगितले. तसेच त्या परिसरातील विविध पाड्यांमध्ये जाऊन शिक्षणाचे महत्त्व सांगितले.

- प्रा. नीतीन खरात, समन्वयक विस्तारकार्य

हिन्दी साहित्य परिषद

हिन्दी साहित्य परिषद की गतिविधियाँ जुलाई २०१५ से प्रथम वर्ष मानव्य हिन्दी के छात्रों को समुपदेशन व्याख्यान से हुई। व्याख्यान में प्रा. डी. के. भुबाळ द्वारा छात्रों को हिन्दी का महत्व एवं वर्तमान दिशा क्या है इस विषय पर चर्चा की गई। हिन्दी विभाग के द्वारा हिन्दी निबंध प्रतियोगिता का आयोजन १६ सितम्बर २०१५ को किया गया। प्रतियोगिता में वरिष्ठ एवं कनिष्ठ विभाग के महाविद्यालयीन छात्रों ने हिस्सा लिया। उसमें प्रथम पुरस्कार भारती जैसवार, द्वितीय पुरस्कार रंजना सिंह, तृतीय पुरस्कार आरती पोल तथा प्रोत्साहन पुरस्कार रवीना जैन ने प्राप्त किया।

२३ सितम्बर २०१५ को “हिन्दी दिवस” समारोह का आयोजन किया गया। कार्यक्रम के अध्यक्ष महाविद्यालय के प्राचार्य डॉ. वि.न.मगरेजी उपस्थित रहकर छात्रों के उत्साह बढ़ाया।

कार्यक्रम के मुख्य अतिथि हिन्दी विद्वान डॉ. संतोष मोटवानी रहे। अतिथि ने हिन्दी के महत्व को रेखांकित करते हुए अपने मंतव्य में हिन्दी दिवस क्यों मनाया जाता है? इस विषय पर छात्रों के साथ चर्चा की। भूतपूर्व छात्र राजेश दुबे ने भी हिन्दी के महत्व को समझाया। कार्यक्रम में अतिथि का परिचय प्रा. डी. के. भुबाळ द्वारा किया गया। कार्यक्रम का संचालन राजु सोनी ने किया। कार्यक्रम के उपरान्त भी हिन्दी भाषा के संदर्भ में चर्चा हुई।

हिन्दी विभाग के द्वारा हमारे छात्रों ने विभिन्न अन्तरमहाविद्यालयीन प्रतियोगिता में सम्मिलित हुए एवं महाविद्यालय का प्रतिनिधित्व किया उसमें प्रमुख छात्र रहे, धनश्री गावडे, शितल ढोले, शिवानी साबळे, तथा निखिल पटेल। हिन्दी विभाग के कार्यक्रम को सफल बनाने के लिए, प्रकाश मनोहर, कल्पना पानसे, राजु सोनी इनका योगदान महत्वपूर्ण रहा।

दयानंद भुबाळ - व्यक्तिगत उपलब्धियाँ -

- (१) आर. के. टी. कॉलेज उल्हासनगर एवं मुंबई विश्वविद्यालय के संयुक्त तत्वज्ञान में आयोजित एक दिवसीय कार्यशाला में विशेष अतिथि एवं विषय विशेषज्ञ के रूप में आमंत्रित तिथि : १०।०८।१५
- (२) एस. एन. डी.टी. महिला विश्वविद्यालय मुंबई में वादविवाद प्रतियोगिता में अतिथि के रूप में आमंत्रित तिथि १२।०८।१५
- (३) एस.एन.डी.टी महिला विश्वविद्यालय मुंबई में कविता प्रतियोगिता में निर्णायक के रूप में आमंत्रित तिथि ३०।०८।१५
- (४) हिन्दी दिवस समारोह में मुख्य अतिथि के रूप में आमंत्रित, जोशी बेडेकर कॉलेज ठाणे, तिथि १४।०९।१५

- प्रा. दयानंद भुबाळ
हिन्दी विभागाध्यक्ष

ACCOUNTANCY

The teachers from department of Accountancy motivated and guided the Students of SY and TYBCom to appear for the National Accounting Talent Search Examination conducted by Indian Accounting Association, Udaipur (Rajasthan) on 28th Feb. 2016. Total 13 students participated in this national level competition.

Miss Rajadhyaksha Sailee and Miss. Kadu Juilee were awarded with "Brilliant Performance Award" in this Competition.

Dept. of Commerce and Accountancy jointly organized the following Guest Lectures for the students of FY, SY and TYBCom in the academic year 2015-16.

Sr. No.	Guest Speaker	Associated Institute	Name of the Topic	Date
(1)	Mrs. Garima Kumari	Director of LOTUS Knowledge Wealth Pvt. Ltd. Mumbai. (BSE Mumbai)	Investor Education Programme (Capital Market Awareness)	13 th Aug. 2015
(2)	Mrs. Pooja Gandhi	Director of ARENA ANIMATION, Mumbai.	'Web Animation & Graphics' in Advertising	26 th Aug. 2015

Sr. No.	Guest Speaker	Associated Institute	Name of the Topic	Date
(3)	Mr. Narayanan Iyer	Founder & CEO Visara Technologies Services, Mumbai	Grow Your Skill	12 th Jan. 2016
(4)	Mr. Amit Nambiar	Sr. Manager, Thomas Cook	Job Opportunities in Travel and Tourism Sector	19 th Jan. 2016
(5)	Mr. Mohmmad Saya Mr. Rajeev Agrawal	Area Sales Head, Aptech Ltd. Mumbai	Job Opportunities in the Field of IT & e-Commerce	27 th Jan. 2016.
(6)	Mr. Sadanand Dubey	Regional Manager, ICA, Mumbai	Career in Accounts, Finance, Taxation & Banking	11 th Feb. 2016.

• Individual Achievements

Prof. Y. S. Bhorkade

(1) Delivered a Guidance lecture for TYBCom Students on the course “Financial Accounting & Auditing- Paper IX - Cost Accounting” at Gokhale Education Society’s T. K. Tope College, Parel on 27th February 2016.

(2) Presented a Research Paper titled “Methods and Techniques in Teaching Accountancy” in a One Day National Conference on “Research Trends in Teaching & Research : Opportunities, Nature and Features” organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Arts and Commerce College, Aurangabad (MS) on 3rd October 2015 and paper has been included in the conference proceedings bearing ISBN 978-93-83587-33-9 (Page No. 87-94)

(3) Presented a Research Paper titled “Role of Bank of Maharashtra in Financial Inclusion” in National Conference on “Recent Trends in Commerce, Management and Accounting & Finance” organized by Dept. of Commerce & Accountancy, Karmaveer Bhaurao Patil College, Vashi, Navi Mumbai on 23rd January 2016.

(4) Worked as an Organizing Committee Member in UGC Sponsored Two Days National

Conference on “Diversity and Transformation: American Literature (1920 – 1990)” [DTAL – 2016] organized by Dept. of English at D. E. Society’s Kirti M. Doongursee College, Dadar on 15th & 16th January, 2016.

(5) Worked as Organizing Secretary in National Conference on “College IQAC: Meaning and Manifestations” organized by Internal Quality Assurance Cell (IQAC), at D. E. Society’s Kirti M. Doongursee College, Dadar on 30th January, 2016.

(6) Worked as a Member of following Committees at college level :

- Examination Committee
- IQAC
- Annual Prize Distribution (Discipline Committee)
- NAAC Criterion- I (Curricular Aspects)
- Research Promotion Committee
- Degree Certificate Distribution Ceremony (Registration Committee)

Prof. Y. S. Bhorkade
Head, Dept. of Accountancy

Bachelor of Mass Media

---

(1) Orientation Programme : 25th July 2015-16

The BMM Department comes together every year to organize an orientation program for the first year students and their parents to explain them about BMM Curricular and also to make them familiar with the working of Kirti College BMM Department activities.

(2) Charity Fashion Show : 3rd August 2015

The students of BMM department were invited for a Charity Fashion Show organized by NGO Beti. This show was choreographed by Mrs. Shaina NC-Munot. Many celebrities of the likes of Alka Yagnik, Shakti Mohan and Queeni Dhooody walked the ramp. This show was supported by YES Foundation. The students got to experience a new stream of social work sizzling the ramp.

(3) Visit to an Orphanage : 5th AUGUST

The students of BMM always take social issues in hand and work through them. This year on the eve of Friendship Day, the students took initiative to visit an orphanage based in Mumbai to showcase its responsibility and compassion towards the less worthy special children.

(4) Youth Parliament : 20th August 2015

Students of our department represented the University of Mumbai at the 12th National Youth Parliament competition organised by the Ministry of Parliamentary Affairs, Government of India. The event was held at department of civic and Politics, Pherozeshah Mehta Bhavan, University of Mumbai.

(5) Make in India : 21st August

The students visited a show at the famous Dr. Bhau Daji Lad Museum on "Make in India" theme. The show was curated by Mrs. Shaina NC-Munot, Fashion designer and an elite member of the BJP. Here, the students experienced the handy work of artisans from all over India and thus supported the Make in India campaign which is

the pet project of our PM.

(6) Eco-Friendly Ganesh Visarjan : 27th September 2015

We were invited by Mrs. Shaina NC a social activist for the campaign that she runs of the eco-friendly visarjan of ganpatis. We visited her on the 10th day of ganesh festival and helped her to spread awareness of eco-friendly ganesh visarjan.

(7) SJ Studio : 2nd December 2015

A one day visit and learning experience was arranged by the department at SJ Studios in Mumbai. Here the students got to see, how the Production of films and television serials occurs. This was one of a the greatest opportunities for the students to meet popular TV actors who were shooting in the studio on the day of visit. The studio arranged a session for the students to learn camera techniques and film editing.

(8) Sounds Good Studio : 20th December

The students of our department are taken to the institutes where they can observe and study various media related activities. At Sounds Good Studio, in Mahim, the students got to learn the tricks of trade in sound business. It was a hands-on workshop arranged by the BMM department and was mentored by the artists of the aforementioned studio.

(9) Field visit to Mahabaleshwar & Panchgani : 23rd & 24th December 2015

Every year the BMM department organizes a short trip to various sites across India to visit Commercial Industries. This year the students visited The Mapro Gardens in Panchgani wherein they got to see how the much revered flavors of their favorite jams, jelly chocolates and syrups come into being.

(10) Secret Santa : 25th December 2015

With an objective to bring upon a smile on

the underprivileged kids, we take initiative every year to interact with the underprivileged children under our 'Secret Santa' project. Our noble activity was recognized and published by a regional news paper Maharashtra Times. Students distributed gifts in the slum of Worli, Dadar and Mahim.

**(11) Moksh - 7th Annual Festival :
10th to 12th February**

Moksh is BMM students' most awaited festival. The BMM department of Kirti College organizes this inter-collegiate festival every year. It's a three day festival full of Media related fun filled activities in which more than 15 colleges from Mumbai participate to make it a grand success. Every year the festival is associated with some or the other social cause as it forms the crux of our national duties. The social cause undertaken this year was "Save the Girl Child".

(12) Visit to Door Darshan : 13th March 2016

The students of our department were invited for a recording session by Door Darshan. The program was graced by The Chairman of Department of Atomic Energy (DAE), Mr. Sekhar Basu where he addressed the students about the Nuclear power of India and its future prospects.

(13) Workshop on Cinematography by Anil Mange

The BMM department organises workshops by visiting faculties from the media industry. One such workshop on Cinematography was arranged for the students which were mentored by Mr. Anil Mange, who is a leading name in the field of cinematography. The students got to hear and learn from the stalwarts in Media industry namely Mr. Hansal Mehta and Mr. Apoorva Asrani. The department was really glad that these two senior personalities graced the college and mentored the students with their knowledge and innate information on Screenplay and Direction.

(15) Achievements of the students :

Dhruvanka Medhekar and Rutweek Deshmukh from our department got selected as Mumbai Young Critics for MAMI film festival. Apart from this our students won several prizes at intercollegiate competitions. We won Best College Award in Carpe-Deim event organised by M. D. College on 25th December 2015 and in Mercurious festival (Dahanukar College).

**Prof. Neeraj Kumar
Coordinator, Department of BMM**

B.Com (Accounting & Finance)

Kirti College has introduced B.Com(Accounting and Finance) from the academic year 2014-15 for providing professional education to the learners who wish to pursue their career in the field of Accounting and Finance. The department of BAF conducted an orientation / induction program on 19th August, 2015 for the students of F.Y.B.Com. (A&F). Miss. Shena Shanbhag and Mr. Yash Gadade from S.Y.BA.F gave a power point presentation about this BAF Programme. All F.Y.BAF Students and Parents attended this programme. All colleagues from the

department gave their introductory speech. Hon. Prin. Dr. V. N. Magare, Vice Prin. Dr. D. V. Pawar, Vice Prin. Dr. C. P. Kulkarni and Vice Prin. Prof. M. G. Kamble shared their experiences on various multi-disciplinary angles, provided guidance and motivated the students. Prof. Y. S. Bhorkade threw the light on importance of the BAF degree programme and Prof. C. M. Joshi explained 'Credit Based Semester & Grading System' for the learners of F.Y.B.Com (A&F). He also explained Course-wise Credit Points, New Pattern of 75:25 and the Calculation of total Credit Points and Grades with

the help of ppt. Prof. Jidnya Patil took special efforts to organise this orientation programme.

The department of BAF also organised a Poster Exhibition on 10th September 2015. The Students from both F.Y. and S.Y.BAF participated in this exhibition under the guidance of Prof. Jidnya Patil. Posters were prepared on topics relating to Corporate Social Responsibility, Business Environment and Entrepreneurship etc. Faculty of B.Com (A&F) department and other departments gave their suggestions to the students.

A special lecture on “ Global Economic Crisis and Opportunity for India” by Prof. Dr. Mrs. Girija Lagad, School of Government, MIT, Pune was jointly organised by the departments of Economics, Political Science and B.Com in Accounting and Finance (BAF), Kirti College on 23rd January 2016. Dr. Girija took an overview of major economic, political and strategic developments in the last 25 years. Prof. C. M. Joshi and Prof. Sachin Mandle took special efforts to organise the lecture.

Prof.Yashwant Bhorkade
Head, Department of BAF

Botany

Activities for the academic year 2015-16 were started with a Parent-Teacher meeting. It was organized on 10/8/2015. Staff members explored a wide range of topics centering the academics and career, related avenues available for the students after graduation. Mrs. Sathe V. P. discussed overall functioning of department. Dr. U. S. Sarkar briefly discussed the excursions & field work which is an inevitable part of the course content. Dr. S.P. Jadhav briefed the students about the Project Work & Organoleptic tests. Dr. P.C. Thomas made them aware of the importance of discipline, Planning of work during the course and the test series related with examinations.

(1) Celebration of Gurupournima -The students of Botany organized a wonderful cultural program as a tribute to their teachers on the auspicious occasion of **Gurupournima**. They also invited their seniors i.e. ex-student for this program.

Under the aegies of “Daffodils” a Botany Department Association, various intra-class competitions were organized on various topics. Total 113 students participated in these competitions. The list of winners is as follows

(2) Flower arrangement 1st Prize - Yogesh Jawkar (S.Y.B.Sc.) and Kunal Kamble (S.Y.B.Sc.),

2nd Prize - Sayali Ambre (S.Y.B.Sc.) and Sayali More, 3rd Prize -Siddhi Tawde (T.Y.B.Sc.) and Vrushali Hadkar (T.Y.B.Sc.), Consolation Prize - Akshay Mahadik (S.Y.B.Sc.) and Rinku Patole (S.Y.B.Sc.).

(3) Bio-jewelry 1st prize - Pooja Patil (T.Y.B.Sc.), 2nd Prize - Siddhi Tawde (T.Y.B.Sc.) and Vrushali Hadkar (T.Y.B.Sc.), 3rd Prize - Ankita Prakash Dighe (T.Y.B.Sc.)

Consolation Prize - Sadhana Ramdas Khillari (F.Y.B.Sc.)

(4) Floral Rangoli - 1st prize (Design) - Pranaki Keer (S.Y.B.Sc.) and Trupti Patil (S.Y.B.Sc.), 2nd prize (Design)- Nita Subhash Jadhav (F.Y.B.Sc.), 3rd Prize (Design)- Raj More (S.Y.B.Sc.) and Alesh Manchekar (S.Y.B.Sc.)

1st prize (Theme)- Darshani Dhas (S.Y.B.Sc.) and Yogita Garje (S.Y.B.Sc.), 2nd prize (Theme)- Siddhi Tawde (T.Y.B.Sc.) and Vrushali Hadkar (T.Y.B.Sc.)

(5) Vegetable Carving 1st prize- Siddhi Tawde (T.Y.B.Sc.) and Vrushali Hadkar (T.Y.B.Sc.), 2nd prize - Saj Jangam (T.Y.B.Sc.) and Ashwini Chaudhari (T.Y.B.Sc.), 3rd Prize - Rupesh Borse (F.Y.B.Sc.) and Tushar Chawan (F.Y.B.Sc.)

(6) A Competition on “Best out of Waste” was

organised for the students of the S.Y.B.Sc. class. 45 students participated in this competition. Following is the result of the competition.

1st prize- Sonali Bhandare, Rohit Kadam, Shraddha Kadam and Rinku Patole

2nd prize- Renuka Sawant and Raj More

3rd Prize - Runali Tambore and Pranali Keer

(7) Oral PPT presentations competition “Wonders of Botany” was held for F.Y.B.Sc. students. 22 students participated in this competition. Results are as follows :

1st prize - Akshay Tambe, Rupesh Kothave, Vipul Tawade, Suyash Jadhav and Bhushan Waje.

2nd prize - Sarvesh Kolwalkar and Krutika Kamble

3rd Prize - Avanti Khavat

(8) F. Y. B. Sc students attended a Two – day National seminar on Intelligent-Intelligence.... on 16th - 17th December 2015 organized by life Science department of Jaihind College. The speakers for

the seminar were

1. Dr. Shailesh Mohite (HOD Dept of Forensic, Nair hospital) on Forensic medicine,

2. Ms. Havovi Hyderabadwala (consulting psychologist) on here we go round mulberry bush,

3. Ms Titksha Desai Kambale(senior forensic expert) on forensic examination of questioned documents,

4. Ms Alethea Vaz (consultant) on Forensic Health and Safety.

(9) ‘Earn while learn’ programme - Students were given training in “Preservation Technique of food products” a Workshop organised by the Botany Dept. in collaboration with WDC of Kirti college. The Students participated in an Exhibition to showcase their talent, as well as to sale the preserved fruits and vegetables products. 15 students of T.Y.B.Sc and 5 students of S.Y.B.Sc. participated in this program.

Details of the ‘Earn while learn’ programs is as follows :

Group No.	Name	Product	Sale in Rs
(1)	Baby V Rathod (T.Y. B. Sc.) Amruta A Gharpure (T.Y. B. Sc.) Siddhi V Tawade (T.Y. B. Sc.) Vrushali M Hadakar (T.Y. B. Sc.)	Samosa And Dhokala	1,660
(2)	Siddhi V Tawade (T.Y. B. Sc.) Vrushali M Hadakar (T.Y. B. Sc.)	Paper Quilling Earrings, Envelops and Wall Hangings	2,310
(3)	Isha R Shinde (T.Y. B. Sc.)	Chocolates	1,900
(4)	Saj Anil Janagam (T.Y. B. Sc.)	Quilling Earrings, Bracelets Kry chain, Book Marks	1,000
(5)	Veena Rajendra Rane (T.Y. B. Sc.) Ankita Dighe (T.Y. B. Sc.)	Chocolates	720
(6)	Rachita A Padawal (T.Y. B. Sc.) Deepali V Bhayje (T.Y. B. Sc.)	Pickles	400
(7)	Preeti Chavan (T.Y. B. Sc.)	Modak	520
(8)	Yogita Garje (T.Y. B. Sc.) Darshani Dhas (T.Y. B. Sc.)	Squash and Manchurian	1,542

Group No.	Name	Product	Sale in Rs
(9)	Timsi Naik(S.Y. B. Sc.) Kimaya Nagwekar (S.Y. B. Sc.)	Chocolates and Muffins	920
(10)	Kimaya Nagwekar (S.Y. B. Sc.) Sayali Amare (S.Y. B. Sc.)	Nail Art	300
(11)	Sanajana Gavli (S.Y. B. Sc.)	Ready to eat Products	450

(10) Special lecture on Bridge course : Department of Botany launched a new endeavor Bridge Course to cope up with the students transition stage between junior to senior college. The lectures were organised for the students of FYBSc during the first half of the academic year. Four Wednesdays were set apart for engaging a series of lectures after the morning practical session by utilizing the period between 10.00 A.M. and 11.00 A.M. Following faculty members were involved in this initiative and engaged sessions on various topics.

Name of the faculty member who have engaged lectures are as follows -

(a) Dr. U. S. Sarkar, 22nd July, 2015 - Topic : Introduction to Botany and Branches of Botany.

(b) Dr. S. P. Jadhav 29th July, 2015 - Topic : Environmental Science-

(c) Dr. P. C. Thomas 5th August, 2015 - Topic covered : Fundamentals of Genetics-

(d) Prof. Suyash Singh 12th August, 2015 - Topic : Introduction to Somatic Embryogenesis and Synthetic Seeds.

(11) Guest lecture on 23rd Jan. 2016 a Guest lecture was organized on 'Entrepreneurship development through Horticultural practices' for F.Y., S. Y., & T. Y. B.Sc. students by Dr. Rajendra Deshmukh, Horticulturalist.

(12) Excursions/Field Work/Exhibitions :

(a) Excursion to Palasdari : F.Y.B.Sc on August, 2015.

(b) Excursion to Vishnubaugh -F.Y.B.Sc on 09/12/2015.

(c) Excursion to Mahableswar, Pachgani, KAS - T.Y.B.Sc: from 3rd -5th September, 2015

(d) Excursion to Keshavshrishti- S.Y.BSc students on 12/12/2015.

(e) Visit to Horticulture Exhibition organized by BMC at Bhyculla on 14th February 2015

(13) Seminars / Workshops conducted by the Department for the students :

Name of the workshop / Seminar	Resource person	Level	Date	Funding agency	No. of Participants
(1) Workshop on 'Bottle garden' for F.Y.B.Sc.	Prof. Sathe V.P.	College	09/12/2015	Botany Dept.	60
(2) Workshop on 'Fruit Processing' for T.Y.B.Sc.	Dr. U. S. Sarkar	College	07/12/2015	Botany Dept.	24
(3) Workshop on 'Mushroom cultivation' for T.Y.B.Sc.	Prof. Mamata Bodele	College	08/12/2015	Rotary Club of Shivaji Park	30
(4) Workshop on 'Preparation of Ready to Eat food products' for S.Y.B.Sc.	Mrs. Pooja Shinde	College	11/12/2015	Rotary Club of Shivaji Park	50

Faculty development programme attended by the Teachers

Name of the Teacher	Seminar/Conference/ Workshop Attended	Resource Person/ Presentation/ Participation	Level	Date & Place
Mrs. Sathe V.P.	(1) S.Y.B.Sc new syllabus workshop	participation	University	22/06/2015 Pendharkar college.
Mrs. Mamata Bodele	(1) National Conference on Trends in Horticulture Based Agro Industry	Paper Presentation	National	Kirti College
	(2) Two day Nexus conference Eco ethical Integrated Sustainable Solutions	Participation	National	31 st Oct - 1 st Nov Govardhan Eco
	(3) Avishkar Research Convention 2015 -2016	Organising Committee member	University	Village Vada 4 th Dec 2015
	(4) American Literature	Organising Committee	National	30 th Jan 2016 Kirti College
Dr. S.P. Jadhav	(1) S.Y.B.Sc. new syllabus workshop	participation	University	22/06/2015 Pendharkar college.
	(2) Harmonizing Ecology, Economy and Equity in sustaining life : Issues and challenges (ECUBE – 2016)	Organising Committee	National	22 nd and 23 rd Jan, 2016 Kirti College
Dr. P.C.Thomas	(1) Workshop On “Simplifying CBSGS Examination rules” Organized by Internal Quality Assurance Cell And Examination Committee	Participation	University	10 th Oct 2015 Rizvi College of Arts, Science and Commerce and J. M. Patel college of Commerce
	(2) National Conference on “College IQAC: Meaning & Manifestations”	Organizing Committee	National	30 th Jan, 2016 Kirti College, Dadar.

Name of the Teacher	Seminar/Conference/ Workshop Attended	Resource Person/ Presentation/ Participation	Level	Date & Place
Dr. U.S.Sarkar	(1) National Conferences "College IQAC : Meaning and Manifestation"	Paper Presentation and Organising Committee	National	30 th Jan, 2016 Kirti College
	(2) American Literature	Organising Committee	National	30 th Jan, 2016 Kirti College
	(3) Harmonizing Ecology, Economy and Equity in sustaining life: Issues and challenges (ECUBE-2016)	Organising Committee	National	22 nd and 23 rd Jan 2016 Kirti College
	(4) Avishkar Research Convention 2015 -2016	Organising Committee	University	Kirti College 4 th Dec 2015 member
	(5) Attended Multi-disciplinary refresher course in achievement Motivation in Education	Participation	UGC	HRDC, Rajkot (Gujarat) 8 th Feb. to 28 th Feb. 2016
Mrs. Harshala Desai	(1) Seminar on "Intelligent Intelligence"	Participation	National	16 th and 17 th Dec. 2015 at Jaihind College.
	(2) Seminar on "Conservation of trees : Perspectives and Strategies"	Participation	National	2 nd Feb. 2016 at Bhavans college

(14) Certificate course in 'Horticultural practices' : Department of Botany successfully organized two days certificate course on Indoor gardening on 30th-31th January 2016. This course was exceptionally for the society people who are interested in Gardening and want to develop the carrier in horticulture. Topics included were Bottle garden, Dish garden, Bonsai, Indoor gardening, Kitchen garden, Mushroom cultivation.

Total 17 participants were participated in this course from various professions like Teachers, Advocates etc. Teachers from department of Botany whole heartedly extended their co-operation towards the success of this course. Our alumni Mr. Mukul Bandivadekar also helped to conduct this course. Mrs. Sathe V. P. was the In-charge of the course.

Individual Achievements -

Mrs. Sathe V. P.

- Research paper Published in International Journal of Pharmacy and Biological sciences Jan 2015, vol., 5. issue 1. On 'Quantitation of Embelin from plant *Embelia drupacea* (Dennst) M.R. & S.M. Almeida by development and validation of H.P.T.L.C. method'. - (Impact factor - 0.555)
- Research paper Published in International Journal of Pharma and Bio sciences 2015 Oct.; 6(4) : pp. 662-669. "High performance thin layer chromatography (hptlc) analysis of embelin in different organs / parts of *Embelia ribes* burm f. a threatened medicinal plant of western Ghats of Maharashtra". (ISSN- 0975-6299, Impact factor 5.121).

Mrs. Bodele M. A.

- Research paper Published in Conference Proceedings of National Conference on Trends in Horticulture Based Agro Industry (26 th Feb.2015) Cultivation practices of eleven species of *Chorophytum* Ker. Gawl (Safed Musli) in Maharashtra. ISBN -978-81-930573-6-0.

Dr. Smita Prashant Jadhav

- Invited as a judge for National Children Science Congress 2015 – Science Research project evaluation 6th Oct 2015 Mumbai
- Invited as a judge for National Children Science Congress 2015 – Science Research project evaluation District Level. 17th Oct 2015 Mumbai.
- Invited as a Judge for National Children Science Congress 2015 – Science Research project evaluation Pre State Screening Level Science Congress. 29th Nov 2015
- Invited as an External Examiner – Autonomous College for T.Y.Bsc 5th Sem Practicals

Dr. P.C.Thomas

- T.Y.Bsc Sem V External examiner for Practical examination paper III 29th Sept 2015 , Maharashtra College ,Mumbai 08

Dr. U.S. Sarkar

- Successfully completed Refresher course

from Rajkot University from 2nd to 28th February 2016 with 'A' grade.

- Research paper Published in Conference Proceedings of National Conference on Trends in Horticulture Based Agro Industry : 'Entrepreneurial behavior of the tribal floriculturist of Palghar District.' ISBN -978-81-930573-6-0.
- Research paper Published in Conference Proceedings of National Conference on Trends in Horticulture Based Agro Industry: 'Entrepreneurship development of Tribal women through KVK activities' ISBN -978-81-930573-6-0.
- Research paper Published in Proceedings of National Conference on marginalization and Identity: Issues and Challenges. Hijras: a view on Social and political marginalization and Psychological Impact of Marginalization on Transgender Population. ISBN 978-81-930573-3-9
- Research paper Published in International Journal of Scientific & Engineering Research (IJSER) of Pharmacy and Biological on 'Role of National Cadet Corps in Developing Soft Skills among Youth in India' ISSN 2229-5518
- Presented a Research Paper in National Conference "College IQAC : Meaning and Manifestation" 'Role of National Cadet Corps in Holistic Development of Student Community'
- Presented a Research Paper in National Conference "College IQAC: Meaning and Manifestation" 'Self Defense awareness Among girls in Colleges.

Mrs. Alisha. M. Pimple - Potfode :

- Invited as a judge for National Children Science Congress 2015 – Science Research project evaluation District Level. 17th Oct 2015 Mumbai

Mr. Suyash Singh :

- Invited as a Judge for National Children Science Congress 2015 – Science Research project evaluation District Level. 17th Oct 2015 Mumbai

Prof. Vandana Sathe
Head, Department of Botany

Chemistry

The Chemistry department always promote different activities to inspire students and develop their interest in the subject. This year the department has organized various events such as guest lectures, inter-collegiate competitions and workshop, Educational visit etc.

(1) Guest Lectures :

(a) "My experiences in Chemistry" : 10th July 2015

For this first programme we invited our alumni who are successful in their careers. Mr. Kunjankumar Shah who is M. Sc. M.B.A was the first speaker. He is Technical Service Manager at Wacker Chemicals, (U.A.E.). He explained students how his career is developed and motivated them to make career in Chemistry. His lecture was very interactive.

Mr. Amol Kadam is Assistant Professor in Jhunjunwala College. He was topper of college in T.Y.B.Sc. in the year 2006. He is pursuing his Ph.D. in the Institute of Chemical Technology. He guided students for the preparation of NET/SET Examination.

(b) Know Thy Science and Scientist : 29th December 2015

The second program was in collaboration with Physics Department. Here the students were fortunate enough to interact with three Japanese scientists who visited our college and shared their research experience with our students.

Toshihiro Mongo from Department of Chemical Science and Technology, Tokushima University, Japan spoke on the topic of 'White LEDs'. Prof. Mikito Yasuzawa Department of Chemical Sciences and Technology delivered a lecture on 'Biosensors'. The topic of lecture delivered by Prof. Tomoki Yabutani from Ehime University Japan was 'Recent Technologies for Paper Making'.

(2) Competitive Examination : 31st August 2015

The department conducted National Level 'ACT Concept Test in Chemistry' organized by HBCSE Mankhurd on 31st August 2015 for our B.Sc. students. Prof Borade was the college coordinator for this test. Aim of conducting this test in the college is to make students aware of such examinations.

(3) Parents-Teacher meeting : 28th November 2015

Parent-Teachers meeting for S.Y.B.Sc. class was organized by the department. Dr. Sapale, Prof. Borade, Prof. Ghorpade and Prof. Yedge interacted with the parents. Various matters such as students attendance, their academic performance, personal problems were discussed with the parents. All the parents appreciated this activity and agreed to cooperate.

(4) National level conference : 22nd and 23rd January 2016

Department of Chemistry and Zoology jointly organized the national level conference on Harmonizing Ecology and Equity And Economy for Sustaining Life : Issues and Challenges

The conference was really successful and the list of attendees included some eminent experts in the field of environmental science from all over the country. The conference had more than 100 delegates and saw participation from students and professors from various colleges. Several research papers were presented on topics covering multidisciplinary topics. The aim of the conference was to highlight the scientific base for any social cause. Dr. Charuu Kulkarni was the Organizing Secretary and all the staff from the Chemistry department whole-heartily participated in the conference to make it really successful.

(5) Chemistry Festival : Chem-O-Joy : 5th-6th February 2016

Like last year the Chem-O-Joy festival was organized on 5th-6th Feb 2016. Principal Dr. Kiran Mangaokar of G. N. Khalsa College inaugurated the festival. More than 100 students from our college as well as from various other colleges such as M. D. College, Acharya Marathe College, Sophia college, Ruparel College, Somaiya College participated in various events of the festival. Events included : Chemistry Quiz, Poster presentation Competition, Rasayan Competition - which was Experimental set up by students. Seminar competition for year T.Y.B.Sc. and M.Sc. students was introduced this year. In addition Chem-Housie , Treasure Hunt and many other fun games were arranged. All the competitions and recreational games which were organized had a strong base in chemistry. This festival was successfully organized by students of Chemistry department with the help of staff members. Principal Dr. V. N. Magare wholeheartedly supported this activity.

(6) Educational Visits : 12th Feb 2016

This year our department had organized an educational visit to Nehru Science Center and Nehru Planetarium. The main objective of the visit was to make the students understand the growth of science and technology and their application in industry. Twenty five students along with staff members of Chemistry department visited the center.

Individual achievements :

Dr. S. R. Sapale:

(1) Appointed as a member of syllabus committee for T.Y.B.Sc.(Chemistry) by BOS, Mumbai University.

(2) Published a research paper " Synthesis and biological activities of some novel imines" in Research Journal of Chemistry and Environment Vol. 19(10), pg 15th-19th October 2015.

(3) Worked as a judge in the intercollegiate poster competition organized by Sophia College of Arts, Science and Commerce, Pedder Road, Mumbai.

(4) Member of IQAC, Criteria III (Infrastucture)

(5) Worked as the member of organizing committee for the National conference on 'Harmonizing Economy, Equity and Ecology for Sustainable development-Issues and Challenges' held on 22nd and 23rd January 2016 at Kirti M. Doongursee College.

(6) Worked as the member of organizing committee for the National conference on 'College IQAC:Meaning and Manifestations' held on 30th January 2016 at Kirti College.

(7) Co-ordinator of intercollegiate Festival 'CHEM-O-JOY' organized by the department of chemistry held on 5th and 6th February 2016 at Kirti college.

(8) Presented a poster 'Energy minimized structure of some novel molecules obtained by scanning the molecules by computer perspective views' in the National conference at held at Dapoli Urban Bank Senior College, Dapoli on 5th February 2016.

(9) Worked as a Resource person in the workshop conducted on 5th March 2016, on behalf of the Board of Studies in Chemistry for revised syllabus of Chemistry for T.Y.B.Sc. class (SBCGS) at K.C. College, Mumbai

(10) Worked as a Resource person in the workshop conducted on Tuesday 8th March 2016, on behalf of the Board of Studies in Chemistry for revised syllabus of Chemistry for T.Y.B.Sc. class (SBCGS) at Ramnarain Ruia College, Mumbai

(11) Appointed as Vice-chancellor's nominee as a subject expert in Chemistry in the scrutiny Committee for the Career Advancement Scheme in St. Xavier's College on 10th March 2016.

Dr. C. P. Kulkarni

Published Research Papers in various Journals :

(1) Extraction of Cellulase Enzyme from Isolated

Actinomycetes PARIPEX-Indian Journal of Research ISSN : 2250-1991-2015

(2) Isolation of Shipworm associated micro-organisms for production of cellulose enzyme the Society of Biotechnology, Japan. Journal of Bioscience and Bioengineering 2015.

(4) Isolation of Pullulanase enzyme from *Streptomyces* sp. Canadian Journal of Microbiology 2015.

(5) Preliminary Investigation of Genetic Heterogeneity of some Indian Freshwater Mussels using RAPD Markers International Journal of Scientific Research ISSN No.2250-1991; 2015

(6) Cytotoxic And Anti-Influenza Activity of silver Nanoparticles from *Withania somnifera* Indian Journal of Applied Research ISSN NO.2249-555X; 2015.

(7) Biochemical Studies to investigate the nutritional content of the freshwater mussel *Parreysia corrugate* International Journal of Pure & Applied Bioscience 3 [4]: 265-270 (2015) ISSN NO.2320-7051; 2015.

(7) Extraction and Characterization of Catecholic Siderophores in *Bacillus* Sp. Isolated from the Mangrove Sediments International Journal of Advanced Research in Chemical Science (IJARCS) Volume 2, Issue 10, October 2015, PP1-16 ISSN 2349-039X (Print) & ISSN 2349-0403 (Online); 2015.

(8) Antimicrobial Activity of the Secondary Metabolites Extracted from the Algae-Associated Bacteria International Journal of Pharmaceutical Research and Bio-Science IJPRBS 2015; Volume 4(6):60-65 ISSN: 2277-8713 2015.

(9) Chemical Characterization and Antimicrobial Activity of crude Extract of Seaweed *Caulepra* sp. Research Journal of Chemical & Environmental Science vol.3[6] Dec.15:45-49 ISSN 2321-1048; 2015.

(10) Characterization of the Bioactive Fungal Metabolite isolated from the Mangrove bark. World Journal of Pharmaceutical & Life Sciences ISSN: 2454-2229.

Dr. R. B. Kawde

**(1) Published three Research papers :
Details are as follows :**

(a) "Synthesis, Characterisation and Antimicrobial Activity of New Complexing Agent of 1-Phenyl- 3-Methyl-4-Benzoylpyrazol-5-One and its Metal Complexes", International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology Vol. 4, Issue 5, 3399-3405 (2015).

(b) "Synthesis and Biological Evaluation of New 2-(5-fluoro-2-methyl-1H-inden-3-yl) Acetohydrazide Derivatives", International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology Vol. 4, Issue 5, 3525-3529 (2015).

(c) "Synthesis and Characterisation of New 2-(5-fluoro-2-methyl-1H-inden-3-yl)Acetohydrazide Derivatives" , International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology Vol. 4, Issue 6, 4504-4508 (2015).

(2) Participated in a workshop on 'Simplifying CBSGS Examination Rules' held on 15th Oct.2015 at J.M.Patel College of Commerce by J.M.Patel College of Commerce and Rizvi College of ASC, Mumbai.

(3) Participated and presented two research papers in the International conference on 'New Horizons in Synthetic and Material Chemistry' held on 26th to 28th November 2015 at University of Mumbai, Kalina Campus, Mumbai-98.

(4) Worked as the member of organizing committee for the ' Avishkar Research Convention : 2015-16' held by Dept. of Students' Welfare, University of Mumbai on 04 th December 2015 at Kirti M. Doongursee College.

(5) Worked on the advisory committee of the National conference on 'Diversity and transformation: American Literature(1920-1990)' held on 15th and 16th January 2016 at Kirti M. Doongursee College.

(6) Participated and presented research paper in the National conference on 'Harmonizing Economy, Equity and Ecology for Sustainable

development-Issues and Challenges' held on 22nd and 23rd January 2016 at Kirti M. Doongursee College.

(7) Worked as the member of Organizing Committee for the National conference on 'Harmonizing Economy, Equity and Ecology for Sustainable development-Issues and Challenges' held on 22nd and 23rd January 2016 at Kirti College.

(8) Worked as the member of Organizing Committee for the National conference on 'College IQAC : Meaning and Manifestations' held on 30th January 2016 at Kirti College.

(9) Invited as resource person in the workshop 'Spectroscopy-for T.Y.B.Sc. students' held on 10th February 2016 at Ramnarain Ruia College, Matunga, Mumbai.

(10) Participated in the workshop on 'Revised syllabus of T.Y.B.Sc.(CBSGS)' held on 05th March 2016 at Kishinchand Chellaram College, Churchgate, Mumbai.

(11) Managing editor for various publications including Proceedings of National Conferences held in the Kirti College, Dadar(W) ,Mumbai

(12) Coordinator of 'Project Implementation Group for DST- FIST grant

(13) Member of College Examination Committee.

- Member of IQAC. Chairman of Research Promotion Committee.

- Executive Chairman of Centralized Instrumentation Facility. Member of selection committee to identify best student of the college for the academic year 2014-15. Convener, Criteria III of NAAC(Research and Extention) and Member of NAAC Steering Committee.

Dr. S. B. Sonawale

(1) Participated as a judge in district level 'Avishkar Research Convention 2015-2016' at Palghar district round in Sonopant Dandekar Arts, V. S. Apte Commerce & M. H. Mehta Science College, Palghar, organized by Department of Student Welfare, University of Mumbai on 24th November 2015.

(2) Worked as a member of Organizing Committee member for 'Avishkar Research Convention 2015-2016' (Mumbai Urban) held at Kirti College on December 4, 2015 organized by Department of Student Welfare, University of Mumbai.

(3) Participated as a delegate & presented a Research paper entitled "A New Green Method for the synthesis of 3-phenylcoumarin" at UGC-ICSSR Sponsored National Conference on "Harmonizing Ecology, Equity & Economy for sustaining life: Issues & Challenges" organized by Department of Chemistry & Zoology on 22nd & 23rd January 2016 held at Kirti M Doongursee College of Arts, Science & Commerce, Dadar(W) Mumbai also worked as a member of organizing committee the said conference.

(4) Participated as a delegate in the National Conference on "College IQAC : Meaning & Manifestations" held on 30th January,2016 at Kirti College.

(5) Participated in one day Workshop on Revised Syllabus of T. Y. BSc. (CBSGS) jointly organized by Department of Chemistry, K. C. College, Churchgate, Mumbai 400020 & the Board of Studies in Chemistry, University of Mumbai on 5th March 2016.

Dr. Chetna M Zaveri

(1) Invited as a judge in district level of 'Avishkar Research Convention 2015-2016' at Mumbai district round in Somaiya college of Arts Science and Commerce organized by Department of Student Welfare, University of Mumbai on 24th November 2015.

(2) Worked as the member of Organizing Committee for the ' Avishkar Research Convention : 2015-16' organised by Dept. of Students 'Welfare, University of Mumbai on 4th December 2015 at Kirti College.

(3) Participated and presented two research papers in the International conference on 'New Horizons in Synthetic and Material Chemistry'

held on 26th to 28th November 2015 at University of Mumbai, Kalina Campus, Mumbai-98.

(4) Worked as a judge in the intercollegiate poster competition organized by Ramnarain Ruia College of Arts and Science, Matunga, Mumbai.

(5) Worked as the member of Organizing Committee for the National conference on 'Harmonizing Economy, Equity and Ecology for Sustainable development-Issues and Challenges' held on 22nd and 23rd January 2016 at Kirti M. Doongursee College of Arts, Commerce and Science, Dadar(West), Mumbai-28.

(6) Worked as the member of organizing committee for the National conference on 'College IQAC : Meaning and Manifestations' held on 30th January 2016 at Kirti College.

Dr. D. V. Patil

(1) Presented a research papers and awarded second prize in National Workshop on 'Green Chemistry' organised by Government of Maharashtra's Elphinstone College on 21st January 2015.

(2) Published a paper titled "Synthesis, Characterisation and Antimicrobial Activity of New Complexing Agent of 1-Phenyl- 3-Methyl-4-Benzoylpyrazol-5-One and its Metal Complexes", International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology Vol. 4, Issue 5, 3399-3405 (2015).

(3) "Synthesis and Biological Evaluation Of New 2-(5-fluoro-2-methyl-1H-inden-3-yl) Acetohydrazide Derivatives", International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology Vol. 4, Issue 5, 3525-3529 (2015).

(4) "Synthesis and Characterisation of New 2-(5-fluoro-2-methyl-1H-inden-3-yl) Acetohydrazide Derivatives", International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology Vol. 4, Issue 6, 4504-4508 (2015).

(5) Participated and presented two research papers in the International conference on 'New

Horizons in Synthetic and Material Chemistry' held on 26th to 28th November 2015 at University of Mumbai, Kalina Campus, Mumbai-98.

(6) Worked as the member of organizing committee for the 'Avishkar Research Convention : 2015-16' held by Dept. of students' welfare, University of Mumbai on 4th December 2015 at Kirti College.

(7) Participated and presented research paper in the National conference on 'Harmonizing Economy, Equity and Ecology for Sustainable development-Issues and Challenges' held on 22nd and 23rd January 2016 at Kirti College and also worked as the member of organizing committee.

(8) Worked as the member of organizing committee for the National conference on 'College IQAC : Meaning and Manifestations' held on 30th January 2016 at Kirti College.

(9) Participated in the workshop on 'Revised syllabus of T.Y.B.Sc.(CBSGS)' held on 5th March 2016 at Kishinchand Chellaram College, Churchgate, Mumbai.

Mr. P. B. Shelke

(1) Completed Refresher Course in Chemistry with 'A' grade at HRDC, Himachal Pradesh University, Shimla during 23rd November 2015 to 12th December 2015.

(2) Participated in the "International Symposium on Ionic Liquids" at Institute of Chemical Technology, Matunga(E), Mumbai-400 019 on 21st - 22nd January 2016.

(3) Worked as the Member of Organizing Committee for the National Conference on " Harmonizing Ecology, Equity and Economy for Sustaining Life: Issues and Challenges" at Kirti College.

Mr. P. V. Ghorpade

(1) Actively participated in all sessions of two day UGC-ICSSR Sponsored National Conference on "Harmonizing Ecology, Equity & Economy for sustaining life: Issues & Challenges" organized by Department of Chemistry & Zoology on 22nd & 23rd

January 2016 held at Kirti College and also worked as a member of Organizing Committee.

(2) Participated in the workshop of Studies in Chemistry for revised syllabus of Chemistry for T. Y. B.Sc. class (SBCGS) at Ramnarain Ruia College, Mumbai, on Tuesday 8th March 2016.

(3) Worked as committee member for UGC Sponsored two day National conference on Diversity and Transformation: American Literature 1920-1990 on 15-16 Jan. 2016 organized by department of English.

(4) Participated in International conference on industrial applications of ionic liquids on 21st & 22nd January, 2016, organized by Department of Dyestuff Technology, Institute of Chemical technology (ICT) in collaboration with Reliance Industries Ltd.

(5) Participated in one day Conference in Honour of Prof. D.W. Rangnekar "Technology Innovation in Dyes and Pigments TIDP 2015" Organized By Department of Dyestuff Technology, I.C.T. on 29th December, 2015.

(6) Published a paper titled "Concentrated solar radiation enhanced one pot synthesis of DES and N-Phenyl phthalimide" in Solar Energy, Volume 122, December 2015, Pages 1354–1361. doi: 10.1016/j.solener.2015.10.040.

Solar energy journal is peer reviewed reputed international journal with impact factor of 3.469. Publishing house : Elsevier Science Direct.

(8) Published a paper titled "Exciton Delocalization and Hot Hole Extraction in CdSe QD and CdSe/ZnS Type 1 Core Shell QD Sensitized with Newly Synthesized Thiols" Nanoscale, 2015. DOI: 10.1039/C5NR07605F Nanoscale is reputed peer reviewed journal with impact factor of 7.394. The journal is published by Royal society of Chemistry RSC. It is collaborative work involving renowned scientists from BARC and IIT Mumbai.

(9) Filed a Patent titled "Process for preparing

cucurbituril in high yield" filed on 01/12/2015 patent no. 4510/MUM/2015. The research work illustrates synthesis and isolation of high purity spectroscopic grade CB[7]; a macrocyclic supramolecular host molecule which cost around 1.7 lacs per gram.

Prof. S. D. Jadhav

(1) F.Y.B.Sc. Incharge - Worked to complete arrangement of F.Y.B.Sc. Practicals and Examinations for Academic Year 2015-16.

(2) Presented a Poster titled "Efficacious one pot conversion of aryl nitrile and 2-ethanolamine into oxazines catalysed by Titanium (IV) Chloride" at in UGC & ICSSR sponsored National Conference on "Harmonizing Ecology, Equity and Economy for Sustaining Life: Issues and Challenges" jointly organized by Dept of Chemistry & Zoology on 22nd - 23rd Jan 2016. Also worked as a member of Organising Committee.

(3) Coordinated an Educational Visit for M.Sc. Part I and Part II Students: Nehru Science Center and Planetarium to encourage students towards Basic Sciences dated 12.2.2016.

(4) Worked in Children Science Congress National Children Science Congress (NCSC) organized by NCSTC-Network, New Delhi for South Mumbai at Swami Vivekanand Vidyalaya Kurla.

(5) Invited as a Judge in Action Research Projects Exhibition for Tarabai Modak Balvaidnyanic Purskar sponsored by Shishivihar Mandal organized by Shishu Vihar Madhyamic Vidya Madir dated 26th Feb 2016.

(6) Organized intercollegiate Festival 'CHEM-O-JOY' for Graduate students and Post Graduate students of Kirti college and Other colleges in Mumbai on 5th and 6th February 2016.

(7) Participated in Workshop "Internet Safety" organized by NGO's Consumer Voice and Google on 30th March 2016.

Prof. A. B. Dalvi

(1) Attended & presented poster in ICSMC-2015 held at department of chemistry, University of Mumbai, Mumbai during 26th to 28th November 2015.

(2) Participated in blood donation camp as a doner at Kirti college of Arts Science & Commerce on Wednesday 16th December 2015 organized by HDFC Bank Ltd, NCC, NSS, Sport and cultural department of kirti college & Hinduja Hospital.

(3) Member of Organizing Committee in UGC Sponsored Two day National conference on "Diversity and Transformation : American Literature (1920-1990)" [DTAL-2016] held on 15th and 16th January 2016 organized by English department.

(4) Participated and worked as a organizing committee member in UGC & ICSSR Sponsored National Conference on "Harmonizing ,Ecology and Economy for sustaining life : Issues and Challenges." Jointly organized by Department of Chemistry & Zoology on 22nd and 23rd January 2016 at Kirti M Doongursee College Dadar(W) Mumbai-400028.

(5) Attended the Workshop conducted on behalf of the Board of Studies in Chemistry for revised syllabus of Chemistry for T.Y.BSc. Class(CBCGS) as a participant at Ramnarain Ruia College on 8th March 2016.

(6) Works as NSS Programme officer for academic year 2015-16

(7) Committee member of Cultural, Discipiline, Gymkhana, Dr. Babasheb Ambedkar 125th Birth Anniversary Committee.

(8) Worked as a member of Criteria III, Research Consultancy and Extension Committee for NAAC-2016.

(9) Visited Nehru Science Center, Worli, Mumbai.

Prof. Nandkumar A. Borade

(1) Conducted National Level 'ACT Concept Test in Chemistry' organized by HBCSE Mankhurd on 31st August 2015.

(2) Member of Organizing Committee in UGC & ICSSR sponsored National Conference on "Harmonizing Ecology, Equity and Economy for Sustaining Life: Issues and Challenges" jointly organized by Dept of Chemistry & Zoology on 22nd-23rd January 2016.

(3) Worked in Organizing Committee in intercollegiate Festival 'CHEM-O-JOY' for Graduate students and Post Graduate students of Kirti College and Other colleges in Mumbai on 5th and 6th February 2016.

(4) Amount a Minor Research Project by UGC Rs. 2,20000/-

(5) Amount of Rs. 25,000 got santion by BCUD for Minor Research Project.

Prof. D. B. Yedage

(1) Participated and worked as committee member in UGC & ICSSR sponsored National Conference on "Harmonizing Ecology, Equity and Economy for Sustaining Life: Issues and Challenges" jointly organized by Department of Chemistry & Zoology on 22nd- 23rd Jan 2016.

(2) Worked in Organizing Committee of intercollegiate Festival 'CHEM-O-JOY' for Graduate students and Post Graduate students of Kirti College and Other colleges in Mumbai on 5th and 6th February 2016.

(3) Educational Visit for M.Sc. Part I and Part II Students : Nehru Science Center and Planetarium to encourage students towards Basic Sciences dated 12.2.2016.

(4) Worked as Judge in Action Research Projects Exhibition for Tarabai Modak Balvaidnyanic Purskar sponsored by Shishivihar Mandal organized by Shishu Vihar Madhyamic Vidya Madir dated 26th February 2016.

(5) Participated in the workshop on 'Revised syllabus of T.Y.B.Sc. (CBSGS)' held on 5th March 2016 at Kishinchand Chellaram College, Churchgate, Mumbai.

Dr.(Mrs.) Seema Sapale
- Head, Department of Chemistry

Commerce

The department of Commerce organised several innovative and informative guest lectures for the B.Com students focusing on career opportunities. The guest lectures covered subjects like Business, Finance, Accountancy, Marketing, Management, Capital Market and Human Resource Development. The details are as follows :

(1) Organized a guest lecture on “Bombay Stock Exchange and Career in Capital Market” by Mrs. Garima Kumari, Director of Lotus Knowledge Wealth Pvt. Ltd., Mumbai on 13th August, 2015.

(2) Organized a guest Lecture on “Careers in Animation and Advertising Film Making” by Mrs. Pooja Gandhi, Director of Arena Animation, Mumbai on 26th August, 2015-

(3) Organized a seminar on “Grow your skills” by Mr. Narayanan Iyer, Founder and CEO, Visara Technologies Services Ltd., Mumbai on 12th January, 2016.

(4) Organized a Guest Lecture “Career Opportunities in the field of Tourism and Hospitality” by Mr. Amit Nambiar, Sr. Manager Thomas Cook Ltd., Mumbai on 19th January, 2016.

(5) Organized a talk on “Career & Courses in the field of Finance, Accounts and Management, Computer” by Mr. Mohmmmed Saya and Mr. Rajeev Agarwal, Area Sales Head, Aptech Ltd., Mumbai on 27th January, 20146.

(6) Organized a Seminar on “Career Opportunities in the Field of Accounts and Finance” by Mr. Sadanand Dubey, Regional Manager, ICA Mumbai on 11th February, 2016.

In organising all these programmes, Dr. B. R. Kamble, Dr. P.N. Shende, Prof. Y.S. Bhorkade, Prof. C.M. Joshi, Prof. D.S. Manwar, Prof. V.S. Sontakke, Prof. Subhshree Parab and Prof. Kadnor extended their support and cooperation.

Teachers of our department participated in different conference, seminars and workshops.

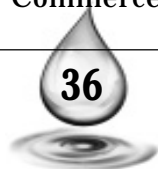
Individual Achievements :

(1) Prof. M. G. Kamble

Seminar/conference/workshop/symposia	Name/Title	Name of the Funding Agency	Paper Presentation/Participation	Level : University/State/ National/ International
Conference	Impact of Globalization on Small Scale Industry	Chetna College of Commerce and Economics	Paper Presented	International 10 th August, 2015
Conference	Diversity and Transformation : American Lecturer (1920-1990)	Kirti M. Doongurse College	Participation	National 15 th & 16 th January, 2016

(2) Dr. B.R. Kamble

Seminar/conference/ workshop/symposia	Name/Title	Name of the Funding Agency	Paper Presentation/ Participation	Level : University/ State/ National/ International
Conference	Contribution of NABARD in Rural Banking Development	Choice College of Arts and Commerce	Paper Presenter	International 10 th & 11 th June, 2015 ISSN 2249-7463 (International Journal of Business Management & Social Sciences)
Conference	Impact of Globalization on Small Scale Industry	Chetna College of Commerce and Economics	Paper Presented	International 10 th August, 2015
Conference	Recent Trends in Teaching & Research Opportunities Nature and Features	Dr. Babasaheb Ambedkar Arts and Commerce College	Paper Presenter	National 3 rd October, 2015 ISBN 978-93-83587- 33-9
Conference	Government Schemes for Rural Development in India Management Studies.	Reena Mehta College of Commerce and	Paper Presenter	National 21 st September, 2015 ISBN 978-93-83587- 26-1
Conference	Recent trends in Teaching and Research Opportunities, Nature and Features	Dr. Babasaheb Ambedkar Arts and Commerce College, Aurangabad	Presented Paper	National 3 rd October, 2015 ISBN 978-93-83587- 33-9
Conference	Diversity and Transformation : American Lecturer (1920-1990)	Kirti M. Doongurse College	Participation	National 15 th & 16 th January, 2016
Conference	Dr. Ambedkar as Nation Builder Teacher's Association Chandrapur	Gondwana University	Published Paper	International 13 th & 14 th February, 2016 ISBN- 978-81- 930336- 9 – 2
Conference	Global Images of India : Past, Present and Future Science, Kalyan	K.M. Agarwal College of Arts and Commerce	Presented Paper	International 22 nd February, 2016 ISSN No 2231 – 5063 Seminar/conference/

Name/Title workshop/symposia	Name of the	Paper Funding Agency	Level : University/ Presentation/ Participation	State/ National/ International
Conference	Important Role in Tourism Manament Senior College, Aurangabad	SP Mandal's Vijapur Arts	Prenseted Paper	International 29 th February, 2016 ISBN 978 – 93- 83587 - 35-3
Seminar/conference/ workshop/symposia	Name/Title	Name of the Funding Agency	Paper Presentation/ Participation	Level : University/ State/ National/ International
Conference	Dr. Babasaheb Ambedkar's perspective on Human Rights and prented scenario of Implementation of the SC/ST Act	University of Mumbai	Presented paper	National 30 th March, 2016
Seminar	Translation in Marathi Literature	Kirti College, Mumbai	Participated and organizing member	National Level 10 th January, 2016

Prof. M. G. Kamble
Head, Dept. of Commerce

Computer Science and Information Technology

The Department is firmly determined to state that its vision is “to emerge as a center of higher learning by mainstreaming the practices that facilitate intellectual, emotional, physical and cultural growth of students and innovative research to meet the challenges of a global society”. In addition to this our department pursues to provide high quality and affordable education to all sections of society including various disadvantaged groups.

The Department is working towards the goals affairing of overall personality development of the students. The department offers flexible atmosphere for the students, which stimulated a research based activity and nurture creativity. This objective is secured by organising Industrial visits.

The Information Technology field allows students to bring their general computer knowledge into a variety of specialized niches. The world of Information Technology is immensely expanding and changing. In such competitive atmosphere it is difficult to keep up with the pace of technology.

Academic Activities

- CS-IT Department is known as an incubator for up coming IT talents with a view of discovering innovative minds, around 50 students participated in a career fairs organised by Infosys, IGATE, Accenture and Tech Mahindra. In these career fairs our students namely Sayali A. Mirvankar, Kiran A. Chavan, Suraj L. Nag, Guarav Salvi, Rajeswari Baithani, Jiwaji Parab have been

selected in, Preeti Tatkar, Pratik Shettye, Vishal Raut selected in **Accenture, Infosys and IGATE.**

• With a objective to educate and create awareness about social responsibility, Department has encouraged students of FY, SY and TY(BSc CS and BSc IT) to visit various **NGO's** and to sensitize them about the social issues faced by the society. They were encouraged to read books on different genres and write book reviews in order to develop their thinking and communication skills.

Individual Achievements :

• **Prof. Shruti Mantri**

- (1) Resource person for M.Sc revised Syllabus workshop at CKT College, 15th July 2015
- (2) Resource person for M.Sc revised Syllabus workshop at UDCCS, 8th September 2015
- (3) Member of organizing committee, Aavishkar 2015-2016, University of Mumbai
- (4) Member of organizing committee, Diversity and Transformation: American Literature (1920-1990)(DTAL-2016) organized by department of English, Kirti M.Doongursee college.

• **Prof. Sampada Margaj**

- (1) National Conference "Exploring Innovative Tools & Techniques for quality Enhancement in Higher Education: Learner friendly approach" on 12th Sept 2015 at Lala Lajpatrai College of Commerce and Economics.
- (2) University Workshop, Revised Syllabus of M.Sc. Part I (Sem I) practicals of Paper I(Analysis of Algorithms and Researching Computing) and Paper III(Advanced Database System) on 10th July 2015, CKT, Panvel
- (3) University Workshop, F.Y.B.Sc Computer Science Revised Syllabus on 30th June 2015, R. D. national College in association with ad hoc Board Of Studies.
- (4) University Workshop, MSc. Computer Science Semester I Revised Syllabus Practical Discussion for paper II and IV on 15th Sept 2015,

University Department of Computer Science.

Students Achievements :

- Kumar Ketan Kandi, of FYCS has won several prizes in intercollegiate singing competition,. Details are as follows
  - (1) Walia College 21st December 2015 first Prize in solo singing
  - (2) VJIT 24th December Second prize in solo classical singing
  - (3) Antarang, Kirti college, 17th December 1st Prize in solo singing
  - (4) Universal Business School 17th January 2016 1st Prize in solo singing
  - (5) Sasmeeera college 5th march 2016 1st Prize in solo singing
- Gaurav Madhukar Salvi, TYBSC(IT) NCC Camps.
- Represented Maharashtra Directorate for Advance Leadership cum SSB Screening Capsule camp conducted by NCC GP HQ, Coimbatore from 20th Dec, 2015 to 31st Dec, 2015.
- Achieved the prize of "Best Cadet" in the Combined Annual Training Camp held at Vasai from 25th May, 2015 to 03rd June, 2015.
- Siddhesh Madhukar Salvi, TYBSC (IT), NCC Camps.
- Selected for the ALL INDIA SHIVAJI TRAIL TREK-2015 held at Kolhapur from 30th Nov, 2015 to 10th Dec, 2015.

Events List :

The department strives to support career building of students through various courses, workshops, seminars, events, competitions and industrial visits. We also motivate the students to excel in co-curricular and extra-curricular activities and encourage the sportspersons to excel.

- (1) To solve the skills gap, and provide an online for learning jobseekers Mr. Narayanan Iyer Founder and CEO GrowYourSkill.com was invited

to deliver a lecture on **Grow Your Skill**", on 28th September 2015.

(2) Orientation program for FYIT and FYCS Students 30th June 2015.

(3) Seminar on Project Guidance for MSC CS & IT by Prof. Abhijit Gole from Ruia college on 9th March 2016 and Prof. Heena Bhatani on 8th March 2016.

(4) Industrial Visit to Mahabaleshwar "Mapro Industry" from 16th to 18th February 2016.

(5) IT Festival on 16th and 17th January 2015 chief guest Mr. Deven Buch, Senior Vice President at *GTL* Limited.

(6) Seminar on "STRESS MANAGEMENT" on 21st Jan 2016, 10:15 to 11:15.am by Mrs. Jhanvi from St. Angelos.

(7) Seminar on "Carrer in Financial Services" & Investment Banking" by IMARTICUS was held on 4th Feb 2016, 11:00am to 12:00pm by Nayan Khupte Account Manager, MERANDA.

(8) Seminar on 'Hardware & Networking Academy' on 5th Feb 2016, 12:00 to 1:00pm by APTECH

(9) SEED IT aptitude test was conducted on 23rd Feb 2016, where 07 students of Computer science were selected for 2nd round supposed to hold in

Mumbai University.

(10) Seminar on 'Abroad Education' was held on 6th Feb 2016 at 12pm to 1pm by Karuna Vishwakarma (business development officer), Computrain (Abroad Education).

Placement :

Many reputed companies have conducted campus interviews or have invited our students for placement interviews. Our students have secured lucrative positions in well-known companies like Accenture, CapeGemini, Tech Mahindra, Patni Computers, Infosys, L & T, Wipro Technologies, Wipro BPO, HDFC Standard Life. During the academic year 2015 -16 ths students of our department got jobs even before completing their graduation.

A few of the many companies who have approached our Department for its focused and dynamic students over the years:

- KPMG India
- Accenture
- Patni Computers
- Nokia
- Wipro
- Mahindra Satyam
- L & T India
- Infosys

Mrs. Apurva Yadav

**Head, Department of
Computer Science and IT**

Economics

Department of Economics has undertaken several activities in the academic year 2015-16, focusing on overall development of the students. Department of Economics with its hard work and diverse contribution has always made its mark in college's functioning and activities.

(1) Orientation Programme : In the beginning of the academic year, orientation lecture was organised by Internal Quality Assurance Cell of the college for the students of first year. Prof. D.S.Manwar, Prof.C.M. Joshi, Prof. V.S.Sontakke

and Prof. S.V. Parab interacted with the students and explained the philosophy, nature, syllabus, credits, pattern and passing standards under Credit Based Grading System.

(2) Participatory Teaching and Learning : On the occasion of Teacher's Day, eight students from TYBA class delivered well prepared lectures of their classmates in the presence of all teachers of the department. Mamta, Durgesh, Sainath, Vinayak, Suraj, Durgesh, Shikha and Ashwini talked about Economics of Search, Search Cost, Assymmetric

Information, Missing Markets, Market for Lemons, Adverse Selection, Nature and scope of export management, functions of export manager, essential qualities of a successful export manager.

(3) 51st A.D. Shroff Memorial Elocution Competition : The department of Economics organises A.D. Shroff Memorial Elocution Competition every year in collaboration with Forum of Free Enterprise, a non profit organisation, Mumbai. The Cash Prize worth Rs. 3000/- (for first three speakers) and certificates to first five best speakers are sponsored by the Forum. The basic objective of this competition is to encourage college students to think and speak on economic and related subjects, besides enabling them to demonstrate their speaking abilities.

This year the competition was organised on 27th Nov.2015 in which 17 students of Degree College participated as speakers and approximately 80 students and 10 teachers attended the competition. Agrarian Crisis-Farmers' Suicides, Disaster Management, Emerging Challenges of Globalisation, Menace of Black Money and Rising Unemployment and Policy Reforms were the topics. Students had to speak for five minutes in English in any one of the chosen topic. Prof. S.V.Parab (Economics), Prof. J. P. Wankhade (History) and Prof. Shruti Mantri (Information Technology) were the members of jury and worked relentlessly and adjudicated 17 students for about one and half hour. Manisha R.Kulkarni (FYBSc. IT), Janhavi Kolte (TYBA Political Science) and Shrutee Raorane (TYBCom) were the 1st, 2nd, and 3rd winners respectively. Ujwal Gosavi (FYBSc) and Kajal Rane (TYBCom) bagged consolation prizes.

Prof. M.G.Kamble, Head, Department of Commerce and Vice-Principal of our college was the chief guest and Prof. D.S.Manwar, Head, Department of Economics presided over the competition. Both of them praised the efforts of our students and congratulated the organisers and

the department for providing platform to the students to express their views. Jury members and Prof. V.S.Sontakke (Economics) also addressed the students, made some critical assessment and gave constructive suggestions for improvement of the eloquence in future. Prof. In-charge, Prof. C.M. Joshi coordinated with the Forum and participants and gave a brief introduction about the competition. The ideas shared by the participants were well received by the audience which made it a learning and fruitful exercise. The entire programme was compared by Ms. Shikha and Ms. Dipika, our TYBA students.

(4) Special Lecture : A special lecture on "Global Economic Crisis and Opportunity for India" by Prof. Dr. Mrs. Girija Lagad, School of Government, MIT, Pune was jointly organised by the departments of Economics, Political Science and B.Com in Accounting and Finance (BAF), Kirti College on 23rd Jan.2016. Dr. Girija took an overview of major economic, political and strategic developments unfolded in the world in last 25 years and how these have led to economic crisis in the global economy since 2008. She also made a comparative analysis of macroeconomic indicators of major economies focusing on China and India. She was very optimistic about Indian economy and the initiatives of the present government to attract foreign investment and create more jobs. She answered various queries raised by the students and teachers. The response was overwhelming with no space to stand in the room, packed with more than 100 students from BAF, B.Com, and TYBA Economics classes. Our Vice-Principal and Head, Dept. of Commerce, Prof. M.G.Kamble presided over the programme and appreciated Dr. Girija for very lucid presentation. Prof. D.S.Manwar, Head, Dept. of Economics, Prof. V.S.Sontakke (Economics), Prof. Dr. Priya Bokil, Head, dept. of Psychology and Prof. Sachin Mandale (BAF) were also present and enjoyed the academic treat. Prof. Sachin Madale took special

efforts to organise the lecture. Prof. In-charge C.M.Joshi gave brief introduction of the programme and the speaker, Dr. Girija Lagad. Dr. Priya Bokil proposed formal vote of thanks.

(5) Young Women Entrepreneurial Talent Hunt :

Prof. Shubhshree V Parab organized an event called as Young Women Entrepreneurial Talent Hunt in association with Women Development Cell and Library department on 14th December, 2015 in reading hall of library. The chief guest of the event were Ms Meenal Mohadikar, Vice-President, Maharashtra Economic Development Council and Mr V. N. Magare, Principal, Kirti College. Our Principal was our guiding force behind this event. There were 31 participants from various streams like B.COM, B.A., B.Sc and B.M.M. The stalls put up varied from quilling envelopes to best out of waste, wall hanging, food items, nail painting etc. This year the response was even more as compared to last year. Enthusiasm could be seen not only among participants but also students and staff who came to event as consumers. All participants had learning experience and went home with handsome profit. The freshers are looking forward to participate in this event next year. This event gave platform to budding women entrepreneurs to showcase their talent and to become economically independent. A women's best protection is a little money of her own!

Individual Achievements :

Prof. D. S. Manwar

(a) Worked as a member of: Discipline Committee, Gymkhana Committee, WDC Committee, Unfair means Committee, NAAC criteria Committee, Industrial Visit financial Quotation Committee, Worked as a financial advisor for youth development foundation (YDF), Ulhasnagar, Dist : Thane.

(b) Convenor of Celebration committee of 125th Dr. B.R. Ambedkar Birth Anniversary programme.

(c) Paper presentation and publication :

(1) Presented a paper on "women empowerment-need of India "in a one day national seminar organized by Hinduja College Mumbai, on 17th October 2015.

(2) Presented a paper on " Impact of globalization on Indian Agriculture sector "in one day national conference on "Recent Trends in Teaching and Research : Opportunities, Nature & Features" organized by Dr. Babasaheb Ambedkar College, Aurangabad On 3rd October 2015.

(3) Presented a paper on "Dr. Babasaheb Ambedkar's struggle for upliftment of down trodden in India "in international conference on "Dr. Ambedkar as a nation builder "Organized by Gondwana University Teachers Association Chandrapur on 13th & 14th Feb 2016.

(4) Presented a paper on "contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar in Nation building and development" in one day national seminar on "Dr. Babasaheb Ambedkar's thought : a contemporary relevance " held on 9th April 2016 organized by Adarsh College Dist. Thane.

(d) Guest lectures & public lectures :

(1) Delivered guest lecture on constitution day, organized by Siddharth College, Fort Mumbai on 26th November 2015.

(2) Delivered a public lecture on "Ideas of Dr. Babasaheb Ambedkar on power generation and water conservation in India" organized by Dr. Ambedkar Vicharmanch Kalher, Dist. Thane on 14th April 2016

(3) Delivered a public lecture on contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar in Nation Building & Development organized by Jadhav Co. Op. Housing Society. Siddharth Nagar, Dadar(E) on 15th April 2016.

Prof. C.M. Joshi :

(1) Prof. In-Charge for 51st A.D.Shroff Memorial Elocution Competition for degree students organised by the department of Economics in collaboration with Forum of Free Enterprise, Mumbai on 27th November 2015.

(2) Prof. In-Charge for a special lecture on "Global Economic Crisis and Opportunity for India" by Prof. Dr. Mrs. Girija Lagad, School of Government, MIT, Pune jointly organised by the departments of Economics, Political Science and B.Com in Accounting and Finance(BAF), Kirti College on 23rd January 2016.

(3) Member of Jury for Matoshree Ramabai Ambedkar Memorial Inter-collegiate Elocution Competition organised by Siddharth College of Commerce, Fort, Mumbai on 8th February 2016.

(4) Member of Jury for Madhu Limaye Memorial Inter-collegiate Elocution Competition organised by Kirti College, Mumbai on 17th March 2016.

(5) Member of organising committee for UGC sponsored Two-day National Conference on "Diversity and Transformation : American Literature(1920-1990)" organised by the department of English, Kirti College, on 15th and 16th January 2016.

(6) Coordinator of Group Discussion Session for Yuva-Bhushan Puraskar 2015-16 by Yuvak Biradari(Bharat) organised by Yuvak Biradari and Kirti College on 2nd January 2016.

(7) Delivered an expert lecture for TYBA Economics students of CKT college, New Panvel on 18th February 2016 for paper number IX, Export Management.

(8) Attended a special Talk delivered by Dr. Arvind Subramanian, Chief Economic Advisor, Govt. of India on "Economic Survey 2015-16" organised by the department of Economics, University of Mumbai at Kalina Campus on 8th March 2016.

(9) Participated in UGC-ICSSR Sponsored National Conference on "Harmonizing Ecology, Equity and Economy for Sustaining Life: Issues and Challenges" jointly organised by department of Chemistry and department of Zoology, Kirti college, on 22nd & 23rd January 2016.

(10) Presented a paper entitled, "West Asian Crisis: Threats and Opportunities for India" at the International Seminar on "Security Dynamics in West Asia and Turkey" jointly organised by the department of Civics and Politics and Zirve University, Gaziantep, Turkey between 1st and 3rd February 2016.

(11) **College level activities:** Member, NAAC Steering Committee, NAAC Criteria V, Result Committee, Celebration of 125th Birth Anniversary of Dr. Babasaheb Ambedkar: Kirti College Committee, Elocution and Debating Association. Assistant Editor, Kirti College Magazine, 2015 & 2016, Committee for Celebration of Constitution Day and Faculty Club.

(12) Conducted orientation programme highlighting the nature, philosophy and pattern of Credit Based Grading System for the students of First Year BCom Accounting and Finance on 19th August 2015.

Prof. V. S. Sontakke :

(1) Worked as a NSS Coordinator & PO of NSS unit of Kirti College for the year 2015-16.

(2) Worked in the various college committees: Gymkhana committee, Women Development Cell, Magazine committee, Faculty Club., annual Prize distribution ceremony.

(3) Appointed as an Exam Observer by NIOS, Pune for conduct of exam at Kendriya Vidyalaya, Colaba, Mumbai Central in Sept- Nov. 2015.

(4) Received "Bharat Shiksha Ratan Award" By NGO Global society for Health and Education, New Delhi on 22nd Sept.2015.

(5) Presented paper in two day National seminar organised by Hinduja college, Charni Road on

“Empowerment of Women through Microfinance in Urban Areas.” on 17th October 2015.

(6) Paper presented & published in International Inter-disciplinary publication “Sanshodhan Sameeksha” in National Conference organised by Sant Gadge maharaj Arts, Commerce & Science college, Walgaon and Aadhar Social research association in October 2015. (Title: “Empowerment of women through microfinance in urban areas”. ISSN NO.2278-9308, Pg 01)

(7) Paper presented on “Indian experiments through Corporate Social Responsibilities & developing social entrepreneurship” in UGC & ICSSR sponsored National Conference on ‘Harmonising Ecology, Equity & Economy for sustainable life: Issues & Challenges” organised by Dept. of Chemistry & Zoology on 22nd, 23rd January, 2016 at Kirti college, Dadar, Mumbai-28.

(8) Worked as a NSS coordinator & managed the NSS festival “UDAANT” based on the theme of Swachha Bharat abhiyaan & Social awareness on 28th & 29th January 2016.

(9) Guided NSS volunteers in annual Special camp at village Shirgaon near Murbad and Constructed 3 kolhapur type bandharas, Gram swachhta Abhiyaan & health check up camp.

(10) Participated in One day National Conference organised by IQAC committee of Kirti College, Dadar on “College IQAC: Meaning & Manifestations” on 30.1.2016.

(11) Worked as Organising Committee Member of One day National Conference organised by IQAC committee of Kirti College, Dadar on “College IQAC: Meaning & Manifestations” on 30.1.2016.

(12) Paper presented & published in International Inter-disciplinary publication on “Dr. Babasaheb Ambedkar as a nation builder” National Conference organised by Dr. Ambedkar Gondwana University Teachers’ association,

Chandrapur, Maharashtra on 13th & 14th February 2016. (ISBN NO. 978-81-930336-9-2, Pg 56)

(13) **Published** : TYBA textbook with Seth Publication for Economics: Growth & development, paper V jointly authored with Prof. D. S. Manwar. (ISBN No: 978-93-5149-035-7)

(14) Working as one of the Directors of Shushrusha Citizens Co-op. Hospital ltd, Dadar, Mumbai 400028.

(15) Working as a Joint Secretary of an educational institution AMAL VIDYA VARDHINI, MUMBAI which run Nirmala Bhide Jaanta Vidyalaya, at Kondye, Rajapur, dist; Ratnagiri.

(16) Working as an Invitee member of the board of Navneet Education society, Mumbai Central.

(17) Appointed as a Member of Expert committee to open a new college in Raigad district by University of Mumbai. 18.3.2016

(18) Appointed as an Exam Observer by NIOS, Pune to conduct an exam at Aliyavar Jung institute, Bandra Mumbai Central in April- May. 2016.

(19) Presented a paper on water conservation in Group discussion organised by magazine committee of Kirti College on 9.4.2016.

Prof. Mrs. S. V. Parab :

(1) Member of administrative committees of college such as Member of Result Committee, Research Promotion Committee, Elocution & Debating Association, Student Feedback Activity (IQAC), Registration Committee (Distribution of University Degree Certificate Ceremony), Dr. B. R. Ambedkar 125th Birth Anniversary Celebration Committee.

(2) Judge at 51st A.D. Shroff Memorial Elocution Competition held in college on 27th November, 2015.

Participation in Conference and Paper Presentation :

(1) Presented a paper entitled, “ Role of Globalisation in Agricultural Economics” in the

National Conference on “Recent Trends in teaching and Research Opportunities: Nature and Features” organised by the Dr. B.R. Ambedkar College, Aurangabad on 3/10/2015.

(2) Presented a paper entitled, “Indian Economic Policies and Downtrodden” in the International Conference on “Dr. Ambedkar as Nation Builder” organised by the Dr. B. R. Ambedkar Gondwana

University Teachers Association, Chandrapur on 13th 14th February 2016.

(3) Attended one day national conference on “College IQAC : Meaning and Manifestation” organised by IQAC, Kirti College, Mumbai on 30th January 2016.

Prof. D. S. Manwar
Head, Department of Economics

English

(A) Guest Lectures :

In the first semester , Prof. Maria Shaikh Ahmed, Assistant Professor Jhunjhunwala College, Ghatkopar had been invited as the Guest Speaker to deliver a lecture to our T.Y.B.A English literature students, on the topic : “Gothic Elements in the novel, Frankenstein by Marry Shelley” on 7th-8th October 2015. Madam also delivered another guest lecture, in the second term , to our T.Y.B.A. English literature students, on the topic : “Critical analysis of the novel, *Mill On The Floss* by George Elite”.

Prof. Shanti Polamur, Assistant Professor Maharashtra College of Arts, Science, had been invited as the Guest Speaker to deliver a lecture to T.Y.B.A. English literature students, on the topic : “Scansion Studies” on - 15th October, 2015

(2) On the occasion of Student’s alumni meet, 20th July 2015, Aditya Godbole, (Asst. Prof. PES Law College) and Miss. Bijal Pandya (SME, ILRFS), both were invited, as the Guests Speakers to orient degree college students on the topic : “Career Perspective in English Language and Literature”. They shared their own professional experiences, inspiring students to make extra efforts to master English Language.

(3) Bhate Memorial lecture :

To commemorate the fond memories of two stalwarts of English Department, the prestigious

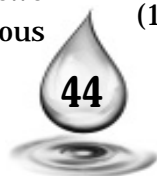
Bhate - Hoskot memorial lectures was organised on 13th August 2016. The function was inaugurated by garlanding the photographs of Prin. M. G. Bhate and Dr. S.S. Haskot by Vice Principal Dr Charuta Kulkarni and Vice Principal Prof. M. G. Kamble. In his welcomes speech, Vice Principal M. G. Kamble highlighted academic legacy of the English Department in particular and Kirti College in general. The first lecture in the series was given by Dr. Satyawan Hanegave, Dept. of English, Somaiya Collge. He delivered Bhate memorial lecture on the "Edward Alibi's Waiting for Good and Theatre of Absurd Perspectives." The second lecture was given by Prof. S. Muzumdar, Head Dept. of English, Patkar-Varde College, Gorgeoan. She delivered Dr. Haskot memorial lecture and enlightened the students on the topic : “Symbolism in Shakespeare’s Othello”. Both lectures were thoroughly enjoyed by the teachers and students alike. Both the speeches were followed by an interactive session. The programme ended with the proposal of a Vote of Thanks by Prof Mrinalini B Chavan, HOD English.

(3) Library Orientation Programme was attended by FY, SY and TYBA students at American Center, BKC, Mumbai on 21st February 2015.

(C) Individual Achievements :

Dr. B. K. Samal :

(1) Judged various competition organised by

Reader's club on 15th September 2015 at S. K. Somaya college.

(2) Participated in a national workshop on "Perception of Language" organised by the CKT College, from 26th-30th November, 2015.

(3) Subject expert for CAS interview on 23rd 2015, at Jujunwala college

(4) Appointed as judge for "Avishkar", a Research Convention 2015-16 on 17th Dec , 2015 , at S. K. Somaiya College and ICLES's Jhujunwala College Vashi on 5th December, 2015 .

(5) Participated in International Conference on "Post-modern trends in Language and Literature" organised by Dept of English, University of Mumbai on 26th December 2015.

Prof. Mrinalini B Chavan

(1) Delivered a plenary Talk in a Two-Day International Conference on Business Management Organised by IIPM, Hyderabad, March 2016.

(2) Chaired a session in a Two -Day International Conference on American Literature organised at Central University, Hyderabad, November 2015.

(3) Convenor of UGC sponsored Two Days National Conferences on "Diversity and Transformation : American Literature 1920-1990" on 15th - 16th January, 2016.

(4) Published a paper , entitled : "Advertisement and Distorted Image of Women, in the conference proceedings of International Conference on Women Empowerment at Central University, New Delhi, December 2015.

(5) Chaired a session in a Two days International Conference on Language , literature and linguistic organised by BILT and ADM University, Philippines October 2015.

(6) Delivered a Key Note address in a One Day National Conference on American Literature , organised by SNTD University, August 2015 .

Prof Jyoti Mundhe

(1) Delivered a guest lecture on "English Language : A Key Success" at Dyansadhana College, Thane, on 30th September 2015.

(2) Delivared an expert lecture on "Practical Criticism" at S. B. College, Shahapur for TYBA students on 24th February, 2016. Worked as a judge for a debate competition organized by Rotary Club, Mumbai South on 17th January 2016.

(3) Presented a paper in National Conference on "Spatial Predicament in Edward Albee's Seascape" on 7th and 8th January, 2016 at C.H.M, college, Ulhasnagar.

(4) Presented a paper on "Decline in Reading Culture among the College Students" on 30th January 2016 at Kirti College, Dadar.

(5) Attended a workshop on "Linguistics and Law" conducted by Pravin Gandhi College of law, Vileparle on 8th December 2015.

(6) Worked in an organizing committee of a National Conference of IQAC, Kirti College, January 2016.

(7) Worked as a coordinator and resource person for "A Certificate Course in Basic English" which was organized by Mathematics Department in the month of February 2016.

Dr. Suneeta Nirmale

(1) Being the Organizing Secretary, successfully conducted UGC sponsored Two Days National Conference on American Literature, entitled "Diversity and Transformation : American Literature 1920-1990" on 15th -16th January 2016 at Kirti M. Doongursee College.

(2) Participated in the International Conference on "Post-modern trends in Language and Literature" organised by Dept of English, University of Mumbai on 26th Dec 2015

(3) Participated in a National Workshop on "Perception of Language" organised by the CKT College between 26th - 30th November 2015.

National Conference :

The Department of English , successfully conducted UGC sponsored, Two Days National Conferences on American Literature, entitled "Diversity and Transformation : American Literature 1920-1990" on 15th-16th January 2016 .

Dr. Rambhau Badode, Director, Garware Institute of Career Education, former Professor, English Department (Mumbai University) had been invited as the Chief Guest of the conference. Dr. Hameed Khan, Director, Azad Chair (UGC) Former professor, Dept of English, Dr Babasaheb Ambedkar Marathwada University (BAMU) was invited as the Key Note Speaker. Dr. V. N. Magare,

Presided the Conference Dr. Harashd Bhosale, Asst. Prof, Political Science Department introduced the Chief Guest, whereas Prof Shushila Viyakumar, Asst prof, Manjunatha College, introduced the Key Note Speaker, Dr. Hameed Khan. The concept note of the conference was delivered by Prof. M. B. Chavan, Conference Convenor followed by magnificent key note address by Dr. Hameed Khan.

The conference was a huge success since it had been enthusiastically, attended by professors from Mumbai, Pune, Riagad, Karnataka, Kerala and Delhi.

Prof Mrinalini B. Chavan
Head, Department of English

Geography

The academic year of 2015-16 may be described as a fruitful year since we initiated a wide range of student centric programmes. Our activities encompassed excursion, field visits, inter-class competitions and so on. Our first program of this academic year was screening of movie – Forest man of India : Jadhav Payeng on 15th July 2015.

(1) Geographic tour and research field work :

Since field visit enables the students to get firsthand information of different aspects of geography, we organize it on regular basis.

On 17th & 18th July 2015 the department organized field visit to Geo-magnetic Observatory, Alibaug. The trip was truly educative as Alibaug's Geo-magnetic Observatory is one of the world's renowned magnetic observatories. It is India's oldest geo-magnetic observatory, and is built by Britishers. Old and new magnetic instruments were displayed systematically. We learned many things about earth and its geo-magnetic field. Mr. S. Patro, the Chief Engineer and the staff on duty gave us a detailed information on the entire observatory. After visiting the observatory,

students went to Alibaug beach to write research report.

The T.Y.B.A students completed research report for Vth semester on the topic titled "Socio-economic survey on tourist visit to historical places in Alibaug". The data was collected from the tourists and natives visit Alibaug.

(2) 28th July 2015 Tree Plantation at pumping station, Sion

Students of FYBA, SYBA, TYBA Geography along with Prof. Dr. Ranajana K. Naik and Prof. Mayuri Ugade went to BMC pumping station at Sion. Professors and students planted trees along with BMC staff. BMC Asst. Commissioner Mr. Sharad Ugade has generously helped in the tree plantation activity. Snacks were sponsored by Dr. Nandini Deshmukh, President Rotary Club, Shivaji Park. FYBA, SYBA, TYBA students participated in good numbers and enjoyed the activity.

(3) 8th September 2015 - Film on "Kailash Mansarovar Yatra"

Kailash Mansarovar documentary film was

screened on 8th September 2015. Dr. Patwardhan initiated special efforts to screen this documentary for our TYBA, SYBA and FYBA students. Some students of science stream also attended the screening of the movie. It was a very beautiful experience to watch the documentary. The documentary was shot by Dr. Patwardhan himself. In this program snacks for students and teachers were sponsored by Rotary Club of Shivaji Park.

(4) 13th October 2015 - Martian Movie

Students of FYBA, SYBA and TYBA along with Dr. Ranajana K. Naik went to watch the movie "Martian" to IMAX Adlabs theater in Wadala. It was like an educational film. Real photos and footage of planet Mars is used in the movie. Students got a lot of information from this movie.

(5) 14th January 2016

Geography Day Celebration.

14th January is celebrated as Geography Day on the occasion of Dr. C. D. Deshpande. This year Dr. Deepali Gadkari, an Associate Professor with University of Mumbai, was invited as a speaker to give a talk on Geographic Information System (G.I.S). It was very informative lecture and students listened with rapt attention.

(6) 15th January 2016 - Sand modeling competition on Dadar beach.

After celebrating Geography Day, a sand modeling competition was organized by Dr. Ranjana Naik and Prof. Mayuri Madne. Students of FYBA, SYBA and TYBA participated in the competition in good numbers. All participating students made various land forms formed by erosion and deposition. Dr. Ranjana Naik and Prof. Mayuri Madne judged the competition. Daily "Punyanagari" gave a detailed coverage to this event.

(7) 4th February 2016 - Field trip to Gilbert Hill.

On 4th February 2016 Dr. Ranjana Naik and Prof. Mayuri Madne took the students of TYBA to

"Gilbert Hill" which is in Andheri, Mumbai. Gilbert hill is a 200 ft 61 m monolith columnar of black basalt rock at Andheri, Mumbai. The rock has a sheer vertical face and was formed when molten lava was squeezed out of earth clefts during the Mesozoic era about 66 million years ago. Gilbert hill was declared as a National Park in 1952 by Central Government of India under the forest act 2007. It was a nice experience for students and professors. It is a painful surprise that it lies in busy Mumbai suburb and the natives are ignorant of it.

(8) Educational movie, Nehru Planetarium.

- Our department visited Nehru Planetarium to watch short film 'Wonders of Universe'.
- 6th July 2015 – Attended orientation course for the Geography teachers organised by Geography Board of Studies, University of Mumbai and Nagindas Khandwala College.
- 31st Oct. to 1st Nov. 2015 – Attended a conference on Eco Ethical Integrated Sustainable Solutions Resolving Food, Water, Energy, Waste. Organised by Govardhan Eco Village Vada, Thane.
- 22 and 23rd Jan 2016 – Attended a conference on Harmonizing Ecology, Equity, Economy for Sustaining Life issues and challenges. Organized by Kirti College Zoology & Chemistry Department.
- April 2, 2016 – COP 21 Building Synnergis, setting action. Organized by Vijnan Bharati and University of Mumbai.
- April 22, 2016 – Earth day celebration Solid Waste Management. Organized by American Consulate, Rotary Club of Shivaji Park and BKC.

Co-curricular activities -

Mr. Shardul A. Sawant (TYBA) participated in carrom competition and represented Kirti College. in University of Mumbai tug of war and played computer games in Ruia College, Khalsa College, Knowledge Centre College, M.M.K. College. Mr. Rupesh M. Kadam, Mr. Siddhesh A. Dhavade, Mr. Aniket A. Pawar, Mr. Rutul R. More

and Mr. Shardul A. Sawant participated in inter-collegiate quiz competition and treasure hunt competition at Ruia College. Mr. Bhavesh Vaity attended his co-operation in organising all the

abovementioned programmes and events.

Dr. Ranajan K. Naik
Head, Department of Geography

History

The history Department started its activities with great zeal and enthusiasm. Departmental activities are as follows :

(1) The annual activities of Lokmanya Tilak History Association began by commemorating the death anniversary of Lokmanya Bal Gangadhar Tilak on 1st August 2015. Mrs. Dr. Leena Mehendale, erudite scholar of Marathi Literature and great granddaughter of Lokmanya Tilak. She highlighted a few unknown aspects of Tilak's personal as well as public life. The session was interactive. The student and faculty members were curious to know about the unknown stories about Tilak. Principal V. N. Magare chaired the programme

(2) Our department celebrated the constitution day on 26th November 2015. The programme was started by collective reading of the Preamble of Indian Constitution. Principal Dr. V. N. Magare chaired the programme and guided the august gathering on this auspicious day.

(3) Death Anniversary of Gadage Maharaj has been observed by the Department of History on the 20th December 2015. The Cleanliness programme was conducted to pay homage to Sant Gadge Maharaj.

(4) The Educational Visit to the "Samyukta Maharashtra Smruti Dalan" on 12th February 2016 with the FYBA students

(5) Chhatrapati Shivaji Maharaj birth anniversary was celebrated on 26th February 2016.

T.Y.B.A students gave speeches on the achievement of Shivaji Maharaj

Individual Achievements :

● Prof. Jayant Wankhade

(1) Participated in a lecture by Helen Pennant, Director, Cambridge Commonwealth, European and International Trust, on "The University of Cambridge via The Cambridge Trust : Scholarship Opportunities," dated 15th September 2015 at Pherozshah Mehta Bhawan, University of Mumbai.

(2) Successfully completed Refresher Course in History at Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University from 7th September to 29th September 2015.

(3) Participated in a lecture by Prof. Yuval Novah Harari from Israel, jointly organized by Consulate General of Israel and Department of History on 12th October 2015 at University of Mumbai.

(4) Delivered a speech on Indian Constitution on 26th November 2015 at Kirti College on the occasion of 'Constitution Day'.

(5) Delivered a speech on Importance of Human Rights on occasion of Human Rights Day at Kirti College on 10th December 2015.

(6) Worked as a Member of Organizing Committee of UGC sponsored Two Day National Conference on Diversity and Transformation : American Literature, 1920-1990 organised by Department of English on 15th-16th January, 2016 at Kirti M Doongursee College, Mumbai.

• Babasaheb Kambale

(1) Invited an a Panelist for the History Alumni Network Career Guidance Series and delivered a lecture on 'Preparation for NET/SET Exams', at Department of History, University of Mumbai, 13th August 2015.

(2) Worked as an Organizing Committee Member and attended lecture by Helen Pennant, Director, Cambridge Commonwealth, European and International Trust, on The University of Cambridge via The Cambridge Trust : Scholarship Opportunities on 15th September 2015 at Pherozshah Mehta Bhawan, University of Mumbai.

(3) Worked as an Organizing Committee Member and attended a lecture by Prof. Yuval Novah Harari from Israel. The lecture was jointly organized by Consulate General of Israel and Department of History on 12th October 2015 at

University of Mumbai.

(4) Worked as an Organizing Secretary of UGC sponsored Two Day National Conference on Diversity and Transformation : American Literature, 1920-1990 organised by Department of English on 15th-16th January, 2016 at Kirti M Doongursee College, Mumbai.

(5) Delivered a lecture at L. K. Raheja College, Mumbai on occasion of 125th Birth Anniversary of Dr.B. R. Ambedkar titled "Other Side of Dr. B. R. Ambedkar" on 24th February 2016.

(6) Participated in a One Day National Seminar on 'Sustainable Development Goals Agenda 2030-A Dalit Perspective' organised by the Department of Civics and Politics, Mumbai on 15th March, 2016.

Prof. Jayant Wankhade
Head, Department of History

Library Department

1226 books were purchased by the library in the year 2015-16 incurring an expenditure of ₹ 6,08425. Newspapers in Marathi, Hindi, and English are made available in the library. As many as 32 Magazines on various subjects including sports, politics, economics, etc. are displayed. The details of purchase are as below (upto 8th March 2016) :

S.No.	Budget	No.of Books	Amount/Price
1	Junior	79	48,578/-
2	Degree	647	4,85,895/-
3	Book Bank	500	73,952/-
4	Periodicals	31	29,843/-
5	Donated	123	-

A book bank is made available for the poor, needy and backward class students from the library. Many students avail this facility. Grants given by University of Mumbai is used for this noble cause.

Study material useful for the preparation of competitive examinations like MPSC, UPSC, SET, NDA-NA, medical entrance exam, etc are available to the readers in our library.

Under the programme of staff development and upgradation Mr. Surendra Hedulkar completed his Bachelor in Arts from Yashwantrao Chavan Open University.

Various Programmes organised by Library during 2015-16 are as mentioned below:

(a) **26th June, 2015** - Rajshree Shahu Maharaj Jayanti

(b) **9th August, 2015** - "Founders Day" CDs and rare books were displayed.

(c) **15th October, 2015** - Birth Anniversary of Dr APJ Abdul Kalam; Vachan Prerna Diwas

(d) **21st October, 2015** - Saraswati Pujan

(e) 6th December, 2015 - Dr. BabaSaheb Ambedkar Mahaparinirvan Din. Book exhibition and speeches by various students on Dr. Ambedkar.

(f) 6th January, 2016-Book exhibition on Journalism

(g) 9th January, 2016-Workshop for prison Librarians was organised by the Library.

(h) 14th January, 2016 - On Occasion of Geography Day, library organised an exhibition of various types of Atlas. The Exhibition was inaugurated by Dr. Dipali Gadkari of Geography Department, University of Mumbai.

(i) 15th-16th January, 2016 - Library exhibited various books on English Literature and drama during the Two Day National Conference organised by Department of English.

(j) 5th February, 2016-A book exhibition was organized on the occasion of 125th birth anniversary of Dr. Babasaheb Ambedkar, where books written by Dr. Babasaheb Ambedkar as well as books written by other authors on Dr. Ambedkar were displayed.

(k) 26th February, 2016-Shivaji Maharaj Jayanti and Swatantra Vir Sawarkar 50th Death Anniversary.

(l) 27th February 2016-Marathi Bhasha Diwas. An exhibition on the books of well known authors like Kavi Kusumagraj, Shanta Shelke, V. S. Khandekar etc. was organized.

(m) 29th February, 2016 on the occasion of 125th Birth Anniversary of Dr. Babasaheb Ambedkar, "Nirantar Abhyas Upakram" was organized in reading hall for the professor and students who dedicated six hours for continuous reading as a tribute to Dr. Babasaheb Ambedkar.

(n) 29th February, 2016 – Farewell to a Senior Library Staff Shri A.G. Chitale.

We gratefully acknowledge the following donors of the library : Shri Anand Pandey, Dr. K. R. Sawant, Prof. Vijay Apte, Manisha Chavan, Chaya Patil, Shri L. K. Raimane, Prof. Borade, Prof. Jyoti Munde, Prof. Suhas Lele, Prof. Jayant Wankhede, Prof. Satshil Patil. Library acknowledges the support and cooperation extended by Principal Dr. V. N. Magare, Vice principal Dr. D. V. Pawar, Dr. Charuta Kulkarni and M.G. Kamble, the teaching and non-teaching staff.

Rekha Charhate
Librarian

Mathematics

Prof. Chitra Paranjpe attended an Orientation Programme conducted by UGC: HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT CENTRE, Saurashtra University, Rajkot, from 29th February to 27th March 2016. The emphasis of this course was on ICT and environment. She conducted a micro teaching session on how to find the last digit of a number using congruence modulo method and also did a book review of History of Europe between fifteen to eighteenth century.

Prof. Mathew Samuel has been appointed as the NAAC coordinator for the third cycle.

Prof. Seema Purohit was invited to be a project consultant on (1) A multi-institutional

project taken up by ARH, ICT, IIT and University of Bangalore on Parkinson's disease. (2) "Innovative Research in Pedagogy with Mini-MOOCs blended with instruction strategies to enhance quality in Higher Education" initiated by Thapar University funded by Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry (FICCI) – under Newton-Bhabha Fund – an initiative of the Indian and UK Governments to enhance Science, innovation and research cooperation between the two countries.

She has been invited as a member of Board of Studies for Computer Applications for VJTI, Matunga, Mumbai and Sardar Patel Institute of

Water Conservation

Technology and Development (SPIT), Andheri (West).

She has presented the following papers :

(1) “Computational CAP solution for environmental protection” in UGC and ICSSR – sponsored National Conference on “Harmonizing Ecology, Equity and Economy for Sustaining Life: Issues and Challenges” on 22nd and 23rd January 2016.

(2) “Applicability of Multiagent Approach for Improving Performance of Health Agents” in “International Conference on Advances in Information Technology and Management with the theme “ Leveraging Information Technology for Better Healthcare on 20th, 21st February 2016

(3) “Intelligent Model driven Tour Packages for Indian and International Tourism” in International Conference on Recent Trends in Engineering and Technology (ICRTET) in December 2015.

(4) “SAASQUAL: A Quality Model For Evaluating SaaS on the Cloud Computing Environment” at CSI – 2015, 50th Golden Jubilee Annual Convention on “Digital Life” on 2nd,3rd, 4th,and 5th December 2015.

(5) “Real – time Multiagent System for Healthcare with Temporal Behavior of agent” in International Conference on Innovations in IT and Management (ICI²TM) on 25th, 26th and 27th February 2016.

(6) “Knowledge and Awareness about Learning Disability in Colleges”, and “Value Pay: A 360 – Degree Performance Review for Quality Enhancement in HEI” in National Conference on the theme “College IQAC: Meaning & Manifestations” on 30th January 2016. She was also invited to chair the session in the same Conference.

The following programmes were organised for students :

1. Lecture on application of Mathematics in Real Life

It is said that Mathematics is a language of nature. Roger Bacon, a philosopher, scientist and scholar of 13th century, once stated that “Neglect of mathematics works injury to all knowledge, since he who is ignorant of it cannot know the other sciences or the things of the world.” Hence it is necessary for us to make our students appreciate this science. With the aim of making students realize the importance of Mathematics in real life, a lecture on ‘Real Life Applications of Mathematics’ and its influence in every discipline of life was given by Mr. Sushantha Poojary , a recent alumnus of our department. Sushantha is presently pursuing M.C.A. from V.J.T.I. The lecture started with a brief introduction of Sushantha by Prof. Mathew Samuel.

The impact of Mathematics on various disciplines was put forth to students to make them realize that Mathematics is not just limited to numbers but is widespread through every aspect of life. The presence of Mathematics in nature was glorified through the applications of derivatives, group theory, number theory, graph theory. The lecture was then followed by a brief by Prof. Seema Purohit extending the basic content of the lecture.

2. Soft Skill Foundation Course

In today’s world not only one’s professional skills but also people skills are crucial for success at the workplace. The Mathematics department has time and again encouraged students to take part in soft skills courses to enhance their career prospects. This year, a soft skill foundation course was conducted for third year students of Mathematics and Statistics in association with NEOED Knowledge System. 10 students underwent the training. This was the first time where students learnt how to use the e – learning platform. The objective of the course was

- To make students realize the importance of good communication skills, smart work culture, time – management and self – discipline.

- To make them aware of language proficiency.
- To increase their confidence levels.

The course was conducted online in the self – e – learning mode. It consisted of four modules:

- (1) The Power of “ONE”
- (2) Effective Communication
- (3) Time – Management, Productivity and Self – discipline
- (4) Preparing for Interviews

Verbal and written feedback of the students on an average was encouraging. They felt confident to face interviews and realized that apart from academics, soft skills, discipline, time – management, good communication, effective situation handling and consistent thought processes are important for their professional success.

3. Basic Course in English

To encourage students to learn, practice and develop communicative skills in English, our department organized a Basic Course in English that was designed by Prof. Jyoti Munde of English Department. Around 8 to 10 students participated in the course. Prof. Jyoti Munde was the course coordinator and resource person. During the four sessions, students were taught the use of grammar in English along with four linguistic skills, viz., listening, speaking, reading and writing.. Sessions were interactive. Study material was provided for further study. Students were given home assignments which they would duly solve and clear their doubts. Tips were also given for further efforts in spoken English.

Prof.Chitra Paranjpe
Head, Department of Mathematics

N. C. C. (Boys)

The activity of the academic year 2015-2016, the 60th year of NCC was started with leadership of CSUO. Gaurav Salvi, CJUO. Ware Angad and CJUO. Siddhesh Salvi. Independence Day, which is the first event of the year, was celebrated with great pride. Whole ceremony was commanded by CSUO. Gaurav Salvi, while Band Squad was commanded by CJUO. SalviSiddhesh and Guard's Squad was commanded by CJUO. Ware Angad. Pilots SGT. Abhishek Devre and SGT. Kunal Sawant welcomed our chief guest Principal Dr. V. N. Magare.

After this successful event our team of cadets and ex-seniors of the unit went to Nakhind Point at Vangani for trekking on 30th August, 2015. The cadets climbed up to 1600 ft. height. The trekking was concluded on the same day.

Camps Attended by Cadets and other Activities

(1) Our first camp in this year started with Combined Annual Training Camp at Vasai in which 10 cadets participated under the leadership of CSUO Gaurav Salvi from 25th May 2015 to 3rd June 2015.

(2) CSUO Rahulrav Prafulchand with 25 cadets attended the Combined Annual Training Camp at Shahapur from 3rd July 2015 to 12th July 2015.

(3) CDT Siddhesh Sharma, SGT Vishwakarma Chandan, CDT Abhay Singh and CDT Omkar Bhor attended the TSC Camp at Nashik from 5th July 2015 to 14th July 2015 and 18th July 2015 to 27th July 2015 respectively.

(4) CDT Siddhesh Sharma , CDT Abhay Singh and CDT Omkar Bhor were selected for Pre TSC Camp at Amravati from 8th August 2015 to 17th August 2015.

(5) CDT Omkar Bhor participated in TSC (CAT-II) Camp held at Amravati.

(6) CDT Abhishek Devre attended the Football Camp held at Goregaon from 24th August 2015 to 2nd September 2015.

(7) CDT Ketan Upadhyay, CDT Chandan Singh and CDT Adarsh Beni participated in Hockey Camp at Ghatkopar from 23rd September 2015 to 2nd October 2015.

(8) CJUO Angad Ware attended the Annual Training Camp of 1MAH BN NCC with 10 and 15 cadets at Goregaon from 8th October 2015 to 17th October 2015 and 19th October 2015 to 28th October 2015 respectively.

(9) CJUO Angad Ware was selected as Parade Commander of Mumbai 'B' Group alongwith SGT Kumbhar Rohit participated in RDC PRE-CAT camp held at Aurangabad from 29th October 2015 to 7th November 2015.

(10) CSUO Prafulchand Rahulrav selected as a Parade Commander and SGT Rohit Kumbhar in Maharashtra Directorate's NCC Day Camp held at 11 'Dogras' ground from 22nd November 2015 to 28th November 2015.

(11) CJUO Siddhesh Salvi, SGT Nilesh Date , LCPL Abhay Jadhav and CDT Ilaiyaraja Thevar attended the All India Shivaji Trail Trek Camp held at Kolhapur from 2nd December 2015 to 10th December 2015.

(12) CSUO Gaurav Salvi was selected from Maharashtra Directorate's Advance Leadership Camp(ALC) held at Coimbatore from 18th December 2015 to 31st December 2015.

(13) CJUO Angad Ware & SGT Swapnil Satvi participated in National Integration Camp (NIC)

held at Noida from 20th January 2016 to 30th January 2016

Other Activities :

(1) New Hope Foundation(NGO) organized Blood Donation Camp on 24th May 2015 at King Circle, Sion in which 20 NCC cadets participated in it.

(2) 1 MAH BN NCC organized International Yoga Day on 21st June 2015 at Kirti College. Many colleges and schools participated in which total strength comprised of 850 cadets.

(3) 1 MAH BN NCC organized Anti Drug Abuse Day & Ilicit Trafficking on 26th June 2015 which was leaded by Capt. Dr. D. V. Pawar and Subedar Mithailal Yadav and 30 cadets participated in it.

(4) NCC Unit and NSS Unit jointly organized blood donation camp in Kirti College Gymkhana on 1st July 2015 in co-ordination with Hinduja Hospital and Jaslok Hospital in which around 300 people donated their blood including NCC cadets.

(5) On the occasion 159th Foundation day on 18th July 2015 CSUO. SalviGauravwas appointed as University's parade commander of 30 NCC Cadets, 40 University's Security guards and 20 NSS Volunteers while SGT. Rohit Kumbhar and SGT. Suraj Mokalkar were appointed as Pilots.

(6) On the occasion of the Independence Day CSM Aditya Tare was appointed as University's parade commander while SGT. Abhishek Devre and SGT. Kunal Sawant were appointed as Pilots.

(7) 65 cadets participated in Firing practice at US Club in Colaba.

(8) Around 40 NCC cadets helped Mumbai Police in Ganesh Visarjan Duty at Worli Chowpatty.

(9) On 2nd October, 2015, 40 cadets attended the programme Bhajan Sandhya, which was organised by the University of Mumbai on the eve of Mahatma Gandhi Jayanti and Lalbahadur Shastri Jayanti at Gate Way of India, Mumbai.

(10) On the eve of Sardar Vallabhbhai Patel Jayanti 15 cadets were attended the Mumbai University's program on 31th October 2015.

(11) 25 cadets visited Swatantryaveer Savarkar Smarak for preparing small Forts.

(12) D. G. Lt. Gen. Anirudha Chakravarty was welcomed by Guards of Honour on 18th November 2015 which was commanded by CSUO. Rahulrav Prafulchand on the occasion of inspection of Maharashtra Directorate.

(13) 17 cadets attended the Maharashtra Directorate's NCC Day held at 11 Dogras Ground, Colaba.

(14) On the occasion of International Disable Day on 3rd December 2015. 15 cadets attended the programme held at Bandra.

(15) On 6th December 2015, 20 Cadets helped Railway Police Force, Dadar to manage people and control the crowd on the occasion of Mahaparinirvan Din.

(16) 13 cadets participated in Drill Competition arranged by K. J. Somaiya College, Vidyavihar on 13th December 2014.

(17) 15 cadets attended the tribute Programme of Pathankot Airbase Attack held at August Kranti Maidan on 25th January 2016.

(18) Our 12 cadets were invited for Republic Day flag hoisting ceremony on 26th January 2016, CJUO. Siddhesh Salvi was appointed as University's parade commander while SGT Rohit Kumbhar and SGT Suraj Mokalkar were appointed as Pilots.

(19) DG. Lt.Gen. Anirudha Chakravarty was welcomed by Guards of Honour on 18th, 2016 which was commanded by CSUO. Gauravon Salvi the occasion of inspection of Maharashtra Directorate. CJUO Siddhesh Salvi, CQMS Rohit Kumbhar & SGT Aaditya Tare.

NCC Day (2nd January 2015)

As the NCC Day is the day for all cadets to

show their talents and hard work. Following activities were held on the NCC Day –

Guards of Honour, Inspection by Chief Guest, March Pass, Obstacle Course, Section Attack, Bayonet Fighting, Lezim, MallaKhamb, Rap-ling and zoom-ring etc.

(1) The chief guest of the occasion IPS Ankush Shinde was honoured by Guards of Honour commanded by CSUO. Rahulrav Prafulchand and rifle guards.

(2) Pilots SGT Rohan Jagtap and SGT Abhishek Devre received the chief guest.

(3) Inspection of the squads was done by chief guest DCP Ankush Shinde and Mr Shashikant Savle, Charity Commissioner of Maharashtra State.

(4) The whole march pass was commanded by the CSUO. Rahulrav Prafulchand.

(5) Rifle Guard was commanded by CJUO. Angad Ware.

(6) Guards squad was commanded by CSUO. Gaurav Salvi and Band squad was commanded by CJUO. Siddhesh Salvi.

(7) Cadets perform Section Attack in which SGT. Nikhil Kokate was section commander.

(8) Bayonet fighting was commanded by CSUO Rahulrav Prafulchand and CSUO Nihar Kulkarni, CSUO Gaurav Salvi, CJUO Angad Ware, CJUO Siddhesh Salvi, SGT Siddhesh Sharma, SGT Prashant Suryavanshi, SGT Aditya Tare participated in it.

(9) The briefing of Flag area was done by Rohit Gadhare.

Retirement trophies

- (1) CSUO Gaurav Salvi
- (2) CJUO Angad Ware
- (3) CJUO Siddhesh Salvi
- (4) SGT Nilesh Date

(5) CDT Pankaj Shinde

(6) CDT Swapnil Satvi

Annual Prize from the NCC Unit

(1) CQMS Rohit Kumbahr - Best Performance in 2nd year.

(2) SGT Aditya Tare - Best drill in 2nd year

(3) SGT Suraj Mokalkar - Best SGT in 2nd year

(4) SGT Prashant Suryavanshi - Best turnout in 2nd year

(5) SGT Nikhil Kokate - Best Performance in 1st year.

(6) SGT Rohan Jagtap - Best SGT in 1st year

(7) SGT Abhishek Devre - Best drill in 1st year

(8) CPL Dhaval Shah - Best turnout in 2nd year

(9) CDT Dheerajkumar Kumavat - Best Cadet in 1st year

(10) CDT Rahul Nirmal - 1st in cross country.

(11) CDT Sunil Guttedar - Best turnout in 1st year.

(12) CDT Swapnil Shewale - 1st in Obstacle

Capt. Dr. D. V. Pawar

Company Commander

NCC Boys Unit - 1, Mah. Boys Bn. NCC

N. C. C. (Girls)

The motto of NCC is 'Unity & Discipline' which was adopted on 23 Dec 1957. In living up to its motto, the NCC strives to be and is one of the greatest cohesive forces of the nation, bringing together the youth hailing from different parts of the country and moulding them into united, secular and disciplined citizens of the nation.

The Kirti College NCC girls unit under the auspices of 5 Mah Girls Bn NCC began its activities with great zeal and passion in July 2015. The training year 2015-2016 started under the graceful leadership of CSUO Saiyoni Tupe, CJUO Rasika Bolbhat, CJUO Sheetal Dasri and CJUO Urmila Bhosale. 80 new cadets were enrolled for the first year. After the preliminary training, a Promise parade was held on 15th August 2015. Independence Day was celebrated with great pride. Principal Dr. V. N. Magare hoisted the flag after which the cadets took the oath. Cultural programme portraying culture of India was presented by the cadets in a novel way. The programme was applauded by all the staff members and parents.

Total training period for Senior wing cadets is for 3 years with an extension of 1 year. Every cadet of the Senior Division has to undergo service

training for a period of at least 4 hours per week during the training year. Every cadet of the Senior Wing has to undergo service training for a minimum period of 75% of total hours during the annual college and school session. Every cadet attends an annual training camp of 10 days, also known as Combined Annual Training Camp. At the end of the camp training the cadets receive a certificate of successful completion. The cadets are given basic military training in small arms and parades in college and various camps.

Details of various camps attended by our cadets -

(1) CSUO Saiyoni Tupe, CJUO Sheetal Dasri, CQMS Poornima Todankar, CQMS Aishwarya Gaikwad, CSM Sushmita Modkharkar, CPL Renuka Sonawane and CDT Pooja Mankar attended CATC CUM ATC Camp held at Palghar from 27th May 2015 to 5th June 2015. CJUO Sheetal Dasri and CSM Sushmita Modkharkar bagged 1st prize in Drill Competition.

(2) CJUO Urmila Bhosale, SGT Pooja Sakunde, CSM Poonam Gaikwad, SGT Sowbhagya Pandit, CPL Sheetal Mourya, CDT Baby Rathod, CDT Pooja Varma attended CATC 402 CAMP held at

Bhayender from 2nd June 2015 to 11th June 2015 under the leadership of Maj. Urmila Sarkar. CJUO Urmila Bhosale bagged 3rd prize in Drill competition, CDT Pooja Varma bagged 2nd prize in Cultural event, CPL Sheetal Mourya won 3rd prize in singing, CDT Baby Rathod won 2nd prize in Poster making and 1st prize in Weapon Training.

(3) CJUO Urmila Bhosale, CQMS Poornima Todankar, SGT Pooja Sakunde, SGT Janvi Sawant, CDT Aarti Kamble attended (CATC-413) International Yoga Day Camp Held at Colaba, Mumbai from 14th June 2015 to 23rd June 2015.

(4) CJUO Sheetal Dasri, SGT Janvi Sawant, SGT Sarika Gaikwad, SGT Aditi Naik, SGT Laxmi Kakade, CPL Sejal Parab, CPL Renuka Sonawane, CDT Pranjal Awhad, CDT Yogita Nikam attended (CATC-403) Annual Training Camp held at Narayan Nagar, Ghatkopar from 8th July 2015 to 17th July 2015. CDT Pranjal Awhad bagged 2nd Prize in Poster making competition.

(5) CJUO Sheetal Dasri, SGT Sarika Gaikwad, attended the CATCCUM TSC Held at Narayan Nagar, Ghatkopar. From 19th July 2015 to 28th July 2015.

(6) CJUO Sheetal Dasri, SGT Sarikha Gaikwad attended the TSC/IGC Camp held at Pune, Maharashtra from 8th August 2015 to 17th August 2015. CJUO Sheetal Dasri bagged 3rd prize in Tent Pitching and SGT Sarikha Gaikwad 6th position in Obstacles.

(7) SGT Janvi Sawant, SGT Laxmi Kakade, CDT Kajal Kamble, CDT Radhika Thakkar, CDT Renuka Davane, CDT Rutika Sonawane attended the RDC-CUM-ATC Camp Held at Narayan Nagar, Ghatkopar. from 7th August 2015 to 16th August 2015.

(8) CQMS Aishwarya Gaikwad, CSM Sushmita Modkharkar, SGT Aditi Naik, SGT Laxmi Kakade, CPL Sejal Parab, CDT Baby Gupta participate in Athletics Girls Selection on 24th August 2015 held at Bhavans College. CPL Sejal Parab bagged 1st prize in Running.

(9) CPL Sejal Parab attended the ATC-CUM Sports Camp Held at Amravati, Maharashtra. from 18th September 2015 to 24th September 2015. CPL Sejal Parab bagged in 3rd Prize in Relay.

(10) SGT Janvi Sawant, CPL Renuka Sonawane, CDT Varsha Gajakossh, CDT Renuka Davane, CDT Rutuja Yewale attended the RDC-CUM-ATC-408 Camp Held at Narayan Nagar, Ghatkopar from 28th September 2015 to 7th October 2015. CDT Renuka Sonawane bagged 3rd prize in drill.

(11) SGT Janvi Sawant, CPL Renuka Sonawane attended the RDC-CUM-ATC held at Narayan Nagar, Ghatkopar, Mumbai from 19th October 2015 to 28th October 2015.

(12) SGT Janvi Sawant, CPL Renuka Sonawane attended the IGC/RDC-CUM-ATC held at Aurangabad, Maharashtra from 29th October 2015 to 7th November 2015. SGT Janvi Sawant and CPL Renuka Sonawane were selected in Guard squad. SGT Janvi Sawant had participated in flag area. CPL Renuka Sonawane had participated in cultural event.

(13) CSUO Saiyoni Tupe, CQMS Aishwarya Gaikwad attended the National Integration Camp held at (Indore) Madhya Pradesh from 17th November 2015 to 30th November 2015. CSUO Saiyoni Tupe, CQMS Aishwarya Gaikwad Participate in Drill competition and Secured 2nd Prize. CSUO Saiyoni Tupe was the Parade Commander at Indore in Drill Competition. CSUO Saiyoni Tupe, CQMS Aishwarya Gaikwad participate in Group Song and secured 3rd Prize. CQMS Aishwarya Gaikwad participate in Group Dance and secured 2nd Prize. Maharashtra Directorate bagged the all Round Championship Trophy.

(14) On Dated 18th November 2015, An exhibition of Ships was Held at Lions Gate, Colaba, Mumbai. Total 11 Cadets Participate in this Activity. Cadets were given instructions on how to do work on ship and how to transport of goods from one ship to another ship.

(15) SGT Janvi Sawant attended NCC Day Camp Held at Colaba, Mumbai from 18th November 2015 to 27th November 2015.

(16) On 2nd February 2016, a welcome programme was organized for Republic Day Camp returned cadets. The programme was held at Mulla auditorium. CJUO Sheetal Dasri, CQMS Poornima Todankar, SGT Aditi Naik, SGT Sowbhagya Pandit and 10 1st year cadets attended this programme.

(17) The Programme of 'Bhajan Sandhya' was organized by Mumbai University at Gateway of India. on 2nd October 2015 on the occasion of Rashtrapita Mahatma Gandhiji' Jayanti. 20 cadets attended this programme.

(18) Fort making competition was conducted at Swatantraveer Savarkar Rashtriya Smarak, Shivaji Park from 7th November to 11th November 2015. Total 15 cadets were participated in fort making competition.

International Yoga Day :

The declaration of **International Yoga Day** came after the call for the adoption of June 21 as International Day of Yoga by our Honorable Prime Minister Shri. Narendra Modi during his address to UN General Assembly on September 27, 2014 where in he stated "Yoga is an invaluable gift of India's ancient tradition. It embodies unity of mind and body; thought and action; restraint and fulfillment; harmony between man and nature; a holistic approach to health and well-being. It is not about exercise but to discover the sense of oneness with yourself, the world and the nature. By changing our lifestyle and creating consciousness, it can help us deal with climate change. Let us work towards adopting an International Yoga Day." The first International Day of yoga was observed world over on June 21, 2015. NCC cadets entered in **Limca Book of Records for the 'Largest Yoga performance simultaneously by a Single Uniformed Youth Organisation'** at multiple venues on International Day of Yoga. More than

200 cadets from Kirti College were the part of this world record.

Social Service and Community Development activities boost the consciousness and cohesiveness intensity of cadets and meet the aspirations of society. Under mentioned are the social service activities conducted by our unit.

(1) Rally on 'Save Environment'

A Combined Annual Training Camp was held at Bhayender from 2nd June 2015 to 11th June 2015. During this camp a rally on 'Save Environment' was organized under the leadership of Maj. Urmila Sarkar. More than 800 cadets from various colleges participated in this rally

(2) Blood Donation Camp :

- Blood Donation programme was organized jointly by Kirti College and Rotary Club on 1/07/2015 and HDFC Bank on 15/12/2015

- Team of Doctors and Technicians from Blood bank of Jaslok Hospital Bhabha Hospital, Bandra had come for the above programme respectively.

- NCC Cadets Voluntered for registration, inviting people for donation and other related task. NCC Cadets also donated blood.

(3) Breast cancer awareness programme :

- Breast cancer awareness programme was jointly organized by the NCC girls unit and Women Development Cell in collaboration with Lions Club on 31st August 2015.

- More than 175 girls attended this Programme.
- Ms. Dhana Korgaonkar executive health officer from Indian Cancer Society was the speaker.
- She discussed about the causes symptoms and health issues related to breast cancer with the help of Film show and interactions.

(4) Cleaning of Shivaji Park Beach :

- A beach cleaning programme was conducted on the beach adjacent to Kirti college on 28th Sept. 2015.

- 35 cadets participated in the beach cleaning programme.

(5) International AIDS Day :

- International AIDS Day was observed on 1st Dec 2015. An AIDS awareness rally was also organized on 6th Dec 2015 which started from Kirti College and terminated at Mayors bungalow via Dadar Chowpatty .

- 54 Cadets participate in rally.

- Cadets distributed red ribbons and pamphlets to college student and peoples. Cadets also performed a skit on AIDS Awareness on the Dadar beach and in the college campus.

(6) Self Defence Training :

- On 12th December 2015 our NCC unit was invited as resource for a workshop on self defence training by Bharatiya Stree Shakti at Borivali for School girls.

- 10 Cadets are participated in this workshop under the leadership of Cdt. Sushmita Modkharkar.

- Our cadets trained 150 girls in different basic self-defense techniques.

(7) Joy of Giving :

- An activity called Joy of Giving was conducted this year with an objective of helping the needy people. The camp of 6 days from 14th December 2015 to 19th December 2015 was held at our college, where cadets, ex-cadets, staff members and student generously donated things like clothes, blankets, toys, stationery and many more things.

- These donations were further passed on by our unit to:

- (1) Stationery and sweets to the Street children at Andheri on 31st Dec 2015

- (2) Clothes and toys to the affected families of farmers of Maharashtra through Adharashram, Trambakeshwar. 2nd Jan 2015

- (3) Clothes to the Tribal people of Kosbad, Dahanu. 13th April 2016

(8) Pinkhathon-Run for for the cause of awareness of breast cancer:

- Pinkhathon-Run for the cause of awareness of breast cancer was organized by State Bank of India on Dated 20th December 2015 which was held at BKC Ground. 50 cadets under the leadership of Maj. Urmila Sarkar participated in this Run.

(9) Slum cleaning activity :

- A Slum cleaning activity was conducted on 3rd January 2016 in the slums of Dharavi. 12 girls participated in this activity. Cleaning of Laxminagar zhopadpati was done with the help of local citizens. Cadets also bought awareness about cleanliness and general health and hygiene amongst the people of that area.

(10) Yoga and fitness :

- NCC girls in collaboration with IQAC and Women Development Cell had organised a training programme on Yoga and fitness on 8th March 2016.

- This programme was organised for the girls students and lady staff members. Ms. Anjali Gokhale, a fitness guru was called as an expert for this training session

A Military training camp was organized from 24/12/2015 to 02/01/2016 in the college campus in which 70 cadets participated under the able leadership CSUO Saiyoni Tupe. The aim of this camp was to divulge the values of patriotism and give them the knowledge of various Military subjects. Various competitions were conducted to amplify the morale of the cadets. The camp concluded with the celebration of Annual NCC DAY on the 02/01/2016. Shri Ankush Shinde Deputy Commissioner of Police, Special Branch and Shri. S. B. Sawale, Charity Commissioner of Maharashtra state were the Chief Guest and Guest of Honour respectively. Cadets exhibited various demonstration like March Past, Obstacle course, Taekwondo, Lezim and Dhol, cultural activities etc. Cadets were given prizes at the hands of the Honourable Chief Guest and guest of Honour.

PRIZES FOR ANNUAL NCC DAY CAMP 2015-16

- (1) CSUO.Saiyoni Tupe–Best Turnout
- (2) CJUO.Sheetal Darsi – Best Performance
- (3) CJUO. Urmila Bhosale – Best Performance
- (4) CJUO. Rasika Bholbhat – Best Company
- (5) CSM. Poonam Gaikwad – Best Performance in 2nd year
- (6) CSM. Sushmita Modkharkar – Pilot of the year 2015-2016
- (7) SGT. Sowbhagya Pandit – Pilot of the year 2015-2016
- (8) SGT. Aditi Naik- Best in Obstacles in 2nd year
- (9) CDT. Pranjal Awhad-Best Drill in 2nd year
- (10) CDT. Baby Rathod – Major Urmila Sarkar Award
- (11) CDT. Harshada Jadhav- Best in obsatacles - 1st year.
- (12) CDT. Pragati Kudale- Best cadet - 1st year
- (13) CDT. Nikita Babhinvala-Best Cross-country – 1st year.
- (14) CDT. Pranali Warange – Best in drill in 1st year.

(15) CDT. Kavita Jha- Best in self-defense - 1st year.

(16) CDT Snehal Kambale – Best in cultural - 1st year.

Gymkhana Awards for the year 2015-16 :

- (1) CJUO. Rasika Bolbhat.
- (2) CQMS. Poornima Todankar
- (3) SGT. Janvi Sawant
- (4) CSM. Sushmita Modkharkar
- (5) SGT. Aditi Naik
- (6) CPL. Sejal Parab
- (7) CPL. Renuka Sonawane
- (8) CDT. Baby Rathod
- (9) CDT. Renuka Dawane
- Late Capt. Sameer Chandavarkra Award for Best Cadet : CQMS. Aishwarya Gaikwad
- Major M. A. Rane Award for Best Performance : CSUO Saiyoni Ajit Tupe

Major. Dr. Urmila Sarkar
Company Commander
NCC Girls Unit5 Mah Girls Bn, NCC

NSS

Area Based Activities - I - Kirti Kiran

(1) Kirti Kiran Meeting by Sadhana Mahashabde - 19th July 2015

Kirti Kiran is the darling project of NSS volunteers. Mrs. Sadhana Mahashbde a social worker who is associated with us in the project. She introduced the theme of the project to new volunteers. She guided about survey for finding street children.

From 20th to 23rd July 2015, our unit organised Kirti Kiran Survey from Dadar station to Kalyan station

A group of volunteers undertook this survey for street children from major stations from Dadar to Kalyan.

(2) Kirti Kiran Project - 4th October 2015 to 14th February 2016 every Sunday

These children were brought by volunteers to Kirti College every Sunday. At first the children get fresh and after that they relax by playing for some time on the college grounds after which they participate in various activities like art, handicrafts, etc. Our volunteers teach them some good habits, how to keep their body health, clean and safe.

Children who go to schools are also coached in the subjects that they find difficult. We gave them some writing books, notebook and other study material for their education.

Our volunteers not only teach them but they also celebrate various festivals with them like

Raksha Bandhan, Dahi Handi, Diwali, etc. This is a very favorite project of Kirti NSS UNIT.

(3) Clothes and Useful Material Distribution on 9th November 2015

Our volunteers collected clothes and useful material from their house and it was distributed to that small children. Our volunteers bought sweets by their savings and distributed it to street children during diwali festival on 10th November 2015. Children's Day celebration with street children – 14th November 2015. Our volunteers celebrated Children's Day with orphans and street children in the unit. They were brought to our unit and were given sweets. Volunteers played games with them.

Traffic Management :

(1) Our volunteers helped the police department to control crowd which comes at Vitthal mandir on the occasion of Ashadi Ekadashi. Our volunteers were distributed in two groups on 27th July 2015.

(2) Traffic Management For Ganpati Immersion With Mumbai Police (Shivaji Park Police Station) 18th, 21st, 23rd, 27th sept 2015.

Ganesh Utsav is one of the important festivals celebrated in Mumbai. The immersion of Ganesha idols into the sea take place on various days. Our college volunteers organised themselves in the group of 25 in four batches and they helped the police in traffic management to control the crowd. They also helped Nirmalya i.e. garland collection with NGO United way.

(3) Our volunteers participated in Konkani Marathi Sahitya Parishad organized by the govt. of Maharashtra. Almost 25 volunteers participated in the programme. The programme carried out 3 days from 20th to 22nd November 2015.

(4) Traffic Management for Dr. Babasaheb Ambedkar Death Anniversary (6.12.2015)

Our Volunteers along with Dadar police station undertook traffic management on the occasion of

Dr. Babasaheb Ambedkar Mahaparinirvan Din (6th December) at Shivaji Park Junction. About 50 volunteers participated in this drive.

Gender Justice

Mr. Harish Sadani from NGO MAVA gave lecture to NSS volunteers on the role of youth against violence and abuse on 11th August 2015. Almost 45 volunteers were present for the lecture. MAVA organized a workshop for the volunteers to train them on the issue of gender sensitization at Mangaon from 21st to 24th August 2015. Mr. Akshay Giri and Mr. Ritesh Anpode participated in the workshop.

Mr. Darshan from MAVA NGO delivered a lecture on the importance of gender equality on 15th September 2015. Almost 50 volunteers were present for the lecture. The programme carried out for almost 2 hours with an interaction session.

Ladlee NGO workshop on 24th November 2015. Ms. Neeta from Ladlee NGO took an interactive session with the NSS volunteers on the topic Gender Sensitization. Almost 30 volunteers were present for the workshop.

Rally of MDACS from Wadala Depot to MDACS Office on 30th November 2015. The Mumbai district AIDS Control Society organized a rally from Wadala bus depot to MDACS office. Almost 25 volunteers participated in the rally.

Senior Citizen :

Rally from Kirti College to Dadar station on Senior Citizen on 19th August 2015. NSS unit organized a rally from Kirti college to Dadar station regarding the problems faced by the senior citizen. Almost 30 volunteers participated in the rally with the posters prepared by the volunteers. The volunteers also visited the old age home at Kalyan on 10th January 2016. The volunteers interacted with the senior citizen over there. Almost 25 volunteers participated in the programme. On 14th February 2016 the NSS volunteers celebrated Valentine's Day with senior

citizen at Maitree Charitable Trust, Dombivali. The volunteers interacted with the senior citizen and sang songs with them. The volunteers attended a programme in Sydenham college organized by the NSS unit of Sydenham college on 16th January 2016.

Area Adoption :

Our volunteers carried out a poster making competition in the adopted school name "Geetanjali school, Manvel Pada, Virar on the topic " Dr. A. P. J. Abdul Kalam on 8th August 2015.

On 25th August 2015 the students of Geetanjali school prepared rakhi for the occasion of Raksha Bandhan with the help of our volunteers. Almost 100 rakhi were prepared.

On 28th August 2015 our NSS volunteers celebrated Rakshabandhan with the students of Geetanjali school and the police dept at virar. Almost 20 volunteers participated in the programme.

Area Based - Activities - II - Health :

On 1st July 2015 the NSS unit organized a blood donation camp in the college campus with the help of Jaslok hospital. Almost 40 volunteers were present in the programme. Almost 74 units of blood were collected. On 4th September 2015 our volunteers participated in the training programme organized by the united way, Mumbai in the Khalsa college regarding the Malaria and Dengue awareness programme. 70 volunteers were present for the programme. Similar campaign was initiated for 5 days at B.D.D. Chawl.

The volunteers went door to door to spread awareness about Malaria and Dengue with the help of flip charts and pamphlets.

On 13th September 2015 the NSS unit organised a health check up camp in the college campus in collaboration with rotary club of Shivaji park and Shushrusha hospital. Almost 45 volunteers participated in the programme. Many

people from surrounding areas and from the college took the advantage of the camp. The health camp included the following things : free health check up, free X-ray, Free blood check up, free distribution of medicines.

On 1st December 2015 our volunteers conducted a rally from Kirti college to Shivaji park and Dadar station on the symptoms of AIDS and its preventive measures. The volunteers also prepared a human symbol of AIDS in the college campus. On 16th December 2015 the NSS unit organized a blood donation camp in the college campus with the help of HDFC bank and Hinduja hospital. Almost 46 volunteers participated in the drive. Almost 73 units of blood were collected.

On 18th December 2015 the NSS unit organized a lecture on the problems of adolescent girls in the college campus. On 18th January 2016 Ms. Ratna from United Way with her assistants made a PPT presentation & interacted with the volunteers on the effects of Hepatitis-B.

Environment Protection :

On 3rd August 2015 the NSS unit organized a lecture on decomposition with the help of Strimukti Sanghatna. Almost 30 volunteers participated in the programme.

On 13th August 2015 the NSS unit organized a programme regarding electronic waste management with the help of Strimukti Sanghatna.

Our volunteers performed a streetplay on cleanliness in slum area in Deonar on 28th August 2015.

On 14th September 2015 for Green Ganesha Movement our volunteers participated in it. They were trained to make Ganesh idols from Shadu soil. & advised to aware society for accepting ecofriendly idols.

Every year our volunteers undertake the drive to develop awareness for energy conservation. About twenty three volunteers from 14th to 16th

September 2015 participated in the project. They surveyed the area and advised the residents about various ways to save electricity.

On 22nd September 2015 our volunteers conducted a beach cleaning programme in collaboration with Birla lights. Almost 50 volunteers were present for the activity.

On 28th September 2015 the NSS unit organized a programme of beach cleaning with the help of BMC. The volunteers collected nirmalya and ganesh idols.

On 1st December 2015 on the occasion of world AIDS day the NSS volunteers conducted a clean up drive at Mumbai central ST depot. Almost 50 volunteers were present for the programme.

On 5th December 2015 the NSS unit organized a programme on save water in the college campus.

On 22nd December 2015 a lecture was organized on importance of waste management. Almost 35 volunteers were present for the programme.

On 30th December 2015 the NSS unit organized a survey in the WorliBDDChawl regarding save electricity. Almost 35 volunteers were present for the programme.

Road Safety :

On the occasion of the NSS Day the NSS unit organized a on rally from Kirti college to dadar station on road safety on 24th to 26th September 2014 and 10th to 16th January 2016.

The Nss unit of our college conducted programmes in the road safety week from 10/1/2016 to 16/1/2016. The Nss unit Organized Rallies, Poster and Elocution competition, Survey, street play and lecture regarding road safety.

On 5th February 2016 Kirti college NSS unit and BMM dept. had jointly organized a Rally from Kirti college to Shivaji Park & back to college. Volunteers spread message of "Don't Drink & Drive" especially among young drivers.

COLLEGE LEVEL ACTIVITIES

- (1) World Population Day survey at Worli on 11th July 2015.
- (2) NSS Volunteers helped the Administration department for FYJC online admission on 12th and 13th July 2015.
- (3) Cleaning of college campus on 18th July 2015.
- (4) NSS orientation programme on 3rd August 2015.
- (5) Workshop on AIDS on 4th August 2015.
- (6) Flag selling in the college campus on 6th August 2015.
- (7) Rally of red ribbon club on 8th August (Eveey Saturday).
- (8) Celebration of International Youth Day on 12th August 2015.
- (9) Independence Day programme on 15th August 2015.
- (10) Rakhi making by NSS volunteers on 25th August 2015.
- (11) Pre NRD Selection at KC College on 27th August 2015.
- (12) Streetplay at Denor on 28th August 2015.
- (13) Survey Regarding people's health on 13th September 2015.
- (14) Seminar on AIDS by expert on 25th September 2015.
- (15) Programme with Women Development cell on 15th October 2015.
- (16) Elocution comp. on topic "AIDS" Kirti College on 16th October 2015.
- (17) Pre Camp visit on 8th November 2015.
- (18) Red Ribbon Club peer team meeting on 18th November 2015.
- (19) Pre Camp visit on 19th November 2015.
- (20) Programme of Humsafar Trust on 27th November 2015.
- (21) Streetplay with MAVA on 28th November 2015.

(22) Rally on AIDS and HUMAN symbol on 1st December 2015.

(23) PCGT lecture on RTI on 3rd December 2015.

(24) Management at Kirti Antarang by NSS volunteers on 19th December 2015.

(25) Programme on Swami Vivekanand on 12th January 2016.

(26) Programme of Social Welfare Department on 15th January 2016 as Youth Week Celebration.

(27) Survey of out of School Childrem on 21st, 22nd, 23rd January 2016.

(28) Poster exhibition and Book exhibition on Dr. Babasaheb Ambedkar on 5th February 2016.

(29) Valentine Day celebration at TATA Hospital with Cancer patients.

(30) Valentine Day celebration at KEM Hospital with Cancer patients.

(31) Streetplay at Shivaji Park on 16th February 2016.

University Level Programme :

(1) World Population Day programme at Raheja College on 11th July 2015.

(2) University Foundation Day on 18th July 2015.

(3) Independence Day Programme on 15th August 2015

(4) Nasha Bandi Rally on 1st October from Azad Maidan to Gateway of India.

(5) Bhajan Sandhya Programme at Gateway on 2nd October.

(6) Run for Unity on 31st October 2015.

(7) Gala for Malala on 7th November 2015.

(8) Youth Day Programme 12th January 2016.

(9) NCPA – Road Safety programme on 12th January 2016.

(10) Programme on Vivekananda's Life By vivekanand Kendra, Shivaji Park at Y.B. Chavan Centre, Churchgate on 12.1.2016.

(11) Road Safety Week from 10th to 16th January 2016.

(12) Leadership Training Camp at Badlapur from 2nd September to 6th September.

(Samruddhi Deosthali and Hrishikesh Baikar).

(13) Dr. B. R. Ambedkar's 125th Birth Anniversary Celebration Year Activities :

(a) A Lecture arranged on the subject "Dr. Ambedkar & Indian Constitution" on 9th Feb.2016. The Speaker was Advocate Suresh Mane. About 135 students & teachers were present for the programme.

(b) A Book exhibition and Poster competition was organised in coordination with Library and NSS unit on 17.2.2016. Principal Dr. V. N. Magare explained the importance of reading and importance of Library, books in the life of Dr. Ambedkar. Different books written by Dr. Ambedkar were exhibited in the library.

(c) A Study for Consecutive 6 hours programme was organised to inculcate the value of reading among students. It was conducted on 26th Feb.2016. More than 200students & teachers participated in the drive.

(d) A lecture on "Dr. Ambedkar's contribution in the nation building" was organised on 1st March 2016 in the college. The Speaker was Shri Ramesh Patange, eminent thinker & Executive Editor of Weekly "Vivek". He explained the role of Dr. Ambedkar in simple a& vivid language. About 150 students & volunteers were present.

Achievements : Prizes won in Inter-collegiate competitions 2015-16

(1) 2nd prize in streetplay at "Janeev" festival at Sathye College.

(2) 2nd prize in dance at "Janeev" festival at Sathye College.

(3) 2nd prize in elocution at "Janeev" festival at Sathye College.

(4) 3rd prize in street-play at "Sankalp" festival at Lala College.

(5) 3rd prize in group dance at “Sankalp” festival at Lala College.

(6) 3rd prize in tattoo making at “Sankalp” festival at Lala College.

(7) 1st prize in photography at “Igneel” festival at Bhavans College.

(8) 2nd prize in streetplay at “Igneel” festival at Bhavans College.

(9) 2nd prize in short film at “Igneel” festival at Bhavans College.

(10) 2nd prize in festography at “Utung” festival at Poddar college.

This year Prof. Vitthal Shankar Sontakke, (Economics dept.) NSS coordinator has given the time table of RRC i.e Red Ribbon Club activities at the beginning of the academic year. 2015-16. Prof. Ankush Dalvi as subordinate programme officer of NSS unit participated in organising RRC activities.

This year Mr. Akshay Giri, Student Leader, joint convener and Mr. Ritesh Anpode, Mr. Karan Lokhande, Mr. Hrishikesh Baikar, Ms. Samruddhi Deosthali, Ms. Shweta Rane were adjudged the best volunteers for this academic year 2015-16 for enthusiasm and able leadership in all the activities.

RRC Peer team training :

Red Ribbon Club (RRC) peer team training was organized by the Mumbai district Aids control society (MDACS) in wadala on 18 November 2015. The induction training was given to our volunteers by eminent people including doctors, councilors etc. Two volunteers from our college participated. Following topics were covered in the workshop:

History of HIV and AIDS, difference in gender and sex and difference in STI and RTI

On 4th August 2015 a workshop on AIDS was conducted in the college by Prof. Harshad Bhosale regarding basic concepts of AIDS.

The volunteers played games related to AIDS-HIV and tied friendship bands as membership drive.

The NSS volunteers conducted a rally on every Saturday regarding the awareness on HIV-AIDS at shivaji park beach.

The volunteers gave message regarding HIV-AIDS with the help of posters and slogans made by the volunteers.

A seminar on AIDS awareness was conducted by Prof. Babasaheb Kamble. He explained the prospective threats of spread of AIDS in India and across the world. He had made presentation on causes, effects and preventive measures to be taken for control of AIDS in India. The IEC material was displayed during the seminar provided by MDACS.

Elocution competition on AIDS (18th October 2015).

The RRC organised an elocution competition in the college in coordination with the dept. of Economic. Prof. D. S. Manwar, head, Economics dept. was the chief guest for the competition. There were 20 participants for the event. The event was witnessed by 60-70 students. There were three winners and two runner ups.

On 30th November 2015 the Mumbai District Aids Control society organised a rally from Wadala depot to MDACS office. The volunteers gave slogans regarding HIV AIDS. Our 30 volunteers participated in the programme. On 1st December on the occasion of AIDS day, our volunteers had organised interactive session with the students on AIDS awareness. All volunteers participated in the rally which started from our college to dadar station to shivaji park and back to college. On this day our volunteers organised streetplay shows in shivaji park ground. Also volunteers had made human chain of Aids symbol ribbon.

Prof. Vitthal Sontakke,
NSS P.O. (Degree College)
Prof. Ratna Savardekar,
NSS P.O. (Junior College)

Physics

During the academic year 2015-2016, Physics Association under the aegis of Physics Department organized many programs to motivate students. The programme includes Visit to research centers like TIFR, BARC, Industrial Visit, Visit to Nehru Science center, Visit to Nehru Planetarium. It also includes programs like Physics Aptitude Test (PAT) and Physics Poster Presentation Competition. Our department has given special emphasis on research activities. We have organised several academic visits to the research institutions.

(1) Visit to TIFR : 30th July 2015 : 30 students from F.Y., S.Y. and T.Y. B.Sc. visited TIFR to attend the lecture of Professor P.C. Agrawal from Umdae Center For Excellence in Basic Sciences, University of Mumbai on “Probing The Invisible Universe with Aatrosat” – Indian Multi Wavelength Observatory. Students were accompanied by Dr. Awadhut Kulkarni, Prof. Ashish Nimbekar, Dr. Jitendra Mahajan.

(2) Industrial Visit : 10th December 2015 : 30 students from F.Y., S.Y. and T.Y. B.Sc. visited Medical Electronic Instruments Industry “XcelLance” located at Rabale, Navi Mumbai. Students were guided by Mr. Nakhade CEO of the industry. Students were accompanied by Prof. Dr. Jitendra Mahajan and Dr. Awadhut Kulkarni.

(3) Visit to Nehru Planetarium : Nehru Planetarium always remain an attraction for the college students. 30 students from F.Y., S.Y. and T.Y. B.Sc. visited planetarium on 11th December 2015 and watched a film show “Our Universe”. Students were accompanied by Prof. K.V. Dagadkhair, Dr. Awadhut Kulkarni, Prof. Ashish Nimbekar and Dr. Jetendra Mahajan.

(4) Visit to Nehru Science Centre : On 15th December 2015 a group of 30 students visited Science Centre along with Dr. Awadhut Kulkarni and our Lab Assistant Mr. P. K. Gosavi. Students

spent whole day in the Science Centre.

(5) Fun With Physics : Physics Association organized a Workshop on “Fun With Physics” in which Prof. B. D. Chakaradeo Demonstrated Various experiments based on various concepts of Physics on 12th December 2015.

(6) Physics Aptitude Test (PAT) : 19th December 2015 : Physics Association of our department conducted PAT for Science students. 15 students appeared for this test.

(7) Poster presentation Competition : 21st December 2015 : Physics association also conducted Physics Poster Presentation Competition. Around 25 students participated in this event. Our Ex-Professors Prof. Desai and Prof. Mrs. Jayashree Patankar were invited as Judge for this event. A group of S.Y.B.Sc. students won first prize and another group of S. Y.B.Sc. students won second prize.

(8) Visit to BARC : 28th February 2016 : A group of 30 students of F.Y. B.Sc and S.Y.B.Sc. along with Dr. Awadhut Kulkarni, Prof. Ashish Nimbekar and Dr. Jitendra Mahajan visited BARC to attend “National Science Day”, Physics Utsav 2016 organized by BARC. The purpose of the celebration of the national science day is to commemorate the invention of the “Raman Spectrum” by Sir C.V. Raman. All students were excited by this visit. The program comprised of inspirational lectures by eminent scientist, film shows and posters on frontier research. Students also visited Dhruva Reactor, Laser Plasma Accelerator, Robotic Centre etc.

The Department of Physics is developing a Research laboratory since the last few years. University of Mumbai has sanctioned Minor Research Project (MRP) to Prof. K.V. Dagadkhair, Dr. Awadhut Kulkarni, and Prof. Ashish Nimbekar. All research projects were completed

successfully and the progress report were submitted by 2015-2016.

Dr. Awadhut Kulkarni attended and presented (Poster) a research paper “Electrical properties of Hematite doped with Scandium” in a National Conference on “Advanced Materials and Applications” Organized by department of Physics, Fergusson College, Pune on 4th and 5th March 2016. Dr. Awadhut Kulkarni also attended and presented (Poster) a research paper “Electrical properties of Yttrium doped Hematite” in National UGCSAP Workshop on “Advanced Functional Materials: Synthesis to Applications” organized by Department of Physics, University of Mumbai in association with Materials Research Society of India on 21st and 22nd March 2016. He got Second Prize for his Poster Presentation. Dr. Awadhut Kulkarni visited B.N.N. College of Arts, Science & Commerce, Bhiwandi, Thane as a LIC member, University of Mumbai.

Prof. K. V. Dagadkhair, Dr. Awadhut Kulkarni, Prof. Ashish Nimbekar, Dr. Jitendra Mahajan attended a National Seminar on “Recent Trends in Physics” on 3rd February 2016 organized by Department of Physics, Karmaveer Bhaurao Patil College, Vashi. Prof. M. D. Katti, Prof. M.S. Jog along with Prof. K. V. Dagadkhair, Dr. Awadhut Kulkarni, Prof. Ashish Nimbekar, Dr. Jitendra Mahajan attended National Conference “College IQAC : Meaning & Manifestations” organized by IQAC Cell at Kirti M. Doongursee College, Dadar on 30th January, 2016.

Prof. K. V. Dagadkhair helped to initiate electrical energy saving program namely DELP undertaken jointly by Government of Maharashtra and Govt. of India in the our college.

Prof. M. D. Katti
Head Physics Department

Political Science

Department of Political Science initiated a novel activity during the academic year 2015-16. The activities of 2015-16 were started by a career guidance lecture series titled “Saturday Guidance Series : “Footsteps” for the students of TYBA. Its aims are as follows :

- (1) To make students of T.Y.B.A. (Political Science) aware about varied career options available after graduation.
- (2) To create a channel of communication between our present and past students.
- (3) To instill confidence among present students by presenting before them the role models with whom they can relate to.

The activity involved organizing a lecture on every Saturday unraveling wide range of career options available after graduation. Our own past students graduated in Political Science and now

are established in their individual careers were invited to deliver these lectures.

Following is the list of topics and guest speakers who shared their valuable experiences with the students.

Date	Speaker	Topic
27 th June 2015	Ms. Bijal Pandya	Career in Creative Writing
	Ms. Mayuri Gawde	Career in Journalism and E-Media
4 th July 2015	Mr. Darshan Musale	Career in Entertainment Industry
11 th July 2015	Adv. Pradnya Malvankar	Careers in Law
25 th July 2015	Ms. Abhilash Jagtap	Career in Banking

Felicitation of meritorious students :

Department of Political Science organizes felicitation of meritorious students of the previous batch after the declaration of TYBA Sem VI results. Students of current academic year organize the entire event. It was indeed a proud moment for the department as our students of 2014-15 batch had 100% result in Sem VI exam. Four students namely Rupali Bhuvad, Shweta Patil, Suraj Tote and Pradnyesh Bhatkar got 'O' grade while 14 students got 'A' grade. These students were invited and felicitated on 5th September 2015 at the hands of Vice Principals Dr. D.V. Pawar and Dr.C.P. Kulkarni.

Visit to American Centre :

Every year American Consulate gives opportunity to the TYBA Political Science students to visit American Centre. The objective is to introduce students with the knowledge resources at the American Centre located BKC, Mumbai. We not only take our own students but also take initiative in making it a collaborative activity. This year, the visit was held on 31st July, 2015. Prof. Medha Dhapre and 25 students of TYBA visited the American Centre. A film show, titled 'Dr. Strangelove' and library visit were organized for the students by the American Centre.

Elocution Competition :

Our department organized intra-class Elocution Competition on 4th August 2015 to pay tribute to ex-President of India and renowned scientist Dr. A. P. J. Abdul Kalam who passed away on 27th July 2015. Students of FY, SY and TY classes participated in the Competition. Following were the topics :

- Dr. Kalam: The Missile Man of India
- Dr. Kalam's vision of India 2020
- Scientific contributions of Dr. Kalam
- Dr. Kalam and Youth

Prof. Medha Dhapre, HOD, Political Science

and Prof. Jyoti Mundhe, Assistant Professor, Dept. of English were invited as the judges. Following students won the prizes:

First Prize –Ms.Janhavi Kolte (TYBA)

Second Prize- Ms.Mukta Dhuri (TYBA)

Third Prize- Arishma Keer (SYBSC)

Interaction with RBI Governor :

Students and teachers of the Department got an opportunity to attend a talk by RBI Governor Dr. Raghuram Rajan. The talk was organized by M.D. College, Parel on 16th September, 2015. Our TYBA student Krushna Wakhure got an opportunity to meet Dr. Rajan personally. Dr. Rajan very compassionately enquired about varied difficulties faced by physically challenged students like Krushna.

Names of Teachers and students who attended the programme :

Prof Medha Dhapre

Prof. Minal Mapuskar

Names of the students :

Prathamesh Panwalkar (FYBA)

Saiyoni Tupe (FYBA)

Rasika Bolbhat (FYBA)

Archana Panchal (FYBA)

Sanwad Gajmal (FYBA)

Swapnali Kamble (FYBA)

Krushna Wakhure (TYBA)

Lecture on Cambridge Scholarships :

On 15th September, 2015, students and teachers of the department visited Kalina Campus to attend a lecture on "The University of Cambridge via Cambridge Trust". It was organized by the Department of History, University of Mumbai at Pherozshah Mehta Bhavan. Dr. Hellen Panent, Director, Cambridge Commonwealth European and Internal Trust enlightened the students about a number of post graduate scholarships available in

the Cambridge University. 7 students of FYBA and TYBA attended this interesting lecture under the guidance of Dr. Harshad Bhosale.

Constitution Day :

Our Department was entrusted with the responsibility of organizing program to celebrate the Constitution Day on 26th November, 2015. The program was held under chairmanship of Principal Dr. V. N. Magare in Room no 3.11. The program was conducted in three parts.

(1) **Mass reading of the Preamble of the constitution :** All students and teachers read Preamble aloud to understand the principles enshrined in the Indian Constitution.

(2) **Screening of an episode on constitution making :** To enlighten the students about currents and undercurrents as well as the debates of Constituent Assembly, episode of famous TV serial Sanvidhan was shown.

(3) **Quiz :** Quiz based on basic provisions of the Constitution turned out to be a very novel attempt that successfully aroused the interest of the students.

Intercollegiate Madhu Limaye Elocution Competition :

Department successfully organised annual Intercollegiate Madhu Limaye Elocution Competition on 17th February 2016. 32 participants from 17 colleges in Mumbai region participated. Sathaye College, Vile Parle bagged the Madhu Limaye Memorial Rotating Trophy, Ms. Mona Sudarshan (Phd Scholar, TISS), Prof. Medha Dhapre and Prof. C.M. Joshi (Department of Economics) were invited as the judges. Dr. Harshad Bhosale was the coordinator of the competition. Prof. Minal Mapuskar compeered the competition. Principal Dr. V. N. Magare gave away prizes to the winners. Vice Principals Dr. D. V. Pawar and Dr. C. P. Kulkarni graced the occasion by their presence.

Yuva Bhushan Puraskar Competition :

Department shouldered the responsibility of hosting a national level competition organized by YuvakBiradari to celebrate the National Youth Day 2nd January 2016.

Individual Achievements :

Medha Dhapre

(1) Delivered a lecture on Credit Based Grading System for FYBA students organized by IQAC of the college on 5th July 2015.

(2) Successfully completed Refresher Course on 'Democracy, Decentralisation and Development' from 28 Sept. to 17 Oct. 2015.

(3) 23rd and 24th November 2015 – Attended an International conference on 'Megacity Security' organized by Atlantic Council, Washington D.C., India Foundation and American Consulate.

Papers published /presented

(1) "Terrorism on Indian Celluloid : From Roja to Haider" titled paper was published at the conference ' Hundred Years of Indian Cinema' organized by Joshi Bedekar College, Thane on 8th and 9th January 2016

(2) "National Green Tribunal Act, 2010.' Titled paper was presented at the Conference organized by Kirti College on 22nd and 23rd January 2016.

(3) Prepared the course work for Institute of Distance Learning for MA Part II Political Science students.

Judging the Inter-college events

(1) "Arthotsav" an event on Parliamentary functioning had organized by Dept of Economics, D.G. Ruparel College on 6th Feb 2016 was invited as a Judge.

(2) "Vidhidnya" an event on legal literacy was organized by V.P.M.'s Law College, Thane, was invited as a judge for the Street Play Competition.

Dr. Harshad Bhosale

Lectures delivered / paper presentation.

(1) 30th January 2016 – Presented a paper titled “Attaining the ethos of peace: Few Considerations” at a symposium on “Fostering a Culture of Peace: Social Science Perspectives” organised by Mahatma Gandhi Peace Center, University of Mumbai to commemorate the death anniversary of Mahatma Gandhi.

(2) 11th December 2015 – delivered a lecture on Constitutional provisions and Indian Administration at Pre PhD Course work at Department of Public Administration, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University Aurangabad.

(3) November 2015 – Delivered a speech on Youth and Politics at NSS lecture series organized by NSS Unit of Bhandarkar College, Thane.

(4) 1st December 2015- delivered a lecture on “Human Rights and the Constitution of India” to the Internship students at the Maharashtra State Human Rights Commission (MSHRC), opp CST, Mumbai.

(5) 5th March 2016 – Gave a speech on “Gandhian Political Thought and Contemporary Issues” at short term lecture series for PG course on Gandhian Studies, organized by Mahatma Gandhi Peace Center, University of Mumbai.

(6) 7th April 2016 – Delivered a speech on “Dr. Ambedkar’s Views on India’s Foreign Policy” at a lecture series organized by Department of Labour, Government of Maharashtra to celebrate 125th birth anniversary of Dr. Babasaheb Ambedkar, Labour Commissioner’s Office, BKC, Mumbai.

(7) 14th April 2016- Delivered a speech on “Dr. Ambedkar’s views on Caste System and Emancipation of Dalits” at Quasiquicentennial Birth Anniversary celebration of Dr. Babasaheb Ambedkar at –Kalher, Tal-Bhiwandi, Thane.

(8) 15th April 2016 – Delivered a speech on “Dr. Ambedkar’s views on Hindu Code Bill and social

reform”, at Quasiquicentennial Birth Anniversary celebration of Dr. Babasaheb Ambedkar organized by Tathagat Seva Sangh, Tilak Nagar, Chembur.

(9) 22nd April 2016 – Delivered a speech on “Political and Social Ideas of Dr. Babasaheb Ambedkar”, on the occasion of 125th Birth Anniversary Celebration of Dr. Babasaheb Ambedkar, organized by LIC SC/ST/OBC Employees’ Welfare Association, Jeevan Chintamani, Thane Div. office of LIC, Thane

(10) 19th and 26th March 2016- took special lectures on Human rights, Indian constitution and RTI at post graduate certificate course in Right to Information (RTI), Department of Civics and Politics, University of Mumbai.

Seminars /conferences

(1) 27th March 2016 – presented a paper titled Relevance of Dr. Ambedkar’s vision of Democracy in Indian context at a two day National Seminar on ‘Religion and Democracy in Contemporary India: Dr. Ambedkar’s Perspective’ organized by Dr. Ambedkar Center for Social Justice, University of Mumbai.

International

(1) 29th and 30th January 2016 – Presented a paper entitled “Exploring the Security issues and Foreign Policy of Russia”, at two day multidisciplinary conference on The Rise of New Russia jointly organized by the Centre for Central Eurasian Studies, University of Mumbai and Shailendra Education Society’s Ars, Commerce and Science college, Dahisar, Mumbai.

(2) 1st to 3rd February 2016 – Presented a paper titled “Predicament of Repatriation and Reintegration of Syrian Refugees in three day international seminar on “Security Dynamics in West Asia and Turkey” organized by department of Civics & Politics, University of Mumbai.

(3) 13th and 14th February 2016- presented a paper entitled “India’s Foreign Policy and

Diplomacy : A Paradigm Shift” at the international interdisciplinary conference on ‘Dr. Ambedkar As Nation Builder’, organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Gondawana University Teachers’ Association, Chandrapur.

National

(1) 27th March 2016 – presented a paper titled Relevance of Dr. Ambedkar’s vision of Democracy in Indian context at a two day National Seminar on ‘Religion and Democracy in Contemporary India : Dr. Ambedkar’s Perspective’ organized by Dr. Ambedkar Center for Social Justice, University of Mumbai.

(2) 15th March 2016, attended one day national seminar on ‘Sustainable Development Goals Agenda 2030 – A Dalit Perspective organized by the Department of Civics and Politics, University of Mumbai.

Minal Mapuskar

Lecture delivered / Paper presentations

(1) 11th Dec. 2015 – Presented a paper titled “Smart Cities : Emerging regions of contestations” at a National Conference on “Smart Cities” Organised by : P.N. Doshi Women’s College, Ghatkopar.

(2) Attended National Conference by IQAC, Kirti College on 30th January 2016.

(3) *Publications* : One paper has been published in the current academic year in publication having ISBN number. Details are as follows : Title of the book: “Marginalization and Politics of Identity : Issues and Challenges” Title of the Paper: “Recognizing Transgender: Gender Identity a Human Right” ISBN No: 978-81-930573-3-9 (Edition : 2015).

(4) *Co-curricular Activities* : Invited for a talk on “Careers in Civil Services” at SIES College, Sion on 27th Nov, 2015.

(5) Invited to write a weekly article on UPSC exams in leading Marathi daily, ‘Maharashtra Times’.

(6) Organizing committee member for national level Yuva Bhushan competition held in Mumbai on 2nd January 2016.

(7) Delivered a lecture on “Careers for Political Science students” at Sathaye College, Vile Parle on 4th Feb 2016.

(8) Attended a talk by Dr. RaghuramRajan, RBI Governor, on 16th November 2016 at M.D. College, Parel.

Prof. (Mrs.) Medha Dhapre

Head, Department of Political Science

Statistics

---

(1) A Seminar was arranged on SAS software which was conducted by “Star IT Technologies” in June 2015.

(2) An Orientation Programme was organised for the F.Y.B.Sc., S.Y.B.Sc. and T.Y.B.Sc. Statistics students, on “How to crack unit test”, in August, 2015.

(3) The Department of Statistics conducted Certificate course in December 2015 on “Data

Analysis using MS Excel”. The resource persons were Prof. S. R. Patgaonkar, Prof. S. D. Bilgi and Prof. S. V. Katte.

(4) A Statistical survey to study “The Effectiveness of Government scholarships in Enhancement of Backward class students” was conducted by students and teachers of Statistics department March 2016.

Water Conservation

(5) A new lecturer Miss Supriya Katte has joined the Department during this academic year.

Individual Achievements :

Prof. S. M. Patil

(1) Prof. S. M. Patil has been appointed as the NAAC Chairperson for the 3rd round of NAAC.

(2) He participated in an Orientation Programme at Saurashtra University, Rajkot from 29th February, 2016 to 27th March, 2016. After a very long service of 37 years he retired in May, 2016.

Prof. (Ms.) S. R. Patgaonkar

(1) Prof. S. R. Patgaonkar attended a Refresher course in "Achievement, Motivation in Education" conducted by Saurashtra University, Rajkot from 8th Feb 2016 to 28th Feb, 2016.

(2) She has completed a Certificate course in "Good Clinical Practices" conducted by NIDA Clinical Trials Network in October 2015.

(3) She was invited as Guest Lecturer to conduct a session on "Statistics in Research Methodology"

for M.Phil. Students, Department of Lifelong Learning and Extension of Mumbai University in September 2015.

(4) She was appointed as Co-Convenor in the NAAC committee for Criterion-V.

Prof. (Ms.) S. D. Bilgi

(1) Prof. S. D. Bilgi was appointed as Chairperson for T.Y.B.Sc. Statistics(Theory) examination by University of Mumbai from January 2016.

(2) She was appointed as a Member in the NAAC committee for Criterion-II.

Prof. (Ms) S. V. Katte

(1) She is a Member of NAAC committee for Criterion-V.

(2) She has completed an academic project on "Analysing Total Quality Of Life in operated patients of Breast cancer" in April 2015.

Prof. Smita Patgaonkar

Head, Department of Statistics

Women Development Cell

The Women Development Cell of Kirti College is a statutory body affiliated to the University of Mumbai. WDC addresses the issues of sexual harassment at work-place to make the college grounds gender sensitive. It organizes various guest lectures by eminent personalities on gender issues, sexual assault on women at work place; self defense programme etc.

The WDC also arranges theme based activities and events concerned with significant issues of women arising from societal concern. It has a legacy of organizing number of programmes for girl students and lady staff members of the college. These activities have brought praises to the college and made students aware of their rights and the activities also engage students in minor entrepreneurial projects. This report reviews the same.

(1) As per the survey conducted by Ushalakbmi Breast Cancer Foundation, Hyderabad amongst every 1,000 city women in India, there is at least one suffering from breast cancer. But general public is clueless about the disease. There is a need for Breast cancer awareness and to reduce the stigma of breast cancer through education. Keeping this in mind, Women Development Cell and NCC girls unit in collaboration with Lions Club of Shivaji Park jointly organized a lecture on ' Breast cancer awareness' on 31st August 2016. Ms. Dhana Korgaonkar, an executive from Indian Cancer Society was speaker.

(2) WDC in collaboration with Department of Botany conducted a workshop on Mushroom

cultivation on 8th Dec 2015. 30 students participated in this workshop. Prof. Mamata Bodele and Mr. Arun Arondekar were the resource persons for this workshop. Students were given Hands on training on mushroom cultivation. Recipes of mushroom were taught to the students. This workshop was sponsored by the Rotary Club of Shivaji Park.

(3) WDC in collaboration with Department of Botany conducted a workshop on "Ready to Cook Food Products as a means of Self-employment" on 8th Dec. 2015. Mrs. Pooja Shinde was the resource person. Girls were given training preparation of instant Upma, Kheer, Dhokla, Idli, Chatni and many more. Total 45 girls attended this workshop. This workshop was sponsored by the Rotary Club of Shivaji Park.

(4) This year too Women Development Cell in association with Department of Economics organised a Young Women Entrepreneurial Talent Hunt on 14th Dec 2015. The programme was ** by Ms. Minal Mohadikar a social activist and the Vice president of Maharashtra Economic Development

Council. Girls exhibited self-made articles such as flower pots, ear-rings, wrist bands, paintings, photo frame, envelopes and gourmet items like Pavbhaji, Chaats, Biryani, Chocolates, squashes and milkshakes etc. The girls displayed their aesthetic skills and entrepreneurial traits. There were 30 stalls of these products which were put up for the exhibition and sale. On the same day an exhibition of Books on entrepreneurial management and skills was laid in order to acquaint and encourage students in the field of self employment. This event received lot appreciation.

(5) Women Development Cell in collaboration with IQAC and NCC girls organised a training programme on Yoga and fitness on 8th Mar. 2016. This programme was organised for the female students and lady staff members. Ms. Anjali Gokhale, a fitness guru was called as an expert for this training session. Inspired with this session the staff members also enrolled their names.

Dr. Urmila Sarkar
Convenor, WDC

Zoology

Departmental Excursions and institutional visits / other programmes

(1) Visit to Tungreshwar sanctuary (reserve forest) with T.Y.B.Sc. and S.Y.B.Sc students along with Prof D.D. Sangore, Dr S.B. Donde And Prof Vanita Kamat on 3rd July 2015

(2) Visit to Govardhan Ecovillage, study tour for F.Y.B.Sc on 14th December 2015

(3) A Documentary film on Ghost fishing of Dolphin was screened for T.Y.B.Sc. students on 15th December 2015. .

(4) Parents-Teacher meeting conducted on 22nd December 2015.

(5) Study tour was organized for T.Y.B.Sc. students from 24th December 2015 to 4th January

2016. We visited Bhubaneswar, Nandankanan, Jagannath-Puri, Bhitarkanika Wild life Sanctuary, Chilka Lake and Kolkata city.

(6) Visit to Institute of Life Science, Bhubaneswar, on 28/12/2015.

(7) Visit to Bhitakanika Wildlife Sanctuary on 29/1/2015.

(8) Visit to Odisha state Museum, Regional Natural History Museum and Odisha Tribal Museum on 31st December 2015.

(9) Zoological Survey of India, & Indian Institute of Chemical Biology ,Kolkata, on 1/1/2016.

(10) Visit to Indian Museum at Kolkata on 2nd January 2016.

(11) Department of Zoology in collaboration with Department Chemistry Organized UGC – ICSSR sponsored National Conference “Harmonizing Ecology, Economy and Equity: Issues and Challenges : E Cube on 22nd & 23rd January 2016.”

Individual Achievements

Prof. D. D. Sangore

(1) Serving as the Chairman for T.Y B. Sc. Applied course in Marine Science in Zoology since Academic year 2013-2014, 2014-2015, 2015 - 2016.

(2) Appointed as paper setter, Examiner and Moderator for T. Y. B. Sc. Zoology for the year 2015-2016.

(3) Participated in Workshop for revised syllabus of F.Y.B.Sc in Zoology on 15th July 2015, organized by ICLES College, Vashi, Navi Mumbai on behalf of Board of Studies in Zoology, University of Mumbai.

(4) Participated in NEXUS Conference, at Govardhan Eco-village, Wada, on 31st October to 1st November 2015.

(5) Active member of Organising committee of UGC and ICSSR sponsored National Conference on ‘Harmonising Ecology, Equity and Economy for Sustaining Life: Issues and Challenges’, organised by Department of Zoology and Chemistry on 22nd - 23rd January 2016 at Kirti College.

(6) Poster presented at National Conference E-Cube 2016 held on 22nd and 23rd January 2016 held at Kirti College Dadar (W), titled “Role of Tropical Forest in Biodiversity Conservation and Avian Faunal Study at Bhitarkanika”.

(7) Participated in National Conference on “College IQAC : Meaning and Manifestations” held on 30th Jan 2016 at Kirti college, Dadar (W).

(8) Member of S. Y. B.Sc. syllabi framing Committee of Mumbai University. New revised S.Y.B.Sc. syllabi will commence from Academic Year 2016 - 2017.

Dr S. B. Donde

(1) Appointed as Chairman of Practical Examinations for M.Sc. Part-I Zoology for the year 2015-2016.

(2) Member of Organizing Committee in NEXUS Conference, Venue Govardhan Eco-village at Wada, on 31st October-1st November 2015.

(3) Convener of UGC and ICSSR sponsored National Conference on ‘Harmonising Ecology, Equity and Economy for Sustaining Life: Issues and Challenges’, organised by Department of Zoology and Chemistry on 22nd -23rd January 2016 at Kirti College.

(4) Participated in National Conference on “College IQAC: Meaning and Manifestations” held on 30th Jan 2016 at Kirti College.

Dr. S. M. Choubey :

(1) Appointed as P G Examiner at Dayanand College, affiliated to M.D. University Ajmer, Rajasthan for 2015.

(2) Appointed as Examiner and Moderator in Zoology subject for M.Sc. Semester I and Semester II for theory and for Practical Examination of M. Sc. Zoology for Semester I and Semester II in 2015 -2016

(3) Conducted and organized Study tour for T. Y. B. Sc. from 24th December 2015 to 4th January 2016, and visit to Bhubaneswar, Nandankanan, Jagannath-Puri, Bhitarkanika Wild life Sanctuary, Chilka Lake and Kolkata.

(4) Institutional visit was arranged for T. Y. B. Sc. Zoology students at IILS Bhuwaneshwar on 28th December 2015.

(5) Institutional visit was arranged for T. Y. B. Sc. Zoology students at Indian Institute for Chemical Biology and Zoological Survey of India at Kolkatta on 1st January 2016

(6) Active member of Organising Committee of UGC and ICSSR sponsored National Conference

on 'Harmonising Ecology, Equity and Economy for Sustaining Life: Issues and Challenges', organised by Department of Zoology and Chemistry on 22nd - 23rd January 2016 at Kirti College.

(7) Appointed examiner at Sundernar Manoniyam University, Trunavelli to assess Ph. D. thesis in Nov 2015.

Dr. Kishori Sinnarkar

(1) Research Paper titled 'The Green cover of Chembur and its role in air pollution control' to be published in Proceeding of UGC sponsored national conference on "Trends in Horticulture Based Agro-industry" with ISBN No (In process)

Research Paper titled "Motivational Strategies : Review and Recommendations" to be published in Proceeding of UGC sponsored National conference on College IQAC : Meaning & Manifestations with ISBN No (In process)

Presented a Research Paper titled "Best Practices in the Library of Kirti. M. Doongursee College Mumbai-A Study." in an NAAC sponsored National Seminar organized by IQAC of HON. Shri Annasaheb Dange Arts, Commerce and Science College, Hatkanangale-Maharashtra. 28th-29th August 2015.

(2) Member of the Organising committee-Seminar - "Know Thy Science and Scientist" dated 29th December 2015.

(3) Convenor of one day National Conference on College IQAC : Meaning & Manifestations-organised by IQAC - Kirti College 30th January 2016.

Invited as a Judge at "Eminence 2016" organized by Biotechnology Department-Kirti College 18th January 2016.

(4) Delivered a lecture on "Animal Behaviour" for staff and students of zoology at ICLE's Motilal Jhunjhunwala College, Navi Mumbai 15th Feb. 2016.

(5) Participated in a National Conference - "Exploring Innovative Tools & Techniques For

Quality Enhancement In Higher Education : Learner Friendly Approach" - organized by IQAC - LALA Lajpatrai College, Mumbai 12th Sept. 2015.

(6) Participated in National Conference on "Diversity & Transformation : American Literature (1920-1990) organised by English Department, Kirti College on 15th-16th January 2016.

Dr. Vanita Kamat

(1) Actively participated in 'Workshop on API for College Teachers' organised by University of Mumbai and IQAC of Rizvi College of Arts, held on 29th August 2015 at Rizvi College of Arts, Science and Commerce, Bandra.

(2) Participated and contributed in a workshop on 'Peer Review of University Books for F.Y.B.Sc Zoology' on 20th October 2015 at Mithibhai College of Arts, Vile Parle.

(3) Participated in Refresher course in the subject of 'Life Sciences' from 'University of Jammu' from 5th November to 27th November 2015 and obtained grade 'A'.

(4) Active member of Organising committee of UGC and ICSSR sponsored National Conference on 'Harmonising Ecology, Equity and Economy for Sustaining Life: Issues and Challenges', organised by Department of Zoology and Chemistry on 22nd - 23rd January 2016 at Kirti College.

(5) Member of Organising Committee in National Conference organised by IQAC of Kirti College on 30th January 2016.

(6) Worked as Interviewer for Dr. Homi Bhabha Bal Vaidnyanik Competition held on Sunday 14th Feb 2016, Social Service league, Parel.

(7) Invited as Speaker for 'Carrier Guidance in Basic Sciences' organised jointly by Rotary Club of Dadar and Marathi Vidnyan Parishad, at Ruia College on 14th April 2016.

Prof.D.D.Sangore

Head, Department of Zoology

Water Conservation

Junior College Report

On 15th June 2015, new academic year 2015-16 was started with a welcome address by our Principal. All the teachers from Junior College received, academic calendar for the year 2015-16, with a broad objective of chalking out a teaching plan and time table.

On 1st December 2015, Mr. Anil M. Tapase got promoted from supervisor to the post of Vice-Principal. Our college has been a beacon of hope in various fields of education; like academics, cultural, co-curricular and extra curricular activities to the students residing in the areas like Worli, Dadar, Prabhadevi.

Considering the current needs of the students, Bifocal computer curriculum has been introduced in Science stream. Besides this, subjects like Information technology and Computer science have also been introduced to bolster their academic prospects.

This year, the passing percentage of students in HSC Board Exam of Feb-March 2015 is as follows : Commerce 80%, Science 75%, and Arts 65%. Passing percentage for FY students for the academic year 2015-16 was as follows : Arts 75.21%, Science 91.90% and commerce 94.15%.

Facultywise toppers for the year 2015 (SYJC) is as follows :

Faculty	Name of the Student	Percentage
Arts	Chalke Sayali R	75.85
	Nikalje Tejal A	75.08
	Bolbhot Rasika D	72.92
Commerce	Kandalgoankar Sayali S	85.38
	Naik Ankita D	84.62
	Masaye Geetanjali R	83.85
Science	Desai Kaustubh N	86.46
	Shirodkar Chinmay M	84.92
	Katkar Bhavesh b	83.54

Facultywise toppers for the academic year 2015 (FYJC)

Faculty	Name of the Student	Score in %
Arts	Randive Dhanashree	77.69
	Sawant Harshali S	76.00
	Shikalgar Mohd Akbar	76.00
Commerce	Katale Kshitu S	84.41
	Alim Ashutosh P	84.00
	Kamat Sarthi S	83.54
Science	Bagkar Priyanka V	88.00
	Donde Chaitanya V	84.62
	Karnik Priya N	84.00

Orientation programme for FYJC students was conducted on 24th and 25th July 2015 to introduce college, history and as well as career guidance in respective fields of their faculty.

Performance Improvement Programme (PIP) was conducted by Arts faculty and Biology Department for SYJC students from November 2015 onwards till February 2016. Experienced teachers guided the students to score maximum marks without stress and with confidence. Lectures were held in the form of Powerpoint presentations. Extra practicals were also conducted.

Parents meeting was also conducted for ARTS faculty under guidance of A. M. Tapase, Vice Principal, during prelim exams. The purpose of meeting was to take assurance from the parents for prompt submission of projects and performance of their pupil throughout the year.

The following departments gave their invaluable time for students who needed guidance to prepare for their board exams.

Subject	Dates	Teachers
Marathi	15 th to 17 th Oct 2015	Mrs. M M Jog
Economics	16 th Dec 2015	Mrs M Ingale Miss. U. Gaikwad
Political Sc.	5 th to 7 th Nov 2015 1 st to 6 th Feb 2016	Mrs A. A. Sane
Geography	13 th to 15 th Dec 2015	Miss J. R. Patil
Commerce	13 th to 15 th Dec 2015	Mr R. R. Mhatre Mrs. M. A. Sawant Mr. Satshil Patil Mrs. P. Nachan
Chemistry	15 th Dec 2015	Miss. M. V. Sahani Miss. M. P. Singh
Biology		Mr. Patankar & team
English	9 th to 12 th Dec 2015	Mr. C. S. Kulkarni
Psychology	2 nd & 3 rd Jan 2016	Mrs. N. Khan
Maths	2 nd to 5 th Dec 2015	Mr. C. G. Lavate Mrs. D. V. Dighe Mrs. R. D. Borikar Mr. S. D. Shingade Mrs. V. Singham

Educational Visit -

On 15th July 2015, fifty SYJC students of Political Science were taken to Vidhan Bhavan to attend and observe legislative session of both the houses of state legislature Vidhan Sabha and Vidhan Parishad, under the guidance of our teachers Aruna Sane & Chaitanya Kulkarni. All of them gained memorable experience of governance.

State Level Competition -

Maharashtra Foundation Ambejogai, Dist. Beed, organized 'Colouring and Handwriting Competition' for junior college students in August 2015. Total 112 students participated and 101 were selected. All these students received participation certificates. Following Students won medals :

1. Kunal B. Lotlikar - XI - Handwriting
2. Tanvi S. Mohite - XII - Colouring
3. Mayuresh P. Mhaskar - XII - Colouring

4. Sagar D. Ceowalkar - XII - Coluring

College received momento for sending more than 100 students. Vice Principal A. M. Tapase and teacher Aruna Sane received award for conducting the competition.

Guest Lectures -

Prof. Ulhas Nalvade from COEP, Pune was invited as a resource person to give a talk on "The process of admission for Engineering" in December 2015.

Mr. Sudhir Patankar conducted performance improvement orientation lecture for 12th Science students in Jan 2016. Mr. Patankar also conducted CET lectures and MCQ tests for 12th Science students who were interested in Medical and Paramedical courses.

Biology department also conducted revision practicals for 12th Science students in Feb 2016. Mr. Patankar wrote an article in the daily Navbharat unravelling different aspects of 12th Biology Board Exam in Jan 2016.

Mr. Patankar was invited to give a lecture on Performance Improvement for 12th Science students in Khalsa College, Matunga in Jan 2016.

Mr. Prakash Manohar delivered a Moderator's lecture on "Hindi" for Commerce & Science students. He was invited by Vidya Vikas Universal Junior College of Commerce & Science on 8th December 2015.

Mr. V. Singham delivered a guest lecture on "Mathematics & Statistics" for commerce faculty as invited by Sanskar Sarjan Education Society's DTSS college of Commerce & Science on 14th October 2015.

Mr. Satshil Patil delivered a special guidance lecture on Book-keeping and Accountancy, Organization of Commerce & Management for commerce students. He was invited by Indraneel Tawade Arts & commerce Junior College, Kondye, Taluka Rajapur, District: Ratnagiri on 24th January & 25th January 2016.

Gymkhana 2015-2016

In the year 2015-16 boys and girls of junior college participated at National, State, Divisional and District level in different sports and games. They demonstrated exceptional performance in 36 events in individual and team level. They won 18 gold medals, 10 silver medals and 7 bronze medals in individual capacity in different sports events. Similarly in team events they won first place in five games and were runners-up in seven events. Krida Yuva Sanchalya, Maharashtra Government awarded scholarship to three students. Prof. Mrs. S. R. Suradkar and Prof. S. B. Kumbhar gave valuable guidance to these students.

Retirement -

This year 3 teachers from our college retired R. R. Bhide from Physics Department, P. M.

Manohar from Hindi Department and Vice Principal A. M. Tapase.

Various Administrative Committees :

Various committees were formed to ensure efficient and smooth functioning of Junior College. These committees performed their duties sincerely and effectively.

It gives us pleasure to note that the honourable Principal, Vice-Principal, Supervisor, Teaching staff and non teaching staff endeavour to provide the best possible services to students. This is with a view to develop the student's allround abilities and make them excellent students, individuals; this being the aim and objective of all our efforts as a team.

Mr. A. M. Tapase
Vice-Principal
Kirti College (Junior)

बाबासाहेब आंबेडकर शतकोत्तर रौप्य जयंती वर्षोत्सव - २०१६

भारतातील सर्वात प्रतिभासंपन्न विचारवंत, तत्ववेत्ते व समताधिष्ठीत समाज व्यवस्थेचे प्रेरणास्थान म्हणून ज्यांचा आपण गौरवाने उल्लेख करतो ते युगपुरूष म्हणजे महामानव भारतरत्न डॉ.

बाबासाहेब आंबेडकर.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा जन्म १४ एप्रिल १८९१ मध्ये झाला. २०१६ हे वर्ष म्हणजे बाबासाहेबांच्या जयंतीचे १२५ वे वर्ष म्हणून उल्हासाने साजरे होत आहे. त्यांच्या कार्याची, विचारांची प्रासंगिकता विचारात घेऊन संयुक्त राष्ट्र संघासह संपूर्ण जगभर बाबासाहेबांचे विचार आधुनिक पिढ्यांमध्ये रुजविण्याच्या उद्देशाने शतकोत्तर रौप्य जयंती साजरी होत आहे. महाराष्ट्र शासनाने सुध्दा परिपत्रक काढून तसे निर्देश दिले आहेत. बाबासाहेबांच्या विचारांचे महत्त्व आजच्या तरुण विद्यार्थी वर्गाला कळावे, त्यांच्यात रूजावे म्हणून कीर्ती महाविद्यालयामध्ये उपप्राचार्या डॉ. चारूता कुलकर्णी मॅडम यांच्या

अध्यक्षतेखाली डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर शतकोत्तर रौप्य जयंती वर्ष महोत्सव समितीचे गठन करण्यात आले.

ह्या समितीने वर्षभरात विविध उपक्रम राबविले त्या उपक्रमाचा गोषवारा पुढीलप्रमाणे आहे.

- (१) ग्रंथ प्रदर्शन
- (२) सामूहिक निरंतर अभ्यास उपक्रम
- (३) चर्चा सत्र

(१) ग्रंथ प्रदर्शन :

ग्रंथालयात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे स्वतःचे तसेच त्यांच्यावर विविध लेखकांनी केलेले लिखाण अशा वैविध्यपूर्ण वैचारिक ग्रंथांचे प्रदर्शन दि ४ फेब्रुवारी आणि ५ फेब्रुवारी २०१६ रोजी आयोजित केले होते.

प्रदर्शनाचे उद्घाटन प्राचार्य डॉ. मंगरे सरांच्या शुभहस्ते झाले. मंगरे सरांनी आपल्या मनोगतात बाबासाहेबांचे ग्रंथप्रेम, आणि बाबासाहेबांच्या सहवासातील व्यक्तींच्या अनेकविध गोष्टींचा वाचकांसमोर उलगडा केला.

प्रा. डी. एस. मनवर, प्रा. रेखा चव्हाटे, डॉ. हर्षद भोसले, डॉ. बी. आर कांबळे, प्रा. जयंत वानखडे, प्रा. यशवंत भोरकडे, उपप्राचार्य प्रा. मधुकर कांबळे यांनी सुध्दा विद्यार्थ्यांना ग्रंथांविषयी मार्गदर्शन केले.

या उपक्रमात डॉ. सी.पी. कुळकर्णी, (उपप्राचार्या) प्रा. डी. के. भुबाळ, प्रा. आर. एन. गायकवाड, प्रा. व्ही. एस. सोनटक्के, प्रा. सी. एम. जोशी, प्रा. एस. एस. अडावतकर, प्रा. जी.टी. आगवणे, प्रबंधक श्री. जी. के. पाटील, सौ. सुनिता लोनारे, आणि इतर विद्यार्थी, कर्मचाऱ्यांनी सहभाग घेऊन हा उपक्रम पार पाडण्यासाठी मदत केली.

(२) “ज्ञानोपासक डॉ. बाबासाहेब अर्थात सामूहिक निरंतर अभ्यास उपक्रम”

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची ज्ञानसाधना विचारात घेवून त्यांच्या शतकोत्तर रौप्य महोत्सवी जयंती वर्षानिमित्ताने २९ फेब्रुवारी २०१६ रोजी ‘ज्ञानोपासक डॉ. बाबासाहेब अर्थात निरंतर अभ्यास उपक्रम’ आयोजित केला होता. या उपक्रमामध्ये शिक्षक, विद्यार्थी व कर्मचाऱ्यांसाठी सलग ६ तास अभ्यास अभियान ग्रंथालयाच्या पहिल्या मजल्यावर आयोजित केले होते. हे अभियान सकाळी ८:०० ते दुपारी २:०० वाजेपर्यंत राबविले. यामध्ये मोठ्या संख्येने विद्यार्थी, शिक्षक, कर्मचारी सहभागी झाले होते. उपक्रमाची सुरुवात प्राचार्यांच्या हस्ते डॉ. बाबासाहेबांच्या प्रतिमेला पुष्पमाला अर्पण करून झाली. ह्या उपक्रमामध्ये प्रा. जयंत वानखेडे यांनी निरंतर अभ्यास उपक्रमाची आवश्यकता व महत्त्व अतिशय उत्कृष्टरित्या विद्यार्थ्यांना कथन केले. ह्या दिवशी विद्यार्थ्यांनी शिक्षकांसमवेत सलग ६ तास अभ्यास करून एक आगळा वेगळा आनंद व अनुभव घेतला.

ह्या उपक्रमात आयोजन समितीशिवाय इतर अनेक शिक्षकांनी हिरिरीने सहभाग घेवून पुस्तकांचे वाचन केले. ह्यामध्ये प्रा. डी. एस. मनवर, प्रा. जयंत वानखेडे, डॉ. हर्षद भोसले, प्रा. डी. के. भुबाळ, डॉ. डी. व्ही. पवार, (उपप्राचार्य), प्रा. एम.जी. कांबळे (उपप्राचार्य), डॉ. बी. आर. कांबळे, प्रा. आर. एन. गायकवाड, व्ही. एस. सोनटक्के, प्रा. वाय. एस. भोरकडे, प्रा. एस. एस. अडावतकर, प्रा. जी. टी. आगवणे, प्रा. सी. एम. जोशी. इत्यादी शिक्षकांनी सहभाग घेतला होता. तसेच महाविद्यालयाचे प्रबंधक श्री. जी. के. पाटीलसरांनी उपक्रम व्यवस्थित पार पाडण्यासाठी लागणारी साधनसामुग्री उपलब्ध करून दिली. तसेच सौ. सुनिता लोणारे यांनी सुध्दा उपक्रमाच्या यशस्वितेकरिता मदत केली. प्राचार्य डॉ. मंगरे सरांनी विद्यार्थ्यांच्या सहभागा बद्दल त्यांची प्रशंसा करीत गौरवोद्गार काढले आणि उपक्रमाची सांगता केली.

(३) व्याख्यानमाला :- पहिले पुष्प

(१) विषय :- घटनाकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

प्रमुख वक्ते :- प्रा. डॉ. सुरेश माने

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर शतकोत्तर रजत जयंती महोत्सव आयोजन समितीने आयोजित व्याख्यानमालेतील पहिले पुष्प डॉ. सुरेश माने यांनी गुंफले. ‘घटनाकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर’ ह्या विषयावरील पहिले व्याख्यान दि. १० फेब्रुवारी २०१६ रोजी आयोजित केले होते. कार्यक्रमाची सुरुवात प्रमुख वक्ते व पाहुणे डॉ. सुरेश माने यांच्या हस्ते डॉ. बाबासाहेबांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करून झाली.

प्रा. डी. एस. मनवर यांनी कार्यक्रमाची प्रस्तावना केली. व्याख्यानाच्या सुरुवातीला डॉ. सुरेश माने यांनी आपल्या भाषणात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे बहुआयामी व्यक्तिमत्व होते व आपल्या जीवनात बहुविध उद्दिष्टे ठेऊन त्याची पूर्तता त्यांनी केली असे सांगितले. परंतु भारतातील फार थोड्या लोकांना बाबासाहेब कळले तर जास्त लोक बाबासाहेबांविषयी संभ्रमात आहेत त्यांना बाबासाहेब कळले नाहीत असे त्यांनी सांगितले. जागतिक समस्या सोडविण्यासाठी कार्ल मार्क्सने सिध्दांत मांडलेत तर बाबासाहेबांनी सैध्दातिक मांडणीसह वास्तवात प्रात्यक्षिके करून समस्या सोडविण्याचा प्रयत्न केला.

राज्यघटना ही एक सजीव (जीवित) दस्तावेज आहे. त्यामुळे बहुतेकजनांकडून राज्यघटनेकडे याच पध्दतीने पाहिली जाते. डॉ. अरूण शौरींनी डॉ. बाबासाहेबांवर आरोप करणारे लिखाण केले त्याला उत्तर देणारे लिखाण डॉ. सुरेश मानेनी केले. डॉ. मानेच्या मते लोक दुय्यम दर्जाची पुस्तके वाचून मते तयार करत असतात. ते चुकीचे आहे. मूळ दस्तावेज वाचून मते तयार करण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे.

पुढे डॉ. माने यांनी घटना निर्मितीची प्रक्रिया विशद केली. सुरुवातीला बाबासाहेबांनी घटना लिहू नये म्हणून त्यांना घटना समितीत प्रवेश करण्याला काँग्रेस आणि सरदार वल्लभभाई पटेलांचा प्रखर विरोध होता. तेव्हा बाबासाहेब आंबेडकर जोगेंद्रनाथ मंडळ यांच्या सहकार्याने काँग्रेसचे शरदचंद्र बोस यांचा पराभव करून बंगाल प्रांतातून घटना समितीवर निवडून आले होते. परंतु बंगाल प्रांताच्या फाळणीनंतर बाबासाहेब घटनासमितीचे सदस्य राहिले नाहीत. शेवटी काँग्रेसकडे घटना लिहिण्यासाठी बाबासाहेबांसारखा घटनातज्ञ नव्हता म्हणून काँग्रेसच्या मुंबई प्रांताचे तत्कालीन अध्यक्ष स. का. पाटीलांनी काँग्रेसला सांगितले की, डॉ. आंबेडकर हे घटनासमितीवर निवडून आले पाहिजे. शेवटी काँग्रेसनी बॅरिस्टर जयकरांचा राजीनामा घेवून बाबासाहेबांना घटनासमितीवर मुंबई प्रांतातून निवडून आणले. आणि बाबासाहेब, मसुदा समितीचे सुध्दा अध्यक्ष झाले. आणि अतिशय परिश्रमांनी बाबासाहेबांनी घटना लिहिली असे माने यांनी स्पष्ट केले.

डॉ. मगरे यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात भारतात अनेक जाती, धर्म, पंथ, प्रांत, भाषा असूनही केवळ बाबासाहेबांच्या घटनेमुळेच सर्वांमध्ये एकता आहे. ह्याचे मूळ घटनेतच आहे. डॉ. बाबासाहेबांच्या घटनेमुळेच भारताने एक लोकशाहीप्रधान देश म्हणून जगात नावलौकिक मिळविला आहे असे स्पष्ट मत डॉ. मगरे सरांनी व्यक्त केले.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. बी. आर. कांबळे यांनी केले. पाहुण्यांचा परिचय प्रा. सी. एम. जोशी यांनी करून दिला. तर आभार प्रा. रामानंद गायकवाड सर यांनी मानले.

(२) व्याख्यानमाला - दुसरे पुष्प

व्याख्यानमालेतील दुसरे व्याख्यान श्री. रमेश पतंगे यांचे होते. "डॉ. बाबासाहेबांचे राष्ट्रउभारणीतील योगदान" या विषयावर हे व्याख्यान दि. १ मार्च २०१६ रोजी आयोजित केले होते. कार्यक्रमाची सुरुवात प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पून करण्यात आली. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. मगरे हे होते तर सूत्र संचालन डॉ. बी. आर. कांबळे केले व विषयाची प्रस्तावना प्रा. देवराव मनवर यांनी केली. पाहुण्यांचा परिचय प्रा. व्ही. एस. सोनटक्के यांनी करून दिला तर प्रा. रामानंद गायकवाड यांनी आभारप्रदर्शन केले.

श्री. रमेश पतंगे यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे राष्ट्रउभारणीतील योगदान सविस्तरपणे आपल्या भाषणाद्वारे स्पष्ट केले.

पतंगे म्हणाले राष्ट्र उभारणीत बाबासाहेबांचे फार मोठे योगदान आहे. परंतु भारतीयांनी बाबासाहेबांना समजून घेतले नाही. अरुण शौरी सारख्यांनी त्यांच्यावर टीका केली. ही शौरींची संकुचित मनोवृत्ती आहे. बाबासाहेब राष्ट्रवादी होते. त्यांनी राष्ट्रबांधणीत खूप कष्ट घेतले. राष्ट्र उभारणीकरिता लोक, भूमी, आणि संस्कृती ह्या तीन गोष्टींची आवश्यकता असते. या तिन्ही गोष्टींचा विचार करून बाबासाहेबांनी कार्य केले.

रमेश पतंगे पुढे म्हणाले की देश उभारणीकरिता आवश्यक असणारे कौशल्य डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांकडे होते. बाबासाहेबांच्या मते भिन्न भिन्न वंशाच्या लोकांमधून समाज निर्माण झाला आहे, तरी आमच्या संस्कृतीत एकता आहे.

त्यांनी बाबासाहेबांचा राष्ट्रवाद हा लोकशाही राष्ट्रवाद आहे असे स्पष्ट केले. डॉ. आंबेडकरांनी प्रादेशिक राष्ट्रवादाला विरोध केला. बाबासाहेबांच्या राष्ट्रवादात प्रत्येक व्यक्तीला स्वातंत्र्य आहे. समतेची आस धरणारा हा त्यांचा राष्ट्रवाद आहे. आपल्याला राष्ट्र एकसंध ठेवण्यासाठी आपसातील भेद नष्ट करून बंधुभाव वाढविला पाहिजे अशी भूमिका त्यांनी घेतली.

ह्यासोबत पतंगेनी बाबासाहेबांच्या जलनीतीची, दामोदर व्हॅली, हिराकुड प्रकल्पाची, शेतीविषयक धोरणांची माहिती आपल्या भाषणामध्ये दिली. राष्ट्रउभारणीचे कार्य केवळ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांसारखे राष्ट्र पुरूषच करू शकतात असे त्यांनी आपल्या भाषणाच्या शेवटी सांगितले.

(३) तिसरे पुष्प

विषय :- "डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे सामाजिक आणि आर्थिक परिवर्तनावरिल विचार"

वक्ते :- डॉ. अनिरुध्द देशपांडे

व्याख्यानमालेतील तिसरे व्याख्यान डॉ. अनिरुध्द देशपांडे यांचे होते. "डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे सामाजिक व आर्थिक परिवर्तनावरील विचार" या विषयावर दि. २७ एप्रिल २०१६ रोजी हे व्याख्यान आयोजित केले होते.

प्रा. डॉ. हर्षद भोसले यांनी कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन केले तर प्रा. देवराव मनवर यांनी कार्यक्रमाची प्रस्तावना केली. कार्यक्रमाचे संयोजक आणि प्रमुख अतिथी म्हणून स्थानिक व्यवस्थापन समितीचे अध्यक्ष श्री. रविंद्रजी पवार यांची उपस्थिती कार्यक्रमाला लाभली. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. वि. न. मगरे होते तर प्रा. यशवंत भोरकडेनी आभार प्रदर्शन केले.

प्रा. अनिरुध्द देशपांडे आपल्या भाषणात म्हणाले की बाबासाहेबांचा विचार जाणणे म्हणजे महासागरात उडी घेण्यासारखे आहे. बाबासाहेबांचे सहकारी दादासाहेबांनी म्हटले होते., "Understanding Dr. Ambedkar is a Life long Process" असे बाबासाहेबांचे जीवन कार्य आहे. विविध पैलूंनी युक्त संतुलित व्यक्तिमत्व म्हणजे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर असे देशपांडे यांनी आपल्या भाषणाच्या सुरुवातीलाच स्पष्ट केले.

ते पुढे म्हणाले प्रबोधनाशिवाय परिवर्तन होऊ शकत नाही. प्रबोधन आणि परिवर्तन एकत्र आले तरच परिवर्तन टिकाऊ होते. भारतात प्रबोधनाची सुरुवात राजा राममोहन रॉय यांच्यापासून झाली आणि अंतिम चरण म्हणजे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर होत. बाबासाहेबांचे एक अर्थशास्त्रज्ञ म्हणून काम विस्तृत व सखोल असे आहे. बाबासाहेबांचे प्रबोधन आणि परिवर्तनाचे कार्य महापरिनिर्वाणापर्यंत सातत्यपूर्ण, सक्रिय कार्य होते. बाबासाहेबांनी महाराजा सयाजीराव गायकवाडांकडून (बडोदा) रु. २५ ची शिष्यवृत्ती घेवून अमेरिकेच्या कोलंबिया विद्यापीठ व नंतर इंग्लंड मधील लंडन विद्यापीठात अर्थशास्त्रीय प्रबंध मांडलेत त्याची प्रासंगिकता आजही तेवढीच आहे. बाबासाहेबांनी जागतिक कीर्तीच्या केन्स या अर्थशास्त्रज्ञाशी Gold Standard (सुवर्ण

परिमाण)बाबत प्रतिवाद केला. ते बाबासाहेबांचे विचार आणि आर्थिक प्रारूप १०० वर्षानंतरही तेवढेच महत्त्वाचे आहे. बाबासाहेबांची रॉयल कमिशन समोरील साक्ष, सुवर्णमानाचा चलनाचा सिध्दांत, भारतीय रिझर्व्ह बँकेची स्थापना, वित्त आयोगाची स्थापना ही एका दलित तरूणाच्या बुध्दमत्तेची निपज आहे असे देशपांडे यांनी सांगितले.

भारतीय संविधानाची निर्मिती ही डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या कर्तृत्वाचा सर्वोच्च बिंदू आहे. समता, स्वातंत्र्य, बंधुता आणि सामाजिक न्याय ही भारतीय संविधानाची चतुःसूत्री आहे. पण ही तत्वे बाबासाहेबांनी फ्रेंच क्रांतीतून घेतलेली नसून त्यांचे गुरू तथागत भगवान गौतम बुध्दाच्या तत्त्वज्ञानातून घेतले असे देशपांडे यांनी स्पष्ट केले.

Problems of the Rupee हा बाबासाहेबांचा जगप्रसिध्द आर्थिक ग्रंथ आजही तेवढाच प्रासंगिक आहे. बाबासाहेबांच्या आर्थिक, सामाजिक सुधारणांचा, परिवर्तनाचा केंद्रबिंदू मनुष्य आहे. बाबासाहेबांनी कधीही हिंसेचा विचार मांडला नाही. त्यांचे लढे, आंदोलने ही आत्मसन्मानाची आंदोलने होती.

Lincoln ने बाबासाहेबांच्या कार्यावरून त्याच्यासाठी पुढील प्रेरणादायी उद्गार काढलेत. "you may want to be our masters. But

is it necessary that we should be your slaves!" हे सांगून देशपांडे यांनी शेवटी बाबासाहेबांनी २६ नोव्हेंबर १९४९ रोजी संसदेमध्ये सामाजिक, आर्थिक समानता निर्माण करण्याचा इशारा आपल्या भाषणात कसा दिला याचे वर्णन डॉ. देशपांडे यांनी केले.

देशपांडे यांनी London School of Economics मधील केवळ एकमेव भारतीयांचा अर्धपुतळा उभारून त्याखाली ताम्रपटावर 'या ग्रंथालयातील सर्वात अधिक ग्रंथ वाचणारा विद्यार्थी म्हणजे डॉ. बाबासाहेब असा उल्लेख केला आहे.' ही दुर्लक्षित माहिती दिली.

डॉ. मंगरे सरांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात देशपांडेचे भाषण म्हणजे अत्यंत सुलभ, अंतःकरणपूर्वक, जीव ओतून तयार केले आणि अत्यंत मंत्रमुग्ध करणारे विचार देशपांडे यांनी आपल्या भाषणात मांडले अशी त्यांची प्रशंसा केली. या कार्यक्रमाचा सविस्तर अहवाल प्रा. मीनल मापुसकर यांनी लिहिला.

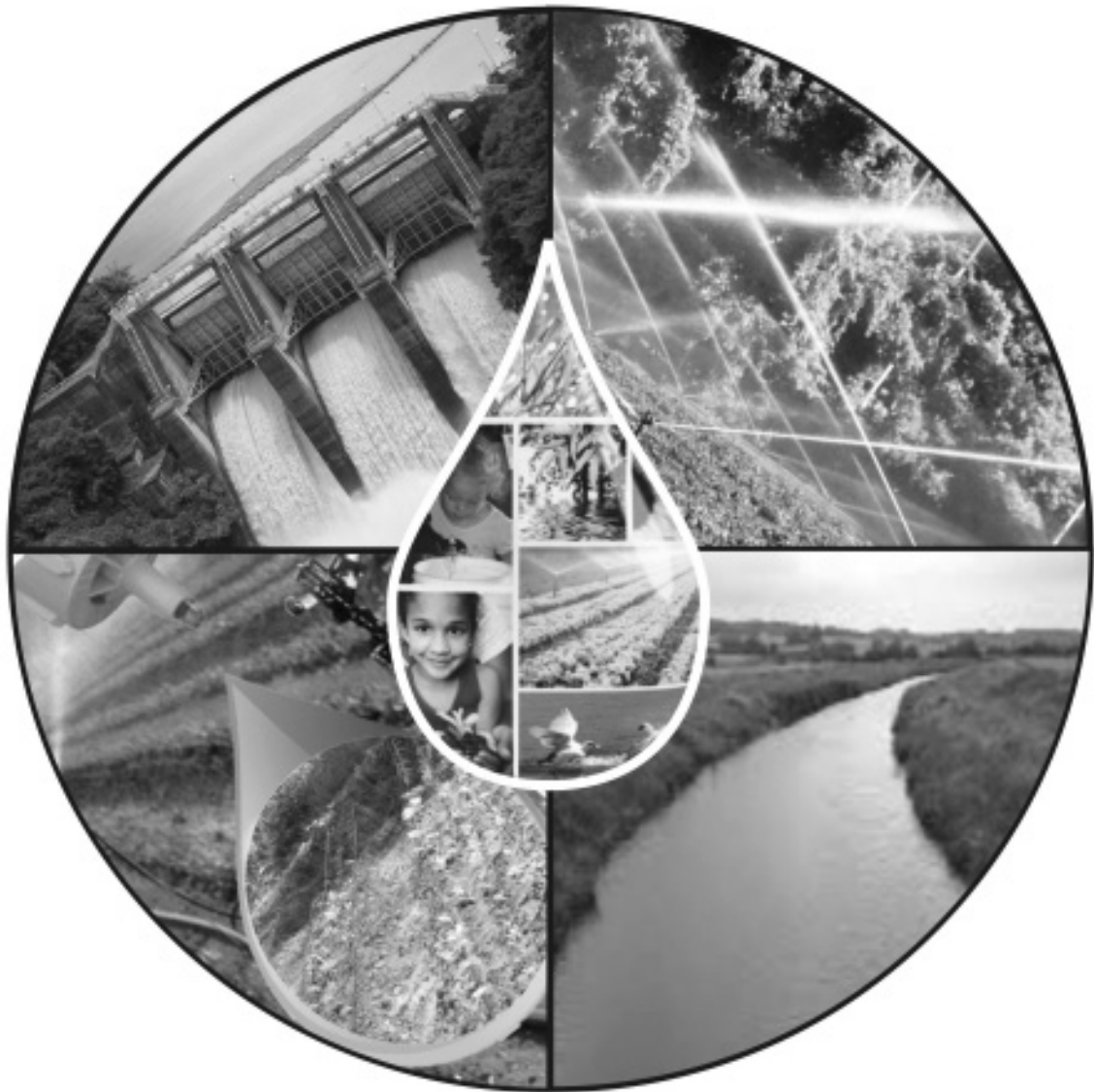
- प्रा. देवराव मनवर, समन्वयक

डॉ. चारुता कुळकर्णी, अध्यक्ष

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर शतकोत्तर रौप्य जयंती वर्षोत्सव आयोजन समिती

Magazine Theme 2016

Water Conservation

जल संवर्धन ही काळाची गरज

भारत हा कृषीप्रधान देश आहे व कृषीराजा हा निसर्गनिर्मित जल संपदेवर अवलंबून आहे. तो आपला अन्नदाता आहे. परंतु मागील वर्षात पर्जन्याने आपली कृपादृष्टी न दाखविल्यामुळे व जल संपदेचा योग्य विनियोग न केल्यामुळे आज आपल्या महाराष्ट्रातील ग्रामीण भागाला दुष्काळग्रस्त जीवन जगावे लागत आहे.

आज महाराष्ट्रात विशेषतः लातूर, जालना, औरंगाबाद, परभणी, बीड, इ. अनेक जिल्ह्यांना भीषण पाणी टंचाईला सामोरे जावे लागत आहे. आज लातूर सारख्या सक्षम, औद्योगिक, प्रशासकीय, शैक्षणिक, क्षेत्रात अग्रेसर जिल्ह्याला मिरजेवरून पाणी ट्रेनद्वारे आयात करावे लागले आहे. किती भीषण प्रसंग ! देशातील दुष्काळग्रस्तांचा अहवाल पाहिला तर १/३ म्हणजे ६७५ पैकी ६५६ जिल्हे दुष्काळग्रस्त म्हणून जाहीर झाले आहेत. ३३ कोटी लोक दुष्काळग्रस्त छायेत जीवन व्यथित करीत आहे. आज मराठवाडा, नागपूर यात ग्रामस्थांना पाण्यासाठी वणवण भटकावे लागत आहे. एकूण २५% लोक दुष्काळाच्या झळा सोसत आहे. १३० तालुक्यात दुष्काळाने तांडव / निर्माण केला आहे. डोळ्यातून गंगा ~ जमुना वाहत आहे. परंतु प्यायला पाणी नाही. पिण्याच्या पाण्यासाठी कोस ~ कोस बायका, वृध्द, लहान-थोर, लांब ~ लांब पायपीट करीत आहे.

आज मानव ~ माणूसकी विसरला का ? पाणी विकून त्यांचा धंदा करत आहे. आताच्या या जागतिक तंत्रज्ञानाच्या विश्वात 'वृक्ष संवर्धन', 'झाडे लावा - झाडे जगवा'. 'निसर्गाची हानी टाळा', 'प्रदूषणाला आवरा', 'कन्या वाचवा', 'ऊर्जा वाचवा' या बरोबरच 'पाणी अडवा ~ पाणी जिरवा', 'जल हेच जीवन', 'पाणी वाचवा' इत्यादीसारख्या घोषणा देण्याची वेळ आली आहे.

पाण्याचा योग्य वापर ~ पुर्नवापर, साठवणूक, नियंत्रण, समतोल, काटकसर करून योग्य प्रमाणात विनियोग करणे हे प्रत्येक नागरिकाचे आद्य कर्तव्य आहे. मुंबईला अल्प प्रमाणात पाणी कपातीला सामोरे जावे लागत आहे. दुष्काळ पिडीत मानवांची घरे, कुटुंबे ही स्थलांतरित झाली आहेत. अनेक कुटुंबे मुंबईतील विविध भागात श्रमजीवी कामे करून आपला उदरनिर्वाह करीत आहेत.

जलसंपदा विभागामार्फत १४-१५ या वर्षात ४४ हेक्टर सिंचन क्षमता नव्याने निर्माण झाली असून ३६० लक्ष घनमीटर क्षमतेने पाण्याचे साठे तयार झाले आहेत. २०१५-२०१६ या यंदाच्या वर्षात ७१ हजार हेक्टर सिंचन क्षमता आणि ७६७ पाणीसाठे निर्मिती होईल, असे जलसंपदा मंत्री गिरीश महाजन यांनी घोषित केले. यंदा ११०% पर्जन्यवृष्टी होईल असे हवामानखात्याने संकेत दिले आहेत.

“पाण्याची जलसंपदा बँक” उभारून बँकेचा वापर ग्रामीण भागात विशेषतः दुष्काळी भागात राबवली जाणे आवश्यक आहे. जल विशेषज्ञांच्या मदतीने मदतीने बोअरवेल, विहीर, पाण्याचा साठा असलेले भूगर्भ जलनिर्मिती करण्यासाठी आवश्यक ती पाऊले उचलली गेली पाहिजे. मुंबई भागातील जल स्रोतातील व साठ्यातील गाळ काढून त्याचे शुद्धीकरण, पृथःक्करण प्रक्रियेने आपण पाणी पुन्हा वापरू शकतो.

पाण्याचा अपव्यय टाळणे, पाणी योग्य व हवे तेवढेच वापरून निसर्गाच्या अमूल्य ठेव्याचे संवर्धन करणे हे आपले सर्वांचे सामाजिक कर्तव्य आहे. महाराष्ट्रभूषण “डॉ. माधवराव चितळे” यांनी ज्या जलनीती तंत्राचा वापर केला आहे, सर्व राज्यांनी, शहरांनी व गावांनी वापर केला पाहिजे. समाजातील सर्व सामाजिक-राजकीय संघटनांनी, सेवाभावी संस्था, सर्व राजकीय पक्ष, लोकप्रतिनिधी व मंत्र्यांनी पाण्याचा योग्य प्रमाणात वापर करू अशीच प्रतिज्ञा केली पाहिजे. जलसाक्षरता अभियानाच्या उद्दिष्टांची पूर्तता करण्यासाठी सार्वजनिक क्षेत्रातील सर्व माध्यमांनी जबाबदारी स्विकारली पाहिजे.

दुष्काळग्रस्तांच्या मदतीसाठी आपले ज्येष्ठ व लाडके नटसम्राट “नाना पाटेकर” यांनी “नाम” संस्थेमार्फत समाजाला एक आवाहनही केले आहे व सढळ हस्ते राज्यसरकारला मदतही केली आहे. सिने नेते अक्षयकुमार व क्रिकेटवीर सचिन तेंडूलकर यांनीही सढळ हस्ते सरकारला मदत केली आहे. आपण ही आपल्या परीने यात खारीचा वाटा उचलला पाहिजे. योग्य ते योगदान केले पाहिजे.

- तनुजा उमेश ठोसर

शिक्षकेतर सहाय्यक, कार्यालय विभाग

थेंबे थेंबे पाणी साचे : त्याला जीवन ऐसे नाव

विश्वाचा पसारा हा पंचतत्त्वांनी संपन्न आहे. पंचतत्त्वांपैकी एक महत्वाचे तत्त्व म्हणजे “जल” अर्थात पाणी. पाण्याला आपण जीवन असेही संबोधतो. आपल्या जीवनाशी निगडित असलेल्या पाण्यानेच आज आपल्या सर्वांच्या तोंडाचे पाणी पळविले आहे. पाणी टंचाईने आज उग्र रूप धारण केले आहे. आणि सर्वांना ग्रासले आहे.

मे महिन्याचा उन्हाळा. वातावरणातील उन्हाणे (गरमीने) क्षीणलेली जमीन. गरम हवेच्या झळा, पाण्यासाठी तहानेने व्याकुळ झालेली गुरेढोरे आणि आकाशाकडे चिंतातूरपणे पाहणारा शेतकरी..... हे गावाकडचे - खेडेगावातील चित्र. तर वर्तमान पत्रामधल्या पाणी कपातीच्या व भारनियमना संबंधीत बातम्या वाचून तोंडाचे पाणी गेलेला मुंबईकर. हे दर मे महिन्याच्या उन्हाळ्यातील नेहमीचे चित्र....

सर्वजण मोठ्या आशेने आकाशाकडे डोळे लावून वाट पहात असतात. तहानलेल्या प्रत्येक जीवाला आणि धरणीला ओढ असते ती येणाऱ्या पावसाची. लहानपणी शाळेत शिकलेली एखादी गोड कविता गुणगुणत प्रत्येकजण मग त्या पावसाची आतुरतेने वाट पहात असतो.

आकाशात अचानक ढग दाटून येतात. सर्वत्र काळोख पसरतो. विजा कडकडतात. आणि आकाशातून सुरू होते मेघांची संततधार. सर्वजण सुखावतात आणि मागच्या पुढच्या सर्व हालअपेष्टा विसरतात.

‘पाणी’ म्हणजेच जीवनाचे दुसरे नाव. ह्या भूतळावरचे जणू अमृतच, स्वर्गात असणारी गंगा अखंड खडतर तपश्चर्याने भगीरथाने पृथ्वीवर आणली. स्वर्गातील अमृत पाणीरूपाने ह्या भूतळावर अवतरले. सजीवांना जीवन देणारे हे पंचमहाभूतांपैकी एक म्हणूनच की काय मानवाने ह्या पाण्याला देवता स्वरूप मानले. आणि आपल्या प्रत्येक शुभकार्यात त्यास मानाचे स्थान दिले. असे म्हणतात की मानवाचे संपूर्ण शरीर हे पंचमहाभूतांचा एक अद्भूत आविष्कार आहे आणि त्यात पाण्याचे स्थान हे तेवढेच महत्त्वपूर्ण. मानवाच्या जन्मापासून हे पाणी माणसाच्या सोबतीला असतेच पण, साताजन्माच्या गाठीही ह्याच पाण्याच्या साक्षीने बांधल्या जातात. आणि सरतेक्षणी चितेवर ठेवल्यानंतरही ह्याच पाण्याच्या साक्षीने मानवाला मुक्तीची दारे दाखविली जातात.

पाण्याचे असे महत्त्व जाणून मानवाने पाण्याच्या शेजारीच वस्ती केली. किंवा जेथे वस्ती केली तेथेच पाणी आणण्याची सोय केली. हा झाला भूतकाल.....

पण आज खेड्यात घागरभर पाण्यासाठी आमच्या माता भगिनींना डोक्यावर हंडे घेऊन मैलोनमैल पायपीट करावी लागते. आणि आणलेल्या तुटपुंज्या पाण्यात संबंध दिवस काढावा लागतो. व काही वेळा ते मिळेल

याचीही शाश्वती नसते. ही सर्व परिस्थिती पाहून एकच म्हणावंस वाटतं की, “कोणाचे नशीब चांगले त्याच्या विहीरीला भरपूर पाणी, तर कोणी फिरते. रानोमाळी शोध घेण्यासाठी.....

अशीच काहीशी परिस्थिती शहरातही दिसते. मुंबई शहर महानगरपालिका शेकडो मैलांवरून कोट्यावधी रुपये खर्च करून पाईप - लाईन मार्फत आज संपूर्ण शहराला शुद्ध पाण्याचा पुरवठा नियमितपणे करते. खर्च हा व्याप खूप निकराचा आहे आणि रोज करावा लागतो. पण ह्या पाईपलाईनला सर्व ठिकाणी सुरक्षा नियंत्रण ठेवणे ही फार कठीण गोष्ट आहे. मग ठिकठिकाणी पाईपलाईन फोडून त्यातील हजारो, लाखो लिटर पाणी वाया जाते. आणि मग हेच पाणी अनधिकृत बांधकामांना व झोपडपट्यांत राजरोसपणे वापरले जाते. ही चोरी म्हणजेच देशाच्या मालमत्तेचे होणारे नुकसान जे आपणास उघड्या डोळ्यांनी पहावं लागतंय.

ह्या चोरीमुळे इतर नागरिकांना होणारा पाण्याचा पाणीपुरवठा हा एकतर कमी होतो. किंवा कमी दाबाने तरी होतो. वरच्या मजल्यावर वाहणाऱ्या आमच्या माता भगिनींना चार मजले खाली उतरून यावे लागते. काही वेळा या पाण्यामुळे चाकरमान्यांना आपल्या कामधंद्यावरही पाणी सोडावे लागते. आणि हे सगळं कशासाठी तर घोटभर मिळणाऱ्या पाण्यासाठीच.

कालांतराने दुथडी भरून वाहणाऱ्या धरणातला पाण्याचा साठाही लवकर कमी होऊ लागतो. त्यावर अवलंबून असणाऱ्या शेतीवर त्याचा परिणाम तर होतोच. पण जलविद्युत प्रकल्पांवरही परिणाम होतो. आणि मग... तोंड द्यावे लागते ते लोडशेडींगला (भारनियमनाला)आधीच पाणीटंचाई मग लोडशेडींग (भारनियमन) अशा दुहेरी अडचणीला सर्वसामान्यांना तोंड द्यावे लागते.

आज जगात उपलब्ध असणाऱ्या पाणीसाठ्यातील फक्त ३% पाणी हेच पिण्यायोग्य आहे. व ते मिळवण्यासाठी नळावर होणारी भांडणं, धडपड ही आम्हा मुंबईकरांना नवीन नाही. पण जगातील उपलब्ध पाणीसाठा वाढती लोकसंख्या, बेसुमार चाललेली जंगलतोड व ह्यामुळे कमी होत जाणारा पाऊस त्यामुळे हे पाणीसाठे कोरडे पडणार आहेत. व ते मिळवण्यासाठी भविष्यात जर तिसरे महायुद्ध झाले तर ते पाण्यावरूनच होईल असे तज्ञांचे म्हणणे आहे.

ह्या सर्वांवर काही उपाय नाही का ? ह्या सर्व जबाबदाऱ्या शासनावर / सरकारवर टाकून चालणार नाही. यासाठी नागरिकांनाही पुढाकार घ्यायला हवा. उपलब्ध होणारे पाणी हे पुरवून काटकसरीने वापरावे लागेल. पाण्याच्या अयोग्य वापरावर बंधने आणावी लागतील. उपलब्ध पाण्याचे योग्यरित्या नियोजन करावे लागेल. आणि उपलब्ध पाणीसाठा वाढवावा लागेल. खर्च तर पाणी तर आपण तयार करू शकत नाही ते उपलब्ध होते फक्त पावसामुळेच.

आज देशाच्या दक्षिण टोकावर स्थित असलेल्या कन्याकुमारीतील स्वामी विवेकानंदांचे स्मारक भर समुद्रात असणारे एकमेव स्मारक. ह्या स्मारकावर रोज असंख्य पर्यटक भेट देत असतात. अशा वेळी ह्या स्मारकाच्या जागेवर पडणाऱ्या पावसाचे पाणी हे साठवून ते वर्षभर पुरवून त्याचा वापर काटकसरीने करण्याचा प्रयत्न तेथील शासन करीत आहे.

ह्यापासून प्रेरणा घेऊन देशात रेन वॉटर हॉर्वेस्टिंग या सारखे जलसंधारण प्रकल्प चालू करावयास हवे. यासाठी सर्वात सोपा उपाय म्हणजे गच्चीवरील पाणी किंवा स्वच्छ पृष्ठभागावरील पावसाचे पाणी. योग्य व्यवस्था लावून गोळा करणे. आपल्या गच्चीत किंवा छपरावर पडणाऱ्या पावसाचे पाणी पन्हेळे

व पाईपद्वारे एका मोठ्या टाकीत गोळा करणे हे पाणी आपण आपल्या दैनंदिन गरजा भागवण्यासाठी सहज वापरू शकतो. खरे तर पावसाळ्यामध्ये आपण बहुतांश याच पाण्यावर मुंबईसारख्या शहरात राहू शकतो. या करिता शहरातील मोठमोठी पंचतारांकित हॉटेल्स, कंपन्यांना व हॉस्पिटल्स यांनी रेन वॉटर हॉर्वेस्टिंग ही पद्धत सक्तीने वापरात आणली पाहिजे. यामुळे शहरातील पाणीटंचाई ही समस्या कमी होण्यास मदत होईल.

- मनोज रा. सावंत
शिक्षकेतर सहाय्यक

जलसंवर्धन : काळाची गरज

पाणी हा जीवसृष्टीच्या अस्तित्वासाठी आवश्यक असलेला अत्यंत महत्त्वाचा घटक आहे. पाणी म्हणजे जीवन होय. आपल्याला पाणी मुख्यतः पावसाच्या स्वरूपात उपलब्ध होते. पाऊस हा पाण्याचा प्रथम स्रोत आहे. नद्या, विहिरी, झरे, सरोवरे, तलाव इ. पाण्याचे दुय्यम स्रोत आहेत. वैज्ञानिकांच्या मते मानवी शरीरात ७०% पाणी असते. पाणी नसले तर मनुष्यजीवास जगणे फार अवघड होईल. महाराष्ट्रातील शेती ही मुख्यत्वेकरून पावसाच्या पाण्यावर जास्त प्रमाणात अवलंबून असते. पाऊस पडल्याने नदी, तलावे, सरोवर इ. मध्ये वाढ होऊन ते मनुष्यास पिण्यासाठी, शेतीसाठी, उद्योगासाठी, दैनंदिन वापरासाठी तसेच मासेमारी, पर्यटन, जलविद्युत निर्मिती अशा विविध कारणांसाठी उपयोगी पडते. महाराष्ट्रात तसेच भारतातील पावसाच्या असमान वितरणामुळे काही भागांत पाणी जास्त उपलब्ध होते तर काही भागांत कमी काही ठिकाणी पाण्याअभावी दुष्काळ पडतो.

या दुष्काळी परिस्थितीवर मात करण्यासाठी पाण्याचा योग्य प्रकारे वापर करून त्याची बचत करणे आवश्यक आहे. शासन देखील पाण्यासंदर्भात विविध योजना राबवत आहे. “जल ही जीवन है” ह्या ब्रीदवाक्यातून शासन दूरदर्शनवर जाहिराती द्वारे पाण्याबाबत जनजागृती करीत आहे. त्याचप्रमाणे सरकारी तथा बिगरसरकारी संस्था देखील ‘पाणी वाचवा’ पाण्याचे महत्त्व पटवून देत आहे. सारख्या मोहिमा काढून जनजागृती करित आहेत. परंतु आपलेही कर्तव्य आहे की पाण्याचा योग्य प्रकारे वापर करून त्याचे संवर्धन करणे.

आज अनेक ठिकाणी गावागावांत विशेषतः महिला व मुली मैलोनमैल चालत डोक्यावरून पाणी आणित आहेत. कित्येक गावांत एकच विहीर असल्याने त्यावरही पाण्यासाठी माणसांची झुंबड उडत असते. आज आपण पाण्याचा नळ फिरवला की लाखो थेंब बरसतात. शेतकऱ्याला मात्र डोळ्यांत अश्रू आणून पावसाच्या दोन थेंबासाठीही वाट पहावी लागते.

दुष्काळामुळे माणसांप्रमाणेच गुरांनाही पिण्यासाठी पुरेसे पाणी मिळत नाही. म्हणून काही भागांत शेतकऱ्यांना गुरे विकावी लागतात. दुष्काळामुळे गुरांना देखील आपले प्राण गमवावे लागत आहेत.

पाण्याचा अतिवापर करणे, पाण्याचे प्रदुषण होणे इ. पाण्याच्या समस्या आहेत. जलसंवर्धन ही त्यामुळे प्रत्येकानेच, काळाची गरज लक्षात घेता जलसंवर्धन करण्यासाठी उपाय करणे गरजेचे आहे. त्यासाठी

(१) बरेचदा रस्त्यावर पाण्याने काठोकाठ भरलेले टँकर जाताना आपणांस दिसतात. त्यातून होणारी टँकर गळती आपण थांबविली पाहिजे.

(२) मुंबईमधील अनेक इमारतींमध्ये २४ तास पाणी उपलब्ध असते. ते कमी करून ठराविक तासांत पाण्याचा पुरवठा केला पाहिजे. जेणेकरून इतरही भागांत पाणी पुरवठ्यास मदत होईल.

(३) रेल्वेस्थानक, शाळा, महाविद्यालये, कार्यालये, इस्पितळे, इमारती, इ. ठिकाणी वारंवार होणारी नळगळती पालिकेच्या निदर्शनास आणून थांबविली पाहिजे.

(४) पावसाचे पाणी योग्य प्रकारे बचत करून ते शेतीसाठी तसेच अन्य कामांसाठी त्याचा उपयोग केला पाहिजे.

(५) आज अनेक इमारतींमध्ये Washing Machine (वॉशिंग मशीन) चा सर्रास वापर होतो. सर्व घरातील वॉशिंग मशीन मधून निघणाऱ्या पाण्याचा एका पाईपद्वारे संचय करून त्याचा वापर आजूबाजूला परिसर स्वच्छ करण्यासाठी केला पाहिजे. जेणेकरून पाणी वाया न जाता त्याचा उपयोग होईल.

(६) होळीसारख्या सणाला प्लास्टिक पिशव्या व पिचकारीमध्ये पाणी भरून त्याची नासाडी करण्यापेक्षा त्या पाण्याची गावांमधील सिंचनक्षेत्रात कशी वाढ होईल याचा विचार करून आपण सर्वांनी प्रयत्न केले पाहिजे.

मित्रमैत्रिणींनो, हे सारं फक्त लेखापुरतीच मर्यादित नाही. असे अनेक उपाय तुमच्याही मनात असतील तर ते जरूर अमलात आणून पाण्याचे योग्य प्रकारे संवर्धन करा. कारण आज जर आपण जलसंवर्धन केले तरच पाणीटंचाई

सारख्या परिस्थितीवर मात करणे शक्य होईल. चला तर मग, 'वाचवूया आपले पर्यावरण करूनी जलसंवर्धन' !

- अर्चना अशोक पांचाळ, प्रथम वर्ष, कला

निसर्गाचे देणे : पर्जन्य जल संवर्धन

Rain Water Harvesting करून वाया जाणाऱ्या अक्षरशः लाखो लिटर्स पाण्याची आपण बचत करू शकतो. हेच पाणी नंतर पाणीटंचाईच्या काळात उन्हाळ्यात देखील आपणांस उपयोगी ठरते. रेन वॉटर हॉर्वेस्टिंगद्वारे वाचवलेले पाणी, पिण्याव्यतिरिक्त अन्य कारणांसाठी जसे की, घरांमध्ये इतर वापरांसाठी तसेच बागेसाठी, भांडी घासण्यासाठी, कपडे धुण्यासाठी, स्वच्छतेसाठी, गुरे धुण्यासाठी, गाडी धुण्यासाठी, शौचालयासाठी, पिण्यासाठी, जेवण बनवण्यासाठी, पाणी साठवून ठेवण्यासाठी पाण्याचा वापर केला जातो. तसेच जमिनीला पाणी देण्याचे काम हे देखील तितकेच पण अत्यंत महत्त्वाचे असते. पाण्यामुळेच वीज तयार होते.

पाणी म्हणजे जीवन याबद्दल दुमत नसावे! 'पानी पानी रे' किंवा 'पानी रे पानी तेरा रंग कैसा?' या गाण्यांच्या ओळी गुणगुणताना आपला मुड अगदी छान असतो! पण हेच पाणी मिळणे जेव्हा दुर्लभ होते, तेव्हा वरील गाण्याचा अर्थ अगदी वेगळाच होऊन जातो. व अशाप्रकारे पाणी आपला रंग वेगळ्या प्रकारे दाखवू लागते.

वाढती लोकसंख्या झपाट्याने होणारे शहरीकरण, त्याहून झपाट्याने नष्ट होणारी जंगले, वने, शेती, मोठमोठ्या कारखान्यांच्या प्रदूषणामुळे होणारा पर्यावरणाचा न्हास व त्यामुळे बदलणारे निसर्गचक्र या सर्वांचाच परिणाम पाण्याच्या उपलब्धतेवर होताना आजच्या काळात आपणांस पाहावयास मिळते.

आर्थिक व सामाजिक प्रगती करताना काही प्रमाणांत किंमत देखील चुकवावी लागतेच! त्यामुळे ही प्रगती करतांना आपण सर्वांकडून पर्यावरणाचे रक्षण कसे करावे. व विशेष जलसंवर्धन कसे साधता येईल यांवर साधक ~ बाधक असा विचार व्हायला हवा. हा विचार झाल्यानंतर प्रत्यक्ष कृतीत आणणे आवश्यक आहे.

पाणी आपण तयार करू शकत नाही. पण जे पाणी उपलब्ध आहे ते पाणी काळजीपूर्वक वापरणे, व वापरलेल्या पाण्याचा शक्य तितकाच पुनर्वापर करणे हे देखील तितकेच महत्त्वाचे ठरते. पावसाचे वाहून जाणारे पाणी अडवून त्याचा योग्य वापर करणे तसेच अन्य मार्गांनी देखील पाणी बचत व संवर्धन करता येणे शक्य आहे.

आपण आपल्याच मनाला एकदा तरी शांतचित्ताने विचार केला, तर आपल्यालाच आपल्या घरात वापरल्या जाणाऱ्या तसेच पिण्याच्या पाण्याच्या

बचतीचे अनेक मार्ग देखील सापडतील हो!

जलसंवर्धनाच्या सर्वात / महत्त्वाचा असा उपाय तो उपाय म्हणजे असा की, पावसाचे पाणी साठवणे / जिरवणे / झिरपविणे म्हणजेच रेन वॉटर हॉर्वेस्टिंग करणे असे होय.

इमारतीवरून / घरांवरून (छतांवरून) जे पाणी खाली पडले जाते ते पाणी कोठेतरी नाल्याला जावून मिळते. हे खाली पडणारे पाणी आपण शास्त्रीय पद्धतीने पन्हाळी, पाईप याद्वारे देखील गोळा करता येणे सहज शक्य होते. ह्या पाण्याचे फिल्टर ने गाळून घेऊन ह्या पाण्याची साठवणूक आपल्याला जमिनीवर अथवा बांधलेल्या टाक्यांमध्ये देखील करता येते. ज्या ठिकाणी विहिरी तसेच कूपनलिका आहेत. अश्या ठिकाणी हे पाणी पाईपच्या साहाय्याने सोडून साठवणूक करता येते. ह्यालाच आपण साधारणपणे 'रेन वॉटर हॉर्वेस्टिंग' असे म्हणतो!

रेन वॉटर हॉर्वेस्टिंगमुळे वाया जाणाऱ्या अक्षरशः लाखो लिटर्स पाण्याची आपण बचत करू शकतो. हे पाणी नंतर पाणीटंचाईच्या काळात किंवा उन्हाळ्यात वगैरे वापरू शकतो. ह्या द्वारे वाचलेले पाणी पिण्याव्यतिरिक्त घरांतील इतर कामांसाठी, बागेसाठी, शेतीसाठी, तसेच औद्योगिक वापरासाठी उपयोगी पडते.

महाराष्ट्र शासनाने काही वर्षांपूर्वीच महानगरपालिकांमध्ये काही ठराविक बांधकामासाठी **Rain Water Harvesting** ही संकल्पना (योजना) सक्तीची केली आहे. ही योजना सर्व औद्योगिक व गृहनिर्माण क्षेत्रांसाठी बंधनकारक करणे आवश्यक आहे.

(१) वनराई बंधारा बांधणे : आपल्यापैकी बरेच जण हा उपक्रम शाळेत राबवताना दिसतात. आपण ओढा किंवा लहान नदी यांचे पाणी आपण आडवावे. यासाठी पोत्यात वाळून किंवा माती घालून सुद्धा बांध घालू शकतो. आणि अशा पद्धतीने आपण पाणी झिरपण्यास मदत करू शकतो. बांध घालतेवेळी आपण पाण्याचीही खोली आणि प्रवाहाची तीव्रता पाहून जागा निवडावी.

(२) डोंगर उतारावर बांध घालणे : डोंगरावरून पावसाचे वाहणारे पाणी यांचे प्रमाण जमिनीत झिरपण्याचे कमी असते. अश्यावेळी आपण जवळपास डोंगर असतील त्याठिकाणी बांध घालून डोंगरावर पडणारे पाणी आपण अडवू शकतो. किंवा समांतर खड्डे पाडून देखील आपण पाणी साठवू

शकता!

(३) पावसाच्या पाण्याचा वापर ~ पावसाच्या पाण्याचा वापर आपण स्वच्छतेसाठी तसेच इतर कामांसाठी करावा नाहीतर ते पाणी असेच वाहून वाया जाते.

★ उदा. आपल्या बिल्डींगवरून, किंवा शाळेच्या घरांच्या छतांवरून पडणाऱ्या पाण्याचे खाली बादली ठेवून पाण्याचा वापर स्वच्छतेसाठी करण्यात यावी!

(४) पावसाच्या पाण्याचे पुर्नभरण : नको असलेले पावसाचे पाणी आपण जमिनीत परत झिरपण्यास मदत करू शकतो. फक्त आपण जमिनीत खड्डे घेऊन (खणून) हे नको असलेले पावसाचे पाणी अडवू अथवा साठवू शकता.

(५) पाण्याचा प्रवाह योग्य दिशेला वळवणे : ज्या ठिकाणाचे पाणी आपणांस जमिनीत झिरपवणे शक्य नसेल त्याठिकाणी आपण पाण्याचा प्रवाह योग्य दिशेला वळवावा. जेणेकरून / यामुळे पाणी मोठ्या प्रमाणात तलावात साठवले जाईल. आणि वाया जाणार नाही.

(६) पाणी वाचवणे : पाणी योग्य प्रकारे वापरणे किंवा वाचवणे म्हणजे पाणी निर्माण करण्यासारखे आहे. आपण व आपले विद्यार्थी यांच्या वागणूकीपासून व ह्यांच्या पाण्याच्या वापरामुळेच आपण पाणी कसे वापरावे हे शिकून घेत असतो.

★ उदा. पाणी शिळे झाले तर ते पाणी फेकून न देता तेच पाणी स्वच्छतेसाठी, भांडी धुण्यासाठी किंवा कपडे धुण्यासाठी किंवा झाडांना घालण्यासाठी ते पाणी वापरात आणावे. की जेणे करून पाणी फेकले जाणार नाही.

★ उदा. शहरांमधून व गावांतून आता नळ योजनेतून पाणी मिळते. आदल्या दिवशी साठविलेले पाणी शिळे झाले म्हणून दुसऱ्या दिवशी हे शिळे पाणी फेकून दिले जाते. खरे तर, हे पाणी नीटनेटकेपणाने झाकून ठेवल्यास पाणी खराब होत नाही. नळावर येणारे पाणी धरणांमध्ये अनेक दिवस साठवलेलेच असते ना ?

(७) आधुनिक पद्धतीने शेती केल्यास पाण्याचा कमीत ~ कमी वापरावर जास्तीत जास्त उत्पादन ह्या आधुनिक पद्धतीने होते. उदा. टिंबक सिंचन, तुषार सिंचन, मल्लिंग पेपरवर शेती इ. अश्या पद्धतीने शेती केल्यास पाण्याची देखील बचत होण्यास मोठ्या प्रमाणात मदत होताना आपणांस दिसतेचं.

★ पाणी वाचवा, जीवन वाचवा ! सांडपाण्यावर पुन्हा प्रक्रिया करून आपणाला ते पाणी वापरात आणता येणे सहज शक्य होते. अश्याप्रकारे पाण्याची जपणूक करून आणि संवर्धन करून चला जन जीवन वाचवू या....!

★ सिंचन व्यवस्थापन ~ ९० % महाराष्ट्र कायम पाणी टंचाईच्या छायेत आहे. असे आपणांस पहावयास मिळते.

जलतंत्र डॉ. फालकन मार्क यांनी त्यांच्या स्विट्झर्लंडच्या मापदंडानुसार दरडोई दरवर्षी १, ७०० इतके घमी. पेक्षा जास्त प्रमाणात पाणी उपलब्ध असणारा असा हा प्रदेश वैभवशाली समजला जातो. या मापदंडानुसार एखाद्या देशाला सुजलाम ~ सुफलाम बनवायचे असेल. तर त्या देशाचे दरडोई दरवर्षी १,००० ते १,७०० इतके घ.मी. पाणी उपलब्ध असावे लागते व या पेक्षा कमी पाणी आढळले. थर 'पाणी टंचाईचा प्रदेश' म्हणून ओळखला जातो. म्हणून मानवी जीवनासाठी कठीण समजला जातो. या पार्श्वभूमीवरूनच आपणांस असे स्पष्ट होते की, अनेक राज्यातील वेगवेगळ्या भागांत देखील पाणी टंचाईचा प्रश्न भेडसावतानाचे चित्र आपणांस Surve मधून किंवा बातम्यांमधून उलगडतातचं.

२००१ च्या जनगणनेनुसार, कोकण विभागाच्या २.४९ कोटी लोकसंख्येला ६९, २१० दलघमी दरडोई दरवर्षी सुमारे २. ७८० घ. मीटरच्या आसपास पाणी उपलब्ध होते. याउलट गोदावरी, तापी, नर्मदा व कृष्णा या नदीखोऱ्यांतील वापरण्यासाठी मुभा असलेल्या ५२, २७६ दलघमी, जलस्रोतांवर ७.२० कोटी इतकी लोकसंख्या अवलंबून होती. म्हणजे या नदी खोऱ्यांमधील क्षेत्रात दरडोई दरवर्षी केवळ ७८८ घमी. इतकेच पाणी वापरासाठी उपलब्ध आहे.

धरणांच्या पाणी साठ्यात वाढ - राज्यात ४ महिने पाऊस पडतो. मात्र ह्या पावसाला अडविण्याच्या पुरेशा सुविधा निर्माण न केल्याने पावसाचे बहुतेक पाणी वाहून जाते. यामुळे पावसाळ्यातील चार महिने सोडल्यास राज्यातील बहुतेक नद्या ह्या कोरड्याच पडतात. महाराष्ट्रात भारतातील सर्वात जास्त धरणे असली तरी धरणांतील उपयुक्त पाणीसाठ्यांचे प्रमाण तुलनेने हे कमीच दिसून येते. राज्यात एखाद्या वर्षी पाऊस चांगला झाला की उर्वरीत दोन किंवा तीन वर्ष पाऊसाच्या पाण्याच्या टंचाईची असतात. चांगला पाऊस झालेल्या वर्षी धरणांतील पाणी खोली सोडून घ्यावे लागते. यामुळे धरणांच्या खालच्या भागात पुराची स्थिती निर्माण होते. ह्या बाबी टाळण्यासाठी राज्यातील धरणांची पाण्याची साठवण वाढवण्याची क्षमता असा अशी योजना (कार्यक्रम) हाती घेण्याची गरज आहे. चांगला पाऊस असलेल्या वर्षी वाहून जाणारे पाणी अडवून ठेवणे व टंचाईच्या वर्षात त्या पाण्याचा वापर करणे शक्य होऊ शकेलच! अनेकदा जून मधील व महाराष्ट्रातील पाऊस हा बेभरवशाचा झाला आहे. जून महिन्यांमध्ये पाऊस कमी पडला तर धरणांमध्ये देखील पावसाच्या पाण्याचा साठा उरत नाही.

- अपूर्वा काळे, तृतीय वर्ष, राज्यशास्त्र

महाराष्ट्रातील जलसंवर्धन प्रतिमाने

महाराष्ट्रात अनेक भाग, जिल्हे, गावे दुष्काळाचे चटके सोसत आहेत. कारण आहे ते 'पाणी'. पाणी ही प्रत्येक माणसाची गरज आहे. गरज नव्हे तर जीवनच आहे. पाणी हे आपल्याला निसर्गाने दिलेली सर्वात सुंदर देणगी आहे. पण आताच्या ह्या धकाधकीच्या जीवनात प्रदूषण करून आपण त्या देणगीचा गैरवापर करत आहोत असं वाटत नाही का? अशी किती तरी गावे आहेत जिथे लहान लहान मुले, त्यांना अजून पूर्ण जग पाहायचंय त्यांना ह्या पाण्याच्या टंचाईचे हाल सोसावे लागत आहेत. महाराष्ट्रातील मराठवाडा हा भाग तर भरपूर हालअपेष्टा काढतोय. दुष्काळाने इतर महाराष्ट्रात ही काही भाग असाच झुरतोय. पण काही गावांनी, त्यातील लोकांनी पुढाकार घेऊन स्वतःची गावं जलसंवर्धनात झोकून घेतली आणि सगळ्यांसमोर एक आदर्श ठेवला. त्यांनी दाखवून दिलं. केल्याने होत आहे रे आधी केलेची पाहिजे! हातावर हात धरून किंवा कुणावर अवलंबून न राहता त्यांनी आपली गाव टंचाईमुक्त केली आहेत. त्यांपैकी काही आपल्या ऐकण्यात आलेल्या गावांबद्दलची माहिती मी आपणास देऊ इच्छिते....

राळेगणसिध्दी :- अहमदनगर जिल्ह्यामधील पारनेर तालुक्यातील हे गाव हे पुण्यापासून ८७ किमी स्थित असून गाव ९८२.३१ हेक्टर क्षेत्रात पसरलेले आहे. गाव पर्यावरण संरक्षण क्षेत्रातील एक उत्कृष्ट प्रतिकृती म्हणून ओळखले जाते. गावात वृक्षारोपणाचे कार्यक्रम राबवलेले आहेत. तसेच जमिनीचा न्हास कमी करण्यासाठी आणि पावसाच्या पाण्याचा निचरा जमिनीत करण्यासाठी शेतांची शिडीदार रचना करण्यात आली आहे. गावात वीजनिर्मितीसाठी सौर ऊर्जा, बायोगॅस आणि पवनचक्की या नैसर्गिक उर्जा स्रोतांचा वापर केला आहे. गावाची सर्वात मोठी उपलब्धी तेथील अपारंपारिक उर्जा स्रोतांचा वापर होय. उदाहरणार्थ, गावातील सर्व रस्त्यांवर बसवण्यात आलेले बल्ब हे वेगवेगळ्या सौर पैनलने चालतात.

गावचे सरपंच हेच ग्राम पंचायत अध्यक्ष आहेत. २००१ च्या जनगणनेनुसार गावची लोकसंख्या २३०६ (पुरूष १२६५) आणि स्त्रिया - १०४१) असून गावात ३९४ कुटुंब आहेत. १९७५ साली गाव पाणी टंचाईने ग्रासलेला होता. गावात मोठ्या प्रमाणात गरीबी तसचे अवैध दारूचा व्यापार चालत असे. गावातील तटबंदी बंधान्यात पाडलेल्या भेगांमुळे रिकामी झाले होते. अण्णा हजारे यांच्या मार्गदर्शनाखाली गावकऱ्यांनी श्रमदान करून बांध दुरूस्त करून घेतले. त्यामुळे एका उन्हाळ्यात गावातील सात विहीरींचे पाणी प्रथमच अपेक्षेपेक्षा जास्त होते.

आता गावात पाणी टंचाईची समस्या नाही तसेच गावात एक धान्य साठा, एक दुधकेंद्र आणि एक शाळा आहे. त्यामुळे गावात कोणीही

दारिद्र्यरेषेखाली नाही. ग्रामस्थांच्या सहकार चळवळीद्वारे राळेगण सिध्दी या गावाचा कायपालट पडला आहे. स्वच्छता, पाणी व्यवस्थापन व सामाजिक सलोखा यावर महाराष्ट्र राज्यातील ज्येष्ठसमाजसेवक अण्णा हजारे यांनी भर दिला होता व हा बदल घडवून आणला. या कामाबद्दल गावाला अनेक पारितोषिके मिळाली आहेत. विश्व बँकेने काढलेल्या एका निष्कर्षात गावातील सहकार धोरणामुळे मागील २५ वर्षात स्थानिक अर्थव्यवस्थेत अमूलाग्र बदल घडून आला आहे. आताही देशभरातून या गावाची भरभराट कशी झाली हे जाणून घेण्यासाठी लोकांची रीघ लागलेली असते.

हिवरे बाजार :- हिवरे बाजार हे अहमदनगर जिल्ह्यातील नगर तालुक्यातील एक गाव आहे. हिवरे बाजार हे गाव इतिहासात घोड्यांच्या बाजारासाठी प्रसिद्ध होते. हिवरे गाव हे शिवाजीच्या अखत्यारित असणाऱ्या जुन्नर परगाणा मागचे शेवटचे गाव. गावात पूर्वी अन्य प्राण्यांचा बाजारही भरायचा. घोड्यांची आणि हत्तींची खरेदी व्हायची. हिवरे बाजारात तेव्हा खूप दुधदुभते होते. त्यामुळे इथे पट्टीचे पहेलवान तयार होत. १९७२ च्या दुष्काळानंतर ज्वारी आणि बाजरी हीच हिवरे बाजार गावातील मुख्य पिके झाली. ९५% लोक दारिद्र्य रेषेच्या खाली गेली. गावात पावसाचे प्रमाण २०० ते ४०० मिलीमीटर असूनही गावातले लोक ४ महिन्यांसाठी स्थलांतर करू लागले. गावात सावकाराचे राज्य आले. कालांतराने दुधाची जागा दारूने घेतली. दारूने गावात धिंगाणा आणि मारामान्या आणल्या. दारूमुळे गावात चोऱ्या होऊ लागल्या. त्यानंतर १९८९ पासून हिवरेबाजार हे गाव सरपंच पोपटराव पवार यांच्या प्रयत्नामुळे सुधारू लागले. ९० ते ९५% ग्रामविकासाचा आराखडा तयार झाला. जलसंधारणाचे नियोजन करून गावात पहिले पाणी आले. समपातळी चर खणून कुरण विकास झाला. रोजगार मिळाला आणि पाणीही मिळाले. लोकसहभागाच्या आणि सामूहिक श्रमदानाच्या माध्यमातून जलसंधारणाचे काम झाल्याने हिवरेबाजार ग्रामपंचायतीस २००९ चा प्रतिष्ठेचा वसंतराव नाईक सामाईक पुरस्कार जाहीर झाला.

मुंबईला पाणीपुरवठा करणाऱ्या तलावांमधील पाणी आटत चालले असून पावसाचाही अद्याप पत्ता नसल्यामुळे मुंबईकरांना पाणीकपातीचा सामना करावा लागत आहे. मुंबईत २००९ मध्ये आलेल्या पाणीटंचाईनंतर पुन्हा एकदा मुंबईत पाणीटंचाई निर्माण होत आहे. मात्र, पहिल्या संकटानंतरही महापालिकेचे पालथ्या घडावरच पाणी आहे. मुंबईकरांवर २०% कपात लागू केल्यामुळे मुंबईकरांना कमी प्रमाणात पाणी वापरण्याची सवय लागेल. उंच टॉवर्सना रेन वॉटर हार्वेस्टिंग ही योजना बंधनकारक करणे गरजेचे आहे. राज्य सरकार आणि महापालिकेने एकत्र बसून पाणी टंचाईवर उपाययोजना करावी. सध्या

अस्तित्वात असलेल्या धरणांप्रमाणेच नवीन धरणांचा विचार करावा. प्रत्येक विभागात विहिरी निर्माण कराव्यात. मुंबईला पाणीपुरवठा करणाऱ्या तलावांमधील पाण्याच्या पातळीत घट होत आहे. त्यात पावसाने उशिरा हजेरी लावली असून धरण क्षेत्रात अद्याप हवातसा बसला नाही.

आपण रोजच बघतो आजच्या काळात जलसंवर्धन करणे ही काळाची गरज बनली आहे. पण मोठ - मोठ्या शहरांमध्ये अजुनही याबाबतीत गांभीर्य नाही. पाण्याचा अपव्यय ह्याचा दुसरा अर्थ म्हणजे काळाला निमंत्रण देणे. त्यामुळे आपण प्रत्येक बाबतीत सतर्कता बाळगतो तसेच पाण्याबाबतीत ही व्हायला हवे. जसं पोलिओ बाबतीत म्हणतो 'दो बुंद जिंदगी के' तसेच पाण्याच

सुद्धा आहे. इथे तर

'एक बुंद जिंदगी का' असं म्हटलं तर काही हरकत नाही.

एवढ्या दुष्काळाच्या झळाळीत दिलासा देणारे आणि प्रेरणा देणारा ही दोन्ही अहमदनगर जिल्ह्यातील गावे! खरंच ह्यांचा काम, ह्यांनी पुढे आणलेली जलसंवर्धनाची व्याख्या आमि जलसंवर्धनाबाबतीत इतरांना जागृत करणारे हे गाव खरंच ह्यांचा काम कौतुकास्पद आहे.

- सोनाली माणिकसिंह परदेशी
द्वितीय वर्ष कला

पर्जन्य जल संवर्धन

पाणी हा एक महत्त्वाचा नैसर्गिक स्रोत आहे. आपले जीवन हे पूर्णपणे पाण्यावर निर्धारित आहे. पिण्याच्या पाण्यासाठी मानवाने विविध पद्धती उपयोगात आणल्या आहेत. पिण्याच्या पाण्यासाठीच नाही तर पावसाच्या पाण्याच्या साठवणीसाठी सुद्धा विविध पद्धतींचा वापर मानवाने अवलंबला आहे आणि अवलंबत आहे. पुढे भविष्यात सुद्धा मानवाला अशा पद्धतींचा वापर खूप उपयोगी येणार आहे. पाण्याचा उपयोग मानव विविध प्रकारे करू शकतो. सिंचनासाठी उद्योगधंद्यासाठी, दळणवळणासाठी आणि वीजनिर्मितीसाठी माणूस पाण्याचा उपयोग करतो आणि करत राहील.

पाणी साफ करून पुन्हा पुन्हा ते पाणी वापरता येऊ शकते. पाश्चिमात्य देशात पाण्याची खूप कमतरता आढळते. पाश्चिमात्य देशातील लोक समुद्राचे खारे पाणी जास्त खराब नसलेले सांडपाणी याचे शुद्धीकरण Reverse Osmosis या प्रकारे करतात. जेणेकरून रोजचे त्यांचे पिण्याच्या पाण्याचे व इतर कामांचे भागू शकते. पाण्याचा स्रोत हा चक्रीय स्रोत आहे.

पाण्याचा मोठा वापर सिंचन पद्धतीत होतो. सिंचन क्षेत्रात पाणी व्यवस्थापनाची तातडीची गरज आहे. प्रती - पाटबंधारे प्रकल्प माध्यमातून उत्तर प्रदेश, पंजाब, हरयाणा, महाराष्ट्र इत्यादी क्षेत्रात पाणी - लॉगिंग झाली आहे. कालवे व झिरपणारा द्रव यांना अस्तर द्वारे तपासले जाऊ शकते. ट्यूब विहिरी करून हरियाणा, पंजाब आणि उत्तर प्रदेशच्या गावांची संख्या कमी झाली आहे. शहरात तर विविध भागांच्या कालव्यांतून पाणी फिरवून पुरवले जाते. पण ग्रामीण भागांत आजकाल या परिस्थितीमुळे पाण्याची खूप कमतरता दिसून येते.

शहरी भागात पाण्याचे संवर्धन करण्याची अतिशय लोकप्रिय पद्धत झाली आहे. शहरी भागात पावसाच्या पाण्याची साठवण मुख्यतः इमारतीच्या छतावर पावसाचे पाणी वर गोळा करून आणि नंतर वापरासाठी खालच्या टाक्यांत सोडले जाते. पावसाच्या पाण्याची साठवण आणि कृत्रिम पुनर्भरण

फार महत्त्वाचे मुद्दे होत आहेत. पावसाळ्यात पृष्ठभागावरील पाणी वाहत समुद्रास मिळते व ते पाणी पिण्यालायक राहत नाही. यासाठी असे वाहते पाणी अडवून ते जमिनीत खोलवर रूजवणे गरजेचे आहे.

शहरात पाण्याची साठवण करणे हा अनिवार्य घटक आहे. जेणेकरून लोकांना पाण्याच्या बचतीची जाणीव व्हावी. लोकांना पाण्याचे महत्त्व कळावे. दुष्काळग्रस्त भागातील लोकांचे दुखणे समजू शकते.

पाण्याच्या साठवणीने लोकांचे खूप फायदे होतात. लोकांना पाण्याची उपलब्धता सहज होते. पाण्याच्या साठवणीचा सर्वात महत्त्वाचा फायदा म्हणजे शेतीसाठी व पिण्यासाठी योग्य पाणीपुरवठा होतो. पाण्याच्या साठवणीने पर्यावरणाची हानी टळू शकते. तसेच ते पर्यावरणासाठी आणि लोकांसाठी अनुकूल आहे. वाहत्या पाण्यामुळे जमिनीची धूप होते. म्हणजेच शेतीसाठी अनुकूल असलेल्या मातीचा थर पाण्याबरोबर वाहत जातो. जर पाणी जमिनीतच झिरपले तर जमिनीची अजिबात धूप होणार नाही. तर शेतीलाच पाणीपुरवठा होईल. शहरी भागांत पूराचा धोका टळेल. पाण्याची साठवण ही सच्छिद्र वितरण प्रणाली म्हणून काम करते. जमिनीतील पाण्याचे थेट बाष्पीभवन होणार नाही. त्यामुळे प्रदूषणमुक्त पाणी जमिनीत राहील.

आजकालच्या काळात पावसाच्या पाण्याची साठवण ही एक अत्यंत महत्त्वाची गरज आहे. महाराष्ट्रातील मराठवाडा, नागपूर, लातूर, परभणी इ. राज्यांत तर पाण्याची टंचाई इतकी जाणवत आहे की त्या राज्यांतील लोकांना पाण्यासाठी भटकावे लागत आहे. तसेच तेथे आठवड्यातून एकदाच पाण्याचा पुरवठा होत आहे. पाणी हेच जीवन आहे. जर पृथ्वीवर पाण्याचा साठाच उरला नाही तर माणसांचे जगणे हे अशक्य आहे.

पाणी अडवा । पाणी जिरवा ।

- जुई भिसे, द्वितीय वर्ष, कला

सुखनिधान संजीवन जल

माणसाला जेव्हा कमतरता असते तेव्हा त्याला त्या गोष्टीचे मोल समजते, जाण येते अन् महत्त्व समजल्यामुळे जाणिवेच्या कक्षेतून त्याचे वर्तन घडू लागते. पण कमतरता असल्यानंतर केलेली कृती ही शहाणपणाची गोष्ट नाही, आलेल्या प्रसंगावर काढलेला तो तोडगा असतो. तात्पुरता उपाय असतो पण संभाव्य कमतरतेचा दूरदृष्टीने विचार करून (१) नियोजन, (२) जपवणूक (३) साठवणूक केली तर ती अखिल मानवजातीतील सुखद व फलदायी ठरते.

‘जल हे जीवन आहे’ असे म्हटले जाते. जसे माणसाचे जीवनचक्र चालते तसेच जलचक्रही चालते. इकडे व्यक्ती तिकडे जलबिंदु (थेंब) यात बरीच साम्यता आहे. अन् या साम्यतेत मोठी रमणीयता आहे.

‘पंचतत्वापैकी जल हे एक तत्व आहे.’ हे दृष्य विश्व आप, तेज, वायू, पृथ्वी व आकाश ह्या पंचतत्वांनी व्यापलेले आहे. या जलाला स्वतःची अशी चेतना आहे. ही जलचेतना माणसाला जगण्यासाठी आवश्यक आहे. जितकी ती तरल, शुद्ध, निर्मल तेवढीच ती चेतना टवटवीत, प्रफुल्लीत व आनंदी असते.

पाण्याचा अभ्यास करताना असे लक्षात येते की जेथे पाण्याची सुबत्ता असते. तेथे आर्थिक संपदा, आरोग्य व आनंद असतो. नदीच्या किनारी वसलेली अनेक गावे आहेत. तेथील माणसे आनंदयात्री आहेत. आपण नाही का गोदावरीचे आनंदयात्री ? या तीर्थक्षेत्री प्राणप्रदेशात राहत असल्यामुळे जलसुखी आहोत.

पाणी शुद्ध स्वरूपात असेल तरच ते पिण्यास योग्य ठरते. अन्यथा रोगांना आमंत्रण! ही शुद्धता राखण्याचे काम नव्हे, तर आपले कर्तव्य आहे. प्रत्येकाने पाण्याची शुद्धता राखली पाहिजे. प्रत्येकाने पाण्याची शुद्धता राखण्याचे आद्य कर्तव्य पार पाडले तर दुर्भिक्ष हा प्रश्न राहणार नाही. निसर्ग नेहमी आपल्याला मदतच करीत असतो. पृष्ठजलाची शुद्धता राखण्याच्या कामी आपण एकनिष्ठ राहिले पाहिजे. माझे पाणी, तुमचे पाणी असा भेद नको. घरात व कार्यालयात प्लास्टिकच्या बाटल्या जाऊन तांब्याची उपकरणे आली, तर सर्वार्थाने चांगले आरोग्य राखले जाईल. तांब्याच्या उपकरणांतील स्वच्छ, शुद्ध पाणी ग्रहण केल्यास, मानवी मनावर आलेले ताण लगेच कमी होतात. तसेच शरीर जलतत्वाने

संपृक्त (Saturated) झालेले असेल तर ताणाचे प्रमाण कमी होते. ताण वाढला की, पाण्याचे सेवन (intake) वाढतो. “ताण मुक्त अभियंत्याची जलविकासाकडे वाटचाल हाच जलसंपदा संवर्धित करण्याचा आराखडा, जलसंजीवन आहे.” पाणी माणसाला संपूर्ण आयुष्य देते म्हणजेच जन्मल्यापासून मरेपर्यंत पाणी माणसाच्या बरोबर असते. या जगाचे आकलन प्रथम आगमन जगाचे दर्शन होण्यापूर्वी अथक पाण्यात खेळत असते...अन् या जगाचे दर्शन झाल्यावरही त्याला पाण्याखालीच धरले जाते. असं हे जल मानवाचं अंगभूत चैतन्यतत्व आहे. हे शक्ती आदान-प्रदानाचे तत्व आहे. माणसाला शांत होण्यासाठी पाणी दिले जाते. पाणी देण्याचे अनेक प्रकार आपल्याला ज्ञात आहेत. आपल्याला पारंपारिक पद्धतीत ‘पाणी देणे - पाणी पाजणे, पाणी दाखविणे, पाण्यात पाहणे’ इत्यादी अनेक अर्थपूर्ण वाक्प्रचारांचा समावेश आहे.

सद्यस्थितीत पाणीटंचाई आहे, नव्हे. पाणीसंकट हे पाणीसंकट सामुदायिक आहे. आपल्या सर्वांनी मिळून हे संकट पार करावयाचे आहे. पृष्ठजल हे धरणात साठविले जाते. सद्यस्थितीत, अस्तित्वात असलेल्या आपल्या भागातील जलप्रकल्पांना, लोक सहभाग होऊन प्रार्थनेद्वारे आत्मिक स्पर्श (Holistic Touch) दिला, या निसर्गदत्त जलस्रोताला प्रार्थनेद्वारे कंपने (Vibrations) दिली तर आपली जलसंपदा पाणी संकट पार पाडण्यास समर्थ ठरेल का ? तर उत्तर होय आहे. सामुदायिक मंगलशक्ती धरणातील पाण्यास दिल्यास महिलांच्या लोकसहभाग करून ही कृती घडवून आणण्यास असलेले पाणी निश्चितच पुरेल कारण विचार ही शक्ती आहे. पाणी मंगलशक्ती आहे. हे स्विकारत हे विज्ञानाद्वारे सिद्ध झालेले आहे. म्हणून सर्वांनी आपल्या धरणस्थळांना भेट देऊन, धरणातील पाण्याला आत्मिक स्पर्श (Holistic Touch to water in Dams) ही कृती करूनच जलपूजन करूया. जलाला तीर्थ म्हटले जाते. त्याप्रमाणे तीर्थांचे दोन थेंब माणसाच्या क्षुब्ध वृत्ती शांत करते. मग धरणातून वाहत आपल्या घरापर्यंत येणारे पाणी आम्हा शासन सेवक अभियंत्यांना समाजसेवेचे ऋण फेडण्यास शक्ति देणार नाही का ? कारण पाणी हे सर्वांचे आहे. तेच मानवासाठी सुखनिधान आहे, संजीवन आहे.

सुप्रिया वाळुंजे
द्वितीय वर्ष, कला

बळीराजाचा निर्धार

पाऊस पडू दे कमी, करू दे गुर्मी लहरी तोऱ्यात
बळीराजा मी ही करीन शेती जोमात ॥१॥
वळिवाची धारा तरी पाडशील ना बापा
तुला आवडायला बांध घातला सोपा
जाशील कुठे रे आपुलं अतुट नातं
बळीराजा मी ही करीन शेती जोमात ॥१॥

ठाऊक मला की माती कुठली माझी
तिच्या उरी काय अन् कुठल्या पिकास राजी
जिवापल्याड तिचा सांभाळतो मी पोत
बळीराजा मी ही करीन शेती जोमात ॥२॥

मी हिशेब करतो थेंब थेंब पाण्याचा
मी वापर करतो नव्या सुक्ष्म तंत्राचा
शेतात राबतो शेतकरी अभिजात
बळीराजा मी ही करीन शेती जोमात ॥३॥

मी शेततळ्याने शाक्षवत शेती करतो
मोल दुप्पट करण्या पीक प्रक्रिया करतो
माझ्या कमाईलाही थेट विक्रीची साथ
बळीराजा मी ही करीन शेती जोमात ॥४॥

पाटातून पानी विहिरीतूनही घेतो
मी हरितगृहाचा कारभारही करतो
प्रश्नांवर साऱ्या प्रयोग करिती मात
बळीराजा मी ही करीन शेती जोमात ॥५॥

- कविता त्रिमुखे, द्वितीय वर्ष, कला

थेंब

थेंब जलाचा एक बारका,
ज्याविण कवडीमोल तारका,
उंची नभी गगनात राहतो
नसानसांतून प्राण वाहतो,
थेंब एक तो चाखून तान्हा
धरतीचा पाझरतो पान्हा।
थेंबाचा या महिमा जाणा
तोच देई आपणाला दाणा,

बीजातून अंकूर उगवतो
सर्व जीव जंतूस जगवतो
वनराई दिनरात खुलवतो
कळी पाकळी तोच फुलवतो
नद्या सागरांना तो भरतो
धरतीचे नंदनवन करतो
समृद्धी ही टिकेल जोवर
थेंब जलाचा असेल भूवर।
थेंब वाचवा थेंब साठवा
हाच जगी संदेश पाठवा।

- प्रगती कुडाळे, प्रथम वर्ष, कला

॥ जल संरक्षण ॥

जल ही मानव का जीवन है।
जल ही प्रकृति का आधार है।
बिन जल यह जग सुना है।
जल ही तो धरती की शान है।
जल है तो संसार है।
जल संरक्षण महान है।
जल है तो कल है।
कल है तो सबकुछ है।
जल नहीं तो यह जीवन नहीं,
जीवन नहीं तो यह संसार नहीं।
बूंद बूंद का संरक्षण नहीं करेंगे,
तो बूंद बूंद के लिए तरसेंगे।
बादल बनकर यह अमृत बरसाता है।
कभी झरना बनकर सबको लुभाता है।
सरिता बनकर कल कल करता है।
वर्षा बनकर हमें भीगाता है।
जल संरक्षण करना सभी का धर्म है।
जल संवर्धन करना सभी का अधिकार है।
जल सुरक्षित,
तो ही जीवन सुरक्षित है।

- प्रा. सरिता यादव (हिंदी विभाग)
कनिष्ठ महाविद्यालय

Water Conservation

जल ही जीवन

विकास और समृद्धि की अन्धाधुन्ध दौड़ में प्रकृति का दोहन किया जा रहा है। मानव प्रकृति पर पूरी तरह विजय पा लेने के लिए आतुर है लेकिन प्रकृति को पराजित के प्रयास में वह स्वयं पराजित हो गया है। आज उसका अस्तित्व संकट में है। न साँस को शुद्ध प्राणवायु है। न पीने को स्वच्छ पानी और न खाने का शुद्ध आहार। शोर ~ शराबे से वह पागलपन जैसी मानसिक विकृतियों का शिकार होता जा रहा है। यह सब परिणाम है, पर्यावरण प्रदूषण का पर्यावरण क्या है?

सामान्यतः मनुष्य जिस प्राकृतिक वातावरण में रहना है। वही पर्यावरण है। इसमें मुख्यतः जल, वायु, पृथ्वी और आकाश सम्मिलित हैं। इन सबका दूषित होता संतुलन बिगड़ना पर्यावरण का प्रदूषण कर जाता है। इनमें जल प्रदूषण प्रमुख है।

जल हमारे जीवन के लिए बहुत आवश्यक है। मनुष्य ही नहीं पशु ~ पक्षियों के लिए भी जल जीवन का आधार है। कोई भी जीव बिना जन के जीवित नहीं रह सकते। भोजन करने के बाद अथवा किसी काम को करने के बाद मानव शरीर में गर्मी बढड़ जाती है। उस गर्मी की तृप्ति जल से ही होती है। बीसवीं शताब्दी में मानव ~ सभ्यता और विज्ञान ~ प्रौद्योगिकी का बड़ी तेजी से विकास हुआ है। बेशक मानव जीवन इनसे उन्नत और सुखकर हुआ है, वहाँ काफी हानि भी हुई है। आज वायु - जल आकाश तीनों का अन्धाधुन्ध और अनियंत्रित दोहन हुआ है।

इस कारण मानव अस्तित्व की रक्षा का प्रश्न हमारे सामने खड़ा है। गंगा भारत को सबसे पवित्र नदी मानी जाती है। वह स्वर्गलोक की यात्रा कराने वाली नदी मानी जाती है। वही जीवनदायी गंगा आज कल कारखानों के जहरीले कूड़े कचरे से प्रदूषित हो गई है। हमारे अवैज्ञानिक रहन ~ सहन के फलस्वरूप जलाशयों में बहुत प्रदूषण है। प्रदूषण इतना पढ़ गया है कि उनमें स्नान करने तथा इनका जल प्रयोग में लाने से चर्म रोग एवं लकवा जैसी

खतरनाक बिमारियों का शिकार होना पड़ जाता है।

जल मुख्य रूप से जल के स्थिर रहने, जल में नगर की गंदी नालियों और जालों का जल मिलने और अन्य कारणों से भी दूषित हो जाता है। भारत में लगभग २७००० ऐसे उदयोग है। जिनके लिए व्यर्थ जल ~ उपचार की आवश्यकता होती है। मनुष्य के शरीर में जल की मात्रा लगभग ७० प्रतिशत होती है। यह वह जब है। जो हमें प्रकृति से प्राप्त होता है।

आज आप देख सकते हैं लातुर का क्या हाल है। आज जो भी समाचार पत्र उठाओ उसकी खबर पहले देखने को मिलती है। जल को लेकर वहाँ बहुत गंभीर समस्या चल रही है। वहाँ पानी सोने से भी ज्यादा महँगा हो गया है। इतना ही नहीं वहाँ लोग जल के बर्तनो को ताला लगाकर रखते हैं। वहाँ सुखा चल रहा है।

यदि हम पानी का दुरुपयोग करेंगे तो आगे आने वाले समय में हमारा भी यही हाल होगा। इससे बचने के लिए हमें अभी से ही पानी को दूषित होने से अथवा मितव्यय होने से बचाना होगा। स्वच्छ जल जीवन के लिए बहुत महत्त्वपूर्ण तत्व है। इसलिए भविष्य को सुरक्षित करने के लिए हमें जल ~ संरक्षण की आवश्यकता है। यदि हम पानी की बचत करते हैं, अर्थात् हम धरती पर पूरे विश्व और जीवन को बचाने हैं।

जब जल में कोई भी अम्लीय या औद्योगिक तत्व मिलता है तो हमारा जल और भी दूषित हो जाता है। इस पर भी हमें प्रतिबंध लगाना चाहिए जिससे हमारा जल सुरक्षित रहे।

यहाँ पर उचित प्रदूषण प्रबंधन होना चाहिए। जिसका सभी को पालन करना चाहिए।

जल ही अमृत है।

- प्रियंका ओझा, द्वितीय वर्ष, कला

Water Conservation Methods in India

Many of us who live in big cities enjoy a carefree lifestyle with 24 hrs of running taps, swimming pools and decorative fountains. Sheltered by this layer of comfort, we remain unaware of the impact of these water intensive activities on our environment. Rapid urbanization

and water pollution has widened the supply and demand gap, putting enormous pressure on the quality of surface and ground water bodies. Clean water is destined to become one of the rarest commodities soon, if the general public is not educated about the significance of storing,

recycling and reusing water.

In India, around 83% of available fresh water is used for agriculture. Rainfall being the primary source of fresh water, the concept behind conserving water is to harvest it when it falls and wherever it falls. The importance of storing rain water through different techniques can be understood by an example of the desert city of Jaisalmer in Rajasthan which is water self sufficient despite experiencing meager rainfall as against Cherrapunji, which is blessed with highest rainfall in the world, but still faces water shortage due to lack of water conservation methods.

Since, ages people across different regions of India, have experienced either excess or scarce water due to varied rainfall and land topography. The traditional ways of water conservation;

(A) Katta : Katta is a temporary structure made by binding mud and loose stones available locally. Built across small streams and rivers, this tone bund slows the flow of the water and stores a large amount during the dry months. It is cost effective and widely used method in rural areas.

(B) Sand Bores : Sand bores provide a safe alternative for farm irrigation without affecting ground water. This technique used the concept of extracting water retained by sand particles. Sand particles act as great water filters by retaining the salt content at bottom & gushing pure water out. This technique is used widely in Karnataka.

(C) Johads : These water soak pits called madakas in Karntaka & Johads in Rajasthan, are

one of the oldest systems used to conserve and recharge ground water. Constructed on an area with naturally high elevation on three sides, soil is excavated to create storage area and used to create a wall on fourth side to hold water. Johads collect monsoon water, which slowly seeps in to recharge ground water and maintain moisture.

(D) Bamboo drip irrigation : Innovated by tribes of north eastern states, this technique economically used water during dry season and in hilly areas.

Above mentioned are the traditional methods. But for people like us who live in cities, even some easy and efficient water conserving methods can also save many litres of water.

- Verifying that our homes are leak free
- Turning off water while brushing teeth
- Not using showers
- Not wasting water for washing vehicles
- Developing habit of monitoring water meters

Therefore, even a small step can lead to a big change. Water is a precious commodity and it must not be wasted. Today many regions, especially Marathwada in Maharashtra are facing severe water crisis. It is our duty, as a citizen of this country, to save water.

Remember : When you conserve water you conserve life.

- **Janhavi R Kolte**
TYBA, Political Science

Panel Discussion on Water Conservation

A Panel Discussion on the theme of Kirti Magazine 2016, 'Water Conservation' was organised by the Editorial Board of Kirti Magazine 2016 on 9th April 2016. This panel discussion was also tribute to Dr. Babasaheb Ambedkar whose 125th Birth Anniversary was celebrated with great fervour in the entire country.

Vice-Principal Prof. M. G. Kamble chaired the discussion in which ten teachers and one student expressed their views on various aspects of the said theme. In the beginning Editor of Kirti Magazine 2016, Dr. Harshad Bhosale outlined the theme of Water Conservation highlighting absence of comprehensive water policy and access water as fundamental right or right to life.

Prof. Nitin Kharat, Department of Rural Development talked about the need to conserve water and Water Shed Development Programme. He focused on constructing Check Dams in the areas where it is difficult to construct large dams.

Prof. Raju Soni, Dept. of Hindi highlighted the grim picture of scarcity of drinking water and how drastically the under water table is going down. He also made a note of how in future the demand for water would rise more and more with urbanisation and industrialisation. He also raised certain issues with respect to the water policy of the government. He recited a self composed poem on Water Conservation.

Prof. Jayant Wankhade, Head, Dept. of History traced the historical significance of water bodies and civilisations. The Great Civilisations

like Egypt and Indus Valley were developed on the banks of Nile and Indus rivers respectively. He pitched for strong political will to better manage water resources, adopting or scientific methods of crop cultivation and methods of irrigation.

Prof. Sarita Yadav, Dept. of Hindi, Junior College discussed various measures of Water Conservation like afforestation, better management of water bodies, minimising of wastage of water. She recited her own poem on water conservation.

Ms. Apurva Kale, a student of TYBA, Political Science expressed her views on scarcity of drinking water, apathy of people and government towards this vital resources. She also suggested some measures like use of technology in water conservation, public awareness, modern methods of irrigation etc.

Prof. Babasaheb Kamble talked about Dr. Ambedkar and water policy of government of India between 1942-1946 when Dr. Babasaheb Ambedkar was Union Labour Minister. The policies for power and Water Resources were also under Labour Ministry in those days. He discussed in length, the vision and initiatives of Dr. Ambedkar as policy maker. As chairman of Irrigation and power (1943-1945). Dr. Ambedkar addressed five conferences on water, power, transport, irrigation and communication. Dr. Ambedkar pitched for multipurpose projects integrating irrigation, power generation and

promotion of water navigation. This resulted in setting up of Damodar river valley multipurpose project, Mahanadi Valley project and Hirakund Valley Project. Dr. Ambedkar had a very holistic idea of water conservation, power generation, navigation and thus maximum and efficient utilisation of water. Between excessive water and scarcity of water Dr. Ambedkar chose the first one though he did believe excessive water is a social evil. As per distribution of benefits of such multipurpose projects is concerned, Dr. Ambedkar called for comprehensive rehabilitation policy for the project affected citizens.

Prof. Vitthal Sontakke Dept. of Economics made a PPT presentation on Jalyukt Shivar Abhiyan of Govt. of Maharashtra. He also highlighted how National Service Scheme (NSS) volunteers channelised to construct Kolhapur Bandhara (Check Dams) to conserve water. The Govt. has given instructions to the NSS units to construct at least two such dams during NSS residential camp.

Dr. D. V. Pawar, Vice principal and Head, Dept. of Rural Development. He talked about one of the worst famine of 1972 in Maharashtra. On the backdrop of this famine how under the leadership of Mr. Vilasrao Salunkhe a unique mechanism to conserve water, judicious and scientific use of water for agriculture and drinking was developed. This initiative is called Paani (Water) Panchayat. The Panchayat decides methods of irrigation and judicious use of water. He in fact presented case study of Paani Panchayat of Purander Taluka, Pune.

Dr. Jitendra Mahajan, Dept. of Physics analysed how carelessly we waste drinking water. He discussed policies, strategies and activities to conserve water. His focus was on Rain Water Harvesting with the help of appropriate P.P.T's he delineated the importance of Rain Water Harvesting.

Prof. G. T. Agawane, Head, Dept. of Philosophy shared his personal experience of tree plantation and his endeavour towards sensitizing the rural citizens on the issue of water conservation.

Chairman of the session, Prof. M. G. Kamble took a broad overview of the ideas shared by previous panelists. He appealed for individual level initiatives to conserve water, check wastage of water at home particularly in the cities. He did cite examples of drought like situation in Marathwada and Vidharbha to make a strong case for conserving every drop of water. Vice principal Dr. Mrs. Charuta Kulkarni, Prof. R. N. Gaikwad, Dr. B. R. Kamble and Prof. Aashish Nimbekar and Prof. Shruti Mantri also graced the occasion by their presence. Finally, Chandra Mohan Joshi, Dept. of Economics proposed a formal vote of thanks, highlighting the mismatch between demand and supply of water, priorities of the Govt. with respect to uses of water (Drinking / Irrigation / Commercial use). The programme was compared by C. M. Joshi.

**Report Completed by :
Chandra Mohan Joshi**

I wish you the right failures

Most of us would want our lives to be a cake walk, but there are definite thorns in the idea... The idea is unproductive, defeating and hardly builds blocks of success.

Problems and failures occur and they are inevitable. They seem to form hurdles to growth and meaningful success. The worst part of the story is that they, not just take a toll physically, but also psychologically and many other ways that science has to discover. They may create collapse like situations if not dealt with effectively. But then there is always the other side as well; the silver lining of the clouds. Failures often vaccinate us against future failures. In the short term they may be seemingly catastrophic, but in the long term, individuals are often able to deal with similar problem situations with more finesse. Failures often tend to mimic vaccinations especially with stress that problem conditions generate.

Let's presume we are facing difficulties or problems situation, while carrying out a productive work. The action taken to deal with the difficult task can lead to either success or failure. If the dominant behavioral response effectively deals with the situation – leads to success – then behavior is continued.

But what happens when the dominant behavioral response to a stress provoking situation leads to failure? Well, in such a case there are three things that can happen. First we analyze the failure situation, second we generate cognitive alternatives, third we deal with stress associated with the problem situation.

Now let us examine these happenings in

slightly elaborate ways.

(1) Analyzing the situation: The first question that we ask ourselves is, 'why the failure'. We try to comprehend the situation in a different perspective to understand the reasons behind failures. This is the first step to problem solving. This lays a base for the next cognitive step of generating strategies to deal with the failure situation.

(2) Cognitive strategies: Most people working on a difficult situation try to generate alternatives to deal with a problem situation especially if their current strategies have failed. As likely, the most rational beings would naturally select the best possible alternative from the list of generated alternatives. Though, we humans are not as logical as Dr. Spock from Star Trek, but most normal beings have reasonable rationality. Resilient people have an ability to deal with such situations with incredible clarity. Generating multiple options not just boosts the feelings of being able to control (perceived control), the situation, but changes cognitive mechanisms to plan further paths.

(3) Dealing with stress associated with failures: In this article we have assumed that the stress levels associated with failures are not extreme like catastrophic levels. We assume they are between mild to moderate. If the failure overwhelms, then it may create expectation of failure in the future. People may further fail because of mere failure expectation vis-à-vis a lowered self esteem leading to learned helplessness and finally depression.

Dealing with stress is not just a psychological mechanism but also a cognitive mechanism. I am reiterating this as most people believe that psychologically coping is the only way to deal with stress. People deal with stress with elaborate cognitive strategies.

(4) We intervene with goal directed behavior: This planned action eventually may or may not lead to success. If we succeed it leads to a renewed confidence of being able to deal with the related situations. This success actually increases the expectations about future success. The thoughts of failure are replaced by solutions over likely failures, which in itself ensure increased esteem and belief in success.

So why not succeed at the first attempt? What is the need for failure to lay a cornerstone for success? Wouldn't it be better if people meet with success in their first attempt? The answer is more likely 'No'.

Firstly, people can succeed randomly on their first trial, which may enhance self belief, but with net such situation coming up, may lead to failure; the fall out of this is that with the same situation and similar response, meeting with failure may make the individual feel exasperated and ill-equipped to deal with the failure. Remember we humans try to reuse same strategies that have lead to success in the past even if those strategies are leading to later successive failures. This may make the individual feel frustrated not having developed critical elaborate thinking on

the problem issue. In such cases individual may develop defense and not coping. Failure permits you to think about the meaningful resolution.

Secondly stress associated with first failures and eventual success helps you cope with such future situations with psychological and cognitive sophistication. Thirdly with consecutive success and high success expectation preceding failure is more likely to lead to helplessness like situation and further depression.

A child can seldom learn to walk, without making sustained and sincere efforts in the process tumbling and falling down a number of times. It's only because he tumbles that he learns what not to do, to ensure that he does not fall. The doggedness and corresponding success in the child's attempts lies in making any number of attempts to stand up and walk whatever be the pain or fear of fall. We are able to master situations only when we know where the pitfalls lie.

Many men owe the grandeur of their lives to their failures in the beginning. So failures are the pillars of success, stepping stones to success.

The development of successful achievers comes from fostering the three pillars of successful achievers: mastery over skill, belief in self to overcome impediment, and emotional mastery. All of these are based on the cornerstone of failure and not success.

**- Dr. Priyadarshini Bokil
Asst. Professor & Head,
Dept. of Psychology**

Marathi & Hindi Sections

आहार आणि संस्कृती

माणसाचे जीवन सुखी समृद्ध आणि यशस्वी असेल, तर दोन गोष्टी महत्वाच्या आहेत ~ आहार आणि संस्कृती, आपल्या पूर्व प्राथमिकपासून ते महाविद्यालयापर्यंतच्या अभ्यासक्रमात हजारो विषयांचा समावेश आहे, पण समावेश नाही आहार व संस्कृती या दोन विषयांचा. लोकांना वाटते खाण्याचे काय तत्व व अभ्यास ? आवडते ते खावे ! माणसाचे चुकते इथेच, खाण्यामागेही दोन शास्त्रे आहेत. अन्नशास्त्र म्हणजे अन्नपदार्थांच्या निरनिराळ्या कृतीचे शास्त्र, ते रूचकर, चविष्ट कसे लागतील, तर आहारशास्त्र म्हणजे असा आहार तो आपल्याला शारीरिक ताकद, मानसिक सामर्थ्य बौद्धिक तत्परता, रोगप्रतिकारक शक्ती, सौंदर्य आणि आरोग्यपूर्ण दीर्घायुषी जीवन देतो.

रामदासांनी म्हटलेच आहे की ~

जीवन करिजीवीत्वा, अन्न हे पूर्णब्रम्ह

उदर भरण नोहे, जाणजे यज्ञकर्म.

● आहार म्हणजे काय ?

प्रत्येक व्यक्तीचा आहार हा देश, जाती वायू व प्रकृतीच्या अनुसार असतो. म्हणूनच भोजनाविषयी निश्चित नियम नाहीत, तरीही “आहार” म्हणजे जे द्रव्य मुखवटे अन्ननलिकेद्वारे पोटात पोहचते, जे रक्त, मांस, मेंदू, अस्थी, मज्जा निर्माण करून शरीराचे पोषण करते व जे रोज कार्यामुळे उत्पन्न झालेली शारीरिक निर्बलता दूर करते व शक्ती वाढवते आणि प्राण्यांना जिवंत ठेवते.

● समाज व स्वास्थ्य

मानवाने शरीर व आहारमध्ये ही पंचमहाभूतांपासून बनलेली आहेत. एखादी वस्तू बिघडली, नादुरुस्त झाली, तर ती सुधारण्यास काय करतात ? वस्तू ज्या मूल द्रव्यापासून तयार झाली असेल, त्या मूलद्रव्याचाच उपयोग करून ती दुरुस्त करतात. हा मुलभूत सिध्दांत आहे. तसेच माणसाच्या रोगांचेही आहे. रोगांवर उपचार करताना आपल्या शरीराबाबतची जी सोईस्कर

उपचार पद्धती आहे त्या पद्धतीनुसार त्यांचे शरीरसुद्धा पंचमहाभूतांच्या सहाय्याने ठीक होईल. पण आपण शरीर विसंगत अशी औषधे घेतो आणि रोग वाढवितो. जर आपण निसर्गाला शरण गेलो, हवा-पाणी-अन्न-माती-तेज यांचे उपचार केले तर रोग हटेल. आज मात्र आधुनिकीकरणाच्या गर्तेत आपण सापडल्यामुळे केवळ वैद्यकीय शास्त्राचाच आधार घेण्याखेरीज उपाय नाही. ते इतकं पुढे गेलंय की आता मनुष्याची आयुमर्यादा वाढली आहे. आरोग्य व स्वास्थ्य वाढले तरच भारतीयोंचे सरासरी वयोमान खऱ्या अर्थाने वाढले, असं म्हणता येईल.

वैद्यकीय शास्त्रात सर्व रोगात रोग दिसतात, काहीच निरोगी असं दिसत नाही. त्यामुळे सध्या रोगांची माहिती जास्त आणि आरोग्याची कमी, असा प्रकार सगळीकडे दिसतो. वैद्यकीय शास्त्रात कसे नवे ऑपरेशनचे प्रकार शोधून काढले आहेत. नवी औषधे तयार झाली आहेत त्याची माहिती दिली जाते. हजारो दवाखाने बांधले जातात, पण या गराड्यात एकही जागा अशी नाही की जेथे सामान्य जनांना रोग होऊच नये म्हणून काय खबरदारी घ्यावी, याच योग्य असं ज्ञान दिल जातं, सर्वच विकार औषधोपचारांनी बरे होतात असं नाही. आजकाल आरोग्यावर जे कार्यक्रम होतात त्यात रोगाची माहिती जास्त ! समजा गरज पडली, तर आपल्या डॉक्टरकडे जावून सल्ला घेणं उत्तम, असं सांगून हे कार्यक्रम पूर्ण होतात. याला आरोग्याचे म्हणण्यापेक्षा रोगांचे कार्यक्रम म्हणायला हवे.

● आरोग्य आणि सामान्य

रोगच होऊ नये याचा मात्र प्रचार होतांना दिसत नाही. हा प्रचार करायला तर कुटुंबातील जी व्यक्ती जेवण बनवते तिला अन्नघटकांची माहिती व त्याचे शरीरावर होणारे परिणाम याची प्राथमिक स्वरूपात माहिती करून देणे अत्यंत आवश्यक आहे. आर्थिक परिस्थितीनुसार, वातावरणानुसार, गरजेनुसार त्यात बदल करणं, पर्याय शोधणे हे जोपर्यंत ज्या व्यक्तीला कळत नाही,

तोपर्यंत कुटुंबाचं आरोग्य कसं सुधारणार ? ते सुधारलं नाही तर इ.स. २००० वर्षापर्यंत सर्वांना आरोग्य द्यायला सरकारी यंत्रणा पुरी पडणार नाही कारण आरोग्य हे 'रोग होऊच न देण' यावर अवलंबून आहे, तर केवळ रोग निवारणावर नाही. पूर्वी असलेल्या मलेरिया, कॉलरा, मुत्रपिंडरोग, संधिवात वगैरे सारख्या भयानक रोगांनी घेतली आहे. निसर्गतः वयाच्या ८० व्या वर्षापर्यंत माणसाला हृदय रोग होण्याचे कारण नाही पण आता अस आढळतच नाही, म्हणजेच हृदय माणसाला मारत नसून आपण हृदयाला मारत आहोत.

● आहाराचे प्रकार

जसा माणसाचा आहार तसे त्याचे आचार-विचार आणि आरोग्य अग भगवत्गीतेत म्हटलंय. योगसाधनेसाठी सात्विक आहार असावा, आहाराचे पूर्वी ३ गट होते - राजसी, तामसी, व सात्विक आहार, राजसी आहार राजकुलातील लोकांचा - भरपूर मेवा, तेल, तूप, दुधाचा मिठाई युक्त, तामसी आहार क्षुद्राचा व इतर वर्गातील लोकांकरिता व मांसाहार अति शारीरिक श्रम करण्याच्या करिता, सात्विक आहारात फळ-फळावळे, दूध, भाज्या असतात. तो ब्राम्हण, तपस्वी ऋषीमुनींचा खूप जास्त मसाल्याचे तळकट, तुपकट पदार्थ खाणे, अत्यंत गोड पदार्थ खाणे, हे अयोग्य खाणे होय, ते जीवनशक्तीला कमकुवत बनवते, त्याच्या जास्त सेवनाने व वरचेवर खात राहिल्याने पचन संस्थेवर परिणाम होतो. या अशा अनियमित खाण्यानंतर झोप घेतल्याने शरीरातील जैविक संतुलनाचा धोका निर्माण होतो व उत्सर्जनाचे कार्य योग्यप्रकारे होत नाही. विषारी द्रव्यांचा संचय होऊन अपचन होते. जगात प्रत्येक गोष्टींचे चांगले व वाईट असे दोन प्रकार असतात. चांगल्या गोष्टी नियमित, योग्य आहार, नियमित व्यायाम, विश्रांती, आहारा-विहारावर योग्य नियंत्रण, मानसिक निष्ठा, नियमित तपासणी इत्यादी. वाईट गोष्टी म्हणजे व्यसनाची अधिनाता, अमर्याद आहार-विहार, जागरण, धुम्रपान, अनियमितता इत्यादी. या वाईट गोष्टी मनुष्य लवकर स्वीकारतो. चांगल्या गोष्टींना मात्र निश्चय लागतो व त्या निश्चयाच्या निर्धारार्थी धार लागते नाहीतर त्याही लवकर वाईटाच्या मार्गावर जातात.

चांगली भूक लागणे, स्वच्छ डेकर देणे, शरीरात उत्साह उत्पन्न होणे, शौच साफ होणे, शरीरात हलकेपणा वाटणे, तहान लागणे हे सर्व आरोग्याचे योग्य प्रकारे पचन होण्याचे लक्षण होय. जो आहार घेतल्याने कोणतेही दुःख होत नाही, हृदयाची गती संध रहाते व शरीराच्या कुठल्याही क्रियेत बाधा उद्भवत नाही, ज्याने शक्तीचा व बुद्धीचा विकास होतो, तोच योग्य आहार.

● क्षारीय व आम्लीय पदार्थ

पदार्थांचे दोन प्रकार असतात. क्षारीय व आम्लीय. क्षारीय पदार्थ

पचनाच्या अंती शरीरामध्ये क्षारीय अवशेष ठेवतात. तर आम्लीय पचनाच्या अंती आम्लीय अवशेष ठेवतात. आपल्या रक्ताची रचना क्षारीय आहे म्हणूनच आपला आहार क्षारीय असणे अत्यंत आवश्यक आहे.

(१) आम्लीय गुणधर्माचे पदार्थ - धान्य, कोशिंबिरी, लिंबू वर्गाची सर्व फळे, भाकरी वर्गाची धान्ये, कंदमुळे, दूध, दही व दूधाचे पदार्थ.

(२) क्षारीय गुणधर्माचा पदार्थ - आम्लीय किंवा क्षारीय असे कोणतेच गुणधर्म नसणारे - उदा. स्निग्ध पदार्थ, तेल, तूप, लोणी, साय इत्यादी.

● पंचमहाभूते

आजकाल सर्वसाधारण आहाराकडे पाहिल्यास असे दिसते की, त्यात खालील पंचमहाभूते विशेषेकरून समाविष्ट आहेत. १. पांढरा ब्रेड, २. पांढरा भात, ३. पांढरा मैदा, ४. पांढरे मीठ, ५. पांढरी साखर. मात्र हे सर्व माणसाचे शत्रू आहेत. आजचा माणूस या पाच पांढऱ्या पदार्थांच्या सेवनानंतर जगतो आहे व रोगग्रस्त होत आहे. पहिल्या तीन पदार्थांच्या बाबतीत विचार केल्यास, लक्षात येते की, ते खातांना केवळ गिळले जातात. चावण्याची (व तीही बत्तीस वेळा) क्रिया होतच नाही व नैसर्गिक लाळेचा उपयोग केला जात नाही. त्यात तंतुम घटक, चघळची थाही नसल्यामुळे आतड्यातील मळ ढकलण्यास त्याचा उपयोग होत नाही. मग बद्धकोष्टता होते. मीठ आपण खातो पण तेवढी शरीराला गरज नाही. शरीर स्वास्थ्यासाठी आवश्यक तेवढे मीठ, पालेभाज्या, क्षार यातून मिळते. मसालेदार पदार्थांच्या सेवनानेही मीठ जास्त लागते. जर आपण आहारातील ५० टक्के मीठ कमी केले तर ५० टक्के स्वास्थ्य वाढेल. साखर हा तर फार मोठा शत्रू आहे. साखरेला जीवनसत्व चोर असे म्हटले जाऊ लागलंय, 'साखरेचं खाणार त्याला देव देणार' ही म्हण सुधारून 'साखरेचे खाणार त्याला रोग होणार' अशी करावयाला हवी, साखरे ऐवजी गूळ वापरणे इष्ट.

लिंबू व लिंबू वर्गातील ॲसिडिटी नव्हे, तर चयापचयानंतर अल्क गुणधर्म शरीरात तयार होतात. जेवण तयार झाल्यावर लिंबाचे पाणी (सरबत नव्हे) घेतले, तर त्यामुळे अल्क (क्षारीय) गुणधर्म तयार व्हायला मदत होते. ज्वारी, बाजरी, नाचणी यातून भरपूर खनिज व आवश्यक तो चोथा आणि यकृताला ताकद देणारा मेथिओनिन हा घटक मिळतो व शरीरात क्षारीय गुणधर्म राखायला मदत होतो. आज आपल्या आहारातून भाकरी वर्गाची धान्ये गेल्यासारखीच आहेत, हे योग्य नव्हे.

● मीठ घातक

बैठे जीवन, साखरेचा, मिठाचा व रिफाईंड वस्तूंचा अधिक प्रयोग यामुळे मधुमेहाचे प्रमाण हल्ली फार वाढत आहे. जास्तीच्या मिठाने, मूत्रपिंडाला

ते मीठ बाहेर काढण्याकरिता खूप श्रम करावे लागतात व त्यात बिघाड होतो. अनेक निष्णात डॉक्टरांच्या मते कॅन्सरसारख्या रोगांच्या मुळाशीही मिठाचा वाढता वापर हे मूळ कारण आहे.

● रंगसंगती

तयार अन्न पदार्थांच्या बाबतीतही पोत व रंगपंचमी (कापड व साडीप्रमाणे) याचा विचार होणे आवश्यक आहे. काही कडक, कुरकुरीत, मऊ पेय चाटण्यासारखे असावेत. तसेच त्यात रंगसंगतीही असावी. पिवळे वरण, पांढरा भात, भोळ्याचे रायते, टोमॅटो, हिरवी चटणी, वाटलेली डाळ, कोशिंबिरी, बटाटा भाजी, असा थाटच असावा. महाराष्ट्रीयण जेवण हे उत्कृष्ट संतुलित भोजन मानण्यात आले आहे. जेवणाचे असे ताट भरले की, त्यातून सर्व अन्नघटकांची सोय निश्चित होते. अन्नपदार्थ तयार करणे ही एक कला आहे. त्याच्या सेवनाने समाधान, आनंद लाभावे, या कलेला आहारशास्त्राची जोड हवी. योग्य वस्तूची निवड हवी तरच आनंद नांदू शकेल.

जिच्या हाती स्वयंपाक घरातील झारा

तीच सांभाळी दीर्घायुारोग्याची धुरा

आपण आज जो आहार घेतो, त्यापैकी फक्त २५ टक्के आहारावर आपण जगत असतो व बाकीच्या ७५ टक्केवर डॉक्टर्स जगतात. एका आरोग्य शास्त्रज्ञाने तर म्हटले आहे की, आपण आपली कबर आपल्या दातांनीच खोदत असतो. आरोग्य चांगली ठेवायचे असेल तर प्रत्येकाने थोडी भूक ठेवूनच उठले पाहिजे. खरं म्हणजे ३० वर्षे वयानंतर आपण जेवढं खात असतो. त्याची शरीराला मुळीच आवश्यकता नसते. ४० - ४५ वर्षे वय झाल्यानंतर शरीरक्रमाप्रमाणे अवयव दुर्बल बनतात व त्यांची कार्यक्षमता

कमी होते म्हणूनच त्यानुसार खाण्यापिण्यात बदल करणे आवश्यक आहे. मिठाई, मांसाहार, तळकट, तुपकट पदार्थ रिफाईण्ड वस्तूंचा वापर बंद करायला हवा.

संतुलित आहार रोग न होऊ द्यायला व बराही करायला मदत करतो आणि शरीर मन व विचारांचेही संतुलन राखतो. संत तुकाराम महाराज म्हणतात

देही आरोग्य नांदते,

सुख नाही यापरते।

क्षीण जिणे निद्रा जया,

फार अमित आहार अघोरिया।

वैविध्यपूर्ण व चटकदार खाणे-पिणे आणि मजा करणे हे आजच्या काळाचे वैशिष्ट्य बनले आहे. पाकशास्त्राचा तर आश्चर्य वाटण्याइतका विकास झाला आहे. रोज एक-दोन पुस्तके या विषयावर प्रसिध्द होत असतात. वर्तमानपत्रे आणि इतर मासिके विविध पदार्थांच्या कृती देत असतात. जणू काही आपण सर्वजण पाक-कलेच्या स्पर्धेत उतरलो आहोत! आता तर आरोग्यप्रद असला पाहिजे असाही आग्रह धरला जात नाही, केवळ तो स्वादिष्ट आहे की नाही पाहिले जाते. पदार्थ खूपच स्वादिष्ट असल्याने, भुकेपेक्षा जास्त खाल्ले जाते. भूक नसेल तरी खाण्याची इच्छा होते. आपण खाल्लेले अन्न पचेल की नाही हे पाहण्याची आवश्यकता वाटत नाही.

- प्रा. रामानंद बा. गायकवाड
संचालक शारीरिक शिक्षण व क्रीडा
जिमखाना विभाग

संसदीय आयुधे व लोकशाही

आपल्या कीर्ती महाविद्यालयातील राज्यशास्त्र विभागातर्फे दरवर्षी विधानसभा 'भेट' आयोजित केली जाते. विशेषतः राज्यशास्त्र विषय शिकत असणारे विद्यार्थी व अन्य शाखांतील इच्छुक विद्यार्थी तसेच राज्यशास्त्र विषय शिकविणारे प्राध्यापक मिळून ही भेट पार पाडतात. यावर्षीही मुंबई येथील विधान भवनाला आम्ही दिनांक १७ मार्च २०१६ रोजी भेट दिली.

एकूण ५३ विद्यार्थी आणि ३ शिक्षक विधान भवनातील उन्हाळी अधिवेशन तसेच तेथील कामकाज पाहण्यासाठी येणार असल्याचे पत्र आमच्या महाविद्यालयाच्या प्राचार्यानी पाठवले. व तेथून त्यांचे पत्राद्वारे उत्तर येऊन आम्हाला विधानसभेत जाण्याची दिनांक व वेळ समजली. त्याप्रमाणे राज्यशास्त्र

विभागाच्या प्रमुख प्रा. मेधा ढापरे मॅडम तसेच राज्यशास्त्र विषयातील सहशिक्षक प्रा. मीनल मापुस्कर मॅडम व प्रा. हर्षद भोसले सर आम्हा ५३ विद्यार्थ्यांना विधानसभेचे उन्हाळी अधिवेशन, पाहण्यासाठी घेऊन गेले. अधिवेशन पाहण्याच्या दोन दिवस आधी म्हणजे १५ मार्च रोजी प्रा. मापुस्कर मॅडम यांनी आम्हा मुलांना विधानसभेत जाण्यासंदर्भात काही सूचनांचे पालन करण्यास सांगितले. उदा. गळ्यामध्ये आयकार्ड असणे इ. तसेच विधानसभेत जाण्यादिवशी काही विद्यार्थी सी. एस. टी. स्थानकात थांबणार होते, काही विद्यार्थी चर्चगेट स्थानकाजवळ थांबणार होते तर काही बसने विधानसभा स्टॉप (थांब्या) जवळ थांबणार होते.

ठरल्याप्रमाणे आम्ही साधारण १० जण चर्चगेट स्थानकाजवळ थांबलो. आमच्यासोबत प्रा. मापुस्कर मॅडम ही होत्या. चर्चगेट स्थानकाजवळ थांबण्याची १०.१५ ची वेळ होती सकाळची. या स्थानकाजवळ थांबणारे सर्व विद्यार्थी १०.३० पर्यंत स्थानकाजवळ पोहोचले. प्रा. ढापरे मॅडमही आल्या त्यानंतर आम्ही विद्यार्थी शिक्षकांसमवेत विधानभवनाजवळ पोहोचलो. तेथे प्रा. भोसले सर व उर्वरित विद्यार्थी देखील उपस्थित होते. तेथील सुरक्षारक्षकांनी आम्हा विद्यार्थ्यांची संख्या मोजून तसेच आमच्याजवळ असलेल्या सामानाची तपासणी करून आम्हाला गेटच्या आत जाण्याची परवानगी दिली. त्याप्रमाणे शिक्षक व आम्ही विद्यार्थी विधानभवनाजवळ आलो. तेव्हा तेथील नियमाप्रमाणे आमच्या मापुस्कर मॅडम यांनी आम्हा सर्वांचा पास तयार करून घेतला. तो घेऊन आम्ही विधानसभेत जाण्यास निघालो. तिथे पुन्हा एकदा यंत्राद्वारे आमच्याजवळ असलेल्या लहान बॅगांची तपासणी झाली. आम्हाला विधानसभेत घेऊन जाण्यापूर्वी काही सूचना केल्या व आम्हाला विधानसभेत घेऊन गेले.

आम्ही विद्यार्थी त्यांनी दिलेल्या सूचनांचे पालन करून रांगेत त्यांच्यासोबत विधानसभेतील विद्यार्थी कक्षात जाऊन आसनस्थ झालो.

विधानसभेतील आसनस्थ झाल्यानंतर आम्हाला बऱ्याच गोष्टी पाहवयास मिळाल्या. आमच्याच शेजारी असणारे पत्रकार, प्रेक्षक यांचेही कक्ष राखीव होते.

आमची विधानसभा पाहण्याची वेळ १२ ते १ वाजेपर्यंत होती. विधानसभेत गेल्यानंतर Group Carpet वर २८८ सभासदांच्या सीट्स आम्हाला दिसल्या. उपस्थितीचे प्रमाण मात्र फार कमी दिसून आले. विधानसभेतील प्रत्येक सभासद अध्यक्षांना 'अध्यक्ष महोदय' असं म्हणून आपले म्हणणे मांडण्यास सुरुवात करत असे. आम्ही विधानसभेत गेलो त्यावेळेस 'औचित्याच्या मुद्द्याद्वारे' सभासद आपल्या भागातील समस्या समोर असलेल्या अध्यक्षांपुढे मांडत होते. अध्यक्षांच्या आसनाच्या बाजूला सचिव यांच्यासाठीही आसने राखीव होती.

नंदुरबार जिल्ह्यातील २ महिला आमदार यांनी त्यांच्या जिल्ह्यात एका विधवा महिलेची तक्रार पोलिसांनी न घेतल्याबद्दल आपले म्हणणे औचित्याच्या मुद्द्याद्वारे अध्यक्ष महोदयांपुढे मांडले. औचित्याच्या मुद्द्यावर झालेल्या चर्चेचा तपशील पुढीलप्रमाणे :

- (a) सार्वजनिक ठिकाणी भारत मातेचे तैलचित्रे लावण्यात यावीत असे म्हटल्यावर उपस्थित सर्व सभासदांनी 'भारत माता की जय' अशी घोषणा केली.
- (b) पुण्यातील अष्टविनायकांपैकी एक असलेल्या ओझर गणपतीजवळील रस्त्यांची दुरूस्ती कामकाज करण्यात येईल असे विधान सुधीर मुनगुटीवार

यांनी केले होते. मात्र अद्यापही प्रत्यक्षरित्या काहीच काम झाले नाही अशी तक्रार औचित्याच्या मुद्द्याद्वारे मांडली.

- (c) पुणे जिल्ह्यात अनधिकृत टॉवरची संख्या दिवसेंदिवस वाढत चालली आहे. असे अनधिकृत टॉवर लावल्यामुळे पालिकेचे मोठ्या प्रमाणावर नुकसान होते. अशा अनधिकृत टॉवरवर कारवाई करा. असं औचित्याच्या मुद्द्याद्वारे पुण्यातील महिला आमदारांनी मांडले.
- (d) पुण्यातील सिंगड परिसरात / पर्यटनास्थळी कोणीही व्यक्ती येऊन बांधकाम करून जाते अशी तक्रार औचित्याच्या मुद्द्याद्वारे यांनी अध्यक्ष महोदयांसमोर मांडली.

औचित्याच्या मुद्द्याद्वारे बोलणे सुरू असतानाच मुख्यमंत्र्यांचे देखील आगमन झाले होते. परंतु विधानसभेतील कामकाज पाहण्याची आमची वेळ संपली होती. पुन्हा आम्हाला सुरक्षारक्षकांनी रांगेत विधानपरिषदेमध्ये नेले. विधानपरिषदेत ७८ सीट्स असतात. विधानपरिषदेत आम्ही पोहोचलो तेव्हा तेथे प्रश्नोत्तरांचा तीस सुरू होता. विधानपरिषदेतील प्रत्येक सदस्य उपस्थित अध्यक्षांना 'सभापती महोदय' असे म्हणून आपले प्रश्न मांडत होते. उपस्थित करित होते. विधानसभेप्रमाणे येथेही राज्यपाल, प्रेक्षक, विद्यार्थी, पत्रकार कक्ष राखीव होते.

आदिवासी पाड्यांतील गावकरी मुलांचे थंडीपासून रक्षण व्हावे यासाठी स्वेटर वाटपाबाबत प्रश्नोत्तरे सुरू होती. एका महिला सदस्यांनी मुलांना पावसाळ्यांमध्ये रेनकोट उपलब्ध करून द्यावेत अशी विनंती सभापती महोदयांसमोर केली.

वरील प्रश्नोत्तरे ऐकून आमची विधानपरिषदेतील देखील वेळ संपली आणि आम्ही तेथून निघालो. निघतेवळी आम्हाला विधानभवनातील एका सभागृहात शिक्षणमंत्री मा. विनोद तावडे सर आमच्यासोबत त्यांच्या कामातून थोडा वेळ काढून, संवाद साधण्यासाठी आले होते. आमच्यापैकी काही विद्यार्थ्यांनी त्यांना प्रश्न विचारून त्याबद्दल त्यांचे मत जाणून घेतले. त्यांनीही आमच्या सोबत दिलखुलास मनमोकळेपणाने संवाद साधला. सोबत चहा, बिस्कीटचा देखील कार्यक्रम झाला. येत्या काही वर्षात शिक्षण क्षेत्रात नाविन्यपूर्ण बदल होतील / घडवून आणू आशी आशा त्यांनी व्यक्त केली. आमच्यासोबत बोलत असतानाच त्यांना विधानसभेत जाण्यासाठी बोलावणे येत होते. तरीदेखील ते थोडावेळ थांबून आमच्यासोबत बोलले व आम्हा विद्यार्थी व आमच्या शिक्षकांसोबत Group Photo काढून त्यांनी आमची रजा घेतली.

त्यानंतर आम्हीही विधानभवनातून बाहेर आलो तेव्हा पुन्हा एकदा सर्व विद्यार्थी व शिक्षक यांचे Group Photo Selfie काढून 'विधानसभा व्हिझीट' मधून आनंदाने Exit घेतली.

अशाप्रकारे शिस्तीत, उत्साहात आनंदात आमची विधानसभा विझीट पार पाडली. विधानभवनातील प्रवेशद्वाराजवळ असलेल्या सुरक्षारक्षक व पोलिसांची फौज, विधानभवनातील परिसरात असलेल्या वृत्तवाहिन्यांची वाहने,

सुरक्षित वातावरण, पत्रकार, मंत्र्यांचे वेगवेगळे कक्ष, प्रत्येकाची कामांसाठी असलेली रेलचेल हे पाहून मन भारावूनच गेले.

- अर्चना अशोक पांचाळ
प्रथम वर्ग, कला

इच्छा मरण

हिंदू संस्कृती मध्ये जगण्याला जसा अर्थ लावला जातो. तसाच मरणाला सुद्धा अर्थ लागतो. व्यक्तीने आपल्या आयुष्यात काय केले. त्याच बरोबर तो कसा मरण पावला या वरती चर्चा मोठ्या प्रमाणात होते. असं म्हणतात मरण हे कधी कोणाला सांगून येत नाही ते कधीही येऊ शकते.

सध्या चर्चा चालत असलेल्या विषयांपैकी एक म्हणजे 'इच्छा मरण'. इच्छा मरण म्हणजे खरं तर एखाद्या व्यक्तीला आजारपणामुळे खूप त्रास होत आहे, आणि त्याला जगण्यासाठी दुसऱ्याची मदत घ्यावी लागते. अशा वेळी त्यांनी किंवा त्याच्या घरातल्या पैकी कोणी इच्छा मरणासाठी विनंती करू शकतो. जेणेकरून त्या व्यक्तीला जास्त त्रास सहन करावा नाही लागणार. याचे एक उदाहरण द्यायचे झाले तर के.ई.एम हॉस्पिटल मध्ये ४२ वर्षे मृत्यूची झुंज देत होती ती अरुणा शानबाग. इतकी वर्ष तिच्या शरीराला खूप वेदना सहन करायला लागल्या. जर सरकारने इच्छा मरण हा कायदा आणला असता तर इतके वर्षे तिला शरीराला वेदना सहन करायला लागल्या नसत्या असा विचार एक क्षण तिच्या फोटोकडे पाहून पडतो. मग असेही प्रश्न पडतात की 'इच्छा मरण' ही काळाची गरज बनली आहे का? माणसाला आपण कधी जावे हा अधिकार दिला पाहिजे का? इच्छा मरण हा अधिकार दिला पाहिजे का? इच्छा मरण हा अधिकार जर मिळाला तर त्याचा गैरवापर होणार नाही हे कशावरून? काही लोक आपल्या फायद्यासाठी सुद्धा यांचा वापर करून घेऊ शकतो. गैरवापरामुळे निष्पाप लोकांचा जीव जाऊ शकतो.

जगात काही लोक अशी सुद्धा आहेत ज्यांनी आपल्या शरीरातील काही अवयव दान केले आहे. आणि आता त्यांना अस वाटतं आहे की,

आपलं जगून झालं आहे. आपले शरीर चांगले आहे आणि शरीरातील अवयव चांगले आहे तोपर्यंत यांचा फायदा कुठल्या गरजू व्यक्तीला यावा या साठी त्यांना इच्छा मरणाचा अधिकार पाहिजे आहे.

इच्छा मरण म्हणजे खरं तर लोकांच्या दृष्टिकोनातून आत्महत्या सुद्धा असू शकतो. अजून सुद्धा काही लोकांचे विचार बदललेले नाही. ते लोक इच्छा मरणाला आत्महत्या म्हणणार हे साहजिकच आहे. त्यांचबरोबर आपला युवा वर्ग इच्छा मरणाला कोणत्या संकल्पनेतून घेत आहे हे सुद्धा खूप महत्वाचे आहे. इच्छा मरण खरंच भारतामध्ये स्विकारले जाईल का? इच्छा मरणाला योग्य तोच अर्थ लागला जाईल का हा एक प्रश्नच आहे. असं म्हणतात, व्यक्ती तेवढी मतं, इच्छा मरणाच्या मुद्द्यावरून सुद्धा वेगवेगळी मत मांडली जातात. आता न्यायालय कोणत्या बाजूने निकाल देणार याकडे लोकांचे लक्ष आहे. तसेच अधिवेशनामध्ये इच्छा मरण हा अधिकार लोकांना मिळावा म्हणून ठराव पास होणार की नाही? काही गटातील लोक आणि राजकारणी यांच्या इच्छा मरण यावर खूप वाद आहे.

मी माझ्या नजरेतून पाहत असताना अस वाटतं कि इच्छा मरण हा अधिकार लोकांना मिळाला पाहिजे त्यामुळे कोणाला आजारपणामुळे त्रास होणार नाही. आणि त्या व्यक्तीमुळे कोणाला ही त्रास होणार नाही. पण इच्छा मरणाच्या अधिकाराचा गैरवापर होऊ नये म्हणून सरकारचे नियंत्रण असले पाहिजे. खूप पीडित असलेल्या व्यक्तीलाच इच्छा मरणाचा अधिकार वापर करायला दिला पाहिजे. अस माझं स्वतःच मत आहे.

- पूजा प्रविण गोरक्ष, तृतीय वर्ष वाणिज्य

जर 'ती' पुढे आली नसती...

सहन केला अपमान, पण होता स्वाभिमान,
'फुलेंनी' दिली साथ, म्हणून 'ती' पुढे येऊ शकली!
जर 'ती' पुढे आली नसती,
तर 'इंदिरा' प्रधान झाली नसती!
'ती' ने केला सहन अपमान,
म्हणून 'स्त्री' ला समाजात आहे स्थान!
जर 'ती' पुढे आली नसती,
तर 'बेदी' नावाची 'किरण' दिसली नसती!
जर 'ती' पुढे आली नसती,
तर 'प्रतिभा' भारताची वाढली नसती!
'कल्पना' गेली चंद्रावर,
कारण 'ती' ठाम होती निर्णयावर।
'ती' ने घेतली हाती सरस्वती,
नाही तर तुम्ही असता फक्त असहाय्य स्त्री!
एकही स्त्री शिकली नसती,
जर 'ती' पुढे आली नसती!

- मो. अकबर
बारहवी कक्षा, कला

व्यथा (बळीराजाचे मनोगत)

अरे ... दुष्काळ दुष्काळ
न सोसं धरणीवर
आधी शरीराला चटके
तरी न मिळे भाकर...
थेंब थेंबासाठी तरसे
लेकरं दिस रात...
बळीराजा बघतोया
थेंब पडतील का अंगणात...
पांढरा माथा न वाटे बघु
माय - बापाला
आत्म - दहनाचे स्वप्न फक्त
दिसे डोळ्याला...

कोरडे ही पडले डोळे
निष्ठुर झाला जगजेठी
बळीराजा म्हणतोय...
स्वतःच भेटतो जाऊन त्याला
लेकरांच्या माय - पोटी...

सरले कर्जाचे ओझे
पण दुःखाचा कित्येक भार
नशीबच नाही... तर.
मढीला तरी कसा मिळेल हार...
तरी नाही हारलो - अजुनही
वाट बघतो तुझ्या कृपेची
नव्हतेच जर माझ्या नशिबी
चार सुखाच्या गोष्टी
का हाव लावलीस ह्या जगाची ?? ?

- सोनाली परदेशी
द्वितीय वर्ष, कला

कॉलेज कॅन्टिन

असे हे कॉलेज कॅन्टिन
जिथे मित्रमैत्रिणींची रंगते
चहाच्या आस्वादासोबत
गप्पांची सुरेख मैफल
होतात विनोदाचे धमाल किस्से...
असे हे कॉलेज कॅन्टिन
येथे होते सुखदुखांचे Sharing
तर कधी फेसबुक, व्हाट्सअप
वरचे chatting
होतंच असतात केव्हा केव्हा
Lectures ही bunking...

असे हे कॉलेज कॅन्टिन
येथे होते ग्रुपमधल्या
प्रत्येकाच्या वाढदिवसाचे धमाल celebration
तर खाण्यासाठी एकमताने असते
सर्वांचे contribution
असे हे कॉलेज कॅन्टिन
गप्पांच्या रंगलेल्या फडात उरत
नाही वेळेचे भान

आनंदाला आलेले असते
भारीच उधाण
असे हे कॉलेज कॅन्टीन
येथे युपने होतात
गमतीशीर Selfies
क्षणार्धात लगबग असते
Fb, WhatsApp वर करण्याची uploading
असे हे कॉलेज कॅन्टीन
येथे कधी रंगतात चर्चा
समाजातील समस्या किंवा विविध विषयांवर
तर कधी उलगाडा होतो
त्यातील उपायांवर
असे हे कॉलेज कॅन्टीन
मजामस्तीला येथे नसते limit
अभ्यासाबाबतचे दुःख होते येथे delete
जात, पात, धर्म, वंश विसरून
येथे मिळते एकत्रित जगण्याचे spirit
असे हे कॉलेज कॅन्टीन
भिन्न पदार्थांची येथे असते मेजवानी
इथल्या एकत्रित खाण्याची मजा
नाही कुठल्या आसमानी
Enjoy करती विद्यार्थी प्रत्येक क्षणी
असे हे कॉलेज कॅन्टीन!!!

- अर्चना अशोक पांचाळ
प्रथम वर्ष, कला

तू आणि मी

शब्दांत नाही सांगता येणार
डोळ्यांतून समजून घेशील ना ?
अस्वस्थ होईन मी जेव्हा धीर
मला देशील ना ?
माझ्याशी नकळत दुखावले तुला
तर माफ मला करशील ना ?

आयुष्याच्या वाटेवर एकटे वाटले
तर हात माझा धरशील ना ?
ओघळले अश्रु माझे तर
अलगद टिपून घेशील ना ?
सगळे खोटे ठरवतील मला तेव्हा
विश्वास माझ्यावर ठेवशील ना ?
चुकतोय मी असे वाटले कधी तर
हक्काने मली सांगशील ना ?
हरवलो मी कुठे कधी जर
सावरून मला घेशील ना ?
कितीही भांडलो आपण तरीही
समोर आल्यावर सारे विसरून जाशील ना ?
जीव तयार आहे तुझ्यासाठी
गरज पडेल तेव्हा मागून घेशील ना ?
आजवर तुझ्यासाठी काही नाही करू शकलो
पण माझ्यासाठी एवढे एक करशील ना ?
मी आता विसरणे शक्य नाही तुला
तु मला लक्षात ठेवशील ना ?
मला तुझी गरज आहे हे न
सांगता ओळखशील ना ?
तुझ्यासाठी मी कित्येकांपैकी एक असलो
तरी माझ्यासाठी
तुच एक असशील ना ?
तूच अशील ना ?
शेवट आणि पहिला तूच असशील ना ?

निकीता सुनील इंगळे, तृतीय वर्ष - कला

“नेतेशाही”

कष्टाची भाकर गरीबाने
मनापासून खाल्ली
आणि ह्या महागाईपुढे
लुटमार सुरु झाली
नसला तसला भार
ह्या गरीबाने उचलला

पोटावर पाय ठेवू
लागणारा पैसा
आत्ता डोईजड झाला
पैशासाठी झाले खून
सर्सास नाती तुटली
त्यापुढे झाले जीवन नष्ट
नेत्यांनी केले सारेच भ्रष्ट
दोन वेळचं अन्न मिळण्यासाठी
पोरं भीक मागू लागली
ही आलेली महागाई
साऱ्यांच्या डोईजड झाली
तरी शेषूट लपवून
बसली ही नेतेशाही
कारण पुन्हा एकदा
जिंकली ती भांडवलशाही
रे ही लोकशाही ?
की सतत जिंकणार
त्यांची तीच नेतेशाही ?

- मुक्ता धुरी, तृतीय वर्ष, राज्यशास्त्र

जीवन

क्षणाक्षणांचे दुःख विसरायचं असतं
त्या क्षणांत लपलेल्या आठवणीला जपायचं असतं
जीवन हे असंच जगायचं असतं ।।
सुख आले भरभरून
म्हणून नाचायचं नसतं
दुःख दिले डोंगराएवढे
म्हणून खचायचं नसतं
जीवन हे असंच जगायचं असतं ।।
अश्रूंनी भरले जरी डोळे
तरी ओठांवर हसू फुलवायचं असतं
मनावर झाले जरी शब्दांचे घाव
तरी त्यांना फुलाप्रमाणे जपायचं असतं
जीवन हे असंच जगायचं असतं
मरता मरता ही दुसऱ्यावर
प्रेम करायचं असतं
मरणानंतरही त्यांना जपायचं असतं ।।

जयश्री शिवथरे
द्वितीय वर्ष, कला

राष्ट्र निर्माण और युवा पीढी

‘हमसें है जमाना, जमाने से हम नहीं, देखना है जोर किसमें है कितना,
हम भी किसी से कम नहीं।

जैसा की हम देखते है, आज की युवा पीढी के बारे में जब हम सोचते है, तब हमारे मन में ख्याल आता हैं कि, एक युवक अपनी तेज रफ्तार बाईक लेकर जा रहा है। या फिर दस ५ बारह युवक दंगा ५ मस्ती कर रहे है। लेकिन जो स्वामी विवेकानंदजी को दिखा वो किसी और को नहीं। स्वामीजी को हम युवाओं में राष्ट्र का उज्वल भविष्य नजर आया और उन्होंने कह दिया कि ५

‘मेरी आशा, मेरा विश्वास नई पीढी के नवयुवकों पर है।’

इतिहास गवाह है कि जब ५ जब राष्ट्र को युवाओं की जरूरत आन पड़ी तब ५ तब युवाओं ने निःस्वार्थ भाव से अपने जान की बाजी लगाई है। १८५७ में जब पहली बार स्वतंत्रता संग्राम का उदय हुआ तब उसका नेतृत्व किसी और ने नहीं बल्कि ‘युवा मंगल पांडे’ ने ही किया था। सूर्यसेन, चंद्रशेखर आझाद, शहीद ५ ए ५ आझम ५ भगत सिंह, सुखदेव, राजगुरू,

कल्पना दत्ता और अन्य युवा ५ सैनानियों ने स्वतंत्र भारत के निर्माण के लिए अपने प्राणों की आहुती दे दी।

‘लेहरों से डरकर नौका पार नहीं होती, हिम्मत करनावालों की कभी हार नहीं होती।

जो जोश, जो उत्साह, जो हिम्मत, युवाओं में होती है वह शायद ही किसी और में होती हो। आज की तारीख मे, कोई ऐसा क्षेत्र नहीं जहाँ युवाओं ने अपनी शक्ती का प्रदर्शन न किया हो। चाहे फिर वह दिल्ली के मुख्यमंत्री अरविंद केजरीवाल हो या फिर पटेल समाज के युवा नेता हार्दिक पटेल। एक ओर राजनिती में इन्होंने अपनी शक्ती का प्रदर्शन किया तो दुसरी ओर विराट कोहली, रोहित शर्मा, सानिया मिर्झा, सायना नेहवाल, अजिंक्य रहाणे जैसे अन्य युवा खिलाडियों ने अपने का नाम रोशन किया। हममें से बहुत कम लोग होंगे जो, संजीव चतुर्वेदी और अंशु गुप्ता के बारे में जानते होंगे। वे उन युवाओं में से एक है जिन्होंने बहुत ही कम उम्र में रॉमन मंगासेसे पुरस्कार जीता है।

हमारे भूतपूर्व प्रधानमंत्री भारतरत्न अटलबिहारीजी वाजपेयी ने कहा है, -
‘यह भारतभूमि कोई जमीन का टुकड़ा नहीं है। एक जीता ~ जागता राष्ट्रानुभव है।

अगर अटलजी के अनुसार हमारी भारतभूमी एक देहरूपी अनुभव है, तो हमारी युवा पीढ़ी उस देह की रीढ़ की हड्डी है।

हमारे प्रधानमंत्री श्री. नरेंद्र मोदीजी ने भी कहा है - ‘हमारा देश, युवाओं का देश है, अगर हमें हमारी भारतमाता को विश्वगुरु बनाना है तो वह युवाओं के सहभाग के बगैर संभव ही नहीं।

१२५ करोड़ की आबादी में से ७० करोड़ युवा है। हमारा ‘तरुण भारत’ युवाओं की शक्ती और मेहनत पर चलता है। ‘युवा पीढ़ी कच्चे माटी के बर्तन की तरह है, जिस रूप में ढालोगे उस रूप में ढल जाएँगे। जिस तरह युवाओं से देश का विकास होता है उसही तरह अगर युवा पीढ़ी गलत राह पर चलने लगी तो विनाश भी उन्ही से है। तो हमें सही मार्ग चुनकर उसपर चलकर देश के विकास में योगदान देना है। और यस हमारी ही जिम्मेदारी है कि हम हमारी भारतमाता को विश्वगुरु बनाएँगे और उसे उसके सुवर्ण शिखर तक पहुँचाएँगे।

- मो. अकबर, बारहवी कक्षा, कला

चुनावी दंगल में भाषा का प्रभाव

चुनावी दंगल और भाषा दोनों का मानो जैसे अटुट रिश्ता है। अभी हमने ‘चुनाव’ दंगल कह ही लिया है तो जाहिर सी बात है ‘दंगल’ में आक्रमण’ और ‘दाँवपेंच’ होंगे ही। यह बात अलग है की ‘आक्रमण’ जो होते है वह सार्वजनिक होते है। और ‘दाँवपेंच’ गुप्त होते है, पर जो आक्रमण होते है वह ‘शाब्दिक’ होते है ‘शारीरिक’ नहीं। हाँ! पर इस बात का कोई भरोसा नहीं कि कब शाब्दिक आक्रमण शारीरिक आक्रमण हो जाए। इसे और स्पष्ट रूप से ‘इंदिराजी’ के तरीके में कहे तो - ‘चुनाव is भाषा and भाषा is चुनाव! हू चुनाव जो है, वह भाषा के इर्द - गिर्द होता है।

१६ मई २०१४ ~ भारतीय राजनिती का एक ऐतिहासिक दिन। इस ही दिन पूरे ३० साल के बाद किसी एक पार्टी को पूर्ण बहुमत मिला, वह भी किसी गैरकाँग्रेसी पार्टी को पहली बार पूर्ण बहुमत मिला। इसका श्रेय अनेक लोगों को जाता है और इसकी वजह भी अनेक है। परंतु मुझे ऐसा लगता है कि इसका मुख्य कारण ‘भाषा’ ही है। सर्वप्रथम नरेंद्र मोदी एक बेहतरीन वक्ता है। इसमें कोई शंका नहीं, लेकिन... उन्होंने ‘विकास की भाषा’ का उपयोग और प्रयोग करके लाखों श्रोताओं की भीड़ को मतों में परिवर्तित किया। थोड़ा और गहराई में जाते है, - में महाराष्ट्र में रहता हूँ और मैं किसी भाषिक से मराठी में बात करूँगा तो बेशक उसे अपनापन लगेगा या फिर मैं किसी गुजराती बंधु से गुजराती में संवाद करूँ तो इसमें कोई दो राहे नहीं कि उसे भी अपनापन जरूर लगेगा। और हमारा भारतीय स्वभाव जहाँ थोड़ा अपनापन लगा वहाँ हम पिघल ही गए समझो। इस ही तरह मोदी जी जीसू जिस राज्य में गए वहाँ जाकर उन्होंने अपने भाषण की शुरुवात उस ~ उस राज्य की राज्यभाषा से की। लोगों को अपनापन जताया। जिसके परिणाम स्वरूप माननीय मोदीजी हमारे देश के प्रधानमंत्री है।

सिर्फ आज ही नहीं इतिहास में कई बड़े चुनाव है जो सिर्फ भाषा के दम पर जीते गए है। १९७९ में श्रीमती इंदिरा गांधीजी ने ‘गरिबों की भाषा’ बोलकर सत्ता अपने हाथों में लीं, तो १९९९ में अटलबिहारी वाजपेयी ने पहली बार की सरकार की स्थापना की।

‘रहिमन जिह्वा बावरी कहिगी सरग पाताल।

आपुतो कहि भीतरी रही, जूती खात कपाल।

जिस तरह उचित भाषा से चुनाव में फायदा होता है, उस ही तरह अनुचित बात कहकर नेतागण अक्सर फँसते जाते है। इसका बिलकुल ताजा उदाहरण है हाली ही में हुए बिहार चुनाव जो विवादों और विवादित बयानों से भरपूर था। पांडवो, शैतान से लेकर तक सबको चुनावी दंगल में उतारा गया। लेकिन भाषा ने यहाँ निर्णायक भूमिका निभाई और इसके नतीजे आपके सामने है।

मेरे कहने उद्देश्य सिर्फ यह है कि बिना सोचे ~ समझे बयान देने से सिर्फ विवाद खड़े होते है। लोकसभा से लेकर पंचायती चुनाव तक ! सब में एकसे बढ़कर एक वायदे सुनने मिलते है। लेकिन असलीयत में कितने सच होते है यह तो सिर्फ नेताजी और ईश्वर ही जानते है।

संत कबीर के एक दोहे को अपने लहेजे कहकर अपनी बात समाप्त करना चाहूँगा।

‘‘ऐसी बानी बोलिए, मन का आपा खोरा।

वादे भी ऐसे करो, जो वक्त में पूरे होय।

- मो. अकबर, बारहवी कक्षा, कला

किसान से

पल रहा है देश मेरा आज भी किसान से,
भर रहा है पेट सबका आज भी पिसास से।
लुट रहे है देश किसान बडी शान से
कष्ट मिल रहा है उनको उनकी अनाज से।
बेदखल यूँ हो रहे है आज अपनी खेत से,
आज वो अचेत हुए बिल्डरों की नियत से।
डर रहा हूँ सिर्फ मै आ रहे विहान से।
पल रहा है देश मेरा आज भी किसान से
भर चुकी है आज धरती है उनके अंग दान से
पी रहे है खून उनकी नेता बडी शान से
बिक रहा है धान उनका नेता की गोदाम से
बढ गया है रेट आज पिछली वाली शाम से
हो रहा बेहाल वो नेता की जुबान से
पल रहा है पेश मेरा आज भी किसान से
भूख से तडफता है, आज यह किसान
मँहगा हो रहा है, आज उनका ही अनाज

बिक रहा है उनके देश में ही उनका मान
ग्लनि ओर विक्षोभ उनको कर रहा हैरान
हर सुबह ओ आस ले निकलता अपने धाम
शाम तक तो कुछ नहीं है मिलता उनके नाम
मर रहा है आज अपने देस का किसान
कह रहे है कोन मेरा देश है महान
बढ रहा है आज भी मेरा देश उनके नाम से
पल रहा है देश मेरा आज भी किसान से
कब, कहाँ और कैसे कट रही है उनकी शाम
कह रहा हूँ सांसदो से, दो उनकी तरफ ध्यान
कमजोर और लाचार हो रहा, देश का किसान
महंगा हो रहा है अपने देश में पिसान
हम खुद मिटा रहे है, अपनी धरती से किसान
विलुप्त हो रहा है अपने देश का ये शान
वीरान हो रही है, आज धरती ये किसान से
पल रहा है देस मेरा आज भी किसान से
भर रहा है पेट सबका आज भी पिसान से

- राजू सत्यनारायण सोनी, हिन्दी -विभाग

Book Review & Film Review

अंधारातून प्रकाशाकडे

हेलन केलर ही खरोखरीच एक मोठी वैशिष्ट्यपूर्ण व्यक्ती आहे. मायाळूपणा, तीक्ष्ण बुद्धिमत्ता आणि मानवजातीचे अथांग प्रेम यांचा एक विलक्षण संगम तिच्या ठायी झालेली आहे. तिचा परिचय होणे म्हणजेच तिच्यावर प्रेम करणे आणि तिजपासून स्फूर्ती मिळवणे होय. समर्पित जीवनाचे ती मूर्तिमंत प्रतीक आहे. तिने मोठ्या परिश्रमाने जमीन पेरली, बीजारोपण केले आणि आता त्या वृक्षाला मधुर फळे आली आहेत. या देशात आणि देशाबाहेरही अंध आणि बधिर लोकांना जे आधिक सहानुभूतीने आणि समंजसपणे वागवले जात आहे त्याला हेलनचेच कर्तृत्व कारणीभूत आहे.

‘अपंग’ या शब्दाचा अर्थ ज्यांना ठाऊक आहे, त्या सर्वांना हेलन केलरने एक प्रकारे आव्हान दिले आहे. एके काळी अपंग माणसांना जगावेगळे मानले जात असे. त्यांना कटाक्षाने दूर ठेवले जाई. अपंगाबद्दलची सर्वसामान्य माणसाची ही वृत्ती बदलण्याचे श्रेय हेलनइतके दुसऱ्या कुणालाही देता यावयाचे नाही. माझ्या मते हेलन केलर ही एक थोर आणि आदर्श स्त्री आहे. आपल्या स्वतःच्या शारीरिक व्यंगावर विजय मिळवून ती केवळ थांबली नाही. तर सर्वच अपंगाविषयी जगाची सहानुभूती संपादन करण्यात तिने आपले उभे आयुष्य खर्ची घातले आहे.

प्रख्यात मराठी लेखिका शांता शेळके यांनी कॅथरीन चोवेन्स पियर्स यांचे ‘हेलन केलर’ यांच्यावरचे इंग्रजी पुस्तक मराठीत अनुवादीत केल्यामुळे तमाम मराठी जनांना हेलनची ओळख पटली पाहिजे. या पुस्तकात मिस पियर्सने हेलनचे व्यक्तिमत्त्व मोठ्या कौशल्याने साकार केले आहे. तिचे औदार्य, तिची तीव्र विनोदबुद्धी, तिची उत्कट सौंदर्यसंवेदना यांचे जिवंत चित्रण केले आहे. या पुस्तकाची शैली जेवढी सुबोध आहे, तेवढेच त्यातील नाट्य चित्तवेधक आहे. प्रीती, कारुण्य, स्नेह, काळीज फोडून टाकणारे, दुःख आणि आत्यंतिक प्रतिकूल परिस्थितीवर मिळवलेला विजय हेलन केलरच्या जीवनाचे सर्व महत्त्व विशेष येथे आढळून येते. पुस्तक वाचून संपले, म्हणजे एकच विचार मनात येतो. दैवाने ज्यांच्यावर अवकृपा केली आहे, त्यांना आपले जीवन सुखाने जगता यावे, म्हणून हेलन केलरने जे परिश्रम केले आहेत, त्यांत आपणही मनःपूर्वक सहभागी झाले पाहिजे!

पुस्तकाचे नाव : आंधळी

लेखिका : शांता शेळके (अनुवादीत - मूळ लेखिका कॅथरीन ओवेन्स पीअर्स)

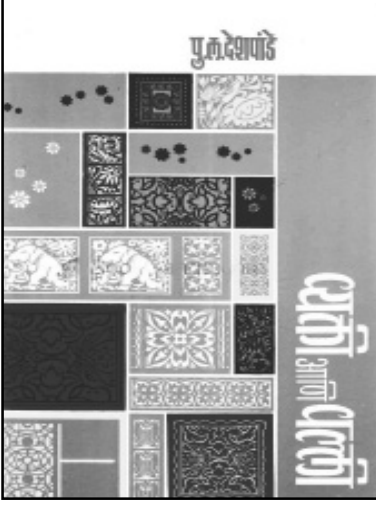
प्रकाशक : मेहता पब्लिशिंग हाऊस

रुपये - १२६/-

- मानसी गुरव (द्वितीय वर्ष, आय.टी.)

Vyakti Ani Valli

Vyakti Ani Valli is a collection of character sketches by Purushottam Laxman Deshpande (Pula), the popular Marathi writer. Drawing from real-life characters (or may be imaginary characters but most of the real-life) and incidents, these sketches are as varied as people can be and quite interesting.

The stories in Vyakti Ani Valli were written over a period of more than 20 years, from 1944 to 1968. of the 20 stories in the book, the one about "Bhaiyya Nagpurkar" was the earliest one written by the author. The lead character is a Brahmin by birth, but he is often mistaken for a Muslim for various reasons. He is a wealthy man with a bad reputation but he admires Gandhiji, the Father of Nation. He even avoids drinking alcohol on the days when Bapu (Gandhiji) was fasting.

There are a lot of other varied sketches in this book. The story of "Narayan" who helps in arranging marriages and also ensures that the functions go smoothly. The author revealed interesting side of Narayan.

Another one is "Paropkari Gampu", who would go out of the way to help people. and then there is the washerman. Naamu Painter", who breaks buttons and uses his customers clothes on himself, and never delivers on time.

The list goes on, with a fine variety of characters reflecting the ironies of life.

The final verdict for this book is go and grab it ot enjoy the thoughts of P. L. Sir. Big thing is that, this book earned the writer a Sahitya Academy Award. Characters in the book literally stand in front of you and start talking. Suddenly one starts identifying them in people that you know.

Hats off to the great legend P. L. Deshpande Sir, Awesome, Marvellous.

Title the book - Vyakti and Valli

Author - P. L. Deshpande

Published by - Mouj Prakashan

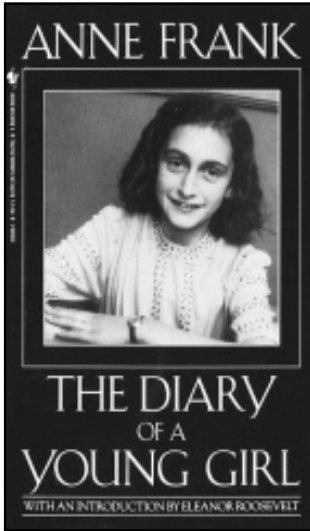
Year of Publication - 2006

Language - Marathi; Price - Rs. 99

- Sonal S. Kanekar, SYIT

Anne Frank : Innocent narration of the 'Holocaust' experience

Anne Frank : The diary of a young girls is the real diary of a teenage girl that begins on Anne's 13th birthday (12 June 1942) when she gets a diary. It tells the story of her family who lives in Frankfurt, Germany and suddenly have to go into hiding as a result of Hitler and the Nazi party's treatment of Jews in Europe during second world war. They escape to Amsterdam where they go into hiding with other Jews. The diary ends suddenly on 1 August 1944.

There are many important messages in this book, but the most important message is that all people have the right to live in freedom. Anne's story shows us that just because people may be of a different religion or race, doesn't mean that they should be treated differently. The terrible treatment of Jewish people during the war has been shown. Her diary shows us things that people don't think about now, for example how every day the people in hiding worried about may be being found and punished.

I liked that Anne was a really happy cheerful person even though she and her family were I an awful situation. Anne enjoyed writing and describing others.

She was talkative and inquisitive. She was a typical teenage girl. She commented on the people who share their hiding space. The use of Anne's language showed she is a well read girl with proper understanding of social etiquette & manner. She also comes across as someone who has been brought up by loving and protective parents. The book is easy to read and can be finished in a couple of sessions.

The book has immense historical and social significance. It is a major piece of world literature that brings home the excesses of the Nazi regime. It is not merely written for publication. It is a true story of Jewish teenager who becomes a victim of Nazi holocaust. It has truthfull depiction of social circumstances during world war II. It also contains indirect references to the response of Hitler's anti-Jew policies by fellow Germans and Europeans.

I loved this book. It can make anyone cry after reading it. For someone who has been born and brought up in peaceful times, realization of the stark cruelty of past political regimes can have a sobering effect. This book is a must read for everyone.

Title of the book: Anne Frank – The diary of a young girl.

Author – Anne Frank

Genre – Autobiography, non-fiction

Published by - Pngvin books, India

Price - Rs. 299; Binding - paperback

**Janhavi Rajesh Kolve
TYBA (Political Science)**

सैराट - पुरुषसत्ताक-स्त्रीदास्य मानसिकतेला आव्हान देणारा चित्रपट

मराठी चित्रपट सृष्टीच्या इतिहासात अजरामर झालेला चित्रपट म्हणून ज्याचा गौरवपूर्ण उल्लेख करावा लागेल असा 'अस्सल' मराठी चित्रपट म्हणजे सैराट. ४ कोटींचे बजेट घेऊन नागराज मंजुळे यांनी सैराट हा चित्रपट बनविला व या चित्रपटाने १०० कोटी रुपयांचा गल्ला केला. १०० कोटी रुपयांची वेस ओलांडणारा पहिला मराठी चित्रपट म्हणून इतिहासात सैराटने आपले नाव सुवर्ण अक्षरांनी कोरले आहे.

सैराटच्या कथानकामुळे, कलाकारांमुळे व अस्सल ग्रामीण महाराष्ट्राच्या चित्रिकरणामुळे तसेच 'गावरान' संवादफेकीमुळे महाराष्ट्राचे आजचे सामाजिक व सांस्कृतिक जीवन सैराटमय झाले आहे असे म्हणणे अतिशयोक्ती होणार नाही. सैराट हा पुरुषसत्ताक-स्त्रीदास्य मानसिकतेला आव्हान देणारा चित्रपट आहे.

हा चित्रपट पारंपारिक मराठी चित्रपटांना छेद देणारा आहे. सैराट मध्ये येणारी जनमाणसाची भाषा पारंपारिक 'शुद्ध' मराठी भाषेच्या मराठी चित्रपटांना छेद देणारी आहे. व हेच या चित्रपटाच्या यशाचे मुख्य रहस्य आहे.

सैराट हे नाव आपल्या कानावर पडले की आपल्या डोळ्यासमोर आर्ची आणि परशा यांचे चित्र येऊन उभे राहते. सैराट या सिनेमाची कथा नागराज पोपटराव मंजुळे यांनी लिहिली आहे. या आधी त्यांनी 'पिस्तुल्या' हा लघुपट व 'फॅन्डी' हा चित्रपट बनवला होता. या तिन्ही कलाकृतींना राष्ट्रीय पुरस्कार मिळाला. यात सूरज पवार हा एकमेव बालकलाकार आहे की जो तिन्ही चित्रपटात पाहण्यास मिळतो.

आता त्यांचा दुसरा सिनेमा सैराट प्रदर्शित झाला आहे. सर्वसाधारणपणे बोलायचे म्हणजे या सिनेमात वास्तवादी प्रेमकहाणी आहे. परशा (आकाश ठोसर) व आर्ची (रिंकु राजगुरु) हे दोघे ग्रामीण भागातील राहणारे व्यक्तिरेखा आहे. एकीकडे आर्ची ही श्रीमंत आमदाराची पाटलाची पोरगी असते. तर दुसरीकडे परशा हा गरीब व खालच्या जातीचा असतो. परशाला आर्ची पहिल्यापासून आवडत असे. पण गरीब असल्यामुळे तो तिला काही बोलत नसे. प्रथम वर्ष कला क्षेत्राच्या नवीन वर्षी दोघे एकमेकांच्या सामोरी जातात. दोघांत सहज, मुक्त, स्वच्छंद प्रेम होऊन जातं. पण ते प्रेम समाजाला कळताच त्याचा विरोध होतो.

ऊसामुळे आलेली संपन्नता, संपन्नतेमुळे आलेला माज, प्रत्यक्षात तालुक्यापर्यंत मर्यादित असलेली सत्ता, शैक्षणिक विद्वतेला झुकायला लावणारी सत्ता, स्त्री-समानतेची नुसती पोकळ भाषा, दिशाहीन भरकटलेली, हे सगळं आपल्याला ह्या सिनेमात पाहायला मिळतं. प्रेमकहाणीला एकदा का गोंजारून झाल्यानंतर नागराज प्रेक्षकाला धाडकन वास्तवात आणतो.

अजय-अतुलची त्या मातीतील गाणी सैराटला वेगळ्याच उंचीवर नेऊन ठेवतात. पूर्वार्धात दिलेले पार्श्व संगीत, गाणी खूप सुंदर आहेत. पण त्याचा उत्तरार्ध हा तितकाच वास्तववादी आहे. खऱ्या आयुष्यात समोर जायचा संघर्ष प्रेमानंतर संशय, चांगल जगण्यासाठी केलेली मेहनत ह्यात आपल्याला दिसून येते.

सैराटचा पूर्वार्ध आपल्याला प्रेम करायला शिकवतो तर त्याचा उत्तरार्ध हा आपल्याला वास्तवाची जाण करून देतो. आणि शेवट मेंदू सुन्न करणारा आहे. शेवटी काय तर नागराज मंजुळे आपल्यासमोर विचार मांडतो आणि त्याची उत्तरे आपल्याला विचारतो. असा हा सिनेमा बेभान करून भानावर आणणारा सैराट वास्तवाची जाणीव करून देणारा 'सैराट' आहे.

लेखन - नागराज मंजुळे व अविनाश घाडगे

दिग्दर्शक - नागराज मंजुळे

निर्माता - नागराज मंजुळे, नितीन केणी, निखिल साने

कलाकार - आकाश ठोसर (परश्या), रिंकु राजगुरु (आर्ची)

संगीत - अजय-अतुल

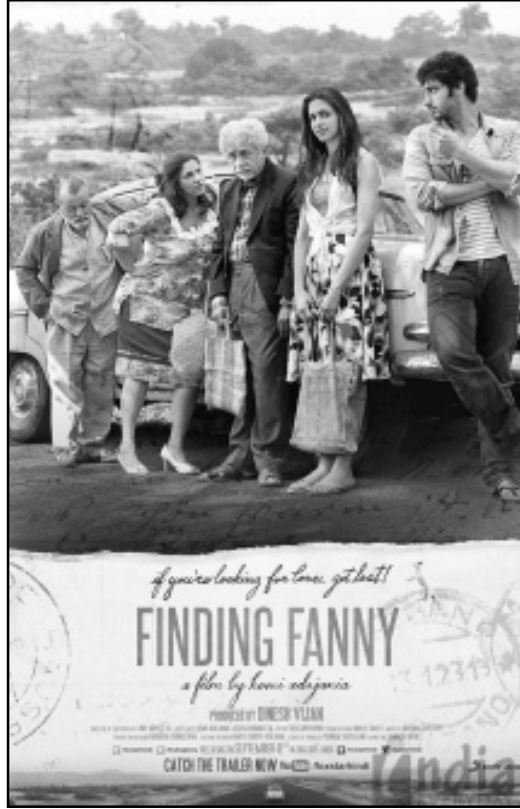
- ममता अशोक करांडे, तृतीय वर्ष, वाणिज्य शाखा

Water Conservation

A benign family comedy : Finding Fanny

Amid the films and handful of films that depicts a charactered family members. innocuous dysfunctional family to secure collective happiness. story of five friends who are lost love of one of the senior delinicates the story of friends reason and as it progresses, contours and human emotions, feelings.

The film is based on a the journey of five friends who of Fanny, the love-interest of Fanny' is fashioned like a serio-romantic, a lusty painter, a maiden, and a sulky young together for an unlikely kind of film, we are supposed characters and their quirks, as they wind their way towards their destination and discovery.

customary genre, there are story of abnormal but anodyne The story centres around the members who strive very hard Finding fanny shows portrays a heading towards Goa to find a members of the group. The film coming together for a funny demonstrates different psychological setup and dormant

road trip set in Goa and follows set out on a road trip in search Naseeruddin Shah. 'Finding comic journey, featuring a wooly middle-aged matron, a lithe fellow. It is a bunch, getting reason, and in the way of this to fall in love with the

Finding Fanny revolves around five characters that live in the quaint sleepy village of Pocolim, situated deep in the interior of Goa, India. Pocolim is a village where pointless conversations are a way of life. Nothing ever really happens here and the people of Pocolim, well, they just exist. One night, the old postman Ferdie (Naseeruddin Shah), receives a letter that is slipped under his door.

It is an unlikely want in his simple life. He gets disturbed and troubled due to this unetperted scene. The entire film is premised upon the same theme trouble.

An undelivered love letter comes back to the sender, more than four decades after its delivery and sets into motion this picture which leaves you smiling and buffering.

The movie takes its root in Goa, a lovely place, its sun-dappled paths leading us to the cluttered abodes of Ferdie (Naseer) the postman, the recipient of the undelivered letter, of Rosie and Angie (Dimple and Deepika respectively), the two women who live without their men in resigned companionship, and the garage run by Savio (Arjun Kapoor) which houses a run-down car.

The characters set off to find long-lost love: the journey isn't too long as the crow flies, but many home truths are uncovered as the miles go by.

Arjun Kapoor has the right physicality for his role, and he makes the best of Savio, who once and forever loves the dimpled Angie, who, in turn, turns to him for some answers: Deepika is getting to be a relaxed performer, learning to put aside her rangy beauty to reach inside for something true.

Dimple Kapadia shows just how sharp she can be, especially in a sequence towards the end where she fills the screen, but is encumbered by a dissatisfied curve to the mouth and an evidently heavily-padded posterior. As Don Pedro, the florid painter with a thing for oversized bottoms, Pankaj Kapoor is mostly overdone flourish, rescuing his act with one great one, which is the gasp-inducing shocker of the film.

'Finding Fanny' flies true when the director manages to imbue the film with the right dream-drowsing quality, but it isn't anchored enough : the darkness slides by much too swiftly. And that makes it a slight watch, occasionally pleasurable, but not entirely memorable.

Written by : Homi Adajania, Kersi Khambatta

Name of the film : Finding Fanny

Star cast : Naseerudin Shah, Pankaj Kapur, Dimple Kapadia, Deepika Padukone, Arjun Kapoor

Director : Homi Adajania

**- Ashwini Kadam,
TYBA, Economics**

Travelogue

निवडणूक सर्वेक्षणाचा अनुभव

आपल्या कीर्ती महाविद्यालयातील राज्यशास्त्र विभागातर्फे देशातील सद्यस्थितीबाबत तरुणांची मते जाणून घेण्याकरिता एका सर्वेक्षणाचे आयोजन करण्यात आले. या सर्वेक्षणाचे मुख्य सूत्र सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठातील राज्यशास्त्र व लोकप्रशासन विभाग आणि दिल्लीतील 'सेंटर फॉर द स्टडी ऑफ डेव्हलपिंग सोसायटीज' यांच्याजवळ होते. या सर्वेक्षणासाठी राज्यशास्त्र विभागाचे प्रा. हर्षद भोसले सर यांनी माझी व प्रथमेश पानवलकर तसेच मुंबई विद्यापीठातील ४ विद्यार्थ्यांची निवड केली. या सर्वेक्षणाचे प्रशिक्षण (Training) 'सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ' येथे होणार असल्याने आम्हा ६ विद्यार्थ्यांना हे प्रशिक्षण घेण्याकरिता सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठात जावे लागले. मुळात पुणे विद्यापीठात जावे लागणार असे प्रा. भोसले सरांकडून ऐकूनच मी खूप खूश झाले. कारण मुंबई ते पुणे हा प्रवास माझ्या आयुष्यात या प्रशिक्षणाच्या निमित्ताने प्रथमच घडणार होता. प्रशिक्षणाचा दिनांक २ एप्रिल २०१६ होता. भोसले सरांनी आम्हाला अगोदरच रेल्वेचे तिकीट Reservation करण्यास सांगितले होते. त्याप्रमाणे आम्ही रेल्वेचे तिकीट Reserved केले. हा प्रवास खर्च जरी आमचा स्वतःचा असला तरी याचे पैसे आम्हाला पुणे विद्यापीठात गेल्यावर मिळणार होते. हे प्रशिक्षण सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठातील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर भवनातील राज्यशास्त्र व लोकप्रशासन विभाग येथे होते. २ एप्रिल रोजी सकाळी ६.४० वाजता 'छत्रपती शिवाजी टर्मिनस' मुंबई येथून 'पुणे' इंटरसिटी एक्सप्रेस' ने आमचा पुण्याला जाण्याचा प्रवास सुरू झाला. हा प्रवास सकाळच्या वातावरणातला आल्हाददायक होता. आमच्या प्रशिक्षणाची वेळ सकाळी १०.३० ची होती. प्रवासादरम्यान आमची एका अभ्यासू मित्रासोबत ओळख झाली. (भेट झाली) ज्याचे नाव 'प्रशांत सोनावणे' होते. हा विद्यार्थी सध्या मुंबई मध्ये SIAC या संस्थेत UPSC या परिक्षेचा अभ्यास करीत आहे.

योगायोगाने असेही समजले की हा विद्यार्थी किनवटचे जिल्हाधिकारी डॉ. राजेंद्र भारूड यांचा सहकारी मित्र आहे. अभ्यासाबाबत आमच्या त्याच्यासोबत अधूनमधून गप्पा सुरूच होत्या. माझे मन मात्र खिडकीतून दिसणारे लहान-लहान माळरान ते लोणावळा - खंड्याळ्याचे डोंगर, अधूनमधून येणारे बोगदे पाहण्यातच मग्न झाले होते. ज्या स्थानकावर गाडी थांबायची तेव्हा पाण्याच्या बॉटल्स विकणारे नाश्ता विकणारे यांची अक्षरशः रेलचेल सुरू होती. ते विक्रेते अवघ्या काही मिनिटांतच आपल्या सामानाची विक्री करून जात असत. गाडी प्लॅटफॉर्मवर थांबायच्या आत ते आपल्या जीवाची पर्वा न करता गाडीत शिरून प्रवाशांना लागणाऱ्या वस्तू विकत असतात.

आम्ही ज्या ट्रेनेने प्रवास करीत होतो तो आरक्षित डबा असल्याने लोकलसारखी प्रवाशांची गर्दी तेथे नव्हती. त्यामुळे प्रत्येक प्रवासी आसनावर बसून प्रवास करीत होता. कोणी पुस्तक वाचण्यात तर कोणी गाणी ऐकण्यात तर काही जण आमच्यासारखेच गप्पा मारण्यात दंग होते. प्रवास करताना एक गोष्ट मनाला जाणवू लागली की ट्रेनमध्येही प्रत्येक डब्यात एक छोटा 'डझबिन' असावा. कारण प्रवासी चहा पिऊन झाली किंवा काही स्नॅक्स खाल्ले तर त्वरित तो रिकामा ग्लास किंवा रॅपर खिडकीतून बाहेर फेकत असत किंवा सीटखाली ठेवत असत. कळत नकळत खिडकीबाहेर कचरा फेकून 'अस्वच्छता' सारखा गुन्हा प्रवासी करतात हे पाहून असे वाटले की जबाबदारी ही जेवढी रेल्वे प्रवाशांची आहे. तेवढीच रेल्वे खात्याची देखील आहे. रेल्वे खात्याने देखील प्रवाशांच्या सोयीसाठी सुविधा उपलब्ध करून द्याव्यात. बाहेरील निसर्ग व ट्रेनमधील प्रवाशांची विक्रेत्यांची रेलचेल पाहून 'शिवाजी नगर' स्थानकाजवळ गाडी केव्हा आली हे आम्हाला समजलेच नाही. आम्हांला नव्याने भेटलेला मित्र तो ही आमच्या सोबतच उतरला. त्यालाही पुणे विद्यापीठातच जायचे होते. शिवाजी नगर स्थानकात उतरून आम्हा 'पुणे' जिल्ह्यात पाऊल ठेवलं

याचं खूप समाधान वाचले. आम्हाला विद्यापीठात पोहोचण्यासाठी थोडा अवधी असल्याने आम्ही बसने प्रवास करण्याचा निर्णय घेतला. पुणे स्थानक ते विद्यापीठ पर्यंत जाण्याकरिता (PM) बसेस च्या Frequency अधिक असल्याने आम्हाला Bus Stop (बस स्थानकावर) फार वेळ बससाठी प्रतीक्षा करावी लागली नाही. बसमध्ये चढण्यापूर्वी 'प्रशांत' ने आम्हाला पुण्यातील बसेसची एक खासियत सांगितली ते ऐकून मला कुतूहलच वाटले. पुण्यातील बसेसमध्ये डाव्या बाजूकडील सर्व आसने ही महिलांसाठी राखीव असतात. त्यामुळे मला बसमध्ये Standing ने प्रवास करावा लागला नाही. अवघ्या १० - १५ मिनिटांतच पुणे विद्यापीठाचा Stop आला व आम्ही सर्वजण उतरलो. विद्यापीठाच्या दिशेने चालू लागलो. विद्यापीठात गेल्यावर आम्हाला विवेक सर भेटले. प्रवासाबाबत, कॉलेजबाबत त्यांनी आमची विचारपूस केली. आमच्याआधीही विद्यापीठातील विद्यार्थी येऊन Lecture Hall मध्ये थांबले होते. प्रशिक्षणाआधी सर्व विद्यार्थ्यांसाठी चहाची व्यवस्था केली होती. चहा घेऊन आम्ही सर्व Lecture Hall मध्ये गेलो व डॉ. नितीन बिरमल सरांनी प्रशिक्षण सुरु केले. त्यांनी आम्हाला सर्वेक्षणाचा तास, प्रशिक्षण कशा प्रकारे करायचे वगैरे सर्व बाबी समजावून सांगितल्या. साधारण अडीच तास हे प्रशिक्षण सुरु होते. त्यानंतर लंचची देखील व्यवस्था केली होती. लंचमध्ये (दुपारच्या जेवणात) खास पुणेरी पद्धतीचं खमंग वांग्याचे भरीत होते. त्यात प्रत्येक घासाला दाण्याचा कूट लागत असल्याने ते अतिशय रूचकर लागत होतं. जेवण आटोपून पुन्हा उर्वरित प्रशिक्षण सुरु झाले. व त्यानंतर आम्हाला सर्वे करण्यासाठी विचारण्यात येणारे जवळपास ८० प्रश्नांची प्रश्नावली, ओळखपत्र, बॅग, नोटपॅड, पेन असे सर्व साहित्य, मतदारांच्या नावांची यादी, (१८ - ३४ वयोगटातील) तसेच आमच्या मानधनाची अर्धी रक्कम देऊन प्रशिक्षणाचा समारोप झाला. व आम्ही परतीच्या प्रवासाला निघालो. अतिशय चांगल्या रितीने आम्हांला समजेल असे प्रशिक्षण निर्मल सरांनी आम्हाला दिले. प्रवास देखील व्यवस्थित झाला.

त्यानंतर आम्ही दुसऱ्या दिवशी लगेचच सर्वेक्षणाला सुरुवात केली. आम्हाला मुंबईतील 'भांडुप' हे क्षेत्र देण्यात आले होते. भांडुपमध्ये चाळीतली घरे असल्याने आम्हाला दिलेल्या यादीतील मतदारांची नावे व त्यांचे घराचे पत्ते शोधण्यासाठी बराच वेळ गेला. बराच वेळ शोधून यादीतील नावाप्रमाणे एक महिला भेटल्या. त्यांनी आम्ही कोठून आलो. व कशाप्रकारे हा सर्व आहे इ. बाबी विचारल्या. आम्हीही त्यांना योग्य उत्तरे दिली. घराबाहेर

जागा नसल्याने त्यांनी आम्हाला घरात येण्यास सांगून पाणी दिले. आमच्याकडे असलेल्या प्रश्नावलीतील त्यांना सर्व प्रश्न विचारले. त्यात उत्तरांचे देखील पर्याय होते. त्यांना जो पर्याय योग्य वाटत होता त्यावर काही पेन्सिलने सर्कल करित होता. ही पहिलीच मुलाखत असल्याने आम्हाला साधारण ३० - ३५ मिनिटे लागली. अशाप्रकारे आमच्या दिवसभरात फक्त चारच मुलाखती झाल्या. कारणे काही माणसे दिलेल्या पत्यावर राहत नव्हती. तर काही कामावर गेल्यामुळे काही मुलींचे विवाह झाल्याने त्या दुसरीकडे राहायला गेल्या होत्या त्यामुळे ५ दिवसांत दिलेल्या target पेक्षा खूपच कमी मुलाखती झाल्या.

आम्ही त्यांच्या मुलाखती घेऊ शकलो नाहीत. भांडुप क्षेत्रातील चार नगरे आम्हाला देण्यात आली होती. आम्हाला चार नगरांतील मुलाखती घेण्यासाठी ५ दिवस लागले. या दिवसांत प्रा. भोसले सर आम्हाला वेळोवेळी फोन करून आम्ही जेवलो की नाही, वेळेवर घरी पोहोचण्याची विचारणा करित होते. एक - दोन जणांनी आम्हाला मुलाखत देण्यासाठी नकार दिला. कारण त्यांना त्याचवेळेस बाहेर जायचे होते. सुदैवाने या पाच दिवसांत आम्ही मुलाखतीसाठी जेवढी घरे शोधली तिथे कोणीही आम्हाला आम्ही फसवून माहिती मागणारे असू अशाप्रकारच्या संशयास्पद भावनेने, अपमानित केले नाही. आम्ही ज्या - ज्या घरांत जाऊन मुलाखती घेतल्या. तेथे प्रथमतः आम्हाला पिण्यासाठी पाणी देण्यात आले. आम्हाला बाहेर उभे न राहू देता तेथील माणसांनी व्यक्तींनी आम्हांला घरात बसून मुलाखत घेण्यास सांगितले. आम्ही विचारले त्या सर्व प्रश्नांची उत्तरे व त्यातील पर्याय वाचल्यावर त्यांना योग्य वाटेल. त्या पर्यायावर ते आम्हांला 'हे विधान बरोबर आहे यावर सर्कल करा.' असे स्वतःहून सांगत होते. काही घरांमध्ये मुलाखत झाल्यानंतर अत्यंत आग्रहाने चहा देण्यात आला. तेव्हा खरंच असे वाटले की या गजबजलेल्या शहरात धकाधकीच्या जीवनातही काही विश्वासू आपुलकीची भावना जपणारीही माणसे आहेत. मतदार यादीतील नावे व त्यातील पत्ते शोधताना ज्या दुकानात अथवा आजूबाजूला दिसणाऱ्या ज्या व्यक्तींना आम्हांला हवी असलेली नावे व त्यांचे घराचे पत्ते विचारले असता विवेक सरही अधूनमधून फोन करून आम्हांला सर्वेबाबत काही अडचणी तर नाही ना याची दक्षता घेत होते.

त्यांनी देखील आम्हाला तिथपर्यंत पोहोचण्याचे मार्ग सांगितले. काही व्यक्ती कामाला गेल्यामुळे आम्ही त्यांना भेटू शकलो नव्हतो म्हणून आम्ही ६ व्या दिवशी म्हणजे योगा - योगाने त्यादिवशी रविवार होता. तेव्हा गेलो. व त्यांना भेटण्याचा प्रयत्न केला. त्यावेळेस ४-५ जणांच्या मुलाखती आम्ही

घेतल्या. काही व्यक्ती तेव्हाही भेटल्या नाहीत. त्यानंतर सोमवारी आम्ही आमच्या जवळ असलेले मुलाखतीचे सर्व फॉर्मस घेऊन भोसले सरांकडे जमा केले. कारण त्याच दिवशी ते सर्व फॉर्मस पुणे विद्यापीठात जाणार होते. अशाप्रकारे ६ दिवसांत आम्ही मुलाखतीचे काम पूर्ण केले. या ६ दिवसांत आम्हाला बऱ्याच लोकांशी संवाद साधता आला. भांडुपमधील काही घरे ही खूप उंच टेकडीवर होती. जाण्यायेण्याचा रस्ता, बसेसची सुविधा सर्व

काही व्यवस्थित होते. तरीदेखील पायऱ्या चढून आम्हाला थोडा थकवा जागवायचा तेव्हा मनात यायचे तेथे राहणाऱ्या माणसांना किती थकायला होत असेल ?

आमच्या या मुलाखतींच्या सर्वेक्षणाचा अनुभव खूपच छान व शिकण्यासारखा होता. अशी शिकण्याची संधी पुन्हा मिळावी हीच अपेक्षा...

- अर्चना पांचाळ,
प्रथम वर्ष, कला.

माळीण गाव - एक प्रवास

मनुष्याचे आयुष्य म्हणजे अनेक लहान-मोठ्या गोष्टींचा जणू 'कॅलिडोस्कोपच'. काही घटना आपल्या स्मृतीत राहत नाहीत तर काही घटना किंवा प्रसंग असे असतात की त्या कायम स्वरूपी आपल्याला लक्षात राहतात व खोलवर आपल्या अंतःकरणात एवढ्या रुजतात की आपण त्या कधीच विसरू शकत नाहीत. मग ते आनंदाचे क्षण असो कि दुःखाचे - मन ही विचलीत होतेच. अशीच एक घटना जी माझ्या स्मृतीत कायमची घर करून बसली आहे ती म्हणजे माळीण ह्या गावाची दुर्घटना जी नैसर्गिक आपत्तीच होती.

जुलै २०१५ ला ह्या घटनेला एक वर्ष होऊन गेले आहे. मी माझ्या काही मित्रांबरोबर माळीण गावात प्रत्यक्ष भेट दिली होती व निधी संकलन करून त्या गावाला काही अंशी मदत करण्याचा प्रयत्न केला होता.

ह्या घटनेला एक वर्ष पूर्ण झाल्यामुळे माळीण गावाच्या माझ्या प्रवासाचे वर्णन मी प्रस्तुत लेखात करता आहे. दिनांक ३० जुलै २०१४ आमच्या कॉलेजचा रोजचाच दिवस. सकाळी कॉलेजमध्ये आलो तेव्हा समजलं की, पुण्यामधील माळीण या गावात दरड कोसळली. पहिल्यांदा एवढे लक्षात नाही आले की नक्की घडलंय काय ? पण बातम्या पाहिल्यानंतर या घटनेची पूर्ण कल्पना आली. या घटनेत पावसामुळे गावाच्या मागील भागात असलेला डोंगर हा अर्धा कोसळून त्या भागातील माती तसेच चिखल हा या घरांवर मोठ्या प्रमाणात आदळून खूप मोठी हानी झाली होती. या गावावर आलेले हे संकट अतिशय भयंकर होते.

या घटनेच्या काही दिवसांनी मी व माझ्या काही मित्रांनी कॉलेजमधून मदतनिधी जमा करण्याचे ठरविले. त्यानुसार हा उपक्रम राबविण्याची तयारी आम्ही सुरू केली. तसेच या उपक्रमानंतर आपण सर्वांनी माळीण गावास प्रत्यक्ष भेट द्यायची असे ठरले.

त्यानुसार मी (माधव), माझे मित्र, (जान्हवी, शितल, विनोद, अनिकेत)

आम्ही मदत निधी संदर्भातील एक अर्ज उपप्राचार्यांकडे पाठविला. त्यांनी तो वाचून आम्हास हा उपक्रम राबविण्यास परवानगी दिली. त्यानंतर आम्ही संपूर्ण कॉलेजमधील प्रत्येक वर्गात जाऊन या घटनेची माहिती देऊन जमेल तेवढा मदत निधी जमा केला. आम्ही सर्वांनी संपूर्ण कॉलेजमधून १२,०००/- एवढा निधी जमा केला.

त्यानंतर आम्ही जमा झालेला निधी माळीण गावास पोचविण्याचा निर्णय घेतला. त्यानुसार आम्ही सर्वजण जाण्यास तयार झालो. परंतु माळीण गाव हे मुंबईपासून दूर असल्याने आमच्या गुपमधील मुलींना घेऊ शकलो नाही. परंतु मी, विनोद आणि अनिकेत आम्ही तिघेही जाण्यास तयार होतो. त्यानुसार आम्ही रितसर प्राचार्य तसेच उप-प्राचार्य यांची परवानगी घेतली. तेथून पुढे आमचा माळीण गावाचा प्रवास हा सुरू झाला.

१८ ऑगस्ट २०१४ रोजी निघायचे ठरले होते. त्यानुसार घरातून निघून रात्री ठीक ८.०० वाजता, आम्ही दादरच्या ग्रेट पंजाब हॉटेलसमोर भेटलो. परंतु जायचे कसे हेच नेमके ठरत नव्हते. बसने जायचे की ट्रेने ? हेच समजत नव्हते. ट्रेने गेलो तर ते पुण्यापासून लांब आहे असे आम्हास इंटरनेटच्या माध्यमातून समजले, म्हणून आम्ही अखेर बसनेच जाण्याचा निर्णय घेतला. तेवढ्यात आम्हाला 'महाराष्ट्र टुरिझम' या कंपनीची बस दिसली, आम्ही लगेच ती बस पकडली. आपापल्या सीटवर जाऊन आम्ही निवांत बसलो, सगळा थकवा दूर झाला कारण ती वॉल्वोची (एसी.) बस होती. तिकीटाचे पैसे दिल्यावर काही काळाने आमचा प्रवास सुरू झाला. खिडकीच्या शेजारी बसूनदेखील मला काहीच फायदा नव्हता. काचा पूर्ण बंद असल्याने ती उघडता येत नव्हती. गाडीत थोडी सह-प्रवाशांसोबत मजामस्ती करून तसेच सकाळी माळीण गावात पोहोचायचे कसे याचे नियोजन करत बसलो, रात्री १२.३० ला आम्ही मुंबई-पुणे एक्सप्रेस हायवे सोडून पुण्यात शिरलो, तेथे एका नाक्यावर आम्ही उतरलो. आम्हाला नेण्याकरिता माझ्या मित्रांचे (अनिकेतचे) मित्र आमच्या

आधीच आले होते. त्यांच्यासोबत २५ किमी चा प्रवास करून आम्ही 'चचेली' या गावात पोचलो. प्रवास करून आल्यामुळे आम्ही थकलो होतो. तसेच सकाळी लवकर उठून निघायचे होते म्हणून आम्ही मित्राच्या घरी पोहोचताच झोपी गेलो.

सकाळी ६ वाजता उठून आम्ही सगळे तिथल्या जवळच्या एका विहिरीवर जाऊन आंघोळ करून आल्यावर आम्ही तिथे तसेच काही मित्र आमच्यासोबत येण्यास तयार झाले. आम्ही जाण्याचे नियोजन करून निघालो. ३ बाईक्स वर आम्ही निघालो. चचेली गाव सोडून थोडं पुढे आल्यावर आम्हाला ज्ञानेश्वर माऊलींची देहू-आळंदी लागली, लांबूनच दर्शन घेऊन आम्ही तेथून पुढे निघालो. पुढे आम्ही पुणे-नाशिक महामार्गाने 'घोडेगाव' या गावातून पुढे निघालो. सतत मोठ्या प्रमाणात पाऊस पडत होता. सगळीकडे निसर्गाची हिरवी चादर पसरली होती. बऱ्याच प्रमाणात डोंगरी प्रदेश तसेच छोट्या-मोठ्या टेकड्या असल्याने त्यावर असलेली झाडी ही अतिशय मोहक दिसत होती. त्याच झाडांमधून मधूनच छोटे-छोटे पांढरेशुभ्र धबधबे वाहत होते. त्या हिरवळीतून शुभ्र असे पाणी खाली पडताना पाहून मन अगदी प्रसन्न झाले. थोड्या अंतरावर मध्येच आम्हाला भले-मोठे 'डिंबे धरण' लागले. त्याच धरणाला पूर्ण वळसा घालूनच पुढे माळीण गावात जायचे होते. त्यामुळे आम्ही तेथून पुढे निघालो. पावसाचे प्रमाण हे खूपच होते.

पुण्यातून साडेतीन तास आणि १२५ कि.मी. चा प्रवास करून अखेर आम्ही माळीण गावात पोहोचलो. गावात प्रवेश करण्याअगोदर आम्ही लांबूनच गावाची पाहणी केली. तेव्हा आमच्या असे लक्षात आले की, हे गाव आधीच एका टेकडीवर होते. व त्या गावाच्या मागच्या भागात एक भलामोठा डोंगर होता. गावात प्रवेश करण्यासाठी त्या टेकडीवर एकमेव असा मार्ग होता. त्या मार्गावरच सर्व चिखल जमा झाला होता. त्या चिखलातून कसाबसा मार्ग काढत आम्ही आमच्या गाड्यांसोबत गावात प्रवेश केला. आम्ही ते गाव पूर्वी कधीच पाहिले नव्हते. त्यामुळे त्या गावाचा भौगोलिक आराखडाच आमच्या लक्षात येत नव्हता. गावाच्या प्रवेशद्वारावर एक नोटीस लावली होती. त्यावर लिहिले होते की, 'रोगराई पसरू नये म्हणून औषध फवारणी करण्यात आली असून नागरिकांनी जास्त काळ थांबू नये,' त्यामुळे आम्ही थोडाच वेळ तेथे थांबायचे असे ठरविले. या दुर्घटनेत गावातील सिमेंट-क्रॉक्रीटच्या काही इमारती वाचल्या होत्या. त्यामध्ये शाळा, मंदिर इ.य चा समावेश होता. शाळेच्या मागील बाजूने आम्ही थोडे डोंगराच्या पायथ्याशी जाऊन निरीक्षण केले. घटनेचे गांभीर्य हे इतक्या प्रचंड प्रमाणात होते की, ही कुठे पाहावयादेखील मिळाली नाही. आम्ही शाळेच्या मागे जाऊन जरा पाहणी केली तेव्हा आमच्या लक्षात आले की, डोंगराचा मोठा

भाग हा गावावर आदळला होता. तेथे समोरच एक घर जरा कमी मोडतोड झालेले दिसले. आम्ही त्या घराची पाहणी करण्यास निघालो. बाजूच्या शाळेपासून ते त्या घरापर्यंतचे अंतर हे साधारण १०० मी एवढे असावे. त्या रस्त्यावर पूर्णपणे चिखल, मोठमोठे दगड होते. त्यातून कसाबसा मार्ग काढत निघालो. चालताना अचानक माझा पाय हा एका ठिकाणी चिखलात रोवला. माझ्या मित्रांनी मला हात देऊन त्यातून बाहेर काढले. मला पकडण्यासाठी आलेला माझा मित्रदेखील खाली पडला. त्याच्या हाताला मोठी जखम झाली. यामुळे सगळेच थोडे भयभीत झाले होते. चिखलाची तीव्रता पाहता कोणीच पलीकडे जायला तयार नव्हते म्हणून मी व माझा मित्र अनिकेत आम्ही दोघांचे तिकडे गेलो. त्या घराच्या मागील बाजूने सर्व चिखल व पाणी हे घरात आले होते. भिंत फक्त दगड मातीने बनली असल्याने भिंत तुटून पाणी व चिखल घरात आले. घरातील सर्व सामान हे बाहेर समोरच्या बाजूला पडले होते. भिंतीवर ३-४ फुटांपर्यंत चिखलाचे निशान उमटले होते. हे सर्व मनाला थोडं दाहक वाटत होतं. ते सर्व पाहून आम्ही परत त्या शाळेकडे गेलो.

तिकडे गेल्यावर आम्हाला त्या गावातील या घटनेतून वाचलेली एक व्यक्ती भेटली. त्यांनी आम्हाला विचारले की, "कुठून आलात तुम्ही?" त्यावर आम्ही म्हणालो की, "काका, आम्ही मुंबईहून आलो आहोत." त्यानंतर त्यांनी आम्हाला काही माहिती दिली. ते काकासुद्धा मुंबईला कामाला होते. ते त्या दिवशी पहाटे एस.टी.ने गावी आले. ज्या एस.टी. ड्रायव्हरमुळे ही घटना सर्वांना समजली त्याच एस.टी.मध्ये ते गावी आले होते. गावाच्या वेशीवर आल्यावर ते चकीत झाले, आपले गाव गेले कुठे? त्यांना काहीच सुचत नव्हते. कारण दोन दिवसांपूर्वीच ते गावी येऊन गेले होते. आणि आता बघतात तर सर्व गावच जणू अचानक गायब झाले होते. त्यांचं घर, कुटूंब, मित्र मंडळी, नातेवाईक हे सर्व त्यांना सोडून गेले होते. या गोष्टीवर त्यांचा विश्वास बसत नव्हता. हे सर्व ते सांगत असताना मी फक्त त्यांच्या डोळ्यांत पाहात होतो. त्यांचे डोळे पाण्याने गच्च भरलेले होते. त्यांच्या डोळ्यांत ती सर्व माणसे पुन्हा एकदा परत येतील अशी आशा होती. ते थोड्या वेळाने आमच्यापासून निघून गेले. त्या गावाच्या अवती-भरती भली मोठी डोंगररांग आहे आणि झाडांचे प्रमाणदेखील अतिशय जास्त आहे. त्या कारणाने त्या भागात पाऊस हा नेहमीच जास्त प्रमाणात पडतो. तेथील काही भागांचे आम्ही फोटो काढून घेतले आणि परतीच्या प्रवासाला लागलो. माळीण गावापासून काही अंतरावरच प्रसिद्ध असे 'भीमाशंकर' हे ठिकाण आहे.

परतीचा प्रवास चालू झाला. संध्याकाळ झाली होती, पाऊस बेफाम

पडत होता. त्यात सकाळपासून सगळेजण उपाशी होते. तसेच दिवसभाराचा आढावा घेत आम्ही 'पेठ' या गावात रात्री ८.३० ला येऊन पोचलो. तेथून आम्ही तिघांनी मुंबईला जावे असे मित्रांनी आम्हाला सुचवले. कारण तेथून मुंबईला येण्यासाठी वाहनांची सोय होती. म्हणून आम्ही तेथील एस.टी.डेपोत चौकशी केली तेव्हा आम्हाला कळले की मुंबईला जाणारी शेवटची एस.टी. ८.०० वा निघून गेली. त्या डेपोमास्तरांनी आम्हाला सुचवले की, "गावातील भाजी मंडईतून रात्री वाहने मुंबईला जातात. तुम्ही त्या वाहनांनी मुंबईला जा, म्हणून आम्ही भाजी मंडईत गेलो. तेथे बरीच वाहने उभी होती. त्यापैकी एका टेम्पो ड्रायव्हरला आम्ही विचारले तर त्यांनी आम्हाला मुंबईत सोडतो पण १०.०० वा. गाडी निघेल असे सांगितले. मग आम्ही त्यांना १०.०० वा. येतो असे सांगून मंडईतून बाहेर आलो. बाहेर येताच आम्हाला समोर एक पावभाजीची गाडी दिसली. सर्वांना भूक लागली होती. त्यामुळे सर्वांना ती गाडी जणु काही फाईव्हस्टार हॉटेलसारखीच वाटू लागली. आम्ही लगेच त्या गाडीकडे गेलो. पण बघतो तर काय, त्या गाडीचा मालक ती गाडी बंद करत होता. त्यांना आम्ही विनंती केली की, 'आम्ही खूप लांबून प्रवास करून आलोय आणि इतरत्र दुकानेदेखील बंद झाली आहेत आणि सर्वांना खूप भूकदेखील लागली आहे. आमचं हे बोलणं ऐकून त्या बिचाऱ्या काका-काकूंनी पुन्हा गाडी चालू केली. कढई, गॅस पुन्हा पेटवले. आम्हाला त्यांनी पावभाजी, वडापावसारखे पदार्थ दिले. आम्हीही जे मिळेल ते स्वखुशीने खाल्ले. खाताना कोणी कितती पाव खाल्ले हे मोजायला देखील कोणाकडे वेळ नव्हता. सगळे खाण्यात गुंग झाले. सर्वांनी पोटभरेपर्यंत मनसोक्त पदार्थ खाल्ले. त्या काका-काकूंचे खाण्याचे बिल आम्ही भागविले आणि त्यांना धन्यवाद म्हणत तेथून निघालो. रात्रीचे ९.३० वाजले होते. जास्त रात्र झाल्यामुळे 'चन्हेली' गावातील माझ्या मित्रांना जाण्यास सांगितले व ते निघाले.

आता फक्त आम्ही तिघेच राहिलो होतो. मी, अनिकेत आणि विनोद. आम्ही तिघे पुन्हा भाजी मंडईत त्या गाडीजवळ जाऊन उभे राहिलो. गाडीत भाज्यांचा माल भरणे चालू होते. थोड्या वेळाने त्या टेम्पोचा ड्रायव्हर आला. त्याने गाडीच्या केबीनमध्ये आम्हाला बसायला सांगितले. मग आम्ही केबीनमध्ये जाऊन बसलो. रात्रीचे ११.३० वाजले तरी टेम्पो अजून जागेवरच होता. थोड्या वेळाने टेम्पो निघाला. तिघेपण दिवसभर फिरत असल्याने थकलो होतो. त्यामुळे विनोद व अनिकेत लगेच झोपले पण मला झोप नव्हती येत. माझ्या डोळ्यात सतत माळीण गावचाच विचार चालू होता. डोळ्यासमोर सकाळी पाहिलेली काही चित्रे दिसत होती. त्या घटनेचे भयंकर वास्तव मला दिसत होतं.

२० ऑगस्ट २०१४ च्या रात्री १.३० च्या सुमारास आम्ही लोणावळा मार्गे पुणे-मुंबई एक्सप्रेसवे वर आलो. टेम्पोने साधारणता ३.१५ ला एक्सप्रेस हायवे सोडून नवी मुंबईतील कळंबोली भागात प्रवेश केला. तेव्हा मी त्या ड्रायव्हरला विचारले की, "गाडी मुंबईत कुठे जाणार आहे?" त्यावर ते म्हणाले, "वाशीला जाणार आहे," मला आश्चर्याचा धक्का बसला, मी त्यांना पुन्हा विचारले कुठे? तर त्यांनी पुन्हा तेच उत्तर दिले, 'वाशीला'. मग मी माझ्या मित्रांना उठवले व त्यांना सांगितले की गाडी फक्त वाशीपर्यंत आहे. त्यांचीसुद्धा झोप उडाली. आमच्याकडे वाशीपर्यंत जाण्याशिवाय दुसरा पर्याय नव्हता. अखेर टेम्पो वाशीच्या मार्केटमध्ये आला. विनोदने ड्रायव्हरला विचारले की माल उतरवण्यास किती वेळ लागेल, ते म्हणाले एक तास तरी लागेल, म्हणून आम्ही गाडीतच बसून राहिलो. रात्रीचे ३ वाजले होते. मग मी त्यांना सांगितले की, येथून सानपाडा रेल्वे स्टेशन जवळच आहे आणि मुंबईच्या दिशेने जाणारी पहिली ट्रेन ५.१५ ला आहे. आपण स्टेशनला जाऊया. म्हणून आम्ही त्या ड्रायव्हरला तिघांचे ३०० रु. देऊन स्टेशनला जायला निघालो. स्टेशन मार्केटपासून बऱ्याच अंतरावर आहे आणि त्यात रात्री वाहनांची देखील सोय नव्हती. परंतु जरी असती तरी आम्ही त्या वाहनांनी गेलो नसतो. कारण तिघांच्या खिशात साधा एक रुपयादेखील नव्हता. काय करणार! असो, किमान ४५ मिनिटे आम्ही चालल्यानंतर सानपाडा स्टेशनवर पोहोचलो. रात्रीचे ४.३० वाजले होते. प्लॅटफॉर्मवर गेल्यावर तेथील बाकड्यांवर आम्ही बसलो. पैसे नसल्याने तिकिटे काढण्याचा विषयच नव्हता. मी रात्रभर झोपलो नव्हतो तसेच गाडी येण्याकरितासुद्धा बराच वेळ होता. म्हणून मी तेथेच बाकड्यावर झोपलो. त्या दोघांची झोप झाली असल्याने ते दोघे गप्पा मारत बसले होते. ठीक ५.२० ला पहिली ट्रेन आली. ट्रेनचा आवाज ऐकून मी उठलो. आम्ही ट्रेनमध्ये जाऊन बसलो. पहिली गाडी असल्याने पूर्ण गाडी मोकळीच होती. काही वेळाने ट्रेन कुर्ला स्टेशनला पोचोहली. मी कुर्ल्यात राहात असल्याने मी मित्रांचा निरोप घेऊन उतरलो व ते वडाळा स्टेशनला उतरून पुढे आपापल्या घरी पोहोचले व आम्ही दुसऱ्या दिवशी पासून पुन्हा कॉलेज सुरू केले.

असा हा आमचा प्रवास झाला, पण हा नुसताच एक प्रवास नव्हता, तर माझ्या आयुष्यातील मी पाहिलेल्या माळीण गावातील घटनेचा आढावा होता. जो मी कधीही विसरू शकत नाही.

तसेच पुन्हा कधी, कुठेच अशाप्रकारे भयानक घटना घडू नयेत अशी ईश्वरचरणी मी प्रार्थना करतो. आणि त्या घटनेतील मृतांना श्रद्धांजली अर्पण करतो.

- माधव पिंगळे
तृतीय वर्ष, राज्यशास्त्र

‘सेल्युलर जेल’ ची अद्भूत भेट

अंदमान म्हटले की सर्वप्रथम डोळ्यासमोर येते ते काळेपाणी! आपले श्रद्धास्थान असलेले स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांची काळेपाण्याची शिक्षा!

२५ डिसें. २०१५ ला वीणा वर्ल्ड आणि आमचे ‘टूर मॅनेजर’ कौस्तुभ सोबत आम्ही अंदमानला गेलो. वीर सावरकर डोमॅस्टिक एअरपोर्ट, पोर्टब्लेअर ला पोहचल्या पोहचल्याच सेल्युअर जेलला कधी भेट देतो असे झाले. अंदमानला जाण्याचे एकच कारण म्हणजे अंदमान मधील सेल्युअर जेल, काळ्या पाण्याची शिक्षा, हे कसे सहन केले असेल? त्या पाण्याला काळपाणी का म्हणतात. याबद्दल बरेच ऐकलेलं आहे. आणि कुतूहल ही होतं त्यामुळे ते तिथे प्रत्यक्ष जाऊन पाहण्यात एक वेगळेच समाधान मिळाले. आणि इतिहास डोळ्यासमोर उभा राहिला.

सेल्युअर जेल मधील गाईड श्री. महमंद राव यांनी संपूर्ण जेलची माहिती दिली. काला म्हणजे काळ ज्याला जन्मठेपेची शिक्षा झाली आहे. त्याची सोडवणूक फक्त मृत्यूच करतो. कैद्यांची शिक्षा अशा स्वरूपाची असे की तिथे इंग्रजी जुलूमामुळे कैदी मरण पावत असत आणि मेलेल्या कैद्याला तिथे समुद्राला जवळ एक दार आहे त्यातून मृत कैदी कोणताही धार्मिक विधी न करता समुद्रात फेकले जात असे. म्हणजे त्या माणसाचा ‘मृत्यू’ हेच शेवटचं म्हणून त्याला काळेपाणी म्हटले जाते. गाईड जेव्हा ही सर्व माहिती देत होते. तेव्हा अंगावर काटे उभे राहत होते. आणि घृणा निर्माण होऊन इंग्रजांविषयी संताप येत होता.

तेलघाण्यातून तेल न काढल्यास किंवा नकार दिल्यास शिक्षा व्हायची, ती किती सक्तीचे असायची? नाही म्हटल्यास त्याचे हात वर बांधून आपलाच कैदी दुसऱ्या कैद्याला त्या ठिकाणाचे रक्त निघेपर्यंत मारत असे म्हणजे एका भारतीयकडून दुसऱ्या भारतीयाला मारावे लागे ही अत्यंत दुःखाची गोष्ट!

जेलची रचना अशी आहे की एका सेल मधला कैदी दुसऱ्या जेल ला दिसत नाही. पुढे फाशी देण्याची खोली तिथे एका वेळी तिघांना फाशी देण्यात येत असे. फाशी देतांना इतर सर्व कैद्यांना सेल समोर उभे करून त्यांच्यासमोर फाशी देण्यात येई. जेल बघत बघत आम्ही तिसऱ्या मजल्यावर वीर सावरकरांच्या खोलीत शिरलो. आणि प्रत्येकांचे अंतकरण जड झाले. ‘माझी जन्मठेप’ हे पुस्तक वाचले असल्यामुळे सर्व प्रसंग फटाफट आठवत गेले. खोलीत एक लाकडी लांब फळी त्यावर घळोंगडी आणि त्यावर स्वा. वीर सावरकरांचा फोटो ठेवलेला होता. प्रत्येकांनी जड अंतकरणांनी फोटोला नमस्कार केला. भिंतीवरील फोटो त्याचे कमला काव्य लिहिलेले होते. पाणी पिण्याचं एक आणि जेवणाचं एक अशी दोन भांडी ठेवलेली होती. १० ते १२ फूट उंचीवर एक छोटीशी खिडकी त्यातून जेव्हा प्रकाश, हवा येईल तेवढंच. अशा या खोलीत सावरकरांनी ११ वर्षे काढली, काव्य लिखाण

कसे केले असेल कोणती पुस्तके वाचली असतील. अशा असंख्य प्रश्नांची उत्तरे शोधीतच तेथून पाय निघता निघत नव्हता परंतु बाहेर पडलो. तेथील ग्रंथालयाला भेट दिली. त्या तेथील ग्रंथपाल श्रीमती एस. ललीता यांनी ग्रंथालयाबद्दल माहिती दिली. तिथे सावरकरांचे मोजकेच साहित्य आहे. मेडिकल कॉलेजचे ग्रंथालय आहे. त्यात मेडिकल कॉलेजची पुस्तके व इतर अंदमान निकोबार बेटावर रिसर्च करणारे संशोधक यांच्याकरिता अंदमान निकोबार बेटावरील माहितीचे अनेक ग्रंथ आहेत.

संध्याकाळी जेलमध्ये ओम पूरी यांच्या धीरगंभीर परंतु भारदस्त आवाजामधून ‘लाईट अँड म्युझिक शो’ चे खास आयोजन केलेले असते. या शोमध्ये जेलमधल्या घटना आणि त्या सर्व घटनांचा साक्षीदार असलेला वटवृक्ष बोलू लागतो. त्याने पाहिलेल्या स्वातंत्र्यवीरांचा अंतर्नाद, रात्रीच्या लाटांचा आवाज, शेरखानची आरोळी, जेलरचे हुकूम देणे, कैद्यांना दिले जाणारे फटक्यांचे आवाज आपणास त्या ऐतिहासिक काळात घेऊन जातो.

अंदमानमध्ये अनेक अद्भूत गोष्टी बघायला मिळाल्या जसे की आशिया खंडातील सर्वात मोठी साँ मील, या साँमीलची उभारणी, फ्रेन, मिती, खेळणी, नक्षीकृत नकाशे या संपूर्ण लाकडाच्याच आहेत. त्याकाळात इंग्रज आपल्या राजवटीत लाकूड कसे त्यांच्या देशात पाठवायचे याचा संपूर्ण इतिहास तेथील कर्मचारी तसेच गाईड यांनी सांगितला.

नंतर जारव्हा आदिवासी जमातीची माहिती देणारं म्युझियम पाहिले. ही आदिवासी वस्ती निकोबार बेटावर आहे. परंतु पहाण्याकरिता शासनाची परवानगी नाही. परंतु जारव्हा, सेन्टीनीलीज, ओंगास, शॉपनेस या जमातीची संस्कृती, त्यांची हायाद, कलाकृती फोटोग्राफी घरांची रचना इ. चे फोटोग्राफ व त्यांची उपकरणे, भांडी शंख ~ शिंपल्यांचे दागिने हे म्युझियममध्ये बघायला मिळतात.

दुसऱ्या महायुद्धाच्या आधीची राजधानी असलेल्या रॉस आयलंड इथे इंग्रजी राजवटीतले जुने अवशेष आहे.

तसेच अनुराधा राव यांचे पक्षी ~ प्राणी प्रेम अनुभवाला मिळाले. यांनी संपूर्ण रॉस आयलंडची माहिती तसेच सुनामीनंतर तेथील प्राण्यांना त्यांनी कसा जिवाळा लावला हे आम्ही अनुभवले.

अंदमान हे विविधरंगी आहे असे म्हटल्यास वावगं ठरणार नाही. एकंदरीत ५६२ छोटे ~ मोठे बेट मिळून तयार झालेले निळ्या पाण्याचे अंदमान, काळे पाणी असलेले अंदमान, अनेक सुंदर बीचस, हिरव्या गार निसर्गाचे देणं लाभलेलं अंदमान आणि हे सर्व रंग एकमेकांमध्ये इतक्या सहजतेने मिसळून गेले आहेत की, तेथील वातावरणातील सुखद गारवा आपल्या दूरला अधिकच सुंदर बनवले.

- रेखा चव्हाटे, ग्रंथपाल

Obituary

मंगेश केशव पाडगांवकर

“या जगण्यावर या जन्मावर शतदा प्रेम करावे” अशा पद्धतीने जीवन जगण्याबाबत प्रेमाचा मूलमंत्र देणारे प्रसिद्ध कवी तसेच गीतकार मंगेश केशव पाडगांवकर यांचे दि. ३० डिसेंबर २०१५ रोजी वयाच्या ८६ व्या वर्षी राहत्या घरी मुंबईत निधन झाले. गेली ७ दशके आपल्या कवितांच्या माध्यमातून त्यांनी रसिकप्रेक्षकांवर अधिराज्य गाजविले. मुंबई विद्यापीठातून त्यांनी मराठी व संस्कृत या विषयात एम. ए. पर्यंतचे शिक्षण पूर्ण केलं होतं. वयाच्या १४ व्या वर्षापासूनच त्यांनी कविता लेखनास प्रारंभ केला होता. फक्त काव्यलेखनच नाही तर बालकविता, गीतलेखन, निबंध संग्रह, अनुवाद इ. साहित्य प्रकारांवरही त्यांनी स्वतःची वेगळी ओळख निर्माण करून रसिक मने जिंकली आहेत. ‘भेट तुझी माझी स्मरते’, ‘या जगण्यावर शतदा प्रेम करावे’, ‘अखेरचे येतील माझ्या हेच शब्द ओठी’ इ. कवितांद्वारे त्यांनी जगण्याची नवी दिशा दिली तर ‘सलाम’, ‘उदासबोध’, ‘वात्रटिका’ यांमधून समाजातील विषमतेवर अत्यंत परखडपणे काव्यलेखन केले. तर ‘चांदोमामा’, ‘सांग सांग भोलानाथ’ इ. कवितांद्वारे बालमनावर सुद्धा आपली वेगळी छाप पाडली. पाडगांवकरांनी अनेक पुस्तके लिहिली व हिंदीतील अजरामर ग्रंथांचे मराठीत अनुवाद करून रसिकांसाठी ज्ञानाची द्वारे उघडली.

‘जगण्यावर शतदा प्रेम करा’ असा सांगणारा ‘शुक्रतारा’ च आज आपल्या विश्वातून निखळला आहे.

- अर्चना अशोक पांचाळ,
प्रथम वर्ष, कला

रा. सू. गवई

रिपब्लिकन पक्षाचे नेते, बिहार, सिक्कीम व केरळ राज्याचे माजी राज्यपाल व दीक्षाभूमी स्मारक समितीचे अध्यक्ष रामकृष्ण सूर्यभान गवई यांचे दि. २५ जुलै २०१५ रोजी निधन झाले. १९६४-१९९४ दरम्यान ते राज्य विधीमंडळाचे सभासद होते. १९७८-१९८४ च्या कालखंडात ते विधान परिषदेचे अध्यक्ष होते तर १९८६ ते १९८८ पर्यंत ते विधान परिषदेचे विरोधी पक्ष नेते होते. १९९८ मध्ये अमरावती लोकसभा मतदार संघातून ते निवडून आले. राज्य रोजगार हमी योजना सुरू व्हावी या साठी त्यांनी तत्कालीन मुख्यमंत्री वसंतराव नाईक व विधान परिषदेचे तत्कालीन अध्यक्ष वि. स. पागे यांच्या सहकार्याने महत्त्वपूर्ण काम केले. १९८४ साली अमरावती येथे झालेल्या अखिल भारतीय मराठी साहित्या संमेलनाचे ते स्वागतध्यक्ष होते.

- रोहन सुंडकर
तृतीय वर्ष, राज्यशास्त्र

मृणालिनी साराभाई

प्रसिद्ध नृत्यांगना 'मृणालिनी साराभाई' यांचे दि. २१ जानेवारी २०१६ रोजी निधन झाले. त्या ९७ वर्षांच्या होत्या. मृणालिनी साराभाई त्यांचा जन्म केरळमध्ये ११ मे १९१८ रोजी झाला. त्यांचे सुरुवातीचे बालपण स्वित्झर्लंडमध्ये गेले. त्यामुळे त्यांचे प्रारंभीचे नृत्यशिक्षण तिथेच झाले होते. तरी देखील खऱ्या अर्थाने नृत्य या कलेकडे पाहण्याची 'वैश्विक दृष्टी' त्यांना साक्षात 'रविंद्रनाथ टागोर' यांच्याकडून शांतिनिकेतनमध्ये लाभली होती. त्यानंतर त्यांनी काही काळ अमेरिकेमध्ये 'अॅकॅडमी ऑफ ड्रामॅटिक आर्ट्स' येथे शिक्षण घेतले होते. तेथून परतल्यानंतर मात्र त्यांनी दाक्षिणात्य शास्त्रीय नृत्याचे प्रशिक्षण घेतले होते. भरतनाट्यम्, कथकली, मोहिनीअट्टम् या तिन्ही शैलीतील त्या काळच्या अत्यंत श्रेष्ठ गुरूंकडून त्यांनी प्रशिक्षण घेतले होते. शास्त्रीय नृत्यांगना असताना नृत्यदिग्दर्शनाकडे वळलेल्या मृणालिनी साराभाई या पहिल्या नर्तिका मानल्या जातात. भारतीय अंतराळ कार्यक्रमांचे जनक डॉ. विक्रम - साराभाई यांच्याशी १९४२ मध्ये मृणालिनी यांचा विवाह झाला होता. विवाहानंतर त्यांचे कायमचे वास्तव्य अहमदाबाद बनले. त्यानंतर १९४८ मध्ये त्यांनी 'दर्पण अॅकॅडमी ऑफ - परफॉर्मिंग आर्ट्स' ची स्थापना केली होती. ज्यात आतापर्यंत हजारो विद्यार्थी नृत्य शिक्षण घेत आहेत. मृणालिनी साराभाई यांनी तीनशेहून अधिक नृत्यनाट्यांची निर्मिती केली होती. व आजही हा वारसा त्यांच्या कन्या मल्लिका साराभाई यांनी आपल्या कामातून पुढे सुरू ठेवला आहे.

नृत्यशिक्षणाबरोबरच त्यांनी लेखन देखील केले. कविता, कांदबऱ्यापासून देशातील वैशिष्ट्यपूर्ण 'फॅब्रिक्स' पर्यंत विविध विषयांवरील पुस्तके त्यांनी लिहिली.

'व्हॉईस ऑफ द हार्ट, अॅन ऑटोबायग्राफी', या नावाने त्यांचे आत्मचरित्र प्रकाशित झाले आहे. मृणालिनी यांना पद्मभूषण तसेच 'पद्मश्रीसह' अनेक पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले होते.

- अर्चना अशोक पांचाळ
प्रथम वर्ष, कला

